هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆڵەکان

١١٧

ساڵی/ ٢٠٢٠ – بەرگی سەدو هەڤدە

چاپی یەکەم/ ساڵی ٢٠٢١

پێرست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١) ی نائاسایی خولی پێنجەمی هەڵبژاردن - چوار شەممە ٢٠٢١/١/٦ل٥
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە ٢٠٢١/٣/١ ل ٤٣
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٢)ی خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە ٢٠٢١/٣/٨` ل٨٥
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٣) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٢١/٣/١٠ ل ٢١٥

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، حەقی خۆتانە کاك بهجت فەرموو بەڕێزتان.

بەڕێز بهجت علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەرکێ دەستەی سەرۆکایەتییە پەرلەمانێ جێبەجێکردنا پەیڕەوێ ناوخۆی پەرلەمانە، دەمێ وەرگرتنا نوقتەی نیزامێ ئەگەر پەیڕەوە وێ نوقتەی نیزامێ نەیەتە کردن بێتە دەستەی سەرۆکایەتیە ئەگەر دەرفەت هەبوو ئەندامی دی بەڕێز ڤێتن تو عەدالەت ناو دابکە، ئەگەر یەکی ڤیا تشتەکی باشبی لەسەر بابەتەکی کە پەیوەندی پیوە هەیە مەجالی بدەیە چەندین جار هەوڵ بدە زۆر سوپاس، بەس بابەتی یەکێ نیشتەجێبونێ رۆژا ٢/٣ مە بەڕێز وەزیرا ئاوەدانکردنەوە مێوان کرد بۆ لێژنا ئاوەدانکردنەوە و ئێکیش، ئەگەر سەرەکیا مێواندارێ کردنا بەڕێز وەزیری ئاوەدانکردنەوە ئەڤ بابەتە بوو کە بابەتەکی گرنگە خەڵکی هەژارو کەم دەرامەتێ هەرێمێ کوردستانێ گرێدایە و ٢٠١١ بۆ ٢٠١٢ حکومەتا هەرێمێ کوردستانێ سەرانسەرێ هەرێمی کوردستانێ پارێزگایە هەرێمی کوردستانێ هەمی قەزاو ناحیە ئەڤ یەکێ نیشتە جێبونا هاتە دابەشکردن لێ هاتە راوەستان، ما داخوازیا کریا یان پشتیوانیا پێشنیارە بەڕێز وەزیرێ ئاوەدانکردنەوە کری کیتابەکەی رسمی مە ئاڕاستەی سەرۆکایەتیا پەرلەمانی کری ئاڕاستەی سەرۆکایەتیا ئەنجومەنی وەزیران بکەم بۆ هەندێ جارەکا دی ئەو پێشنیارێ وان بکەفتە کاری و خەڵك ببیتەیەکدانێ خۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئەوە لەگەڵ گلستان خان بۆ خۆتان موناقەشەی بکەن بە یەکەوە، دواتر سوپاس بۆ روونکردنەوەکە، بەڵێ بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی، بەڕێز سەرۆکی لیژنەی شارەوانی و دەستەی سەرۆکایەتی هەردووك لیژنە، دەست بە جێبە جێکردنی بڕگەی دووەمی بەرنامەی کار دەکەین فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله (کۆچەر):

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە راپۆرتی لیژنەی یاساییە بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان، بابەت راپۆرتی لیژنەی تایبەتمەند کە راستاندی بۆ کراوە لەلایەن لیژنەی کاروباری یاسایی، لیژنەی کاروباری یاسایی رۆژی دووشەمە ڕێکەوتی ٢٠٢١/٢/٨ کاتژمێر (١١) کۆبوونەوەی خۆی ئەنجامدا، بەمەبەستی پێداچوونەوەو دارشتنی یاسایی و دڵنیا بوون لە دژی نەبوونی دەقەکان لەگەڵ دەستوور یاسا کار پێکراوەکان بە پێی حوکمەکانی مادەی (٨٥) بڕگەکانی یەکەم و سێیەوم، سەبارەت بە راپۆرتی لیژنەی شارەوانی و گواستنەوەو گەیاندن و گەشتوگوزار تایبەت بە خوێندنەوەی دووەم بۆ پێشنیازە یاسای پاراستنی تۆرو بنچینەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستاندا-عیراق، ئەنجامی کۆبوونەوە لێژنەی یاسایی ئەم دارشتنەی خوارەوەی پێ پەسەندە.

سەبارەت بە ناو نیشان پێشنیازە یاسای پاراستن و پڕۆژەو تۆرەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان-عێراق.

بەشی یەکەم: پێناسەو ئامانجەکان.

مـاددەی یەك: پێناسـەکان بـۆ مەبەسـتی حوکمەکـانی ئەم یاسـایە ئەم دەسـتەواژانەی خـوارەوە ماناکانی بەرامبەریان دەگەیەنن.

١- هەرێم هەرێمی کوردستان -عێراق.

٢- وەزارەت وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم.

٣- وەزیر وەزیری شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم.

٤- بەرێوەبەرایەتی گشتی بەرێوەبەرایەتی گشتی ئاو ئاوەڕۆ لە وەزارەت.

٥- بەرێوەبەری گشتی بەرێوەبەری گشتی ئاو ئاوەڕۆ.

٦- بەرێوەبەرایەتی ئاو یان بەرێوەبەرایەتی ئاوەڕۆکان.

٧- بەرێوەبەر بەرێوەبەری بەرێوەبەرایەتی ئاو یان ئاوەڕۆکان.

٨- لێپرسراوی فەرمانگە لێپرسراوی فەرمانگەی ئاو یان ئاوەڕۆکان.

٩- تۆرەکان تۆرەکانی ئاو ئاوەڕۆ پێکهاتەکانی.

١٠- پڕۆژەکـان پڕۆژەکـانی پـالاوتن و چارەسـەرکردنی ئـاو ئـاوەڕۆ بیرەکـان پڕۆژەکـانی وەرگرتنـی سەرچاوەکانی ئاو عەمبارکردنی ئاو ئاوەڕۆ وێستگە لاوەکیەکانی گواستنەوە دەگرێتەوە.

١١- لایەنـــی پەیوەندیـــدار بەرێـــوەبەرایەتییە خزمەتگوزارییەکـــانی هەماهانـــگ لەگەڵ بەرێوەبەرایەتییەکانی فەرمانگەکانی ئاو ئاوەڕۆ.

١٢- سەرپێچی زیان گەیاندن یان شکاندن یان لە نـاو بـردن و تێکـدانی پڕۆژەکـان تـانکی عەمبـار ئـاو هێلەکانی گواستنەوەو تۆرەکانی ئاو ئاوەڕۆ قوفلی ئاو منهۆڵ سەری مەنهۆڵ چەپەری وەرگرتنـی ئاوەڕۆکـان بـۆری وەرگرتنـی ئاوەڕۆکـان و هەر پێکهـاتەیەکی تـری ژێرخـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ دەگرێتەوە.

١٣- زیادەرۆیی بەستنی بۆری بە تۆرەکان و هێلەکانی گواستنەوەی ئاو ئاوەڕۆ بەستنی ترومپـای ئـاو لەسەر هێڵی سەرەکی تۆرەکان کارکردن لە محەرەماتی بۆڕی گواستنەوە و بەستنی ئـاوی قـورس بە تۆری ئاوەڕۆکان بە بێ مۆڵەت یان زیاتر لەوەی مۆڵەتی پێدراوە دەگرێتەوە.

١٤- محەرەمات سنووری پڕۆژەو تۆرەکانی ئاو ئاوەڕۆیە کە نابێـت هـیچ جـۆرە کـارێکی تێـدا ئەنجـام بدرێت وەك بیناسازی دانان و راکێشانی تۆری ئەنتەرنێت هێلی کارەباو سـتوونەکانی پیسـکردنی سەرچاوەی پڕۆژە ئاویەکانی هەر کارێکی دیـکە بە بـێ وەرگرتنـی ڕەزامەنـدی بەرێـوەبەرایەتی و فەرمانگەکانی ئاو ئاوەڕۆ.

١٥- هـــاوبەش هەر ســـوودمەندێك بە پێـــی مـــۆڵەتی فەرمـــی بەرێـــوەبەرایەتی و فەرمـــانگی پەیوەندیدارەکان سودی لە خزمەتگوزاری ئاو ئاوەڕۆ وەرگرتبێت.

١٦- لێژنەی تایبەت ئەو لێژنانەی کە کاری بەدواداچـوون و چـاودێری جێبەجێکردنـی حوکمەکـانی ئەم یاسایە دەکەن.

ماددەی دووەم: ئامانجەکان.

١- رێگیریکردن لە سەرپێچی و زیادەرۆیی و لەسەر پڕۆژەو تۆرو ئاو ئاوەڕۆ.

٢- پاراستنی سامانی ئاو پاك راگرتنی ئاوی خـواردنەوەی هاوبەشـەکان و کەمکـردنەوەی کێشـەکانی ئاو.

٣- ڕێگریکردن لە تێکەڵبوونی ئاوی ئاوەڕۆ لەگەڵ ئاوی خواردنەوە بە هۆکاری زیادەڕۆیی لەسەر پڕۆژەو تۆرەکان بە مەبەستی بەرگرتن لە بڵاوبوونەوەی پەتاو نەخۆشی و پاراستنی تەندروستی گشتی.
٤- ڕێگیری کردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی.
٥- پێدانی دەسەڵات بەلایەنی پەیوەندیدار بە مەبەستی نەهێشتنی زیادەڕۆیی و سەرپێچی بەسەر پڕۆژەو تۆرەکانی ئاو ئاوەڕۆ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك لقمان.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم: ڕێکارە یاسایەکان.

ماددەی سێیەم:

١- بەڕێوەبەرایەتی گشتی دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی بە لێژنە تایبەتەکان هەیە بۆ هەژمارکردن جۆرو شێوەی زیادەڕۆیی سەرپێچیەکان لەسەر ئاستی سنووری دەسەڵاتی هەر بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگەیەك.
٢- لێژنەی تایبەت بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی یا بەڕێوەبەر یا لێپرسراوی فەرمانگە هەر یەکەیان لە سنووری کارگێڕی خۆیدا بە هەمەهەنگی و بەشداری لایەنی پەیوەندیدار پێك دێت.
٣- لێژنەی تایبەت هەر ژمارەو جۆرو سەرپێچی زێدەڕۆیەکان دەکات و بە ڕاپۆرتێك لایەنی بڕیاردەر ئاگادار دەکاتەوە لایەنی بڕیاردەریش بە بڕیاری پێویست لە بارەی سەرپێچی یا زیادەڕۆیەکە دەر دەکات و بڕی سزایەکە بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دیاری دەکات.
٤- پێکهاتەو ئەرکەکانی لیژنەی تایبەت بە ڕێنمایەك ڕێك دەخرێت کە لەلایەن وەزیرەوە دەردەچێت.
٥- جۆنیەتی هۆشداریدان بەو کەسەی کە سەرپێچی یان زێدەڕۆیی دەکات و ئاگادارکردنەوەی لە جۆری سەرپێچی و زێدەڕۆیی پێراگەیاندنی سزایەکەیان بە ڕێنمایەك ڕێك دەخرێت لەلایەن وەزیرەوە دەردەچێت.

ماددەی چوارەم:

١- بەڕێوەبەری گشتی یا هەر کەسێك کە رایدەسپێردرێت دەسەڵاتی دادوەری و کەتنی لە سەپاندنی ئەو سزایەنە هەیە کە لەم یاسایەدا هاتووە.
٢- بڕیاری سزای پێبژاردنی شیاوی تانە لێدانە بە پێی یاسای ئەنجومەنی شوڕاو بەرکار لە هەرێمی کوردستان.

ماددەی پێنجەم:

١- سەرباری سزاکانی هاتوو لەم یاسایەدا تێچوو چاکردنەوەی تۆرەکانی ئاو پڕکردنەوەی سەر تۆری ئاو گەڕاندنەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی بەپێی خەسڵەتە ئەندازیارە بەرکارەکان مواسەفاتی هەندەسیە دەخرێتە ئەستۆی زێدەڕۆکارو سەرپێچی کار و لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی یا فەرمانگەی ئاو بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار جێبەجێ دەکرێت.

٢- جگە لەو تێچووانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم مادەیەدا هاتووە هەرکەسێك لەم سەرپێچیانەی کە لەم یاسایەدا هاتووە ئەنجام بدات بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەیەی خوارەوە و.

أ- بڕێك کە لە (٢٥٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٤٠٠) هەزار دینار زیاتر نەبێت، ئەگەر سەر پێچی لەسەر بۆری ئاوی تیرەی یەك و نیو ئینچ تا سێ ئینچ بوو.

ب- بڕێك کە لە (٤٠٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، ئەگەر سەرپێچی لەسەر بۆری ئاوی گەورەتر لە سێ ئینچ تا شەش ئینچ بوو.

ت- بڕێك کە لە یەك ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (٢) ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، ئەگەر سەرپێچی لەسەر هێلی ئاوی گەورەتر لە (٦) ئینچ تا (١٢) ئینچ بوو.

ث- بڕێك کە لە (٢) ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (٦) ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، ئەگەر سەر پێچی لەسەر هێڵی ئاوی گەورەی (١٢) ئینچ تا (٢٤) ئینچ بوو.

ج- بڕێك کە لە (٦) ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (١٠) ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، ئەگەر سەرپێچی لە سەر هێڵی ئاوی گەورەی (٢٤) ئینچ بەرەو سەرو بوو.

دووەم: هەر کەسێك ئەو زێدەرۆیانەی لەم یاسایەدا هاتووە ئەنجام بدات بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە.

أ- بڕی (٤٥٠) هەزار دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆری تیرەی یەك و نیو ئینچ بە تۆرەکانی ئاو.

ب- بڕی (٧٥٠) هەزار دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆری تیرەی سێ لە سەر چوار ئینچ بوو تۆرەکانی ئاو.

ت- بڕی یەك ملیۆن دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆری تیرەی سێ لە سەر چوار ئینچ بوو بەروەو سەروو بە تۆرەکانی ئاو.

ث- بڕی (٢٥٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٥٠٠) هەزار دینار زیاتر نەبێت لە کاتی بەستنی ترومپای ئاوی راستەوخۆ لەسەر تۆری گواستنەوەو دابەشکردنی ئاوی شارو شارۆچکی گوندەکان مەبەستی راکێشانی ئاو بە بێ رەزامەندی لیژنەی تایبەت سەر باری دەست بە سەرداگرتنی ترومپاو گشت کەرستە بەکار هێندراوەکان لە زێدەرۆیەکەدا.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عباس فەرموو.

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەناوی خوای گەورە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی شەشەم:

١- هەر کەسێك سەرەرای ئەنجامدانی سەرپێچی یان زیادەرۆیەك کە لەم یاسایەدا هاتووە کەرەستەیەکی پڕۆژەو تۆرەکانی ئاو بەات سەرەرای هەر سزایەك کە لە یاسای بەرکارەکاندا هاتووە بە پێ بژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٣٠٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٧٥٠) هەزار دینار زیاتر نەبێت بۆ هەر دانەیەك.

٢- حوکمەکانی بڕگەی یەکەمی ئەم مادەیە بەسەر هەر کەسێك جێبەجێ دەکرێت کە کڕین و فرۆشتن بەو کەرستە براوانەیان کردبێت.

ماددەی حەوتەم:

یەکەم: هاوبەش بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت لەم بارانەی خوارەوەدا.

١- بە بڕی (٥٠) هەزار دینار ئەگەر ئاو گرەوەی تەوافە لە سەر عەمباری ئاوەکە نەبەسترابێت.

٢- بە بڕی (٥٠٠) هەزار دینار ئەگەر دەسکاری پێوەری ئاو پاشکۆکانی بکات.

٣- بە بڕك کە لە (٤٠٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٧٥٠) هەزار دینار زیاتر نەبێت بە گوێرەی تیرەی بۆریەکە ئەگەر بە بێ مۆڵەتی بەرێوەبەرایەتی و فەرمانگە لە یەك هاوبەشی زیاتری هەبوو.

دووەم: نرخی ئەو ئاوەی کە هاوبەش لە تۆرەکانی ئاو بە پێی حوکمی بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە بە فیرۆیداوە بە پێی ماوەو نرخی کاتێك دیاریکراو لە هاوبەش وەردەگیرێت و لەلایەن بەرێوەبەرایەتی و فەرمانگەکانەوە ئاماژە دەکرێت.

ماددەی هەشتەم:

یەکەم: هەرکەسێك سەرپێچی و زیادەرۆیی لەسەر تۆرەکانی ئاوەرۆ ئەنجام بدات تێچوی چاککردنەوەو پڕکردنەوەی بە شێوەی ئەندازەی داپۆشین و گەڕاندنەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی بە پێی ئاکارە ئەندازەیە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆ و لەلایەن بەرێوەبەرایەتی یان فەرمانگەی ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار جێبەجێ دەکرێت.

دووەم: هەرکەسێك سەرپێچی و زیادەرۆیی لەسەر تۆرەکانی ئاوەرۆ ئەنجام بدات سەربارى چاککردنەوەی بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:

١- بڕی (١٥٠) هەزار دینار بۆ تۆری ئاوەڕۆ تیرە (٢٠) تا (٤٠)سانتیم.

٢- بڕی (٣٠٠) هەزار دینار بۆ تۆری ئاوەڕۆی تیرەی (٤٥) تا (٧٥) انتیم.

٣- بڕی (٥٠٠) هەزار دینار بۆ تۆری ئاوەڕۆی تیرە (٨٠) تا (١٢٠) سانتیم.

٤- بڕی یەك ملیۆن دینار بۆ تۆری ئاوەڕۆی تیرە لە (١٢٥) تا (١٨٠) سانتیم.

٥- بڕی (٢) ملیۆن دینار بۆ تۆری ئاوەڕۆی تیرە (١٨٥) تا (٢٧٥) سانتیم مەتر یەن.

٦- بڕی (٥) ملیۆن دینار بۆ تۆری ئاوەڕۆی سندوقی بە هەموو ئەندازەکانیەوە.

٧- بە بڕك کە لە (١٠٠) هەزار کەمتر نەبێت و لە (٣٠٠) هەزار دینار زیاتر نەبێت بۆ ئەوەی فرێدانی هەر ماددەیەك یان پاشەرۆیەك کە کاریگەری هەبێت لە سەر تواناو ئاوە شۆرکردنی تۆڕی ئاوەڕۆ.

٨- بە بڕك کە لە (٦٠٠) هەزاردینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت بە هۆی بەستنەوەی ئاوەڕۆکە بە بێ مۆڵەت بەرێوەبەرایەتی یان فەرمانگە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك رزگار.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نۆیەم:

سەرباری گەڕاندنەوەی کەرستەی بەردراو یان لە ئەستۆکردنی گرینەوەی بە نرخی رۆژ سەرپێچیکار بە پێبژاردە سزا دەدرێت بەم شێوانەی خوارەوە.

١- بە بڕی (٢٠٠) هەزار دینار بەرامبەر بردنی تۆری موشەبەك لە چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ.

٢- به بـڕی (٢٥٠) هەزار دینـار بەرامـبەر بردنـی تـۆری سـەر چەپەری و وەرگرتنـی ئـاوەڕۆ بە چوارچێوەکەیەوە.
٣- به بڕی (٤٠٠) هەزار دینار برامبەر بردنی قەپاغی مەنهۆڵ.
٤- به بڕی (٥٠٠) هەزار دینار بەرامبەر بردنی بە قەپاغی مەنهۆڵ بە چوار چێوەکەیەوە.
ماددەی دەیەم:
یەکەم: هەر کەسێك بۆ جاری دووەم زیادەڕۆیی لە ڕێگەی پڕۆسەی بەستنەوە ئەنجام بـدات بە بژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٥٠٠) هەزار دینار کەمتر نەبێـت و لە یەك ملیـۆن دینـار زیـاتر نەبێـت لەگەڵ دەست بەسەر داگرتنی کەرستەکانیش.
دووەم: ئەم بارانەی خوارەوە بە دۆخی تووندکراو دادەنرێت.
١- ئەگەر زیادەڕەوی لەلایەن کەسێکی هونەری یان پێشرەو ئەنجام بدرێ.
٢- ئەگەر زیادەڕۆیی لەلایەن فەرمانبەرانی وەزارەت ئەنجام بدرێ.
٣- ئەگەر زیادەڕۆکار لەسەر ئەو تۆرەی کە زیـادەڕەوی لەسـەر کـردووە ڕێـگە بە زیـادەڕەوی یـان سەرپێچی کەسانی تر بدات.
سـێیەم: ئەگەر بـاری ئەو سـزایەی کە لە خـاڵی دووی بـڕگەی دووەم ئەم مـادەیەدا هـاتووە فەرمانبەران لە حوکمەکانی یاسای بەرزەفتکردنی فەرمانبەران بە کار لە هەرێم بە دەرناکرێن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك نزار.

بەڕێز نزار ملا عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

١- بڕی ئەو پێبـژاردنەی کە بە پێـی حوکمەکـانی ئەم یاسـایە بڕیـاری لـێ دەدرێ بە ڕێـژەی سـەدا (٣٠) لە سـەد کەم دەکـرێتەوە ئەگەر سـەرپێچیکار یـان زیادەڕۆکـار لە مـاوەی (١٥) ڕۆژ لە ڕێکەوتنی دەرچوونی بڕیارەکە ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە.
٢- بڕی پێبژاردنەکە بە ڕێژەی (١٥٪) لە سەد کەم دەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچیکار یـان زیادەڕۆکـار لە ماوەی (٣٠) ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە.
٣- بڕی پێبژاردنەکە بە پێبژاردەی (١٠٪) کەم دەکـرێتەوە ئەگەر سـەرپێچیکار یـان زیادەڕۆکـار لە ماوەی (٦٠) ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە.
دووەم:
١- ئەگەر زیادەڕۆکـار یـان سـەرپێچیکار ئامـادە نەبـوو بە پێـی حوکمەکـانی ئەم یاسـایە بڕیـاری پێبژاردنەکە بدا ئەوا بە پێی یاسای وەرگرتنەوەی قەرزەکانی حکومەتیش ژمارە (٥٦) ی ساڵی (٧٧)ی هەموار کراو مامەڵەی لەگەڵ دەکرێ.
٢- ئەگەر وەرگرتنی بڕی پێبژاردنی بڕیـار لێـدراو بە پێـی خـاڵی (أ)ئەم بـڕگەیە مەحـاڵ بـوو ئەوا دۆسیەی سەرپێچیکاری یان زیادەڕۆکار ڕەوانەی دادگای تایبەتمەندی ناوچەکە دەکرێـت و بە بەنـدکردن بـۆ مـاوەیەك کە لە سـێ مانـگ کەمتـر نەبێـت و لە شـەش مانـگ زیـاتر نەبێـت سزادەدرێت.

٣- حوکمدارو به پێی خاڵی دووی ئەم برگەیە، ئەگەر ماوەی بەندکردنەکەشی تەواو بێ تا بڕی پێبژاردنی بڕیاری لێدراو رادەست نەکات ئازاد ناکرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك رزگار فەرموو.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی سێیەم محەرەماتی پڕۆژەو تۆرەکانی ئاوو ئاوەڕۆ .

ماددەی (١٢):

یەکەم: موحەڕەماتی پڕۆژەکانی ئاو بەو شێوەیە هەژمار دەکرێت.

١- بۆ موحەڕەماتی ئاو بیرو خواردنەوە لە سەنتەری بیرەکە (١٥) مەتر.

٢- بۆ موحەڕەماتی کانییەکان و بیرە ڕۆکاریەکان (٢٥) مەتر کەمتر نەبێت.

٣- بۆ موحەرەماتی پڕۆژەکانی وێستگەکانی ئاو لە شۆرگە (٢٥) مەتر بۆ موحەرەماتی وێسگەی لاوەکی ناو ئاو لە شۆرگەی (١٥) مەتر بۆ موحەرەماتی خەزانی ژێر زەوی و سەر زەویی بە شۆرگە (١٠) مەتر بۆ موحەرەماتی خەزانی بڵند و پێوانەیی بەرزیەکەی یەك پۆین پێنج دەبێت.

دووەم:

کارگەکانی چەو لیم دەبێت لایەنی کەم سێ کەم دوو بێ لە بەشی وەرگری پڕۆژەکانی ئاو، ئەگەر کەوتبوو بەشی سەرەکی وەرگری پڕۆژەکە و یەکەم دوور بێت ئەگەر کەوتبووە بەشی خوارەوە وەرگری پڕۆژەکە و لە هەردوو دیوی ڕوبەرەکە لەگەڵ جێبەجێکردنی گشت ڕێکارەکانی پاکو وەرگرتنی ڕێڕەوی سێ یەکی ڕووبار سەرچاوەکان لە هەر جۆرێکی پیس بوون.

سێیەم:

پڕۆژەو کلکەکان بەخەوێوکردنیان ئاژەڵ و پەلەوەر و ماسی پێویستە دەوریان لە کانییەکان و بیرۆکاریەکان و پڕۆژەکانی پاڵاوتنی ئاو ئاوەڕۆ لە (٥٠٠) مەتر کەمتر نەبێت.

ماددەی سێزدەهەم:

موحەرەماتی تۆڕەکانی ئاو لە سەنتەری بۆری بەم شێوەیە هەژمار دەکرێت.

یەکەم: بۆ تۆرەکانی دابەشکردنی موحەرەمات بۆری ئاو کە تیرەکەی تا (٨) ئینچ بێت یەك مەتر.

دووەم:

بۆ تۆرەکانی گواستنەوە لە ناو سنووری شارەوانییەکان بەم شێوەیە هەژمار دەکرێت.

١- بۆ موحەرەماتی هێڵی ئاو زیاترلە تیرەی (٨ تا ١٦) ئینچ یەك پۆینت مەترو نیو .

٢- موحەرەماتی هێڵی ئاوی زیاتر لە تیری (١٦ تا ٢٤) ئینچ دوومەتر.

٣- بۆ موحەرەماتی هێڵی ئاوی تیری (٢٤) ئینچ بەرەو سەرەوە (٣) مەترو نیو یان زیاتر بە گوێرەی پێویست هەبونی مەودای پێویست.

سێیەم:

بۆ تۆرەکانی گواستنەوە لە دەرەوەی سنوورەکانی شارەوانییەکان بەم شێوەیە هەژمار دەکرێت.

١- بۆ موحەرەماتی هێڵی ئاو زیاتر لە تیری (٨ تا ١٦) ئینچ (١٤) مەتر.

٢- بۆ موحەرەماتی هێڵی ئاو زیاتر لە تیری (١٦ تا ٢٤) ئینچ (٧) مەتر.
٣- بۆ موحەرەماتی هێڵی ئاو بۆ تیری (٢٤) ئینچ بەرەو سەرەوە (١٠) مەتر.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك کاوە.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ١٤:

یەکەم:

١- لە سنووری موحەرەماتی پڕۆژەو تۆرەکاندا نابێت بە بێ ئەوەی وەرگرتنی ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار هیچ جۆرە کارێك ئەنجام بدرێت وەك بیناسازی ڕاکێشانی تۆری ئینتەرنێت و کارەبا دانانی ستونی کارەباو پیسکردنی سەرچاوەی پڕۆژە ئاوییەکان یان هەر کارێکی دیکە.

٢- تێچونی لادانی زیادەڕۆیی لەسەر موحەرەماتی پڕۆژەکانی ئاو گەڕاندنەوەی بۆ باری ئاسایی پێش زیادەڕۆیەکە بەپێی ئاکارە ئەندازەیە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆی زیادەڕۆکارو لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاو ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام دەدرێت.

دووەم:

سەرباری لە ئەستۆگرتنی تێچوی لادانی زیادەرۆکە بە پێی خالی یەکەم ئەم بڕگەیە زیادەرۆکار بە پێ بژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٧٥٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت.

ماددەی ١٥:

موحەرەماتی ئاوەڕۆ بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت:

یەکەم: موحەرەماتی بۆری ئاوەڕۆ لە لێواری دەرەوە لە هەر لایەکی دوو مەتر دوور دەبێبَت بە ڕەچاو کردنی خزمەتگوزارییە گشتییەکان.

دووەم: موحەرەماتی ئاوەڕۆی سندوقی بە هەموو ئەندازیەکانییەوە لە لێواری دەرەوە لە هەر لایەکی (٣) مەتر دەبێت بە ڕەچاوکردنی خزمەتگوزارییە گشتییەکان.

سێیەم: موحەرەماتی کەندی ئاوی سرووشتی بە پانتایی کەندەکە پارێزراو بێت لەگەڵ (١٠ تا ٢٠) مەتر وەك موحەرەمات لە هەر لایەك و لەلایەن لیژنەی تایبەت بڕیاری لەسەر بدرێت.

چوارەم: موحەرەماتی تایبەت بە پڕۆژەو وێستگەکانی چارەسەرکردنی ئاوەڕۆ دەبێت (٢٥) مەتر لە شورەکە دەبێت دووربێت.

ماددەی ١٦:

یەکەم: تێچوی لادنی سەر پێجی لەسەر موحەرەماتی ئاوەڕۆ گەراندنەوەی بۆ باری ئاسایی پێش سەرپێچیەکە بە پێی ئاکارە ئەندازە کار پێکراوەکان دەخرێتە ئەستۆی سەرپێچیکار و لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاو ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام دەدرێت.

دووەم: سەرباری لە ئەستۆگرتنی تێچوی لادانی سەرپێچیەکە بە پێی بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە سەرپێچیکار بە پێ بژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٧٥٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە ملیۆنێك و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت.

ماددەی ١٧:

تێپەڕاندنی سنووری هەر موحەرەماتێك كە سەرچاوەی پیسبون بێت و لە حوكمەكانی ئەم یاسایە دیاری نەكرابێت یان ئاماژەی پێ نەكرابێت یان واقع حاڵ بێت لە رێگای لیژنەیەكی تایبەت پشكنینی بۆ ئەنجام دەدرێت بۆ یەكلای كردنەوەو چارەسەركردنی.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو شنۆ خان.

بەڕێز شنۆ اشقی عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی ١٨:

قەرەبووكردنەوی گشت ئەو زەوییانەی شوێنی پڕۆژەكانی ئاو ئاوەڕۆ بەكار دێت یان وەك موحەرەمات دیاری دەكرێت لە رێگای خۆ ماڵەكردنی یا كوژاندنەوەی یان بە پێی یاسا بەركارەكان و بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار دەبێت و بەرێوەبەرایەتی ئاو ئاوەڕۆ بەردەوام دەبێت و لایەنی پەیوەندیدار لەو یەكە كارگێریە تۆمار دەكرێت.

بەشی چوارەم:

دانانی یەكەی چارەسەر وحدات و موعالەجە:

ماددەی ١٩:

یەكەم:

١- پێویستە سەرجەم پڕۆژەكانی نیشتە جێبوون بازرگانی پیشەسازی گەشتیاری تەندروستی یان هەر پڕۆژەیەك پاشەرۆی شلەی پیسی هەبێت یەكەی چارەسەری ئاوەرۆییەكاندا دا بنێت لە كاتی پێدانی مۆڵەتی پڕۆژەكە گشت نەخشەو هێڵكاریەكان یەكلای دەكرێتەوە لە ژێر سەرپەرشتی راستەو خۆی بەرێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەكان جێبەجێ دەكرێت.

٢- پێویستە شوشتنگەو بەهەموو جۆرەكانی بەنزینخانەكان و شوشتنگەكانی خزمەتگوزاری چاكردنەوەی ئۆتۆمبێڵ یەكەی چارەسەری ئاوی بەكار هاتوو دابنێت و لەكاتی پێدانی مۆڵەتی پڕۆژەكە گشت نەخشەو هێڵكارییەكانی یەك لای دەكرێتەوە لە ژێر سەرپەرشتی راستەوخۆی بەرێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەكاندا جێبەجێ دەكرێت.

٣- پێویستە گشت ئەو پڕۆژانەی كە پاشەرۆی كیمیایی شلی هەیە یەكەی چارەسەری كیمیایی دابنێت و شێوەو چۆنیەتی چارەسەركردنی پاشەرۆكانی لە هەر دۆخێكدابێت دیاری بكات و لەكاتی پێدانی مۆڵەتی پڕۆژەكە گشت نەخشەو هێڵكارییەكانی یەكلایی دەكرێتەوەو لە ژێر سەرپەرشتی راستەوخۆی بەرێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەكان دا جێبەجێ دەكرێت.

دووەم:

١- جێبەجێكردنی هەر یەك لە خاڵەكانی بڕگەی یەكەم یەكەمی ئەم ماددەیە لەلایەن بەرێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەكان بە پێی ئاكارە ئەندازەیە بەركارەكان دەبێت.

٢- سەرپەرشتی بە دواداچوونی چۆنییەتی كاركردنی یەكەكانی چارەسەركردنی ئاماژە پێكراو بڕگەكانی ئەم ماددەیە لە ئەستۆی بەرێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەكانە.

بەشی پێنجەم:

حوکمە گشتییەکان:

ماددەی ٢٠:

١- ئەو گوژمانەی بە پێی ماددەکانی چواری ئەم یاسایە وەردەگیرێت بە داهاتی کۆتایی بۆ بەڕێوەبەرایەتییەکان تۆمار دەکرێت و راستەوخۆ بۆ مەبەستی چاکسازی و خزمەتگوزاری پرۆژەکانی ئاو ئاوەڕۆ و هاندان خەرج دەکرێت و وەزارەتی دارایی و ئابووری بە هۆی ئەم داهاتە هیچ گوژمەیەك لە بودجەی بەڕێوەبەرایەتییەکان کەم ناکاتەوە.

٢- ڕێژەی (١٥٪) ئەو گوژمانەی بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە وەردەگیرێت دەدرێت ئەو فەرمانبەرانەی کە لە بەشی یان هۆبەی سەرپێچیەکان و زیادەڕۆییەکان کار دەکەن و ئەو لایەنانەی سەرپێچیەکان لا دەدەن ئەمەش بە پێی ڕێنمایەکان ڕێك دەخرێت و لەلایەن وەزیر دەردەکرێت.

ماددەی ٢١:

١- پێوەرو گشت ئاکارە تەکنیکییەکانی تایبەت بە پرۆژەو تۆرەکان لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتی و بەڕێوەبەرایەتییەکانی ئاو ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان ئامادە دەکرێت.

٢- مەرج و ڕێکارو دەسەڵاتی پێدانی مۆڵەتی هاوبەش لە خزمەتگوزاری ئاو ئاوەڕۆ ئەرکی جێبەجێکردنی بە ڕێنمایی لەلایەن وەزیر ڕێك دەخرێت.

٣- بەستن و خوێندنەوەی پێوەری ئاو دیاریکردنی نرخی خزمەتگوزاری ئاو ئاوەڕۆ بە ڕێنمایی لە لایەن وەزیر ڕێك دەخرێت.

٤- ئەنجام دانی هەر پرۆژەیەك لە پرۆژەو تۆرەکانی ئاو بە بێ ڕێپێدانی بەڕێوەبەرایەتی گشتی و بەڕێوەبەرایەتیەکانی ئاو ئاوەڕۆ بە هەما هەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان ڕێگەی پێنادرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك عباس.

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ٢٢:

یەکەم: سزایەکان هاتوون لەم یاسایەدا ئەو کەسانە ناگرێتەوە کە زیادەڕۆی یان سەرپێچیان کردووە لە ماوەی (١٨٠) ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی ئەم یاسایە ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەکان دەکەن لە شوێن و جۆری زێدەڕۆیی یان سەرپێچی و بە شێوەیەکی فەرمی بەڵێنامە پێشکەش دەکات لە ماوەی (٣٠) ڕۆژدا لە ژێر چاودێری لایەنی پەیوەندیدار زیادەڕۆیی یان سەرپێچییەکان لا بدەن و لایەنی پەیوەندیدار لابردنەکەو ئاسایکردنەوەکە بە فەرمی پشتراست بکەنەوە بە پێچەوانەشەوە حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە.

دووەم:

ئەو کەسانەی مۆڵەتی فەرمی لایەنە پەیوەندیدارەکانیان هەیە دوای هەڵسەنگاندن لەلایەن لیژنەیەکی تایبەتمەند لە سزایەکانی هاتوون لەم یاسایە بەدەر دەکرێن.

ماددەی ٢٣:
هەر کەلوپەل و ئامێرو ئامرازێك بۆ سەرپێچی و دەست درێژی کردنە سەر ئاو ئاوەڕۆ بەکار هێندرابێت دەستی بەسەر دادەگیرێت بە گوێرەی ڕێساییەکانی دەست بەسەر داگرتن مصادەرە مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت.
ماددەی ٢٤:
هەر کەسێك بەشداربێت لە سەرپێچی کردن و زیادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆ بە بەرامبەر بێت یان بە بێ بەرامبەر بە هەمان سزای سەرپێچی کاری زیادەڕۆکار سزا دەدرێت.
ماددەی ٢٥:
بە مەبەستی جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە وەزیر ڕێنمایی پێویست دەردەکات.
ماددەی ٢٦:
ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ دەکەن.
ماددەی ٢٧:
کار بە دەقی هیچ یاساو بڕیارێك ناکرێت لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆك بێت.
ماددەی ٢٨:
ئەم یاسایە لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژی فەرمی وەقائیعی کوردستان جێبەجێ دەکرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
فەرموو هۆیەکانی دەرچووانديش بخوێنەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
هۆیەکانی دەرچواندن:
بە مەبەستی پاراستنی پڕۆژەو تۆرەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان و دڵنیابوون لە تواناکانی ئەم تۆڕانە لە ڕووی هونەرییەوە پارێزگاری کردن لە ژینگەو پێدانی ئاوی خاوێن بە هاوواڵتیان بە شێوەیەکی دادپەروەرانەو پاراستنی تەندروستی گشتی و پاراستنی ژێرخانی ئابووری و بە فیرۆ نەدانی سامانی گشتی ئەم یاسایە دەرچووێندرا، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
بەڵێ زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان چەند ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەیە ئەم ڕاپۆرتە ببێتە بنەمای گفتوگۆ، با دەست بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٦٨) ئەندامی پەرلەمان پەسەندکرا کە ئەم ڕاپۆرتە بکرێتە بنەمای گفتووگۆ، فەرموون ناو نیشان بخوێنەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ناو نیشان: پێشنیازە یاسای پاراستنی پڕۆژەو تۆرەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان - عیراق.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
زۆر سوپاس، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان تێبینی لەسەر ئەو ناونیشانە هەیە با بفەرموێ ناوی خۆی بنووسێت (کاك مەم، کاك گۆران، د.شایان، گلستان خان، کاك چیا، سارا خان، کاك

رزگار، کاك بەلین، د.ڕێبوار، بەدریە خان، د.گەڵاوێژ) کێمان نەنووسیوە، بەڕێزان ئەو ناوانەی خوێندمانەوە، کاك ڕۆمیۆ نوقتەی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز ڕۆمیۆ حزیران نیسان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەی من نوقتەی نیزامی بەشی زۆری خەڵکی کوردستانە، خۆی لەمە لەسەر پێچی کردن و سزادانی سەرپێچی کار لە ماددەی (٣ بۆ ١٢) هەموو باسی غرامات و پێ بژاردن دەکات، بەڵام لە ماددەیەك کە بە سێ فەقەرە باسی پێوەری ئاو دەکات.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

با بگەینە ئەو ماددەیە ئەوە نوقتەی نیزامی نییە کاك ڕۆمیۆ، نوقتەی نیزامی نیە ئەوە، فەرموو بەدریە خان.

بەڕێز بەدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرسیارێکم هەبوو لە لیژنەی یاسایی بۆ پرسی ئاو بەنداوەکانی ئاو ئاوەڕۆ سێ پڕۆژە یاسای خوێندنەوەی یەکەمی بۆکراوە لە بەرواری ٢٧-١٠-٢٠٢٠ ئایە ئەمە کام ڕاپۆرتەی ئامادەکراوە، هیوادارم کە جواب وەربگرین.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، بەڵێ ئەی چۆن دەبێ جواب بدەنەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومان سێ پڕۆژە یاسا خوێندنەوەی یەکەمیان بۆ کرا لە پەرلەمانی کوردستان و دواتر ئاڕاستەی لیژنەی شارەوانی کرا، ئێمە لە لیژنەی شارەوانی وێرای ئەوەی خۆمان چەند کۆبوونەوەیەکمان کرد و دواتر کۆبوونەوەمان لەگەڵ بەڕێوەبەری گشتی ئاو ئاوەڕۆ لە هەر چوار پارێزگاکەو ئیدارە سەربەخۆکە کرد و کۆبوونەوەمان لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو ئاوەڕۆی هەرێمی کوردستان کرد، دواتر لەگەڵ بەشی یاسایی و لەگەڵ وەزارەتی شارەوانی و گواستنەوەو گەشتو گوزار لە هەرێمی کوردستان گفتوگۆمانکرد دەر ئەنجامی هەموو ئەو پرۆژانەو و ئەو سەرنج و تێبینیانەی بەڕێوەبەرانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەر چوار پارێزگاکەو ئیدارە سەربەخۆکان هەیان بوو، لە دوو توێی ئەم ڕەشنووسە ئامادەکراوەو دواتر بۆتە ئەم پێشنیازە یاسایەی کە ئەمڕۆ گفتوگۆی لەسەر دەکەین، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك بەڵێن.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ناونیشانی یاساکە، بەڵام بەراستی من دەمەوێت تێبینیەك بخەمەڕوو، یەکەم هەدەفی ئەو یاسایە وەکو هەندێك لە برگەکەو ماددەکانیشدا هاتووە، باسی ڕێگریی کردن و پاراستنی سامانی ئاو دەکات، لەگەڵ لە بنەڕەتدا ناوەڕۆکی پڕۆژە یاساکە یا پێشنیازی یاساکە ئەو

هەدەفەی کە ئێمە بۆ ئەم یاسایە مەسەلەی پاراستنی سامانی ئاوە، یا مەبەستی ئەو تۆرو بنچینانەیە ئەمە یەکێکە لە کێشە ئەساسیەکان، ئێستا بۆ بەڕێزم کاك هیڤیدار لە بیرۆکەکەی باسی کرد کە ئێمە لە چەند ساڵی ئایندە فعلەن من دەست خۆشی لێ دەکەم بیرۆکەیەکی زۆر باش بوو کە تووشی چەند مەشاکیلی گەورە دەبین لە ئاو، ئایا ئەم یاسایە سامانی ئاو دەپارێزێت؟ یا تۆڕو بنچینەکانی دەپارێزێت؟ ئەگەر سامانی ئاو دەپارێزێت بەراستی خەلێکی گەورە لە بڕگەو ماددەکانی هەیە و، ئەگەر نا دەبێ لەو بڕگەو ماددانەی کە مەسەلەن لە ماددەی دوو لە ئامانجەکان باسی پاراستنی سامانی ئاو پاك راگرتنی ئاو دژی یەکێکە یا لە فەلسەفەی دەرچووانـدنی یاساکە، هیـوادارم هەم لیـژنەی قـانوونی رووونکردنەوەمـان بـداتی، ئەگەر مەبەستمان بۆ سامانی ئاویشەوە بێت فەسڵێکی تێدا جێگە بکەینەوە، بەراستی ئەگەر نا لەو بڕگەو ماددانەی کە باس لە پاراستنی سامانی ئاو دەکات پێویستە لا ببرێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیازە یاسای پاراستنی ئاو لە هەرێمی کوردستان، پڕۆژەیەکی زۆر ستراتیژیە، پێشنیازە یاسای زۆر ستراتیژیە خوێندنەوەی یەکەممان بۆ کردووە، ئەمە بە تەنها پەیوەندی بە پاراستنی بونیەی تەحتی ئاو ئاوەڕۆ هەیە، هیچ پەیوەندی بە پاراستنی خودی ئاوەکەوە نییە، بۆیە باسی ئەو بابەتانە نەکراوە و ئەگەر لیژنەکان قسەیەکتان هەیە دکتۆر بژار.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومان ئەو پڕۆژە یاسایە ئامانجەکە پاراستنی تۆڕو بنچینەکانی ئاو ئاوەڕۆیە لە هەرێمی کوردستان و بە پێی ڕاپۆرتەکانی بەرێوەبەرایەتی گشتی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان دەست درێژی و زێدەڕۆیی یەك جار زۆر دەکرێتە سەر تۆرو بنچینەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان، ئەمەش زیانی زۆری بە سامانی گشتی گەیاندوە وای لێکردوە کە لە زۆرێك لە شارو شارۆچکەکان تاکو ئێستاش کێشەی کەمی ئاومان هەبێت، بۆیە ئەم یاسایە پێویستە و فەراغی تەشریعی لەم بوارە دا هەیە، نەك لە هەرێمی کوردستان تەنانەت لە عێراقیش هەیە، بۆیە بۆ پاراستنی تۆڕەکانی ئاو چارەسەرکردنی کێشەو گرفتی ئاوی خواردنەوە لە ماڵان و ئاوەڕۆش دەرچووانـدنی ئەم یاسایە پێویستە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆرە شایان.

بەڕێز د.شایان کاکە صالح محمد:

بە ناوی خوای گەورە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ناوەڕۆکی یاساکە باسی پاراستنی سامانی ئاو دەکات و لە هۆیەکانی دەرچووانـدنیش باسی دەکات، بۆیە لەگەڵ نـاو نیشانەکە دەبێ یەك بگرێتەوە، پێشنیار دەکەم بنووسرێت پێشنیازە یاسای پاراستنی ئاو پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو و پرسیارێکیشم هەیە، ئایا مەبەست چییە لە بنچینەکانی ئاو مەبەستیان سەرچاوەکانی ئاوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، پرسیارەکانی پەرلەمانتاران بنووسن، حەز دەکەن یا یەکێک لە بەڕێزتان جوابیان بدەنەوە، فەرموو کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەبەست لێی دیارە شەبەکاتی ئاوە بنچینەکان، یەعنی تەئسیساتی ئەو بۆڕی و هی ئاو ئاوەڕۆش هەردووکیان دەگرێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی، فەرموو کاك چیا.

بەڕێز چیا حمید شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیەك و ئیزافەك هەیە، پێشنیازی یاساو پاراستنی پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان من پێم باشە ئەگەر قی شێوازی بێت پێشنیازە یاساو یاسای پاراستن و چاودێری پڕۆژە تۆڕەکان و ئاو ئاوەڕۆ، چونکە ئەگەر تۆ چاودێری نەکەی و شەبەکەکانی پاراستنی ئەوەی بیکەی، بۆ نمونە ئەگەر شەبەکەی تۆرێکا ئاو بێتە شکاندن بیتە لیژنەیەکا تایبەت یا گروپەکا تایبەت ئاڤ کە چاودێری بۆریا شەبەکات بپارێزێ کەلیمات چاڤدێری ببێتە ئیزافەکرن باشتر بیتە سەری، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆرە گەلاوێژ.

بەڕێز د.گلاوێژ عبید عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیازە یاسای پاراستنی پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان – عێراق، پێم باشە بنووسرێت پێشنیازە یاسای پاراستنی پڕۆژەو وێستگەکانی تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان، واتا وێستگەکان واتە محەتات بۆی زیاد بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو سارا خان.

بەڕێز سارا دڵشاد بکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ناونیشانەکە پێم باشە ناونیشانەکە بکرێ بە قەدەغەکردن و دەستکاری کردن زیان گەیاندن بە تۆڕو بنچینەکانی ئاو ئاوەڕۆ - لە هەرێمی کوردستان، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس من تێبینیەکە پێشکەش ناکەم، سوپاس .

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك گۆران.

بەڕێز گۆران عمر علی :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان .

بە ناوی خوای گەورەو میهرەبان،

قسەکانی من بەشێکی زۆری لە لایەن کاك بەڵێن و دکتۆرە شایانەوە کرا،بەڵام پێویستە ئەم پرۆژە یاسایە لە یەکتری جیا بکرێتەوە پێم وابێت تێکەڵەیەك هەیە پاراستنی سامانی ئاو،چونکە ئاو سامانە لە هەموو جیهاندا و پاراستنی تۆڕو بنچینەکانی ئاو ئاوەڕۆ بکرێتە پرۆژە یاسایەکی ترو زۆر سوپاس .

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان :

سوپاس، فەرموو گوڵستان خان.

بەڕێز گوڵستان سعید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ناونیشانی ئەم پێشنیازە یاسایە بە بڕوای من لە جیاتی ئەوەی بڵێین پێشنیازە یاسای پاراستنی پرۆژەو تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان – عێراق، پێم باشە بکرێتە ئەوەی کە پێشنیازە یاسای پاراستنی پرۆژەو تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆ قەدەغەکردنی دەستکاری کردنیان لە هەرێمی کوردستان - عێراق قەدەغەکردنی دەستکاریکردنیان بۆی زیاد بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێزت، کار ڕێبوار فەرموو.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەتە پێشنیازە یاسای یا پرۆژە یاسایەکی گرینگە، ئەو بابەتە بابەتێکی ستراتیژیە وەکو چۆن پسپۆرانی بواری چۆپۆڵەتیك پێیان وایە لە بیست ساڵی داهاتوو شەر لەسەر ئاو دەبێت، هیوادارین ئەوە کە بوو بە یاسا حکومەتی هەرێم وەکو عەرەب دەڵێ بە (اضافرها) جێبەجێی بکات، من لەسەر تایتڵەکە لە راستیدا دوو تێبینیم هەیە، تێبینیەکیان شکڵی ئەویدیکەیان ناوەرۆکە، ئەگەر لە نێوەڕۆکەکەوە دەست پێ بکەین لە هۆیەکانی دەرچووان فەقەرەیەك هەیە دەڵێت پاراستنی سامانی گشتی، واتا پاراستنی ئاو وەکو سامانی گشتی، جەنابیشت ئاماژەت پێدا ئێمە پێشنیازە یاسای خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کرا لەسەر ئاو بوو لەسەر تۆڕو بنچینەکان نەبوو، کەواتە ئەم تایتڵە دەبێ لەگەڵ هۆیەکانی دەرچووان یەك بگرێتەوە، لە شێوەی تایتڵەکە، من وشەی پرۆژە لەبەر ئەوەی تایتڵەکە بڕێك درێژە، ئەگەر وشەی پرۆژە لەبەر ئەوەی لە پێناسەکان هەیە، من بە پێویستی نازانم لە عینوانەکەدا هەبێت، بۆیە بەو شێوەیەی خوارەوەی لێ بکرێت

پێشنیازی یاسای پاراستنی ئاو ئاوەڕۆ و تۆڕەکانی ئاو لە هەرێمی کوردستان – عێراق، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەرفەتان دەدەم لیژنە دواتر قسە بکەن، کاك ملا ویسی فەرموو.

بەڕێز ویسی سعید ویسی:

بە ناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارێکم هەیە بۆ ئەوەی لیژنەی یاسایی و هەم بۆ لیژنەی تایبەتمەند لە کۆی گشتی ئەو پێشنیازە یاسایەی پاراستنی پڕۆژە و تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆ لە هیچ شوێنێك باسی بەستانی پێوەرو ئەوانە نەکراوە، کە ئێستا پێوەری ئاویش بۆتە یەکێك لەو شتانەی کە سەرپێچی بەرامبەر دەکرێت، ئایا پێشتر بووە لە یادکراوە مەبەستەکە بۆ تێدانییە و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەرفەتان دەدەم جەواب بدەنەوە، کاك رزگار با کاك رزگار قسە بکات کاك دابان وەرت دەگرم بەسەر چاو.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە پاراستنی تۆڕەکانی ئاو ئەوا پڕۆژەیەکی زۆر باشە، بەڵام دەبوو بۆ پاراستنی سامانی ئاو هەر لەم یاسایە ئەوەی جێبکرابایەوە، چونکە ئەوە تەنها باس لەوە دەکات هەتا سەعاتی ئاوەکە با بڵێین ئەو یاسایەیە، بەڵام کە ئاوەکە دەرواتە ماڵەکەی ئیتر لەوێ هیچ سزایەك نییە، بۆ ئەوەی ئەو سامانە بپارێزێ وەکو جەنابیشت ئیشارەتی پێدا کە یاسەیەکە ئەو یاسایە لەگەڵ ئەمە دابوایە، بۆئەوەی ئەو سامانی ئاو لە ماڵەکە بە فیڕۆ دەدرێ و و بەردەرگای پێ دەشۆرێ و ترومبێلی پێ دەشۆرێ ئەوانەش سزای بۆ دیاری بکرێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێگە بە لیژنە تایبەتمەندەکان دەدەین وەڵامی پرسیارانی ئەندام پەرلەمان بدەنەوە بەڕێزان.

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە گفتوگۆمان لەسەر ناو نیشانەکەیەتی، بەڵام من ڕوونکردنەوەیەك دەدەم بۆ ئەو ناونیشانە دانراوە، خۆی ئەگەر تۆڕەکانی ئاو پەیوەندی بە ئاوی خواردنەوەی ماڵانەوە هەیە، نەك بە ئاوی گشتییەوە پەیوەندەی بە ئاوی خواردنەوەی ماڵەکانە، ئەگەر تۆڕەکانی ئاو بپارێزین بێگومان ئەوەش پاراستنی ئاوەو زیادەڕۆیە، ئەمەیە کە مەسەلەن خەڵك هەیە ئاوێك و دوو سێی بەستاوە مەسەلەن بە جۆرێك لە جۆرەکان ئیجرائاتی لەگەڵ بکرێ، بۆریەی شەبەکانی مەسەلەن بۆ نمونە هەولێر ئەمەی شکاندوە ئەمە ڕێگری کردنە لەمە، بۆیە ئەوەش دەبێتە هۆکارێك بۆ ئەوەی کە پارێزگاری لە ئاو بکەین، مەسەلەی بەستانی سەعات خۆی سەعات بڕیاری بۆ دەرچووەو کاتی بۆ دیاری کراوەو هیچ پێویستی بەوە نییە، جارێکی دی یاسا دانێی ئیلان دەبێ سەعات ببەستی، بەڵام باسی ئەوە کراوە کە تۆ ئەم سەعاتەت چۆن شکاند بە جۆرێك لە جۆرەکان یەعنی ئیجرائاتی لەگەڵ بکرێ، یەعنی هەموو بابەتەکە ئەوەیە کە لەسەر ناونیشانەکە یان هیچ شتێکمان دەست کەوت،ئێمە تەنها پارێزگاریکردن لەم شەبەکاتەی کە ئاو بۆ ماڵان دەگوازێتەوە، ئەگەر پارێزگاری لێ نەکەین و ڕێگری لێ نەکەین ئەم غراماتانە خۆی ئیجرائاتە، کەواتە ئاو بە فیڕۆ دەچێت، ئەگەر بە فیڕۆ نەچێت، کەواتە ئەوا پاراستنی سامانی ئاوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بژار قسەتان هەیە بەڕێزتان، کێ قسەی هەیە، کاك لقمان، کاك رزگار.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها سەبارەت بە پرسیارێکی مامۆستا ویسی لە ماددەی (٢١) دا هاتووە باس لە پێوەری ئاو کراوە، ماددەی (٢١)ی ئەم پێشنیازە یاسایە دوای ئەوەی گەیشتینە ئەوێ دەتوانین ئەم مەسەلەیە زیاتر دەوڵەمەند بکەین.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ کێی تر قسەی هەیە لە لیژنەکان، فەرموو کاك دابان.

بەڕێز دابان محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە پێش ئەوەی کە ناوی ئەندامان بنووسرێ دەستم بەرزکردبۆوە، بۆ ئەوەی کە نوقتەی نیزامی وەربگری، من پرسیارێك لە بەڕێزانی شارەوانی دەکەم زیاتر لە دوو ساڵە ئێمە لە دیراسەکردنی پرۆسەیەکی زۆر گرنگین و ئەم پڕۆژە یاسایەش پڕۆژەیەکی زۆر ستراتیژی و گرنگە مەسەلەی پێوەری ئاوە، لێرە لە ماددەی (٢١) دا هاتووە لە دوو فەقەرەدا، بەڕێزان لە شارەوانی ئاگادارن ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهە، وەکو لیژنەی شارەوانی لەسەر خەت بووین و کەموکوریەکانیمان خستۆتەڕوو و لەگەڵ وەزارەتیشدا لەسەر خەت بووین، ئێمە نەگەیشتوینەتە نەتیجە لەسەر ئەو پرسە لەگەڵ کۆمپانیاکاندا لەسەر خەت بوین لەگەڵ وەزارەتی شارەوانییدا لەسەر خەت بووین و ئێستا هاووڵاتی لەگەڵ کۆمپانیاکاندا کۆمپانیاکان لەگەڵ وەزارەتی شارەوانیدا وەزارەتی شارەوانی لەگەڵ ئێمەدا ئیشکالیان هەیە، چۆن ئەو پرسە هاتووە لە ناو ئەو پڕۆژە یاسایە یەعنی من بۆخۆم جۆرێك لە گومانم بۆ دروست دەبێ ئەبێ برادەران جواب بدەنەوە، لە کاتێکدا ئەو کێشەیە موعەلەقە لە ناو لیژنەکاندا موعەلەقە لە بەینی هاووڵاتی و کۆمپانیاکاندا کۆمپانیاکان کێشەی گەورەیان لەگەڵ حکومەتدا هەیە، ئەم پرۆسەیە پرۆسەی پێوەری ئاو شکستی هێناوە بۆچی لەو پرۆژە یاسایە بە دووجار ناوی هاتووەو زۆر زۆر سوپاس با وەڵام بدەنەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، یەعنی چاوەرێ ناکەی بگەینە سەر ماددەکە ئێستا دەتەوێ؟

بەڕێز دابان محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببورە دکتۆرە، دەڵێم بۆچی هاتووە لەو پڕۆژەدا لەکاتێکدا ئێمە برادەرانی لیژنەی شارەوانی ئێمە لەسەر خەت بووین پێکەوە بووین، یەعنی کێشەیەکی موعەلەقە، بۆچی هێناویانەتە ناو ئەو پڕۆژە یاسایە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون جواب دەدەنەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەك ئاماژەمان پێکرد سەبارەت بە ئامادەکردنی ئەم پڕۆژە یاسایە، ئێمە لەگەڵ وەزارەتی شارەوانی و بە دیاریکراوی لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی پەیوەندیدار کە بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان چەندین دیدارو گفتوگۆمانکردوە، پێوەری ئاوی مالّان یەکێکە لەو کێشانەی کە ئەورۆ لە هەرێمی کوردستان هەیەو و بەدیاریکراویش لە لیژنەی شارەوانی ئێمە هەم بە دواداچوونمان بۆ کردووە، هەم کێشەیەش لای ئێمە وجودی هەیە، رەنگە سەرنجمان لەسەر ئەو گرێبەستانەش هەبێ کە پەیوەندیدارە بە کێشەی پێوەری ئاوی مالّان و مەفروزە چارەسەر بکرێ، من پێم وایە دیاریکردنی ماددەی (٢١) لە چوارچێوەی ئەم پێشنیازە یاسایەی کە ئێمە لەگەڵ برادەران بە پەسندمان زانی لەسەر راسپاردەو پێشنیازی وەزارەتی شارەوانی بوو، ئەتوانین بە مداخەلەی برادەران و بە پێشنیازی تازە کۆمەڵێك قەیدو شەرت دابنێین، بۆ ئەوەی بتوانین کێشەی پێوەری ئاوی مالّان لە چوارچێوەی ئەم پڕۆژە یاسایە چارەسەر بکەین و کۆمەڵێك مەرج دابنێین بۆ لایەنی پەیوەندیدار، کە ڕێکارو هەنگاو باوێ بۆ چارەسەرکردنیان، چونکە یەکێك لە کێشەکانی شارو شارۆچکەکان کێشەی ئاوە، خۆتان دەزانن زۆرێك لە شارو شارۆچکەکان بە دەست کەمی کێشەی ئاو دەناڵێنن، دوو ڕێگا هەیە بۆ چارەسەرکردنی ئەمە بەم یاسایە ئەوانەی کە سەرپێچیان کردووەو زیاتر لە جارێك ئاویان بە موخالەفە راکێشاوەو و ئەمە دەبێ کۆتایی پێ بێ، دوو بە تەنزیمکردنی پێوەری ئاوی مالّان دەتوانین کۆمەڵێك قیود دابنێین لە بەرژەوەندی هاوواڵتیان لە چوارچێوەی ئەم یاسایە، بۆ ئەوەی بتوانین چارەسەری بکەین و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان ئێمە ئێستا پشتوویەك وەردەگرین سەعات (٣) دەست دەکەینەوە بە کۆبوونەوەکەمان.

پاش پشوو

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان فەرموون لە شوێنەکانی خۆتان دابنیشن فەرموون، بەڕێزان لە لیژنەی شارەوانی و لیژنەی یاسایی وەرنە جێگەکانی خۆتان، کاك ڕزگار عیسی سوار، کاك نزار، کاك لوقمان، کاك عباس، فەرموون بەخێربێنەوە فەرموون دانیشن، بەڵێ بەڕێزان دەست بە کۆبوونەوەکەمان دەکەینەوە، فەرموو بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی ماددەی (١) بخوێنەوە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١) پێناسەکان بۆ مەبەستی حوکمەکانی ئەم یاسایە ئەم دەستەواژانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریان دەگەیەنن:

یەکەم: هەرێم هەرێمی کوردستان - عێراق.

دووەم: وەزارەت/ وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم.

سێیەم: وەزیر/ وەزیری شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم.

چوارەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی/ بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو ئاوەڕۆ لە وەزارەت.

پێنجەم: بەڕێوەبەری گشتی/ بەڕێوەبەری گشتی ئاو ئاوەڕۆ.

شەشەم: بەڕێوەبەرایەتی/ بەڕێوەبەرایەتی ئاو یان بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆکان،

حەوتەم: بەڕێوەبەر/ بەڕێوەبەری بەڕێوەبەرایەتی ئاو یان ئاوەڕۆکان.

هەشتەم: لێپرسراوی فەرمانگە/ لێپرساوی فەرمانگەی ئاو یان ئاوەڕۆکان.

نۆیەم: تۆڕەکان/ تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆو پێکهاتەکانی.

دەیەم: پڕۆژەکان پڕۆژەکانی پاڵاوتن و چارەسەرکردنی ئاو ئاوەڕۆو بیرەکان پڕۆژەکانی وەرگرتنی سەرچاوەکانی ئاو عەمبار کردنی ئاو ئاوەڕۆ وێسگە لاوەکییەکانی گواستنەوە دەگرێتەوە.

یازدەیەم: لایەنی پەیوەندیدار بەڕێوەبەرایەتی خزمەتگوزارییەکانی هەماهەنگ لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتیەکان و فەرمانکەکانی ئاو ئاوەڕۆ.

دوانزەیەم: سەرپێچی زیان گەیاندن یان شکاندن یان لەناوبردن و تێکدانی پڕۆژەکان تانکی عەمبار ئاو هێڵەکانی گواستنەوەو تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆو قوفڵی ئاو مەنهۆڵ و سەری مەنهۆڵ چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆکان بۆڕی وەرگرتنی ئاوەڕۆکان و هەر پێکهاتەیەکی تری ژێرخانی ئاو ئاوەڕۆ دەگرێتەوە.

سێزدەیەم: زیادەڕۆی بەستنی بۆڕی بە تۆڕەکان و هێڵەکانی گواستنەوەی ئاو ئاوەڕۆ بەستنی ترۆمپای ئاو لەسەر بۆڕی سەرەکی تۆڕەکان کارکردن لە مەحەرەماتی بۆڕی گواستنەوەو بەستنی ئاوی قورس بە تۆڕی ئاوەڕۆکان بەبێ مۆڵەت یان زیاتر لەوەی مۆڵەتی پێدراوە دەگرێتەوە.

چواردەیەم: مەحەرەمات سنووری پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو ئاوەڕۆیە کەنابێت هیچ جۆرە کارێکی تێدا ئەنجام بدرێت، وەك بیناسازی دانان و ڕاکێشانی تۆڕی ئینتەرنێت وە هێڵی کارەباو

ستونەکانی و پیسکردنی سەرچاوەی پڕۆژە ئاوییەکان و هەر کارێکی دیکە بەبێ وەرگرتنی ڕەزامەندی بەڕێوەبەرایەتی فەرمانگەکانی ئاو ئاوەڕۆ.

پانزەیەم: هاوبەش هەر سوودمەندێك بەپێی مۆڵەتی فەرمی بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە پەیوەندیدارەکان سودی لە خزمەتگوزاری ئاو ئاوەڕۆ وەرگرتبێت.

شانزەیەم: لێژنەی تایبەت ئەو لێژنەیەی کە کاری بەدواداچوون و چاودێری و جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەو یاسایە دەیکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان، هەرکەسێك دەیەوێت قسە لەسەر ئەو ماددەیە بکات با بفەرموێت، ناوەکان دەخوێنمەوە، لیزا خان، کاك شێخ ظاهر ، حسیبە خان، دکتۆرە گەلاوێژ، کاك حکمەت، کاك ڕێبوار، گوڵستان خان، ئاشنا خان، کاك عوسمان سێدەری، دکتۆرە شایان، کاك یاسین، نجاە خان، بدریە خان، کاك عومەر، کاك مەم، کاك مسلم، دکتۆر کاظم، کاك باڵانبۆ، هلز خان، دکتۆر محی الدین، لیزا خان فەرموو.

بەڕێز لیزا فلك الدین صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنسبەت ماددەی (١) دوانزەیەم سەرپێچیەکان، پێم باشە بەستنی پێوەرە ئاوییەکانیش تێدا زیاد بکرێت، هەرچەندە گفتوگۆیەکی زۆر هەیە لەسەر پێوەری ئاو ئەو سیستەمەی کە حکومەتی هەرێمی کوردستان وەکو وەزارەتی شارەوانی ئێستا کاری لەسەر دەکات، گلەیی هاوڵاتیانیشی لەسەر هەیە، بەڵام بەپێی ئەوەی ئاگادارببووم، وەزارەتی شارەوانی لە هەوڵی ئەوە دایە کە گلەییەکانی هاوڵاتیان بڕەوێنێتەوەو هەروەها کاریش لەسەر نەهێشتنی گرفتەکان بکات، بۆیە ئەگەر ئێمە باسی بکەین و باسیشی نەکەین لە داهاتوو ئەمە دەبێتە سیستەمێك لە حکومەت، بۆ ئەوەی کە ڕێگری بکەن لە بەهەدەردانی ئاو، ئاوی پاك ئەو ئاوەی کە بۆ خواردنەوە بەکار دێت، بۆیە گرینگە کە بەڕای من ئەمە دەرفەتێکە کە هاتۆتە پێش و گرینکە باسی لێوە بکرێت وە لیژنە تایبەتەکانیش ئەوانەی کە تایبەتن بەو پرسە کاری لەسەر بکەن، بۆ ئەوەی گرفتەکان نەمێنێت، بۆیە پێشنیار دەکەم لە سەرپێچیەکان ئەمە زیاد بکرێت ئەگەر هەر ڕێگە نەدانێك بە بەستنی پێوەری ئاو، یاخود زیان گەیاندن بە پێوەری ئاو ڕووبدات ئەوە بە سەرپێچی بێتە هەژمارکردن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو شێخ ظاهر .

بەڕێز شێخ ظاهر محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر بڕگەی (دەیەم) هەیە، وشەی (عەمبارکردن) هاتیە بکرێتە گلدانەوە، بڕگەی چواردەیەم وشەی (محەرەمات) لەم یاسایە نزیکەی لە بیست و شەش جێ هاتووە، وە محەرەمات وشەیەکی کوردی نییە، بۆیە پێشنیاز دەکەم بکرێتە سنووربەند، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو حسیبە خان.

بەڕێزحسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١)م لە برگەی (نۆیەم) تۆڕەکان هاتییە لە پێش تۆڕەکان، من پێم باشە چڕی تۆڕەکانی ئاو باس بکرێت، چونکە لە بەشی سێیەم لە پڕۆژەی تۆڕەکانی ئاو باس لە مەودای درێژی و هەروەها مەکعەبی پڕۆژەکان هاتەکردن، بۆیە من پێشنیاری ئەوە دەکەم ئەو پێناسەیە زیاد بکرێت چڕی تۆڕەکانی ئاو پەیوەندی درێژی ڕێڕەوە ئاوییەکان لە ناوچەیەکی دیاری کراوی ڕووی زەوی لەگەڵ ڕووبەرەکەی، هەروەها لە برگەی سێزدەم زیادەڕۆی بکرێتە زێدەڕۆی، وە بەمشێوەیە دابڕێژرێتەوە، بەستنی بۆڕی ئاو بە تۆڕەکان و هێڵەکانی گواستنەوەی ئاو ئاوەڕۆ، بەستنی تڕۆمپای ئاو لەسەر بۆڕی سەرەکی تۆڕەکان و کارکردن لەسەر بۆڕی گواستنەوەی ڕێگە پێنەدراو، بەستنی پڕۆژەی چارەسەرکردنی ئاوی قورس بە تۆڕی ئاوەڕۆکانی بێ مۆڵەت یان زیاتر لەوەی مۆڵەتی پێدراوە دەگرێتە بەر، هەروەها لە برگەی چواردەهەم پشتگیری کاك شێخ دەکەم محەرەمات وشەیەکی عەرەبیە زیاتر لە بیست جار دووبارە بۆتەوە، بۆیە باشترە یان بکرێتە ڕێگە پێنەدراو یانیش بکرێتە قەدەغەکراو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو گوڵستان خان.

بەڕێز گولستان سعید حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١) ئەم پێشنیازی یاسایە، پێشنیار دەکەم لە خاڵی دەیەم بۆ پڕۆژەکان، پڕۆژەکانی پاڵاوتن و چارەسەرکردنی ئاو ئاوەڕۆ بیرەکان، لەدوای بیرەکان پڕۆژەکانی کانیاو و کارێزەکانیش، چونکە یەکێکە لەو سەرچاوانەی کە ئاوی لێوە دێت ئەوە زیاد بکرێت کانیاو کارێزەکان، لە خاڵی سیانزەهەم وشەی محەرەمات هاتووە لەگەڵ چواردەهەم، پشتیوانی لە ڕاکەی کاك شێخ ظاهر دەکەم کە بکرێت بە سنوور بەند، لە هەر شوێنێکیا هاتبێت محەرەمات بە بڕوای من سنوور بەندەکە گونجاوترە، وە خاڵی دوانزەهەمیش کە باسی قوفڵی ئاو دەکرێت بەڕاستی ئەمە هەقە لەسەرپێچیەکانا بکرێت بە دەستکاری کردنی قوفڵی ئاو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەموو.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١) لە چەند برگەیەکا دیاریکراوە کە ئەڵێ بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو یان بەڕێوەیەرایەتی ئاوەڕۆکان، من پێشنیار دەکەم کە ئەمە بکرێت بە بەڕێوەبەرایەتی ئاو و ئاوەڕۆکان، نەك وەك دوو بەڕێوەبەرایەتی بەیەکەوە بەستراوبێتەوە، بابڵێین جیاکراوەیە لێرە، بەڵام لە هەمان کاتدا بەیەکی ببەستێتەوە دەبێت بەیەك بەڕێوەبەرایەتی، وشەی محەرەماتیش وشەیەکی کوردیە هەرچەندە لەناو هەرێمی ئێمەش وەکو عورفێکی لێهاتووە با نەڵێین محەرەمات خەڵك نازانێت ئەو شوێنەی ئاوی پیا دەڕوات هەرچەند دیارە دەڵێ ئەو شوێنانە

نابێت هیچ بینایەك یان شتێکی تێدا بکرێت ئەی ئەگەر کرا بوو، تەبعەن دیارە لە بڕگەکانی کە چارەسەرکراوە، زۆر سوپاس،

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆرە شایان فەرموو.

بەڕێز د. شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (١) بڕگەی (شەشەم) بەڕێوەبەرایەتی پێناسە کراوە، بەڕێوەبەرایەتی ئاو یان بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆکان گەر لیژنە بەڕێزەکە ڕوونکردنەوەمان بداتێ مەبەستەکە چییە؟ یان بۆچی (یان) دانراوەو لەگەڵ کامە معامەلە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك یاسین.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی دەیەمەوە، پشتگیری دادە گوڵستان دەکەم کە کانیاوەکان زیاد بکرێت، لەبەر ئەوەی بۆ نموونە ئاوی سەرچناری سلێمانی، یاخود ئی ڕانیە قولەی ڕانیە، هەر لە قولەیەوە ئاو نەقلّی ماڵان دەکرێت، بەنسبەت ماددەی سێزدەهەم دەڵێ بەبێ مۆڵەت یان زیاتر لەوەی مۆڵەتی پێدراوە، بۆڕی نەقڵ بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان نابێت بەهیچ جۆرێك هیچ کەسێك ئاوی لێ ڕاکێشێت، لەبەر ئەوەی بۆڕی نەقڵ بۆی هەیە ژەهراوی بکرێت، بۆیە دەبێت ئەوە بگۆڕدرێت و مۆڵەت نەدرێت بە هیچ کەسێك کە ئاوی لە بۆڕی نەقڵ ڕاکێشێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو بدریە خان.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (١) بڕگەی (چوارەم) بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو و ئاوەڕۆ لە وەزارەت، وە دیسانەوە لە بڕگەی شەشەم، من پێم باشە پێناسەی بەڕێوەبەرایەتی لابربرێت وە پێشنیار دەکەم بڕگەی حەوتەم و هەشتەم لابربرێت، چونکە لە بڕگەی یانزەدا لایەنی پەیوەندیدار پێناسە کراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەربارەی ماددەی (١) ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ ماددەی (٢٥) سەرەتا ئەڵێ وەزیر بۆی هەیە ڕێنمای دەربکات، ئەم یاسایە کۆی ئەم یاسایە لەگەڵ دەست خۆشیم بۆ لیژنەی پەیوەندیدار، بەڵام مەجالی نەهێشتۆتەوە بۆ ڕێنمای دەرکردن ئەوەندە چۆتە ناو وردەکارییەوە، خۆی کۆی یاساکە پێویست دەکا کورتکرێتەوە، سەبارەت بە ماددەی یەکەمی ئەو پانزە پێناسەیەی کە کراوە من

پێشنیاز دەکەم بەم شێوەیەی لێ بکرێت، پێناسەی چوارەم و پێنجەم و شەشەم و حەوتەم و هەشتەم لاببرێن پێویست بەوە ناکات کە دەڵێت لایەنی پەیوەندیدار ئیتر دوای ئەمە بەپێی ڕێنمای وەزارەت کە دەری دەکات دەڵێ بەڕێوەبەری فڵان دایرە پەرلەمان نەیەتە ئەو وردەکارییەوە کە باس لە سەرۆکی فەرمانگەیەك بکات، یانی لەناو ڕێنماییەکانی وەزارەت ئەو دەسەڵاتانە شۆڕکاتەوە، ئەوە بە کافی دەزانم، خاڵێکیتر دوانزەیەم سەرپێچی کاتێ پێناسەی سەرپێچی دەکات هەڵبەتە پێویست بەم تەفاسیلە ناکات شکاندن و لەناوبردن و پڕۆژەو تانکی عەنبارو هێڵەکانی گواستنەوەو تۆڕەکانی ئاو، هەموو ئەوانە پڕۆژەن پڕۆژەی ئاو و ئاوەڕۆن، بۆیە من پێشنیاز دەکەم بۆ لیژنەی پەیوەندی دار بۆ ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان سەرپێچی بەم شێوەیەی لێکرێت زیانگەیاندن بە کەرتی ئاو و ئاوەڕۆو پڕۆژەکانی، ئیتر کۆی ئەم پڕۆژانە هەمووی دەگرێتەوە، ئەمێنێتەوە سەر بڕگەی چواردەیەم، هەڵبەتە چەند ئەندامێکی بەڕێز باسیانکرد محەرەمات زۆر هاتووە تەنیا لە ناو ماددەکانی دووانزەو سێنزە، پانزەجار وشەی محەرەمات هاتووە هەر باش نییە، مەسەلەی محەرەمات کە ئەڵێی محەرمات یان قەدەغەکراوەکانە جێگەی بگرێتەوە یان ڕێگا پێنەدراوەکان، بۆیە پێشنیاز دەکەم ڕێگا پێنەدراوەکان بێت ڕەنگە یەکێك لەو دوو دەستەواژەیە بەکار بهێنرێت باشترە، جگە لەوە لە کۆتایەکەیا ئەڵێ بەبێ وەرگرتنی ڕەزامەندی بەڕێوەبەرایەتی فەرمانگەکانی ئاو و ئاوەڕۆ دیسان ئەمانە هەر لابەین بەبێ وەرگرتنی ڕەزامەندی وەزارەت، وەزارەت دواتر ڕێنمای دەرەکا ئەڵێ فەرمانگەکان ئەرکیانە ئەمەیە بۆ نموونە لە ڕانیە لە سەید سادق لە زاخۆ هەموو ئەمانە بەڕێوەبەرایەتی فەرمانگەکان ئەم ئەرکانە لە ئەستۆ ئەگرن، ئەم وردە کاریە بخەینە گۆڕەپانی وەزارەت، وەزارەت دواتر ئەمانە بە ڕێنمای شۆڕ ئەکاتەوە یەعنی لێپرسراوی فەرمانگەیەك ئەمە ئەکات پێویست ناکات لەناو دەقێکی یاسای پەرلەمانا هەبێت، بەنیسبەت شانزەیەم لیژنەی تایبەت هیچم نییە لەوەیا، زۆرسوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو هلز خان.

بەڕێز هلز احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت ماددا ئیك، پێناسەکان من پێشنیازا هەی بو شەشەم و هەشتەم، پێناسەدا بەڕێوەبەرایەتی ئاو (یان) سێ جارا پێناسەدا هاتی، ئەگەر ئەو (یان)ە بێتە لادان لەگەڵ یەعنی ڤێ شێوەی بێتە سیاغەکرن، بەڕێوەبەرایەتی ئاو لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆکان، هەشتی ژ نەفسێ وی بیتە داڕشتن، من پرسیارەك هەی ئەویش لیژنێت مەعنی سەبارەت برگا یازدێ، لایەنی پەیوەندی دار پێناسەیێ دا هاتی بەڕێوەبەرایەتیا خیزمەتگوزاریەکان ئایا ئەڤە کیش ڕێڤەبەرینە ئەگەر تەوزیعەکی بو ئێمە بدەن، سەبارەت برگا چاردەێ، پشتگیریا کاك مەم دکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك محی الدین.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی (دووەم و سێیەم) وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم، پێم وایە مادام یاساکان کە بۆ هەرێمە نووسراوە لە هەرێمی کوردستانی عێراق، پێویست ناکات وەزیری شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم، هەرێمەکان لابەین، پێموایە پێناسەی وەزارەتی گەشتوگوزارو وەزیری گەشتوگوزاری هەرێم پێم باشە لایبەین، لەخاڵی سێیەم لە سەرپێچیەکان هەندێجار پەکخستن هەیە، یەعنی نە زیانی پێگەیاندیە نەشکاندیتی نە لەناوی بردیە نە تێکی دایە، بەڵام پەکی خستووە، ڕەنگە تەزووی کارەبای لەسەر گرتبێتەوە، ڕەنگە قوفلەکەی گرتبێتەوە نە زیانی پێگەیاندووە نە شکاندوویەتی، بۆیە تەحتیلیش هەندێ جار پەکخستنی پڕۆژەکانی ئاویش، پێم وایە دەچێتە سەر ئەو بابەتەی، خاڵێکیتر سەبارەت بە محەرەمات لە ماددەی چواردەم دیسان هەمان دەستەواژە دووبارە بویتەوە، بۆیە ئەگەر یەکیان بخەی لە ماددەی چواردەم بڕگەی یەکەم هەمان شت دووبارە بویتەوە، لە سنووورەکان ڕێگا پێنادرێت بۆ ئینتێرنێت و ئیتر تەنها ئەگەر بە مۆڵەت نەبێت لەوێش هەر دووبارە بویتەوە، پێموایە تەئکید کەنەوە، پرسیارێکم بۆ هەردوو لێژنەکە، سەبارەت بە لێژنەی تایبەت ئەو لیژنەیە کە کاری بە دواداچوون و چاودێری و جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایەدا دەکات، ئەرکی لیژنەی تایبەت نیە چاودێری جێبەجێکردنی یاسادا بکات، ئەرکی ئەنجوومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکانە یاسا جێبەجێ بکات ئەو لیژنەیە لە ناو خودی وەزارەتە چۆن دەتوانێ بەدواداچوون بۆ خودی یاساکە بکات، بۆیە پێم وایە ئەوە زیادە ئەرکی جێبەجێکردنی یاساکە لە خودی ئەستۆی ئەنجومەنی وەزیرانە وە لایەنی پەیوەندیدارە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو.

بەڕێز نجاه شعبان عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پالپشتیا ئاخافتنێ لیزا خانێ دکەم لە ماددا (١) بڕگەی (دووانزە) لە سەرپێچیا پیڤەرێ ئاوێ بیتە زێدە کرن، زور سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆرە گەلاوێژ.

بەڕێز گەلاوێژ عبید عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١) پێناسەکان دەیەم، لە دەیەم نوسراوە پڕۆژەکان، پڕۆژەکانی پاڵاوتن و چارەسەرکردنی ئاو من پێم باشە لەجیاتی پڕۆژەکانی پاڵاوتن بنووسرێت پڕۆژەکان و وێستگەکانی پاڵاوتنی ئاو ئەوە لە دەیەم، لە خاڵی شانزەیەمیش لیژنەی تایبەت ئەو لیژنەیە کەکاری بەدواداچوون و چاودێری دەکات، پێم باشە کاری چارەسەری گیروگرفتەکانیش بکاتن، یەعنی بۆی زیادبکرێتن ببێتە لیژنەی تایبەت ئەو لیژنەیەی کە کاری بەدواداچوون و چاودێری و چارەسەری گیروگرفتەکان دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ڕێبوار.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١) و پێناسەکانی، هەڵبەتە پێوەری ئاو ئامرازێکی گرینگە بۆ پێواندنی ئاو، بزانە لە هەر شوێنێکا کە پێوەری ئاو هەبوو واتا جۆرێك لە چاودێری هەیە لەلایەن حکومەت و لایەنە پەیوەندیدارەکان، بۆ ئەوەی کە ڕێژەی ئاو چەند بەکار دێت، بەڵام من پێم باشە وەکو دەستەواژە پێوەری ئاویش پێناسەی بۆ بکرێت لە ماددەی یەکەم هەرچەند ئەو پێوەرە ئاوەی کە لە ماڵەکان هەیە خەلەڵێکی زۆری فەنی تیا دروست کراوەو تەکنیکی وە زۆرێك لە دەنگۆی دروست کردوە کە گوایە وەکو پێویست نییە، هیوادارین کە لایەنەپەیوەندیدارەکان چارەسەری ئەو بابەتە بکەن، خاڵێکیتر برای بەڕێزم ئاماژەی پێکرد، دکتۆر محی الدین بەڵێ منیش هەمان ڕەئیم هەیە کاتێك لە ناونیشانی سەرەکی دەنووسرێ هەرێمی کوردستان - عێراق، لە پێناسەکاندا پێویست ناکات هەرێمی کوردستان دووبارە بکرێتەوە، خاڵێکیتر بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان وشەی محەرەمات، یەعنی بەڕاستی لای من سەیرە بۆ وشەیەکی کوردی نەدۆزرێتەوە بۆ ئەو بابەتە، ئێستا بۆ نموونە بڵێین عەرەبێك ئەگەر شارەزای زمانی کوردی هەبێت بێت ئەو یاسایەمان بۆ بخوێنێتەوە لەبەر سومعەی لوغەوی ئێمە دەڵێ باشە ئەوە وشەیەکی کوردی نەبوو جێگەی محەرەمات بگرێتەوە، بۆیە حەقە ئەم وشەیە، وشەیەکی ئاسانیشە زۆر زەحمەت نییە حەقە لە جێی محەرەمات وشەیەکی کوردی دابنرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك باڵانبۆ.

بەڕێز باڵانبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی(١)بڕگەی (سێنزەیەم) زیادەڕۆی، کاتێك باس لە ترومپای ئاو دەکرێت بە زیادەڕۆ ناو ئەهێنرێ، ئێمە هەموومان وەزعی ئاو و ئاوەڕۆی شارەکانی کوردستان دەزانین کە لە ئێستادا باسی ئەو جێگەیە دەکەم کە خۆمی لێ ئەژیم لە حەفتەیەکدا دوو ڕۆژ هەیە و دوو سەعاتە، ئایا دوو سەعات ئاو بەشی خێزانێکی دەکەسی بەباشی ئەکا؟ وە هەندێك بینا هەیە دوو قات و سێ قات و چوار قاتن وە هەندێك بیناش هەیە بینای یەك قاتن، ئایا ئەوەندە لە تۆڕەکانی ئاو دڵنیاین کە هەموویان وەکو یەك ئەم ئاوە پەخش ئەکرێ بۆیان و سوودمەند نەبن لە ئەم ئاوە، وە ئەوەش ئەزانین کە ئەمڕۆ تەکنەلۆژیا زۆر پێشکەتووە ئەو کەسەی کە ترۆمپای ئاو دائەنێ شەرت نییە لە حەوشەکەی دایبنێت لەوانەیە لە سەرووی خانوەکەی دایبنێت، ئایا بە پێی یاسا ڕێگە پێدراوە کە کرێکارێکی دائیرەی ئاو یان ئەو لیژنەیەی دائیرەی ئاو داینا وە بەبێ پرسی قازی بڕوات ئەو ماڵە بپشکنێت ئایا ترومپای ئاوی لێیە یان لێی نییە؟ لێرەدا ئێمە ئەبێت ڕەچاوی ئەوە بکەین کە هاوواڵتیان هەموویان وەکو یەك بتوانرێت ئاویان پێبگەیەنرێت، لێرە پێویستە کە دائیرەی ئاو مولزەم بکرێت بەوەوە کە ئەم کێشە چارەسەر بکرێت پێش ئەوەی ئێمە

کێشەیەکیتر بۆ هاوڵاتیان دروست کەین کە هەندێك بینا هەیە وەکو ئاماژەم پێدا بەبێ تڕۆمپای ئاو ناتوانن موستەفیدبن لە ئاوەکە وە کاتی ئاوەکانیش کەمە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو ئاشنا خان.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تایبەت بە ماددەی (١) پێناسەکان خاڵی نۆیەم تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ پێکهاتەکانی، پێشنیار دەکەم بکرێت بە پێکهێنەرەکانی لەجیاتی پێکهاتەکان بکرێت بە پێکهێنەرەکانی، بڕگەی نۆیەم، بڕگەی دەیەم، لێرەدا ئاماژە کراوە بە وەرگرتنی ئاو بابڵێن باس لەوە نەکراوە لە کوێوە وەربگیرێت وە پێشنیار دەکەم بەم شێوەیەی لێ بکرێت، پڕۆژەکان پڕۆژەکانی پاڵاوتن و چارەسەر کردنی ئاو و ئاوەڕۆ بیرەکان و پڕۆژەکانی وەرگرتنی ئاو لە ڕووبار و دەریاچەو سەرچاوەکانی ئاو، وە عەمبارکردنی ئاو ئاوەڕۆ، ئاوەڕوش لەوێیە لابرێت، چونکە ئاوەڕۆ چۆن عەمبار دەکرێت چۆن هەڵ ئەگیرێت هەڵناگیرێت، خاڵی نۆزدەیەم سەرپێچی زیان گەیاندن ئەو (یان)ە بکرێت بە فاریزە، یان شکاندن ئەوەش هەر بکرێت بە فاریزە، وەهەروەها هێڵەکانی گواستنەوەو ئەو (واو)ە بکرێت بە فاریزە، ئینجا لەجیاتی وشەی چەپەری دەریچە بەکاربهێنرێت باشترە وە قسەشم لەگەڵ هەندێك لە بەڕێزان کرد ئەوانەی کە پسپۆڕیان هەندەسەیە وتیان ئێمە خۆمان لەناو خۆمانا دەریچە بەکار ئەهێنین کەواتە بکرێت بە دەریچەی وەرگرتنی ئاوی باران، وە تایبەت بە خاڵی سێزدەهەم لێرەیا ئاماژە بە باتێکی گرینگ نەکراوە کە هەندێ جار شکاندنی بۆڕی ئەکرێت لەلایەن هاوڵاتیانەوە بۆ ئاودان بە مەبەستی کشتوکاڵی شکاندنی ئاوەڕۆ بۆڕی ئاوەڕۆ، بۆیە من ئەمە ئیزافە دەکەم تەبعەن لە کۆتایی پێش دەگرێتەوە کە ئەمە ئیزافە بکرێت شکاندنی بۆڕی ئاوەڕۆ بە مەبەستی کشتوکاڵ یان هەر مەبەستێکی دیکە، چواردەیەمیش محەرەمات لەوە پشتگیری تەواوی ئەو هاوڕێیانە دەکەم کە باسیان لەوە کرد کە جێگرەوەی وشەی محەرەمات بەکار بهێنرێت، وە لێرەش ئاماژە بە بابەتێکی گرینگ نەکراوە، مەرج نییە ئەو محەرەماتە هەر لە لایەکیەوە بێت جاری وا هەیە لە سەرەوە ئەکرێت بۆیە گرینگە ئاماژە بکرێت بە هەموو لایەکانی بەمشێوەیە محەرەمات سنووری پڕۆژە، کارگە، تۆڕەکان، تۆڕەکان پێویست ناکات ئێمە جارێکیتر باسی لێوە بکەینەوە پێشتر تەعریف کراوە تۆڕەکان لە هەموو لایەکەوە دەگرێتە کە نابێت هیچ جۆرە کارێکی تێدا ئەنجام بدرێت وە لەو شوێنانەش کە باسکراوە بیناسازی دانان و ڕاکێشانی تۆڕی ئینتەرنێت و هێڵی کارەباو ستونەکانی پێشنیار ئەکەم شورای باخیش ئیزافە بکرێت دەستان خۆشبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ئاشنا، خان هەندێ شتت وت ئەگەر بەنووسین پێتە بیان دەیتێ هەندێ شتی تیابوو باش بوو.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای دەست خۆشی لەم دوو لیژنە بەڕێزە، من پێشنیار ئەکەم کە لەڕووی زمانەوانی و هەڵەی چاپەوە پێداچوونەوەیەکی باشی پێدا بکرێت، زمانەوانییەکە لەوە ئەچێ لەم هۆڵە گفتوگۆی لێوە کرێت، بەڵام هەڵەی چاپ زەروورە لە هەندێ وشە لە هەندێ پیتا ماناکا زۆر ئەگۆڕێت، ئیستا تۆڕەکان تەنها حەوتی سەر واوەکە لاچێت ئەبێتە تورەکان زۆر فەرقی هەیە بۆ زمانی کوردی لەوانە زۆر وردەکاری ئەوێ لە زۆر شوێنی کەش ئەمە ڕووی داوە، بۆیە ئەوە ئەڵێم ئەوە یەک، دووەم ئەو بەڕێزانەی باسیان کرد وشەی محەرەمات بەهەمان شێوە بەس من پێشنیاری وشەی سنوور دەکەم، سنور یان سنووڕە قەدەغە کراوەکان ئەوە واتایەکە زۆر جوان ئەداو کوردیشە، وشەی عەمبارکردن یان نەمێنێت وەک ئەو بەڕێزانە باسیان کرد وەک شوێنەکانی هەڵگرتن و پاراستنی ئاو یان گلدانەوەی ئاو یاخود ئەگەر بمێنێت (ع) ببێتە (ئ) ئەنبارکردن، دکتۆر عومەر پەتی هەیە هەموو جار کە من ئەبینێت نالێت عومەر ئەڵێت مامۆستا ئۆمەر، ئەڵێ ئەگەر ئێمە (ع) بەکار بهێنین لە کوردیا باشترە بیکەینە (ئەلف) ئەوەش شارەزایان هەیە، سەبارەت بە خاڵی دووازدەیەم پێم باشە ئەو داڕشتنەوەی کاک مەم پشتگیری ئەکەم ئەگەر ئەو داڕشتنەی کاک مەم دانەنرێت کورت بکرێتەوە پوخت بکرێت تۆزێ داڕشتنەوەیەکی تر بکرێت وەک بڵێی ئاسانکاری بێت لەسەر زمانی، ئێستا سێ دێر قسە ئەکەین لە ئەخیرە ئەوەستین فەرمانەکە یەت بڵێن زیان گەیاندن یان شکاندن یان لەناو بردن و تێکەڵکردنی هەریەکە لەمانە دەگرێتەوە ئیتر ڕیزیان کەی ئەمە تۆزێ ئاسانترە فەرمانەکە پێشکەوێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن / سەرۆکی پەرلەمان:

کاک مەم ئەوانەی خۆشت ئەگەر بە نووسین هەتە، یارمەتیان بدەی.

بەڕێز مسلم عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١) من قسەم لەسەر بڕگەی سێزدەمە وەک ئاشنا خان باسیکرد، زۆرجار بەڕاستی بە نایاسایی بۆڕی گواستنەوەی ئاوی پاک ئەگوازرێتەوە بۆ ناو باخچەکان وە بۆ ناو ڤێلاکان لەناو شارو شارۆچکەکان، بەڕاستی ئەوە زیاد بکرێت، لە بڕگەی چواردەیەمدا هەمان ئەو پێشنیارەم هەیە کە محەرەمات بکرێتە ڕێگەپێنەدراوەکان، بێجگە لەوەش بەڕاستی ئەوە پێناسەیە، بەڵام هیچ ستاندەرێکی تیانیە بۆ ئەو پڕۆژانەی لێرە نووسراوە هەر پڕۆژەیەکی دیکە، یان هەر کارێکی دیکە ئەوانەی ئەو پڕۆژانەی کە لەڕووی تەندروستییەوە زیان بە نزیکی لە بۆڕی یان سەرچاوەی گلدانەوەوی ئاوی خواردنەوە ئەگەیەنن لە دەرەوەی سنووڕەکان و شارەکان، ئایا ئەمە پێویست نەبوو سنووڕێك دیاری بکرێت؟ وە ئەگەر ئەمە ناکرێت دیاری بکرێت لێرە لە پێناسەکان ئایا ئەمە ئەچێتە ناو ڕێنمایی وەزارەت؟ لێرە پێویستم بە ڕوونکردنەوەیەک بوو بۆ ئەوەی کە سنووڕێك دیاری بکرێت لە ڕووی دووری و نزیکی لە عەمبارو گلدانەوەی ئاو و گواستنەوەی تۆڕی ئاو بۆ ناو شارەکان، چونکە هەندێ پڕۆژە هەیە زیان بە تەندروستی ئاو دەگەیەنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن / سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك کازم.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینی من لە ماددەی (١) لەسەر دوو بڕگەیە، بڕگەی دووانزەیەم پێم باشە چۆن دانراوە بە هیچ شێوەیەك پێوەری ئاوی تیا باس نەکرێت، لەبەر ئەوەی ئەو پڕۆژەیە پڕۆسەیەك بوو فەشەلی هێناوە زۆر سەری نەگرتووە وە ئەگەر لەم یاسایە باسکرێت هەر لەسەرەتاوە کەموو کورتییەك هەبێت بۆ یاساکە لە ماددەی حەوتیشا دوای زیاتر وردەکاری باس دەکەین...

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن / سەرۆکی پەرلەمان:

کاك هێڤیدار ناکرێت هەر لێرەوە هاتی و پێدا بڕۆی، بەڵێ دکتۆر کاظم فەرموو.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێزانی لیژنە پرسیارێکم هەیە لەسەر بڕگەی چوارەیەم کە ئەڵێ سنووری پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو، سنوورچەنێك مەترێکە دە مەترە، بیست مەترە، کیلۆ مەترێکە چەنێکە؟ چونکە بەڕاستی ئەوە مەطاطیە، یەعنی ئەوە لە ماددەیەکی ترا وردەکاریتان باسکردوە دووسەو پەنجا هەزار دینار و چوارسەد هەزار دینار، لێرەیا زۆر گرینگە سنورەکە دیاری بکرێت بزانین چەند مەترە بزانین چەنێکە سنوورەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن / سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك اسماعیل.

بەڕێز اسماعیل علی طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینی هەبوون یەکێ چواردەهەم، محەرەمات ئەز لەگەل هەندێمە ببێتە (پاوان) پەیڤەکا بادینیم هەیەو جێ وی گریت ئەز بێژم، یەعنی ڕێژەکا گەلەکا مەزنە سەدێ، پاوان یەعنی (مەحمیە) مەحمیە ئەو جیگایەیە ئەوە باشتر دگریتن وشەیەکی بادینیە لەوی حەرز کراون. بەڕێزان ئێمە زۆر پێویستە گوێ لە یەکتر بگرین ئەم قانوونە قانوونێکی موهیمە، بەڵێ کاك دکتۆر تێبینی دووەم لیژنەی تایبەت ئەڵێت ئەو لیژنەیەی کەکاری بەدواداچوون و چاودێریە بەس جیگای ئەو لیژنەیە دیاری نەکراوە لە کوێ دەبیت لە کێ مودیریە دبیت ئەوە زرووریە بێتە ئاشکرا کرن، چونکە هەموو شار پێویستی ئەو لیژنە هەنە، ئەبیت دیار بیتن لە کوێ هەبیتن لە هەموو مودیرییەکان دبیت یان لە مودیریەی عام دبیتن ئەوە یەعنی زەروریە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن / سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لە لیژنە تایبەتەکان پرسیارتان زۆر لێکرا، بەڵێ کاك حکمت.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری تەواوەتی قسەکانی لیزا خان دەکەم، ئەوەی تریش ئەو ناوەی محەرەماتە پشتگیری دکتۆر اسماعیل دەکەم، بەڕاستی یەعنی ئەگەر سنووربیت، سنوور زۆر بەرفرەیە بەس پاوان یان

پاوان دار یانیش شتەکە پاوانت کردیە شتەکی مەعیبەنە، نازانم لە ئەو پرۆژە یاسایەدا باسی حەوز نەکرد، یەعنی مەزبەح مەزبەحی ماڵان حەزەکەم بڕگەیەك لێ زیاد ببیتن و بێجگە لەوە زۆر مەشرووع هەنە ڕاستە مەشرووعی خزمەتگوزاری ئەوانەنە، بەڵام ئاوەکی زۆر زیاد لێ سەرف دبیتن وابزانم پارەش نادەن، نسبەت بیرەکانیش یەعنی لەوانەیە لە هەموو باژێرەکاندا لە هەموو دێیەکاندا بیر هەبن سااڵنە گەر بڕە پارەیەك لەوانیش وەرگرتن باش دەبیتن ئەویش زیاد دبیت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن / سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چوار جوابم پێیە، بەڵام پێش ئەوە حەز دەکەم تێبینیەك ئاماژە پێبکەم، خۆ یاسایە پێشنیازە یاسایەك زیاتر لە بیست ماددە پێکهاتبێت، تەبیعی یەعنی هەر ماددەیەك موحتەمەلە لە جێگایەك حەلەقە و ڕەبتی هەبێت بە ماددەیەکی تر، تەبیعەتی ماددەکان تەقسیم دەکرێت، بەڵام مەوزووعەکە زۆر یەکدی دەگرنەوە لە ماددەکانی تر، بۆیە پێویستە دووجار، سێ جار ئەم پێشنیازە یاسایە هەر لە عنوان تا هۆیەکانی دەرچووانڵدن بە دەقیقی بخوێندرێت، بۆ ئەوەی بزانین ناوەڕۆکەکەی چی تێدایە لێرە سێ، چوار پرسیار هاتووە هەر سێ چواریان جواب دەدەم کە وجوودیان هەیە لەناو ڕاپۆرتەکە، مەوزووعی پێوەری ئاو ئەوە لە ماددەی (٢١)دا، هاتووە بڕگەی سێیەم تایبەتە باسی پێوەری ئاو کرایە، جوابی دووەم، لێرە هاتووە بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئەگەر سەیری یاسای ژمارە (١٢) ساڵی (٢٠١٠) بکەین، یاسای وەزارەتی مەعنی وەزارەتی شارەوانی کە باسی پێکهاتەکانی وەزارەت دەکات مدیریەکی عام هەیە، بەڕێوەبەرایەتییەکی گشتی ئاو ئاوەڕۆ هەیە، ئەمە جیاوازە لە بڕگەی شەشەم کە باسی بەڕێوەبەرایەتی دەکات مدیریەت، لێرە لە بڕگەی شەشەم مدیریەت لەسەر ئاستی پارێزگاکان دوو مدیریە هەیە، لەبەر ئەوەی (یان) بەکار هاتووە، بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو ئاوەڕۆ، کەواتە یەك مدیریەیە لە هەردوو بڕگەکانی تر کە(یان) بەکار هاتووە، یەعنی دەاڵەتی ئەوە دەکات کە دوو مدیریەی لێکجیان بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو هەیە وە بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاوەڕۆ ئی سێیەم، سەبارەت بە لیژنە ئەو لیژنە تایبەتە کە ژمارەیەکی برا بەڕێزەکانمان ئاماژەی پێدا ئەوەش لە بڕگەی چوارەم لە ماددەی (٣) ی ئەم پێشنیازە یاسایەدا بە وازحی هاتووە، دەڵێت پێکهاتەو ئەرکەکانی لیژنەی تایبەت بەڕێنمایەك ڕێکدەخرێت کە لەلایەن وەزیرەوە دەردەچێت، سنووری محەرەماتەکە دیاری کراوە ئەویش لەمادی (١٤) سنووری محەرەمات و پرۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە چوارە دەست پێدەکات، بەشی سێیەم لە چوارە دەست پێدەکات و ژمارا ماددا یەکەم ئەوە لە ناوەڕۆکی پێشنیازە یاساکەدا هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن / سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك لقمان.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە تێبینی و سەرەنجی خرانە ڕوو، وە ئەو پرسیارانەی کە کران بەشێکیان برای بەڕێزم کاك بژار وەڵامی دایەوە بە دیاری کراوی، ئەوەی پرسیاری بەڕێز دکتۆرە شایان کە بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆ لەسەر ئاستی پارێزگا لێك جیا بکرێتەوە، بۆیە ناوی هاتووە، ئاو جیایە، یەعنی بەڕێوەبەرایەتی ئاوی هەولێر لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆی هەولێر دوو دامەزراوەی جیان، لەبەر ئەوە بە(یان) لەوێ هاتووە، سەبارەت بەبەستنی تڕۆمپا کاك بالانبۆ ئەو پرسیارەی کرد ڕێگە پێدراوە هاووڵاتییەك لە ماڵەکەی چەند تڕۆمپا لەسەر ئەو ئاوەی دەبەستێت تەنها لەسەر بۆڕی سەرەکی ئاو، واتا ئەگەر هاووڵاتییەك لەسەر بۆڕی سەرەکی ئاو تڕۆمپای بەست ئەمە بێگومان موخالەفەیەو سزاشی بۆ دانراوە، بەنسبەت محەرەمات باسی کرد، کاك بژاریش ئاماژەی پێدا لە ماددەی(١٢) لە دە مەترەوە دەست پێدەکات تا سێ کیلۆمەتر بەپێی شوێنەکە واتا چەند دووربێت، زۆر زۆر گرینگە محەرەمات بۆ پاراستنی تۆڕو بنچینەکانی ئاو بەتایبەت ئەو بۆڕیە سەرەکیانەی کە لەدەرەوە دێن داخیلی شارەکان دەبن، بەڵام شوێنەکانیان دیاری کراو گەیشتینە ماددەی (١٢) بەوردەکاری لە دە مەترەوە دەست پێدەکات بۆ سێ کیلۆمەتر، بەنسبەت لیژنەی تایبەت لیژنەی تایبەت لەسەر ئاستی شارەکان پێکدێت، چونکە یەکێك لە ئەرکەکانی ئەو یاسایە دواجار جێ بەجێکردنی ئەم یاسایە دەبێتە ئەستۆی هەموو بەڕێوەبەرایەتییەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، بۆیە لیژنەی تایبەتمەند بەجێ بەجێکردنی ئەم یاسایە ئەبێ لەسەر ئاستی شارەکان، لەسەر ئاستی تەواوی بەڕێوەبەرایەتییەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لیژنەی تایبەتمەند پێکبێت بۆ جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە بۆ لابردنی زێدەڕۆکان و وە بۆ ڕێگری کردن و چاودێری کردنیش، لەبەر ئەوە بەو شێوەیە هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك لقمان یەك پرسیار بۆ تەوزیحی زیاتر، ئەگەر لیژنەی تایبەت ئەوەیی کە لەسەر ئاستی بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەکانی ئاو و ئاوەڕۆ پێکدێت دەبێ ئیزافەی کەن، چونکە ئەو لیژنەی تایبەتە زۆر بەموتڵەقی هاتووە، دوای خۆشتان لەناو خۆتانەوە موناقەشەیەکی بکەن، فەرموو کاك عباس.

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هاوڕێیانم ڕونکردنەوەیاندا، بەڵام ئەگەر ڕێم پێبدەی بۆ ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز، ئەم ماددەیە خۆی باسی کێشەو چارەسەری کێشەکان ناکات، بەڕاستی ئەم ماددەیە پێناسەی ناوەڕۆکی یاسایەکە دەکات، زۆرجار بابەتێك لێرە هاتووە کە دەڕێین محەرەمات دەزانن لەناو ناوەڕۆکەکە زۆر باسی محەرەمات کراوە، بەڵام لێرە پێناسەیەکی داوە کە محەرەمات مەبەستمان ئەو ئیشەیە، ئێمە بۆخۆمان زۆر موناقەشەمان کردووە خۆزگە برادەرانیش کە محەرەمات پێیان ناوێکی نامۆیە، هەر یەکی مەسەلەن ناوێکی بەدیلی هەبوایە، بۆ ئەوەی هەموومان لەسەر ناوێك ڕێکەوین، خۆ ئێرە پەرلەمانە کە هەموومان لەسەر ناوێك ڕێکەوتین ئێمەش دایدەنێین و

دەنگی لەسەر دەدەین، بەڵام ئەمە هەیە محەرەمات سنوور لە بەشی سێیەمی پڕۆژە یاساکە بخوێننەوە، بەڕاستی لە پڕۆژە یاسایەکە یەعنی زۆر بە تەحدیدەوە چەند مەترەو کیلۆمەتر دیاری کراوە، یەعنی ئێمە لێرە بەس پێناسەمان کردووە، ئەمەیە دوای ناوەڕۆکەکەی، چونکە باسکراوە بەجدی، بە لیژنەی بەدواداچوون و ئەوە بۆی چارەسەر دابنێین خۆی ئەم یاسایە بۆی چارەسەرە بەڕاستی، بەڵام لیژنەیەکی دەوێت بۆ ئەوەی چاودێری بکات، بۆ ئەوەی ئەگەر موخالەفەی کرد ئەم یاسایەی لەسەر جێبەجێ بکەین، هەدەفی بابەتەکە لەمەیە لەگەڵ یان (لەگەڵ بێت، یان) بێت خۆی دوو بەڕێوەبەرایەتییە، بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆ، کێشەیەك هەیە پەیوەندی بە ئاوەڕۆ هەیە، پێویست ناکا لەگەڵ یان هەردووکیان ئیشەکە جێبەجێ بکەن، بەڕێوەبەرایەتی ئاوەڕۆیەکان ئیشەکە دەکات، ئەگەر پەیوەندی بە ئاوەوە هەبوو بەڕێوەبەرایەتی ئاو جێ بەجێی دەکات بۆ ئەو(یان)ە لەگەڵ بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەم نوقتە نیزامیت هەیە، فەرموو لە پڕۆژە یاساکانا هەرچەند بتانەوێت قسە بکەن پێ ئەوەنیم، چونکە هەمووی بۆ دەوڵەمەند کردنە، مایکتان بکوژێننەوە کاك مەم ئیزافەیەکی هەیە.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ئیشکالەتییەی هەیە بە غەڵەت تێنەپەڕێت بەسەرمان، یان یاخود لەگەڵ ئەوەیا لەگەڵ تەواو، مەسەلەن ئەڵێی چی باشە ئەڵێی پێناسەی بەڕێوەبەرایەتی ئەکەی، ئەڵێی بەڕێوەبەرایەتییەکانی شوێنەوارو بەڕێوەبەرایەتییەکانی تاپۆو بەڕێوەبەرایەتییەکانی خانووبەرەو بەڕێوەبەرایەتییەکان، ئەمە نابێت ئەگەر(یان)وت، کەواتە یان ئەمەیە یان ئەمەیە، ئەبێ بڵێی ئەم پێناسە مادام پێناسەی ئەم بەڕێوەبەرایەتییە پێناسەکە ئەم مەجموعە بەڕێوەبەرایەتییە دەگرێتەوە، بۆیە لێرەیا (لەگەڵ) تەواوترە یەعنی بەڕێوەبەرایەتی فلان لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی ئەوەئەگرێتەوە، هەستم کرد رووناکردنەوە لەسەر قسەکانی کاك عباس (یان)ەکە دروست نییە، یەعنی بۆ خزمەتی بەڕێزان، بەڵام (لەگەڵ)ەکە دەگرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دووەم بەڕێزان، فەرموون بیخوێننەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی(٢) ئامانجەکان:

یەکەم: ڕێگری کردن لە سەرپێچی و زیادەڕۆی لەسەر پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ.

دووەم: پاراستنی سامانی ئاو و پاك ڕاگرتنی ئاوی خواردنەوەو هاوبەشەکان و کەمکردنەوەی کێشەکانی ئاو.

سێیەم: ڕێگری کردن لە تێکەڵ بوونی ئاوی ئاوەڕۆو لەگەڵ ئاوی خواردنەوە بەهۆی زێدەڕۆی لەسەر پڕۆژەو تۆڕەکان بەمەبەستی بەرگرتن لە بڵاوبوونەوەی پەتاو نەخۆشی و پاراستنی تەندروستی گشتی.

چوارەم: ڕێگری کردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی.

پێـنجەم: پێـدانی دەسـەڵات بەلایەنـی پەیوەنـدی دار بەمەبەسـتی نەهێشـتنی زێـدەڕۆی و سەرپێچی بەسەر پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ناوەکان ئەخوێنمەوە بزانین کێمان نەنووسیوە، گوڵستان خـان، ئاشـناخان، شـنۆخان، کـاك بەڵێن، کاك مەلا ناصر کاك، عثمان سێدەری، شـیرین خـان، کـاك ادریـس، کـاك بهجـت، سوسـن خـان، کـاك سروان، کاك حاجی سفین، کاك ڕێبوار، کاك مەلا جهاد، کاك چیا، کـاك ظـاهر ، حسـیبە خـان، دکتـۆر اسـماعیل، کـاك سـیپان، بـدریە خـان، مامۆسـتا عمـر، کـاك مسـلیم، کـاك مەم، مامۆسـتا ابـوبکر، مژدەخان، هلز خان، کاك مەلا وەیس، کاك مـم اسکندر، کـاك جنـان، کـاك کـاروان، کـاك شـاخەوان، ڕوپاك خان، مامۆستا نجات.

بەڕێز ادریس اسماعیل عبوش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم هەمی دزانـن هەزاران بیرێـت بـێ مـۆڵەت و نایاسـای لە هەرێمـا کوردسـتانێ هەنە بـۆ لێـدانا بیرێت ئاقێ بۆ هندەك کەسا ئاستەنگیەکی زۆر مەزن دروست دکەن و بـۆ هنـدەك کەسـا ژبەلکـو حسابێ بۆ هیچ کەس و یاسایەکێ بکەن بەردەوام بیرێت ئاقێ لێددەن، بۆیە مـن پێشـنیار دەکەم ماددەی(٢) بڕگەی (یەکەم) بەم شـێوەیە بێـتن، ڕێگـری کـردن لەسـەر سـەرپێچی و زیـادە ڕۆی بـۆ سەر پـڕۆژەو تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ لێـدانی بیرەکـانی بـێ مـۆڵەت، هەروەهـا بـڕگەی (پێـنجەم) لێدانی بیری بێ مۆڵەت لێ زیاد بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك بهجت فەرموو.

بەڕێز بهجت علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت ماددە (٢) ئێکەم بەحس هەندێ دێتە کرن کە ڕێگـری کـرن لە سـەرپێچی و زیـادە ڕەوی بۆ سەر پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئـاوەڕۆ، مەعلـومە کە لە هەمـی بـاژێڕا پارێزگایـت مە ل هەرێمـێ ماستەر پـلانەك هەی ماستەر پـلان ژ ئاوێـدا، یەعنـی تـۆڵانی تێـتە دانـان، ئەز پێشـنیار دکەم ڤـی شێوەی لێ بێتن ڕێگری کردن لە سەرپێچی و زیادە ڕۆی بۆسـەر پـڕۆژەو تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ لەبەرچاو گرتنی ماستەر پلانی شارەکان، بەپێی کە ماستەر پلانەکە دادەنرێتن ئاگایـان لێبیـتن کە چۆن تەزارب نەکاتن لەگەڵ ماستەر پلانی شارەکان، دووەم: پاراستنی سامانی ئاو و پاك ڕاگرتنی ئـاوی خـواردنەوەی هاوبەشـەکان لێـرە پاراسـتنی ژیـنگەش ئەگەر ئیـزافە بکـرێتن لەسـەری، وە کەمکردنەوەی کێشەکانی ئاو، سەبارەت بڕگەی(پێنجەم) پێدانی دەسەڵات بە لایەنـی پەیوەنـدی دار بەمەبەسـتی نەهێشـتنی زیـادە ڕۆی و سـەرپێچی بەسـەر پـڕۆژەو تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ مەعلومە کە لایەنـی پەیوەنـدی دار پارێزگا پێـی ڕا دبیـتن، ئەگەر تـو ئیشـارەتی پـێ نەدەی هەتـا موافەقەتا وەزارەتێ دێتە وەرگرتن ئێکێ شوان وەزارەتـێ مەعنـی یەعنـی شـولەکێ وەخـت پـێ دڤێـتن ل بەر هنـدێ پێشـنیار دکەم، پێـدانی دەسـەڵات بە لایەنـی پەیوەنـدی دار لە پارێزگاکـان بەمەبەسـتی نەهێشـتنی زیـادە ڕۆی و سـەرپێچی بەسـەر پـڕۆژەو تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك حاجی سفین.

بەڕێز حاجی سفین اغا عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢) بڕگەی (یەکەم) ڕێگری کردن لە سەرپێچی و زیادەڕۆی بۆ سەر پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، پێم باشە لەجیاتی ڕێگریکردن لە سەرپێچی ببێتە نەهێشتنی زیادەڕۆی بۆ سەر پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، بڕگەی (چوارەم) ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی، سامانی گشتی زۆرە، پێم باشە ئەوەش شێوەی بگۆڕێتن ببیتە ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی ئاو لە چوارچێوەی سامانی گشتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك جنان فەرموو.

بەڕێز جنان جبار بویا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە قسەکانی کاك ادریس دەکەم، لەبەر ئەوە عەینی قسەی من بوو، عەینی پێشنیار بوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢) بڕگەی (چوارەم و پێنجەم) تێبینیم هەیە لە بڕگەی چوارەمدا دەڵێت ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی، سامانی گشتی خۆی ناوێکی گشتییە وە پڕۆژەکەش ناوەڕۆکی پێشنیازەکەش باسی ئاوە، بۆیە پێشنیار دەکەم وا بنووسرێت، ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی ئاو، فەقەرەی پێنجەم دەڵێت پێدانی دەسەڵات بە لایەنی پەیوەندی دار بێگومان لایەنی دەسەڵاتدار خۆی دەسەڵاتی هەیە لە جیاتی پێدانی دەسەڵات، وا بنووسرێت لایەنی پەیوەندیدار مولزەمە بۆ نەهێشتنی زیادەڕۆی سەرپێچی بەسەر پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، شیرین خان فەرموو.

بەڕێز شیرین امین عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢) بڕگەی (چوارەم) پشتگیری قسەکانی کاك مەم دەکەم، بۆ بڕگەی پێنجەم پێدانی دەسەڵات بە لایەنی پەیوەندیدار، لێرەدا لایەنە پەیوەندیدارەکە تەحدید نەکراوە، واتا بەمەتاتی نووسراوە، سەرباری ئەمە لە ماددەی (٣)دا دیسانەوە باسی ئەو دەسەڵاتە دەکات، لێژنەی تایبەتمەندی دیاری کردووە، بۆیە پێشنیار دەکەم لە ماددەی (٢) بڕگەی (پێنجەم) هەڵبگیرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك کاروان.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـاددەی (٢) لە ڕاسـتی دا ئامانجەکـان پێمـوایە دووبـارەن، ئەگەر موتـابەعە بکەیـن یەکەم ڕێگریکردن لە سەرپێچی و زیادەڕۆی ئەمە خۆی بە پێنج مـاددەو دوو بـڕگە تەرخـانکراوە بـۆ ئەم بڕگەیە، بڕگەی (دووەم) پاراستنی سامانی ئـاو ئەمەش خـۆی تەواوی پـڕۆژەکە لە خزمەتـی ئەم بڕگەیە دایە بۆ پاراستنی سامانی ئاوە بە ئەکیدی، وە سێیەمیان ڕێگریکردن لە تێکەڵ بوونی ئـاو و ئـاوەرۆ ئەمەشـیان لە هۆیەکـانی دەرچووانـدن زۆر بەوازحـی هـاتووە، وە بـڕگەی (چـوارەم) ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی ئەمە بڕگەیەکە زۆر مەتاتییە، چـونکە سـامانی گشـتی وەکـو بـرادەرانیش باسـیان کـرد زۆر شـتی تـر دەگـرێتەوە، پێنجەمینیـان کاتێـك بـاس لە پێـدانی دەسەڵات بەلایەنی پەیوەندیـدار دەکرێـت، ئەم پـڕۆژە یاسـایە وەك ئەوەیە کە لایەنـی دەسـەڵات ئەمە کۆتایی پێبێنێت و ڕێگری لـێ بکـات دەسـەڵاتی پێـدراوە، بـۆیە مـن پێشـنیاز دەکەم تەواوی ماددەی (دووەم) لابدرێت، چونکە ماددەیەکە دووبارەیە ئەمە بۆتە عـورف بەڕاسـتی ئامانجەکـان کە لەکۆمەڵێك پڕۆژە یاسادا جێگیر کراوە بۆتە عورفێك و بەردەوام دووبارە دەکرێتەوە، بـۆیە بـۆ ئەوەی کە یاساکەمان تەواو جێگیربێت پێم باشە کە ئەو ماددەیە لاببرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو شنۆ خان.

بەڕێز شنۆ اشقی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن پرسـیارێکم لە لێـژنەی پەیوەندیـدار هەیە، وێـڕای دەسـت خۆشـیم بـۆ بەڕێـزان لە لێـژنەی پەیوەندیدار لە ئامانجەکانا بە ڕوونی دیارە کە باس لە دوو بەشی ئەساسی دەکات کە لە بـڕگەی(پێـنجەم) پێـدانی دەسـەڵات بەلایەنـی پەیوەندیـدار وە لە بەشـەکانی تریشـا بڕگەکـانی یەکەم و دووەم و ئەوانە بـاس لە سـزادانی هـاووڵاتی دەکـات، ئایـا چ ئەرکێـك لەسـەر حکـومەتە تەنهـا سزادانی هاووڵاتی؟ ئامـانجی ئـێمە پێـدانی دەسـەڵاتە بە لایەنـی پەیوەندیـدار، بـۆ ئەوەی سـزای هـاووڵاتی بـدا، کە غرامەیەکـی زۆر هەیە کە مـن پشـتیوانیش لە غرامەکـان دەکەم، بەڵام گرفتـی زۆر زۆر گەورەتـر هەیە کە پێویسـتە حکـومەت چارەسـەریان بکـات، مـن پێشـنیارێك دەکەم لە بـڕگەی (سـێیەم) کە ڕێگـری کـردن لە تێکەڵ بـوونی ئـاوی ئـاوەڕۆ لەگەڵ ئـاوی خـواردنەوە، بە چ میکانیزمێك یەعنی لە بەشەکانی تر باسکراوە هیچ میکانیزمێکی تر دانەنـراوە، بـۆ ئەوەی ڕێگـری لەوە بکـات، لە کاتێکـدا حکـومەتی کوردسـتان ئەتـوانێ فلـتەر دابنـێ بـۆ ئاوەڕۆکـان، بـۆ ئەوەی دووبارە سوودیان لێوەرگیرێتەوە بۆ ئاودانی کۆمەڵێك باخچەو سەوزایی و زۆر شـتی تـر هەیە کە حکومەت ئەتوانێ بیکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك عبدالناصر.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٢) برگەی (سێیەم) ڕێگریکردن لە تێکەڵ بوونی ئاوی ئاوەڕۆ لەگەڵ ئاوی خواردنەوە بە هۆکاری زیادەڕەوی لەسەر پڕۆژەو تۆڕەکانی، بەمەبەستی بەرگریکردن لە بڵاو بوونەوەی پەتاو نەخۆشی و پاراستنی تەندروستی گشتی تەبعەن، بەڵام بە داخەوە زۆربەی ئاوی ئاوەڕۆکان ئی شارەکان تێکەڵ بە دەریاچەو ڕووبارەکان دەکرێت، دەبێتە هۆی پیسبوونی ژینگە، بۆیە پێویستە ریسایکلین بکرێت نەك بکرێتە دەریاچەو ڕووبارەکانەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك بەڵێن.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش ئەوەی تێبینیەکەم بڵێم، داوا لە لیژنەی تایبەتمەند دەکەم ماددەی (٢) بخوێننەوە لەگەڵ هۆیەکانی دەرچووان‌دن، یانی جیاوەزیەکەیمان پێبڵێن، یەعنی ئەوەی کە ئامانجەکان لەم ماددەیەیا هاتووە، یەعنی تەواو پشتیوانی قسەکانی کاك کاروان دەکەم، یەعنی هەمووی زیادەیە بێجگە لەوەی زیادەشە لە هۆیەکانی دەرچووان‌دنیشا بە نەصخا هاتۆتەوە، لەبەر ئەوە پێشنیاز دەکەم ماددەکە لابب‌رێت بەڕاستی، چونکە هەم بە نەص لە هۆیەکانی دەرچووان‌دن هاتۆتەوەو هەم زۆر مەتاتییەو هیچ هینێکی نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

خۆی ئێستا زۆر بەکەمی ئامانجەکان لەناو یاساکان دائەنرێت، لەبەر ئەوەی کە هۆیەکانی دەرچووان‌دن زۆر تەفسیلیە، لیژنە تایبەتمەندەکان و دواجاریش پەرلەمان بڕیاردەدا کە ئایا تێکەڵیان دەکەن، یان لێکیان جیادەکەنەوە، بەڵێ سوپاس، فەرموو کاك سیپان.

بەڕێز سیپان سالم حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی (٢) دیارکرنا ئامانجان لڤێری بە پێنج خاڵان هاتینە ئاماژە پێکرن، کە ئامانجێ چنە ل بەتەمامی پشتگیریا گۆتنێ کاك کاروانێ دکەم، وە کاك بەڵێنی کو براستی تۆێن دەرچووان‌دنێك و بەگشتی بەعس لێ هاتییە کرن لێ ئەگەر بمینیتن ژ ئامانجا یەك تشت مە ئاماژە پێ نەکریە، کو ئەوژی پێچەوانیا پاراستنان ڤان تۆڕێ ئاڤێ دگەل وێ چەندێ دا، ژی دابین کرنا ئاڤەکا ساغلەم یان ئاڤەکا پێکڤی یان سیستەمێکی گونجاوی ژ بۆ خەلکی، لەوڕەن ئامانجان گرینگە ئاماژە بوێ چەند ژی بدەین سەرەڕای پاراستنا ڤان تۆڕێ ئاڤێ و نە هێلانا زێدەڕۆی سەر ڤان تۆڕێ ئاڤێ لێ گرینگ ئەوەیە چەندین ژ ئاماژە پێبدەین پێچەوانیە دابین کرنا سیستەمێکی گونجای ژ بۆ پێدانا ئاڤێ بهێتە زێدە کرن، یان ماددە بەگشتی بهێتە لادان یان ئەڤ چەندە بهێتە زێدە کرن کو ڕێگری کرن ل بەهدردانا سامانێ گشتی ئاڤێ هەم میکانزمەکا گونجان بۆ پێدان و بڵاڤ کرنە ئاڤێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ابوبکر.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە قسەکانی کاك کاروان و کاك بەڵێن ئەکەم، بۆ لابردنی ئەم ماددەیەو هێشتنەوەی هۆکانی دەرچووانـدنی ئەم یاسایە کافیە، ئەگەر هەر مایەوە یانی ئەم بڕگانە زۆر دووبارە بۆتەوانێ، بۆیە من لە سێ بڕگە کورتم کردۆتەوە، بەڵام پشتگیری لابردنەکە ئەکەم کە بکرێت بە سێ بڕگە، بڕگەی یەکەم و پێنجەم بکرێت بەیەك کە نەهێشتنی سەرپێچی و زیادەڕۆی بۆسەر پڕۆژەکان، پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە رێگەی پێدانی دەسەڵات بە لایەنی پەیوەندیدار، بڕگەی دووەم و سێیەم بکرێت بەیەك پاك ڕاگرتنی ئاوی خواردنەوەی هاوبەشەکان و رێگری کردن لە تێکەڵ بوونی بە ئاوی ئاوەڕۆ بەمەبەستی بەرگە گرتن لە بڵاوبوونەوەی نەخۆشی و پەتاو پاراستنی تەندروستی گشتی، بڕگەی چوارەمیش بکرێت بە پاراستن و پەرەپێدانی تۆڕەکانی ئاو، وەك بەشێکی گرینگ لە سامانی گشتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مژدە خان فەرموو.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاز دەکەم لە ماددەی (٢) بڕگەی (دووەم) لابـرێ، چونکە لە بڕگەی سێیەم هەمان شتەکان دووبارە بۆتەوە هەر هەمان مەبەستە، وە پێشنیار دەکەم هەر لە ماددەی (دووەم) بڕگەی پێنجەم لابـرێ خۆی لایەنی پەیوەندیدار دەسەڵاتی هەیە، بۆیە پێشنیار دەکەم ئەوەش لابـرێت بڕگەی دووەم و پێنجەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مسلم.

بەڕێز مسلم عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢) بەڕاستی من تێبینیم لەسەر خاڵی دووەم و سێیەم و پێنجەمە، ئەوەی دووەم و سێیەم بەڕاستی پێموایە موحتەواکی ئامانجەکەی هەر لە پاك ڕاگرتنی تۆڕەکانی ئاوە، پـێم باشـە بەم جـۆرە لـێ بکرێـت، رێگـری کـردن لە تـێکەڵ بـوونی ئـاوی ئـاوەڕۆ لەگەڵ ئـاوی خواردنەوەو پاك ڕاگرتنی، بەمەبەستی رێگریکردن لە بڵاوبوونەوەی پەتاو نەخۆشی و پاراستنی تەندروستی گشتی، سەبارەت بە بڕگەی پێنجەم خۆی ئەو بابەتی پەیوەندی لایەنی پەیوەندیـدار خـۆی خـاوەنی دەسـەڵاتە، بـۆیە پێمـوایە تەئکیـد بکـرێتەوە بە پیـادە کردنـی دەسـەڵات لەلایەن لایەنی پەیوەندیدارەوە نەك دەسەڵاتیان پێ بدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك وەیسی فەرموو.

بەڕێز ویسی سعید ویسی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە مـاددەی (٢) بـڕگەی (یەکەم) پێشـنیار دەکەم کە داڕشـتنەوەکە بەو شـێوەیەی لـێ بکرێـت ڕێگریکردن لە بەکارهێنانی نایاسای و سەرپێچی و زیادەڕۆی دەمەوێت ئەم وشەیە زیاد بکرێـت، وەهەروەهـا لە بـڕگەی یەکەم پشـتگیری لە ڕایەکەی کـاك ادریـس دەکەم چـونکە بیرەکـانیش هەمیشـە زێـدەڕۆیان دەکـرێتە سـەر وە هەروەهـا لە بـڕگەی چـوارەمیش پشـتگیری مـام حـاجی سەفین و کاك مەم دەکەم بۆ ئەوەی وشەی ئاو لە سامانی گشتی دیاری بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ڕێبوار.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بیرتان بێت ئێمە لە چەند پڕۆژە یاسایەکی پێشـتریش لەسـەر ئامانجەکـانی دەرچووانـدنی یاسا، کە هاوتەریب هەمان مانای هەیە لەگەڵ هۆیەکانی دەرچووانـدن بیروبۆچـوونی جیاوازمـان هەبوو، داوامان کرد لابـبرێت دوای ئەوەی تووشی جەدەلێکیش بووین لەگەڵ لیژنەی قـانوونی کە ئەوان مکوڕ بـوون لەسـەر ئەوەی بمێنێـت، دەپرسـم کە تـۆ دەڵێـی هۆیەکـانی دەرچووانـدن، واتە ڕێك بـاس لە ئامانجەکـان دەکەی ئەو ئامـانجەی کە لە مـاددەی دووەم هـاتووە هـیچ ئیزافەیەکـی ئەوتۆی بۆ نێوەڕۆکی ماددەکانی تر دروسـت نەکـردووە، بەڵام ئـۆکەی بـۆ ئەوەی کە هـاووڵاتییەك تێبگـا مەبەسـت لە دەرچووانـدنی ئەم یاسـایە چیـیە، تەنهـا ئیکتیفـا بە هۆیەکـانی دەرچووانـدن بکرێت باشە، بۆیە جەخـت دەکەیـنەوە لەسـەر ڕای پێشـووترمان کە ئەمە زیـادە، قاعیـدەیەکیش هەیە دەڵێت (الزائد کالناقص) ئەمە لە لایەك، لە لایەکـی تـریش لە خـاڵی پێـنجەم هـاتووە دەڵێـت پێدانی دەسەڵات بە لایەنـی پەیوەندیـدار، ئـێ خـۆ لایەنـی پەیوەندیـدار خـۆی دەسـەڵاتی هەیە، چـۆن تـۆ بە یاسـا دەسـەڵات بە لایەنـی پەیوەندیـدار دەدەیـت، خـۆی لایەنـی پەیوەندیـدار کە جیهەتی تەنفیزیە و خۆی دەسەڵاتی هەیە، چ پێویست دەکات تۆ لێرە بنووسی پێدانی دەسـەڵات بە لایەنی پەیوەندیدار، جا ئەگەر لایەنی پەیوەندیدار دەسەڵاتی نەبێت بۆ لایەنی پەیوەندیدارە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوسن خان فەرموو.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێـڕای پشـتیوانیم لە گوتەکـانی کـاك سـیپان، لە ڕاسـتیدا ئەوەی کە ڕوونە ئـاوی مـاڵان سـەرچاوەیەکی گرنگـی ژیـانی هاووڵاتییـانە، بـۆیە لە مـاددەی دووەم، لە بـڕگەی دووەم، مـن لە لیژنەی تایبەتمەند دەپرسم چۆن ڕێگری دەکرێت لە پیس بـوونی ئـاوی مـاڵان؟ چـونکە ئەوەی کە تێبینی دەکەین بۆ نمـوونە مـن ئەگەر شـاری هەولێـر وەربگـرین زۆرجـار کە فیلتەری ئـاوی مـاڵان دەگۆڕدرێت دەڵێن ئەو ماڵە یان ئەو ناوچەیە پێویستی بە یەك مـانگە تـا فیلتەرەکـان بگۆڕدرێـت، بەڵام لە هەندێك شوێنی تر پێویستی بە شـەش مـانگە، لە ڕاسـتیدا ئەوە نمـوونەیەکە، ئـێمە چـی

بکەین بۆ ئەوەی حکومەتی هەرێمی کوردستان ئاوی ئەم مەنتیقانە وەکو ئەك خاوێن رابگرێت، چونکە زۆرجار ئەو پیس بوونی ئاوە دەبێتە سەرچاوەی نەخۆشی، دەیان نەخۆشی بۆ هاوڵاتیانی کوردستان، چۆن رێگری دەکرێت لە پیس بوونی ئەو ئاوە، ئەوە پرسیاری منە بۆ لیژنەی تایبەتمەند، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مەلا جهاد فەرموو.

بەڕێز جهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەیا دووێ و ئامانجەکان، تەبعەن ل دەستپێکێ پشتگیریا د.ڕێبواری دکەین، ب ڕاستی مادام هۆیەکان هەیە دبێژین داعی ناکەت ئەڤ ئامانجە بێنە نڤیسین، بەس دگەل هەندێ ژی ئەگەر هەر هاتە دانان پشتگیریا برایێ خۆ کاك بهجەتی بکەم، ب تایبەتی ل خالا پێنجێدا وی ئاماژە پێدا کو بێژن رایا پارێزگاکان بێتە وەرگرتن، چونکە ئەگەر بێن سەحکەنە پارێزگەها دهۆکێ هەندەك تەوەرێك گەلەکێك مەزنێت تێنە چێ کرن، یەعنی ئیحتیمالە ئەڤە بۆ دائیرەیا هاتی مولەتا وێ مەحدودە چەند تابقەك بن، بەس دێتە وەزارەتێ ئان ب ڕێکا واستەکی دێکەتن دێ دەە قاتا ئان پازدە قاتا دێکەتن، زێدە کرنا ڤانا چ تشتە ئەگەر سەحکێ مەجاریێت وانا بچیکن سەندوقن تەحەمولا وان مالان خرا ناکەت، دێجە ئەڤە دێ کێشەکا گەلەکا مەزن ل ئاینەدا دێ چێکەت بۆ پارێزگەها دهۆکێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

کاك عوسمان سێدەری فەرموو.

بەڕێز عثمان کریم سواره:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دوو، بڕگەی دوو، من پێموایە شتێکی بۆ زیاد بکرێت پاراستنی سامانی ئاو و پاك ڕاگرتنی ئاوی خواردنەوە و ڕاگرتنی هاوسەنگی لە نێوان گەڕەك و مالەکاندا کە ئەمە زۆر گرنگە، مادام ئەو ماددەیە باس لە ئامانجەکان بکات، ئامانجی سەرەکی هاوسەنگیە لە نێوانیان، جاری وا هەیە، گەڕەکی وا هەیە دەڵێن فلان گەڕەکە دوو ڕۆژە ئاوی نیە و فلان گەڕەکە ئاوی هەیە یان نیەتی ئەوە پێموایە لە بڕگەی سێیەمیشدا پشتگیری لە قسەکانی کاك مەلا ناصر دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

گولستان خان فەرموو.

بەڕێز گولستان سعید حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی دوو و ئامانجەکان، پێشنیارێك دەکەم بۆ خالّی یەکەمیان، ڕێگریکردن و قەدەغەکردنی سەرپێچی و زیادەڕۆیی لەسەر پڕۆژە تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، وشەی قەدەغەکردنی بۆ زیاد بکرێت، سەبارەت بە خالّی دووەمی، ئێمە ئامانجی ئەم یاسایە تەنها پاراستنی ئاو نیە، پاراستنی ئاو و ئاوڕۆکانیشە، بۆیە پێمباشە خالّی دووەم وای لێبکرێت

پاراستنی ژێرخانی تۆڕەکانی ئاو و ئاوڕۆ لە دەست درێژی و بەکارهێنانی خراپ، واتە ئاوڕۆشی بۆ زیاد بکرێت، سەبارەت بە خاڵی چوارەم کە ڕێگریکردن بە هەدەردانی سامانی گشتی نووسراوە، پێشنیار دەکەم بکرێت بە ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی سامانی ئاو و دەستەبەر کردنی دادپەروەری و سوودمەندبوونی هاوواڵتییان لە سامانی ئاو، چونکە بەڕاستی نا دادپەروەریەکی زۆر دەبینین لە بەینی گەڕەکەکان و شوێنە گشتییەکان بۆ خەڵک، هەندێك گەڕەك هەیە ماوەی ئاوەکەی زۆرتر بۆ دابین دەکرێت هەشە کەمتر، بۆیە ئەو دادپەروەریەش زیاد بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ڕوپاك خان فەرموو.

بەڕێز ڕوپاك احمد رحمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی دوو ئامانجەکان، پشتگیری لە قسەکانی کاك کاروان دەکەم کە لابببرێت، ئەگەر هەر بمێنێتەوە پێویستە ئەو گۆڕانکاریانە بکرێت، چوارەم ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی ئاو لە چوارچێوەی سامانی گشتی، پێموایە هاوڕێیانی تر کاك حاجی سفین پشتگیری ئەو دەکەم، بەڵام چوارەم بێتە یەکەم، چونکە ئەسڵەکە پێموایە ئەوەیە، وە ئامانجی سەرەکی ئەوەیە، یەکەم بێتە چوارەم، دووەمیش هەر لە جێگەی خۆی بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری ئەو ڕەئییە دەکەم کە پێیوایە ئەم ئامانجانە زیادە لەم مادەیە، بە تایبەت بە هۆی لاواز داڕشتنەوە، بەڕاستی داڕشتنەکان زۆر لاوازن، بە تایبەت خاڵی پێنجەم هەر زۆر زیادە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بدریە خان فەرموو.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە قسەکانی کاك کاروان دەکەم بۆ لابردنی مادەی دووەم و ئامانجەکان، هۆیەکانی دەرچووواندن بە ڕای من کیفایەتە، هەروەها ئەگەر بمێنێتەوە پشتگیری لە قسەکانی گولستان خان دەکەم بە هەموارەوە، وە پشتگیری لە قسەکانی ڕوپاك خانیش دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا پشتگیری لەهەر بۆچوونێك دەکەم کە بۆ کورتکردنەوەی ئەم یاسایە بێت، زۆر درێژ داڕێژراوە لەگەڵ ڕێزی بێ پایەنم بۆ ماندوبوونی ئەو بەڕێزانە ئەوە یەك، دوو: ئەو پێشنیازەی کە

چەند ئەندامێکی پەرلەمان سەرەتا کاك کاروان گوتی دواتر ئەندامانی تریش پشتیوانی دەکەن، منیش لەگەڵ ئەوەدام ئامانجەکان لابربڕێن و لە ناو هۆیەکانی دەرچووواندندا و دەستکاری بکەین و لەگەڵ هۆیەکان سیاغەکەی بگۆڕین ئەمانەی تێدا جێگەی بکەینەوە ئەگەر شتێکی بوێت، بەڵام ئەگەر ئەمە شانسی دەنگی نەهێنا من ئەم پێشنیارە دەخەمە بەردەم ئەندامانی بەڕێز، ئامانجەکان بەم شێوەیە بێت، یەکەم: ڕێگریکردن و نەهێشتنی بە وشەی نەهێشتنی وا دەکەین بڕگەی پێنجەم لابببەین، بەس بە وشەی ڕێگریکردن و نەهێشتنی ئیزافە بکەین بڕگەی پێنجەم لا دەبەین، بۆ بڕگەی سێیەمیان ڕێگریکردن لە تێکەڵبوونی ئاوی ئاوەڕۆ لەگەڵ ئاوی خواردنەوە بە هۆکاری زیادەڕۆیی لەسەر پڕۆژەی تۆڕەکان، واتە بەپێی ئەم بڕگەیە بێت ئەگەر ئاو و ئاوەڕۆ تێکەڵی یەك بووبن، بەڵام هۆکارەکەی زیادەڕۆیی نەبێت لەسەر پڕۆژە و تۆڕەکان ئەوە ڕێگری لێ ناکەیت، ئەوە مەفروزە ئەم هۆکارە لابربڕێت، یەعنی ئەوەش زیادە بە هۆکاری زیادەڕۆیی لەسەر پڕۆژەی ئاوەکان، بە مەبەستی بەرگرتن لە بڵاوبوونەوەی پەتا و نەخۆشی و پاراستنی تەندروستی گشتی تەحسیل حاسڵە ئەمە، لەبەر ئەوەی کە تۆ ڕێگرێت کرد بۆچی دەیکەی، بۆ ئەوەی خەڵك تووشی نەخۆشی و ئەو شتانە نەبێت، پێویست بەوە ناکات ئەم تەفاسیڵ و وردەکاریە زیاتر بخرێتە ناو ئەو مەسەلەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل علی طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز ژی پشتگیریا وان برایان دکەم ئەوێت گووتی ئەڤە یا زێدەیە، ل هۆیەکان کافیە، یەعنی جێگای وی دەگریت، ئەگەر ئەو نەبوو بڕگەیا دووێ ئەز پێشنیار دکەم تشتەکی لێ زێدە بکەین، تێبینیەکی بێژین و سوود وەرگرتنەوە لە ئاوی بەکار هاتوو، ئەڤ ئاڤەی بەکار هینای ئیستیفادە لێ بێتە کرن، ئەو ژی ئارمانجیت وی بیت، وە خاڵا چواریّ پشتەڤانیا بۆچوونا حاجی سەفین دکەم، دڤێت ئاو لێرە زیاد بکرێت، چونکە سامانی گشتی زۆرن نە ئاو ب تنێیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماموستا نجات فەرموو.

بەڕێز نجات شعبان عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مادەیا دووێ ئامانجەکان، ئەگەر هاتوو چوو ئامانجەکان مانەوە ل ڤێرەدا ب دیتنا من ئەڤ خاڵە لێرە بێتە زێدە کرن، دەست ڤە ئینانا ئێك ژ ئامانجێن گەشە پێدانا دەم و درێژ، یەعنی ئامانجێت تەنیا موستەدامە تقیا جێ بەجێ بکات ئان دەست ڤە بینیتن، ئەو ژی ڕێگریکردن ل هەدەردانا ئاڤێ ژبەر مەترسی کێمبوونا ئاڤێ سەر ئەجیالێت داهاتی پێتڤیا ئەڤ ڕێگریە بکەن کو ئاڤ هەدەر بچیتن دا بۆ ئەجیالێت داهاتی بمێنیتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێخ زاهیر فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد على حسين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینم لەسەر بڕگەی چوار هەیە، لەبەر ئەوەی بابەتی سەرەکی لەم پێشنیازە یاسایە بریتیە لە ئاو، بۆیە پێشنیاز دەکەم بەم شێوەیەی لێ بکرێت، ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی لە بەهەدەردانی ئاو کە سامانێکی گشتیە، پشتگیری ڕوپاك خان و کاك حاجی سفین دەکەم، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ناوەڕۆکی ئەم یاسایە زۆربەی زۆری ماددەکانی ئەم یاسایە باس لە سزا دەکات، بۆیە من پێشنیاز دەکەم لە ئامانجەکان بڕگەیەکی تر زیاد بکرێت، بکرێتە بڕگەی شەشەم بەم شێوەیە، لەبەر ئەوەی بەشی هەر زۆری ماددەکانی ئەم پێشنیازە یاسایە بریتیە لە سزادانی سەرپێچیکار و زیادەڕۆکار، بۆیە پێشنیاز دەکەم کە بڕگەی شەشەم زیاد بکرێت بەم شێوەیە، سزادانی سەرپێچیکار و زیادەڕۆکار بۆ سەر پڕۆژەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، وە پشتگیری لەوەش دەکەم کە ئامانجەکان بمێنێت، لەبەر ئەوەی ئامانج لە سیاغەکردنی هەر یاسایەك زەروە و گرنگە پێویستە بمێنێت هیچ ڕەبتێکی بە هۆیەکانی دەرچووانەن یاخود هۆکارەکان نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

کاك چیا فەرموو.

بەڕێز چیا حمید شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستی من هەندەك دووبارە بوون ل ڤان ماددان هەنە، بۆ نموونە ماددەی یەکەم و دووەم ئەگەر ب دروستایی بهێن ئەم دشێین ل یەك ماددێدا خلاس بکەین، ڕێگریکردن لە سەرپێچی و پاراستنی سامانی ئاو، یەعنی ماددەیا یەکەم و دووەم ئەم دشێین بکەین ب یەك ماددە، هەروەسا ماددەیا چوارەم ئەز دبینم تشتەکی زێدەیە، ڕێگریکردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی هیچ پەیوەندی بە ڤێ ماددە ڤە نینە، ئەز ژی پشتەڤانیا کاك کاروان و کاك مەم اسکندر دکەم، هەروەسا کاك سیپان و برادەرێن دی، ئەڤ ماددە زێدەنە، پێتڤیە پیچەکێ بێتە کورت کرنێ، هەروەسا ئەز پشتەڤانیا کاك مەم برهان دکەم کە یەکێش ژ ئارمانجا مە کورت کرنا ڤان خالّا بیت، بەڕاستی ئەڤە بیست و هەشت ماددەنە، ئەگەر ب دروستاهی ئەڤی شەڤێ دی خاندن ئەز دشێم ڤێ پڕۆژە ل دەە ماددە سافی بکەم و بە کورتی ژی عەینەن مەعنا بدەن، یەعنی ئێستا چوار ماددە ل ڤێرێ هەنە ئەڤ چوار ماددە ب دروستاهی دشێین یەك یان دوو ماددە ژی بێنە تەفسیڵ کرنێ، هەروەسا تێبینەکا مە بەرێ ژی هەبوو ئەو تێبینە چەندین جارا وا پێشنیار کرا وەختی ئەڤ پڕۆژە یاسایە ل هەردوو لیژنەی پەیوەندیدار خلاس بوون پێتڤی بوو چەند برادەرێکی زمان زان یان کوردیەکی باش کە یەك زمان زانی دروستای کری با یا ژی دی کورت

کرن با، یەعنی تەخلیس کرن با، ئەڤ ماددە بیست و هەشت مادده بەڕاستی زۆرن، پێتڤی بوو ئەو برادەرێن تایبەتمەند ب زمانی پێداچوونەکی بکردبا بۆ کورت کرنا ڤی پرۆژەی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، سەبارەت بەوەی ژمارەی ماددەکانی زۆرە لەبەر دوو سەبەبە، سەبەبی یەکەم ئەوەیە کە ئەمە شێوازێکی تا رادەیەك دەتوانم بڵێم تازەیە کە ئێمە دەسەڵاتی غەرامە دەدەینە ئیدارە لە جیاتی ئەوەی بچێتە مەحاکم دەبێت هەندێك حەسریکەی بزانی لە کۆێ عقوبە دەدرێ و عقوبەکەی چەندە، یەعنی ئەم جۆرە لە غەرامە ئەم جۆرە لە پێ بژاردنە کە پێ بژاردنی ئیداریە ناچێتە مەحکەمە، لە راستیدا هەندێك تازەیە، نالێم نیە، هەیە، بەڵام هەندێك تازەیە، لەبەر ئەوە هەردوو لیژنە و تەنانەت خودی وەزارەت هەندێك بە حەزەرەوە لەگەڵ کردووە کە سەڵاحیەتەکان زۆر ورد بکرێتەوە، زۆر تەحدید بکرێت، وە عقوبەکان دیاری بکرێت بە دیاریکراوی بەشێکی پەیوەندی بەوە هەیە، بەشەکەی تری پەیوەندی بەوەوە هەیە ژێرخانی ئاو و ئاوەڕۆ خۆی ژێرخانێکی دەوڵەمەندە بە هەندێك لە موستەڵاحات کە ئێمە و مانان نایزانین و لە قوانینی تریشدا تەعریف نەکراوە، ناچاربووین لێرە تەعریفی بکەین، یەعنی هەر ماددەیەك زیاتر لە شانزە بڕگەیە، دوور و درێژی ئەم پڕۆژەیە پەیوەندی بەوەوە هەیە کە خۆی بۆشایی یاسایی هەیە لە مەجالەکەدا، وە ئەو موستەڵاحاتانەش لە قەوانینی تری زۆر بە وردی تەعریف نەکراون پێویستی بە تەعریف و بە وردەکاری هەبووە، هلز خان فەرموو.

بەڕێز هلز احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیریا ل ڤان بەڕێزان دکەم ئەڤێت پێشنیار کری کو ئامانجەکان نەمێنیت، وە دارشتنەکا دی بێتە کرنێ دگەڵ هۆیەکانی دەرچووواندن، دێ ئەگەر وەکی خۆ ما ئەز پێشنیار دکەم بڕگەیا ئێکی و بڕگەیا پێنجێ دگەل یەکدا بێنە دەمچ کرن و دارشتنەکا دی تر بۆ بێتە کرنێ، ڕێگریکردن و نەهێشتنی سەرپێچی و زیادەڕۆیی بۆ سەر پڕۆژە و تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، خالا پێنجێ دەسەڵات بە لایەنی پەیوەندیدار ئەگەر تۆ یاسایەك دەر بکەی دەسەڵاتێ دەدەیێ، یەعنی حەوجە ناکەت ل ڤێرێدا دووبارە بیت ئەڤە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

حسیبە خان فەرموو.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بە پێچەوانەی برادەران ئامانجەکان دەبینم، وا بزانم ئێمە هەر یاسایەك دەنووسین ئەگەر لە ناو یاسایەکە ئامانجێك نەبێت هیچ واتایەکی تەواو نادەین بەو یاسایە، وە ئامانجەکانیش هیچ پەیوەندیەکی وایان نابێت بڵێین بیبەستینەوە بە هۆیەکانی دەرچووواندن، هۆیەکانی دەرچووواندن پوختکراوەی کۆی بابەتەکانە نەك بە تەنها ئامانجەکان، بۆیە من لێرەدا چەند پێشنیارێکم هەیە، لە بڕگەی دووەمدا پێشنیاری ئەوە دەکەم بڕگەی چوارەم و دووەم بە یەکەوە بیەستڕێنەوە بەو شێوەیە، ڕێگریکردن لە بەهەدەردان و پاراستنی سامانی ئاو و پاك راگرتنی

ئـاوی خـواردنەوەی هاوبەشـەکان و کەم کـردنەوەی کێشـەکانی ئـاو، سـێیەم: ڕێگریکـردن لە تێکەڵبـوونی ئـاوی ئـاوەڕۆ لەگەڵ ئـاوی خـواردنەوە و ئەو سـەرچاوانەی کە بـۆ ئـاوی خـواردنەوە بەکار دێن بە هۆکاری زیادەڕۆیی لەسەر پڕۆژە تۆڕەکان لە ڕێگەی دانانی پـڕۆژەی چارەسـەکردنی ئـاوی قـورس بـۆ مەبەسـتی ڕێگریکـردن لە بڵاوبـوونەوەی پەتـا و نەخۆشـی، بـۆ پاراسـتنی تەندروستی گشتی، هەروەها لە خاڵی پێنجەم پێشتگیری کاك بەهجەت دەکەم، پێدانی دەسـەڵات بە لایەنـی پەیوەندیـدار، خۆیـان لایەنـی پەیوەندیـدارەکان دەسـەڵاتیان هەیە، بـۆیە باشـتر بەو شـێوەیە دابڕێـژرێتەوە، پێـدانی دەسـەڵات بە لایەنـی پەیوەندیـدار لە پارێزگاکـان و یەکە ئیداریـیەکان بۆ مەبەستی نەهێشتنی زیـادەڕۆیی و سـەرپێچی بەسـەر پـڕۆژە و تۆڕەکانی ئـاو و ئـاوەڕۆ، هەروەهـا پێشـنیاری زیـادکردنی مـاددەیەکی تـر دەکەم، لەبەر ئەوەی ئـێمە لەم یاسـایەدا مەبەستمانە کە سەرپێچیکارەکان و زیادەڕۆکارەکان ئەوانەی کە لەناو یاساکە ڕێگری لـێ بکرێـت، پشـتگیری لە قسـەکانی کـاك شـێخ زاهیـر دەکەم بەوەی کە بـڕگەیەك زیـاد بکرێـت بەم شـێوەیە، سزادانی سەرپێچیکار و زیادەڕۆکار بۆ سەر پڕۆژەکانی ئـاو و ئاوەڕۆکـان لە هەرێمـی کوردسـتان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاشنا خان فەرموو.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتیوانی هەموو ئەو هاوڕێیـانە دەکەم کە لەگەڵ لابردنـی مـاددەکە دان، بەڵام ئەگەر هەر بڕیار درا و قەرار وابێت بمێنێتەوە ئەوە پێمباشە ئەوای لێ بکرێت، بڕگەی سێیەم: ڕێگریکـردن لە پـیس بـوونی ئـاوی خـواردنەوە، ڕێگـری لە پـیس بـوونی ئـاوی ڕووبـار و دەریاچەکـان بەهۆکـاری زیادەڕۆیی لەسـەر پـڕۆژە و تۆڕەکـان بە مەبەسـتی بەرگـرتن لە بڵابـوونەوەی پەتـا و نەخۆشـی و پارستنی تەندروستی گشتی و ڕێگریکردن لە بەکارهێنانی ئاوی پیس بۆ کشتوکاڵ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنە تایبەتمەندەکان وەڵامتان بۆ ئەندامانی پەرلەمان، فەرموون.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە سەرەنج و تێبینـی بەشـێکی کە خـرانە ڕوو و ئەو پرسـیارانەی کە ئاڕاسـتەی لیـژنەی تایبەتمەند کران، سەبارەت بە زەرووەتی بوونی ئامانجەکان لەم پڕۆژە یاسایەدا دەگەڕێتەوە بـۆ ئەوەی ئەم پڕۆژە یاسایە تۆزێك هەستیارە و پێویستە دەکات ئێمە بچینە ناو هەنـدێك تەفاسـیڵ و وردەکـاری بە تـایبەت پێـدانی دەسـەڵات بە لایەنـی پەیوەندیـدار ئـێمە لە چوارچێـوەی حوکمەکـانی ئەم یاسـایە دەسـەڵات دەدەیـن بە بەڕێوەبەرایەتییەکـانی ئاووئـاوەڕۆ لەشـارو شارۆچکەکان، واتە بەڕێوەبەرایەتیەکانی ئاو و ئـاوەڕۆ دەسـەڵاتیان پـێ دەدەڕێـت، بـۆیە لایەنـی پەیوەندیدار کە لێرە لە ئامانجەکان تەئکیدی لەسەر دەکـرێتەوە بە مەبەسـتی ئەمە هـاتووە، دوو: ئامانجەکـان بـۆ ئەوەی ڕوون بـن، ئەگەر ئـێمە بگەڕێینـەوە بـۆ گفتوگـۆکردن لەسـەر مـاددەی یەك بەشێك لە خوشك و برایانمان کە تەدخولاتیان کرد گووتیان بـۆ بە سـزا دەسـت پـێ دەکـات، ئەمە

ڕێگریکردنە لە زیادەڕۆیی، زیادەڕۆییەکی زۆر دەکرێتە سەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە شار و شارۆچکەکانی هەرێمی کوردستان، وە بۆ ئاوی پاك لەگەڵ ئاوەڕۆ تێکەڵ دەبێت، بێگومان لە ئەنجامی زیادەڕۆیی ئاوەکە تێکەڵ دەبێت، یەعنی ئاوەکە بە سرووشتی تێکەڵ نابێت، ئێمە زۆرێکمان ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ شار و شارۆچکەکانی خۆمان دەبینین لە کۆڵانەکان، لەسەر جادەکان تۆڕەکانی ئاو شکاون، وە کەسیش چاکی نەکردۆنەتەوە، کەسێك کە رەنگە پڕۆژەیەکی خزمەتگوزاری دەکات، کۆمپانیایەك هێڵێکی ئینتەرنێت رادەکێشێت، کەسێك دێت شۆستەیەك خراپ دەکات بە ئامانجی کارێك رەنگە نزیك بێت لە ماڵەکەی تۆڕی ئاوی پاکی خواردنەوە دەشکێنێت و چاکیشی ناکاتەوە، ئەمە پیس دەبێت، ئامانجەکە ئەوەیە، بۆیە ئێمە دەبێت ڕێگری بکەین، لە تەواوی شار و شارۆچکەکان رەنگە لە بڕگەکانی دی بێینە سەر زۆرێك شت، خەڵك هەیە چەند جارێك ئیشتیراکی ئاوی کردووە و ئاوی راکێشاوە بە زیادەڕۆ، ئەمە دەبێت سنووری بۆ دابنرێت بۆ ئەوەی عەدالەت لە دابەشکردنی ئاو هەبێت، پێدانی دەسەڵات بە بەڕێوەبەرایەتیەکانی شار و شارۆچکەکان گەلێك گرنگە، بۆیە ئێمە ئەم ئامانجانە پێمان زەرور بووە هەبن و ئەکید پێداگیری لەسەر مانەوەیان دەکەین و دواتر دەخرێتە دەنگدان و بێگومان ئەو رەئیانەی کە داوای لابردن دەکات، ئامانج سزادانی هاوواڵتی نییە، ئامانجەکە ئەوەیە بە پێچەوانەوە ئەگەر سزای سەرپێچیکارانی دەست درێژیکردن بۆ سەر تۆڕی ئاو و ئاوەڕۆ بدەین ئەوە لەبەرژەوەندی هاوواڵتیانە دواجار، چونکە رەنگە ژمارەیەکی کەم بن ئەوانەی کە زیادەڕۆییان بە تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ دەگەیەنن، بۆیە ئەوە دواجار دەچێتە خانەی بەرژەوەندی گشتی و بەرژەوەندی هاوواڵتیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك رزگار فەرموو.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر باس لە ئامانجەکان کرا هەر وەکو برای بەڕێزم کاك لقمان باسیکرد، ئەگەر ئامانج لەم ڕاپۆرتە بە دەقیقی باسی دەکەین ناچینە قۆناغی داڕشتنی یاسایەکە، ئەگەر ئامانج دیار نەبێت و ڕوون نەبێت لە پێش چاومانیش ڕوون نابێت کە بە چ شێوازێك ئێمە یاساکە دادەڕێژین، بۆیە تەئکید لە مانەوەی خاڵەکانی ئامانج دەکەین، دەکرێت هەموو خاڵەکان دەوڵەمەندتر بکرێت، بەڵام بوونی ئەمە زۆر بە زەروور دەزانین، تەبعەن دەڵێن ئامانجەکە دەبێت لابببرێت و هۆکارەکان بمێنن، تەبعەن ئامانجەکان زۆر بە دەقیقی خاڵ بە خاڵ باسی هەموو ئامانجەکان دەکات، هۆکارەکان پوختەی کۆتایی هەموو پڕۆسەی یاسا دانانەکەیە کە ئێستا باسی لەسەر دەکرێن، خاڵی دووەم کە حەز دەکەم باسی بکەم کە گوایە ئەم یاسایە بۆ سزادانی هاوواڵتیانە، بە پێچەوانەوە ئەم یاسایە بۆە ڕێکخستنی عەدالەت لە بەینی هاوواڵتییانی بەڕێزە هەموویان بە شێوەیەکی یەکسان و عادیلانە ئاوی پاك و خاوێن بۆ ماڵەکان بڕوات و ئەو کەسانەی کە مافی هاوواڵتییان پشێل دەکەن ئەو کەسانە سزا دەدرێن، کەواتە نەك هاوواڵتی، ئەمە بۆ پاراستنی مافی هاوواڵتیانە، نەك ئەو کەسانە کە سەرپێچی دەکەن، نوقتەی سێیەم کە حەز دەکەم باسی بکەم هەر وەکو بەڕێزتان باستانکرد ئەم پڕۆژەیە پڕۆژەیەکی ئیستراتیجیە و فەراغێکی یاساییە،

لەبەر ئەوە ئەم یاسایە دادەڕێژین، لەبەر ئەوەی عقوبەی تێدایە بۆ ئەو سەرپێچیکارەکان بە رەئی من ئەگەر خاڵەکان زیاتریش بکرێن و دەقیقتریش بکرێن باشترە لە ئەوەی کورتتر بکرێنەوە، ئەگەر پوختە بکرێتەوە مەوزووعێکی تر، بەڵام لادانی هەر یەك لەم پێشنیازی یاساکان کە ئێستا لێدەکەن ئەگەر لابربێت رەنگە جێ بەجێکردنیان ئەم یاسایە تووشی گرفت ببین، بۆیە لەبەر دەقیقی لەبەر ئەوەی کە عقوبەی تێدایە ئەم یاسایە زۆر دەقیقە، ئەوەی خاڵی تریش پێدانی دەسەڵات ئەوەی برای بەڕێزم کاك لقمان باسیکرد، هەر ئەوەندەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

محاوەلە بکەن بە تایبەتی ئێوە قسەی یەکتر دووبارە مەکەنەوە، ئەگەر رەفیقێکتان قسەیکرد مەیکەنەوە، کاك نزار فەرموو.

بەڕێز نزار مەلا عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای پشتگیریمان لە پڕۆژە یاساکە وەکو لیژنە، بەڵام خۆم تێبینیم هەبوو لە مادەی دوو لە ئامانجەکان، سەبارەت بە خاڵی یەکەم و دووەم و سێیەم کە لە ڕووی زمانەوانیەوە چەند ڕێگریکردن بەکار هاتووە، بۆیە لێرە پشتگیری بەڕێزان کاك ابوبکر و کاك سیپان و کاك کاروان و کاك مەم اسکندر و کاك مەم برهان قانع دەکەم کە لە ڕووی زمانەوانیەوە دەکرێت سێ جار، چونکە لە گوتار بێژی و لە نووسینیش ئەگەر وشەیەك سێ جار یان چوار جار بەکارهات دەبێت داڕشتنێکی تر یاخود تەعبیرێکی تری بکەی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

د.کاظم فەرموو.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەم مادەیە چاوەڕێ بووم بەڕێزانی لیژنە ڕوونکردنەوەی زیاترمان پێبدەن لەسەر بڕگەی سێیەم لە بابەتی پاراستنی تەندروستی گشتی و ئەوانە، بەڵام لە ڕوونکردنەوەکان ئەوە دەرکەوت تەنها بۆ سزادانی ئەو هاوواڵتییانەی کە سەرپێچی دەکەن، ئەو لایەنەم تێدا نەبینی هەرچەند لە ڕوونکردنەوەکە و لە دەقی مادەکەشدا ئەوەی تێدانەبوو مەسەلەن حکومەت، ئێستا نموونەیەك هەیە بۆ بەڕێزتان و چەندین نموونە هەیە، بەڵام یەکێك لە نموونە زیندووەکان ئەوەیە کە ئاوەڕۆی شارۆچکەی دوکان راستەوخۆ دەڕژێتە ناو ئاوی دوکانەوە، وە لە چەند سەد مەترێك خوارترەوە پڕۆژەیەکی ئاوی لێیە ئاو وەردەگرێتەوە و دەینێرێتەوە بۆ سلێمانی و دەوروبەری و دەیخۆنەوە، یەعنی ئاوڕۆکە زیرابەکە بە کوردییەکەی دەڕژێتە ناو ئاوی دوکانەوە لە خوارترەوە ئاوەکەی لێ وەردەگیرێتەوە بە حیساب تەسفیە دەکرێت و دەخورێتەوە، ئەی ئەمە کە حکومەت مەسەلەن خۆی کردوویەتی و چۆن لەم مادەدە و بڕگەیە جێگەی دەکرێتەوە و ئەمەش

تەندروستی گشتییە، حەزمکرد ئەمەش ئیزافە بکەم و بەڕێزانی لیژنە وەڵامی بدەنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

كاك لقمان فەرموو.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئامانج لەم یاسایە عقوبەدانی هاوڵاتی نیە، لە راستیدا ئەوەی کە زیادەڕۆی دەکاتە سەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ زیاتر کۆمپانیاکانن، ئەگەر دیقەت بدەی لە ئەنجامی کارکردنیانە، لە ئەنجامی گەیاندنی پڕۆژەکانیانە، بۆیە ئامانج لەم پرۆژە یاسایە پاراستنی هاوڵاتیانە، پاراستنی بەرژەوەندی هاوڵاتیانە و تەحقیقی عەداڵە لە ئەنجامی دابەشکردنی ئاو و پاراستنی سەرچاوەکانی ئاو، بۆ ئەم مەبەستە ئەگەر بێینە سەر ماددەکانی تر بە دیقەتەوە بخوێنینەوە چۆن هەنگاو دەندرێت بەرەوسەرکردنی پاش ماوەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە ماددەکانی تر دێینە سەر، بەڵام ئەکیدە بە ئامانجەکە پاراستنی بەرژەوەندی هاووڵاتییانە و عقوبەدانی ئەو لایەنانەیە کە سەرپێچی دەکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی كاك كاروان فەرموو.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن (کاروان گەزنەیی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیەکم هەیە لەسەر پڕۆژە یاساکە، کاتێک ئێمە موناقەشەی ماددەیەکی پڕۆژە یاساکە دەکەین هەڵبەت پێشتر دیراسەمانکردووە، ئێمە نییە کە لێرە هاتبێتین ماددەیەك بێنین کە ئەوان بیخوێننەوە و ئێمە موناقەشەی بکەین، من بەش بە حاڵی خۆم لە کاتی گەشتنە دەستی ئەم پڕۆژە یاسایە راوێژم بە چەندان خەڵکی خەبیرکردووە لەم بارەیەوە، یەعنی بەڕاستی موناقەشە ناکەین بۆ ئەوەی جەدەل دروست بکەین، جار وایە کە ئێمە بیست یان سی کەسی قاعەکە قانەعەتی لەسەر ماددەیەك جێگربێت و بەڕێزان لە لیژنەی هاوبەش و لیژنەی یاسایی هەمان بۆچوونی پێشووتریان هەبێت پێویست ناکات ئەوە موناقەشە بکەین، وە ئەگەر قەرار وایە کە ئێمە موناقەشە دەکەین بۆ ئەوەی گۆڕانکاری لە ناوەرۆکی پڕۆژە یاساکەدا بکەین ئەوە با دەست بکەین بە موناقەشەی خۆمان، تکایە تێبینەکانمان بە هەند وەربگرن، پێشتریش لە پڕۆژە یاسای تریش تێبنیم لەسەر ئەم بابەتە هەبووە، یەعنی بەڕاستی ماددە هەبووە چوار بۆ پێنج بۆ دە پشگیری هەبووە، بەڵام ماددەکە وەکو خۆی جێگیرکراوە و هیچ گۆڕانکاریەکی بەسەردا نەهاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لە لیژنە تایبەتمەندەکان هەر پێشنیارێك کە لەم هۆلە کرا سێ کەس پشتیوانی کرد ئێوە لە ڕاپۆرتی خوێندنەوە بەبێ گومان هەر واشتانکردووە دەیهێنن دەیخەنە دەنگدان، جا ئەگەر

دەنگی هێنا ئەوە ئەگەر لیژنەکانیش پێیان خۆش نەبێت و ئێمەش پێمان خۆش نەبێت کە دەنگی هێنا ئەوە دەبێتە ماددەیەك، وە ئەگەر دوو کەسی کۆتایی و پێش کۆتایی کەسیشیان لەگەڵ نەبوو بۆچوونەکانیان هەر دەهێندرێت و دەخرێتە دەنگدان، دەچینە سەر ماددەیەکی تر، فەرموون.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم

ڕێکارە یاساییەکان

ماددەی (٣):

یەکەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی بە لیژنە تایبەتەکان هەیە بۆ ئەژمارکردنی جۆر و شێوەی زیادەڕۆیی و سەرپێچیەکان لەسەر ئاستی سنووری دەسەڵاتی هەر بەڕێوەبەرایەتیەك و فەرمانگەیەك.

دووەم: لیژنەی تایبەت بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی یان بەڕیوەبەر یان لێپرسراوی فەرمانگەکە هەر یەکەیان لە سنووری کارگێڕی خۆیدا بە هەماهەنگی بەشداری لایەنی پەیوەندیدار پێکدێت.

سێیەم: لیژنەی تایبەت ئەژماری جۆر و شێوەی سەرپێچی و زیادەڕۆییەکان دەکات و بە ڕاپۆرتێك لایەنی بڕیاردەر ئاگادار دەکاتەوە و لایەنی بڕیاردەریش بڕیاری پێویست لە بارەی سەرپێچی یان زیادەڕۆییەکە دەر دەکات و بڕی سزاکە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دیاری دەکات.

چوارەم: پێکهاتە و ئەرکەکانی لیژنەی تایبەت بە ڕێنماییەک ڕێك دەخرێت کە لەلایەن وەزیرەوە دەردەچێت.

پێنجەم: چۆنیەتی هۆشداریدان بەو کەسەی کە سەرپێچی یان زیادەڕۆیی دەکات و ئاگادارکردنەوەی لە جۆری سەرپێچی و زیادەڕۆیی و پێڕاگەیاندنی سزاکەیان بە ڕێنمایەك ڕێك دەخرێت کە لەلایەن وەزیرەوە دەردەچێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، هەر کەسێك بۆ ماددەی سێ دەیەوێت قسە بکات ناوی تۆمار بکات، ئەم کەسانەی ناویان تۆمارکردووە (مامۆستا ابوبکر، کاك مەم، مامۆستا عمر، ئاشنا خان، کاك کاروان، کاك جمال، شادی خان، دکتۆرە شایان، کاك مەلا ئیحسان، کاك ڕێبوار، حەسیبە خان، کاك مەلا وەیس، لیزا خان، کاك جنان، کاك هەڵکەوت، خدیخە خان، مامۆستا عوسمان)، کاك ابوبکر فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوای چەندجار خوێندنەوەی ئەم ماددەیە پێموایە باس لە لیژنە تایبەتەکان دەکات، لیژنە تایبەتەکان لەسەر ئاستی بەڕێوەبەرایەتی گشتی و بەڕێوەبەرایەتی فەرمانگەکان، بۆیە پێمباشە

ناونیشانی ماددەکە بکرێتە لێژنە تایبەتەکان، چونکە رێکارەکان دوایی سزاش ریکارە بەڕاستی، وە لە سێ ماددەشدا کورتم کردۆتەوە ئەو پێنج ماددەیە، لێژنە تایبەتەکان، یەکەم/ پێکهێنانی لێژنەی تایبەت بۆ ئەژمارکردنی جۆر و شێوازی سەرپێچی و زیادەڕۆیی بۆ سەر تۆڕەکانی ئاو لە سنووری یەکەی کارگێڕی خۆیاندا، دووەم/ لێژنەی تایبەت دوای تەواوبوونی کارەکانی لە ماوەی دە رۆژدا راپۆرت ئاڕاستەی بەڕێوەبەری گشتی دەکات، سێیەم/ پێکهاتە و ئەرکەکانی لێژنەی تایبەت و رێکارەکانی مامەڵەکردن لەگەڵ سەرپێچیکار و زیادەڕۆکار بە رێنمایی رێک دەخرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەلا احسان فەرموو.

بەڕێز احسان محمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی بابەتێ ئاڤێ بابەتێکی ئیکجار زەروریە، دەمێ ئەم هەمی بەرێخۆ دەینە ئاینێ سەماوی و هەتا قوانینێت عەردی ژی هەمی موتەفیقین کو ئاڤ مولکی گشتیە، ئەگەر ئەم بێین بەرێخۆ بدەینە نزانم ل ڤێ پرۆژە یاسایدا هەمی مە نەدیت بەحس ل وە سەرپێچی دێتە کرن کو بیرێت ئاڤێ ئەڤرۆکە بازرگانیەکا مەزن ل ڤان بیرێت گشتیدا ل مولکی گشتی یا ئاڤێ یێ دێتە کرن، مەسەلەن دێ دێبینی هەندەك مەزرەعە سەد یا پێنج سەد مەزرعە یا هەزار مەزرعە ل جێهەکێ کو ب خۆ نە قانونیە نە یاساییە دێ بینی کابرایەك چووە بیرەکا ئاڤێ و واستەیەکی ئینایە و ئاڤێ دفرۆشیتن هەتا خەتێ ئیحتیمالا ب دەفتەرەکا دۆلاری ژی ڤێ دێتە فرۆشتن، لەو مانێ دڤێتە رێکخستن ئاڤ نە شەخصەك ئیستیفادەی لێ بکە واستەی بینیتن، ئاڤ ل ژێر دەستێ حکومەتێدا دادپەروەرانە بێتە دابەشکردن و ئەو داهات بۆ حکومەتێ بزڤرێتەوە نەچیتە بەریکا هەندەك بازرگانادا، دووە/ باشە مە ل ڤێرێدا گوتی ماددەیا سێ خالا ئێکێ دبیژیتن بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە رێکارێت یاسایی بەرانبەر وان کەسان کو سەرپێچیێ بکەن، باشە ئەگەر ڤان بەڕیوەبەرایەتی یان ڤان فەرمانگەهی ئەوان سەرپێچی لەلای وان هاتە کرن وان کەمتەرخەمی کر ئایا چ سزایەك بۆ ڤان هەیە دەمێ واستەکاریەك قەبیل دکەت بۆ شەخصەکی و چاڤێ خۆ لێ نقیتەڤە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك هەڵکەوت فەرموو.

بەڕێز هەڵکەوت انور خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جاری وا هەیە بەڕێز جەنابی وەزیر بڕیارێك دەردەکات هەر وەزیرێك بێت لە هەر وەزارەتێك خۆی ئیلتیزام بە بڕیارەکەی خۆی ناکات، بۆ نموونە لە پرۆژەکانی بیری ئیرتیوازی یان پرۆژەکانی رێگاوبان، من دەسەڵاتێکم هەیە یاخود کابرایەکی دەسەڵاتداربم یان لە رووی هەر بەرپرسێکی باڵاوە لە هەرێمی کوردستاندا دەگەمە ئەو وەزیرە یان ئەو بەرپرسە باڵایە ئەو کارەی من هەرچەندە رێگای پێ نەدراوە لە یاساکە، بەڵام بە هۆی ئیلتیزاماتێکی ئەوەی کە بەپرسێکی باڵام یان بەرپرسێکی باڵا پشتگیریم دەکات ئەو یاسایە بۆ من جێ بەجێ ناکرێت، ئیلتیزام دەکەن

بەوەی کە خـالّا جـێ بەجـێ بـکەن ئەو پـڕۆژە دەکەم، بەڵام بـۆ خەڵکێکـی کەم دەرامەت و بـێ دەسەڵات کە پشتگیریەکی نییە لە ناو دامەودەزگاکانی حکومەتی هەرێمـدا سـەد لە سـەر لەسـەر ئەوان جـێ بەجێـی دەکەن، ئینجـا داواکـارم پەرلەمـانی کوردسـتان هەرچەنـدە ئەمەش شـتێکی جوان نییە ئەم قسەیەش بکەم بڕیارێك دەربکات بۆ خودی ئەو وەزیرانە کە خۆیـان ئیلتیـزام بەو بڕیارەی خۆیانەوە بکەن، ئەگەر نا وەکو چۆن ئەو خەڵکە غەرامە دەکەن با وەزیرەکـانیش غەرامە بکرێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، پابەنـدبن بە قسـەکردن لەسـەر ئەو مـاددەیەی کە خوێنـدراوەتەوە، کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال حویز مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـاددەی سـێ، بـڕگەی یەکەم پێمباشـە بەم شـێوەیە دابڕێـژرێتەوە خـۆی بەڕیـوبەرایەتی گشـتی دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی بە لیژنە تایبەتەکان هەیە بۆ ئەژمارکردنی جۆر و شـێوەی زیـادەڕۆیی و سـەرپێچیەکان لەسـەر ئاسـتی سـنووری دەسـەڵاتی هەر بەرێـوەبەرایەتی و فەرمـانگەیەك، مـن پێمباشـە وا دابڕێـژرێتەوە بەڕێـوەبەرایەتی گشـتی دەسـەڵاتی هەیە فەرمـان بـدات بە لیـژنە تایبەتەکان بۆ ئەژمارکردنی جۆر و شێوەی زیادەڕۆیی و سـەرپێچیەکان لەسـەر ئاسـتی سـنووری دەسـەڵاتی هەر بەڕێـوەبەرایەتی و فەرمـانگەیەك، بـڕگەی دووەم/ لیـژنەی تـایبەت بە فەرمـانی بەڕێوەبەری گشتی یان بەڕێوەبەر یان لێپرسـراوی فەرمـانگە هەر یەکەیـان لە سـنووری کـارگێڕی خۆیـدا هەمـاهەنگی و بەشـداری لایەنـی پەیوەندیـدارەکان، مـن پێمباشـە وا سـیاغە بکـرێتەوە لیژنەی تایبەت بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی یان بەڕێوەبەر یان لێپرسراوی فەرمانگە پێکـدێت هەر یەکەیان لە سـنووری کـارگێڕی خۆیـدا بە هەمـاهەنگی و بەشـداری لایەنە پەیوەندیـدارەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆرە شایان فەرموو.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سـەبارەت بە مـاددەی سـێیەم، بـڕگەی سـێیەم، لە دێـری دووەم کە دەڵێـت لایەنـی بڕیـاردەریش بڕیاری پێویست لە بارەی سەرپێچی یان زیادەڕۆییەکە دەردەکـات و تـا کۆتـایی بـڕگەکە، لایەنـی بڕیاردەریش بڕیاری پێویست لە بارەی سەرپێچی یان زیادەڕۆییەکە دەردەکات لابـبرێـت، چـونکە ئەوە بەدیهیە کە لایەنی بڕیاردەر خۆی بڕیار دەردەکات، پێویست ناکات بڵێی بڕیاری پێویسـت لە بارەی سەرپێچی یـان زیـادەڕۆییەکە دەردەکـات، لەجیـاتی ئەوە ئـاوای لـێ بکرێـت، کە دەڵێـت لە دێـری دووەم لایەنـی بڕیـاردەر ئاگـادار دەکـاتەوە ئەویـش بـڕی سـزاکە بەپێـی حوکمەکـانی ئەم یاسایە دیاری دەکات، سەبارەت بە بڕگەی پێنجەم، چۆنیەتی هۆشداریدان ئەڵێـرەوە بەو کەسـەی کە سـەرپێچی یـان زیـادەڕۆیی دەکـات لابـبرێـت، بکـرێتە بە سـەرپێچیکار یـان زیادەڕۆکـار، واتە

ئەوای لێدێت چۆنیەتی هۆشداریدان بە سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار وە ئاگادارکردنەوەیان، نەك ئاگادارکردنەوەی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

كاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیسانەوە من جەخت دەکەم لەسەر کورتکردنەوەی ئەم پێشنیازە یاسایە بە گشتی، لەبەر ئەوەی بیست و پێنج ماددەیە، ئەو بیست و پێنج ماددەیە زیاد لە شەش هەزار وشە دەبێت، دەستووری ئەمریکی نیوەی ئەمە نابێت، ئەم تەفاسیڵ و شتەی ناوێت، یەعنی با بێینە سەر ماددەی سێیەمی ئەم یاسایە کە من پێشنیاز دەکەم بۆ هەردوو لێژنەی پەیوەندیدار، ئێستا دەستکاریەکی بڕگەی یەکەم دەکەم بۆ ئەوەی پاڵپشت بەم دەستکاریە بڕگەی دووەم و چوارەم و پێنجەم بسڕدرێتەوە، لابربرێت، بەست تەنها بڕگەی یەکەم و دووەم بمێنێتەوە، بڕگەیە یەکەم بەم شێوەی لێبکریت، لە جیاتی بەڕێوەبەرایەتی گشتی نەچینەوە دیسان ئاستی بەڕیوەبەرایەتی یان فەرمانگەیەك و ئیمە وەکو پەرلەمان، وەزارەت دەسەڵاتی پێکهێنانی لێژنە تایبەتەکان و پێدانی فەرمانی هەیە بۆ ئەژمارکردن و جۆر و شێوەی زیادەڕۆیی و سەرپێچیەکان لەسەر ئاستی سنووری دەسەڵاتی هەر بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگەیەك، کە گوتمان پێدانی مافی ئەوەی هەیە کەواتە بە چی ئەوە دەکات غێر بە ڕێنمایی، کەواتە ئەوە لە نەتیجەدا هەر ڕێنمایی دەردەکات، کە ڕێنمایی دەرکرد ئیتر بڕگەی دووەمی تێدایە، جێگیر دەکرێت، بڕگەی چوارەمی تێدا جێگیر دەکرێت و بڕگەی پێنجەمیش تێدا جێگیر دەکرێت، ئەم تەفاسیڵ و ئەمانەی ناوێت، بڕگەی دووەمیان بەم شێوەی لێبکرێت کە بڕگەی سێیەمی ئێرەیە، لێژنەی تایبەت ئەژماری جۆر و شێوەی سەرپێچی و زیادەڕۆییەکان دەکات نا، دیاریدەکات و بە ڕاپۆرتێك لایەتی بڕیاردەرەوە ئاگادار دەکاتەوە لایەنی بڕیادەریش بڕیاری پێویست لە بارەی سەرپێچی یان زیادەڕۆییەکە دەکات و بڕی سزاکە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەبێت، ئینجا بۆیە دیسانەوە پێشنیاز دەکەم ئێمەی ئەندامانی پەرلەمان ئەوەی لە خوارەوە یان ئەو بەڕێزانەی تر کە لەسەر ستەیج دانیشتوون وەکو لێژنەی پەیوەندیدار ئەوە نیە لە دوو جەبهەی جیاوازبین، دواجار ئەوەی کە موناقەشەی دەکەین ئەم پێشنیازانە دەکەین ئەو کەم کوڕیانە دەکرێت لە ناو ئەم گفتوگۆیانە لەلای ئەندامانی بەڕێز و ئەو لێژنە لێژنە پەیوەندیدارەش گەڵاڵە بکرێت بۆ ئەوەی یاسایەکی پوخت، یاسایەکی بێ کەم کوڕی بەرهەم بێنین، بۆیە ئەو پێشنیازانەم خستە روو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە نووسراو بیدە بە لیژنە تایبەتمەندەکان كاك مەم، لیزا خان فەرموو.

بەڕێز لیزا فلك الدین صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی سێیەم، لەسەر دوو بڕگە تێبینم هەیە، بڕگەی سێیەم دەڵێت لێژنەی تایبەت ئەژماری جۆر و شێوەی سەرپێچی و زیادەڕۆییەکان دەکات بە ڕاپۆرتێك لایەنی بڕیاردەر ئاگادار دەکاتەوە، پرسیارم ئەوەیە لە لێژنەی تایبەتمەند ئایا لایەنی بڕیاردەر کێیە؟ چ لایەنێکە؟ ئایا

وەزیرە؟ ئایا بەڕێوەبەری گشتییە؟ بەڕێوەبەرایەتیەکەیە؟ پێشنیارێکیشم هەر لەسەر ئەم لایەنی بڕیاردەرە باشتر وایە ئەگەر بکرێت لە پێناسەکان لایەنی بڕیاردەر روون بکرێتەوە کە کێیە بۆ ماددەی یەکەم، یەعنی بۆ ماددەی یەکەم زیاد بکرێت، هەروەها سەبارەت بە بڕگەی چوارەم لە هەر هەمان ماددەی سێیەم، هەرچەندە موعالەجەی ئەوەی کردووە کە پێکهاتە و ئەرکەکانی ئەو لیژنەیە چین، بەڵام پێمباشە پێکهاتەکەی لێرە لەم یاسایە دیاری بکرێت و بەم شێوەیە پێکهاتەکەی لیژنەکە دیاری بکرێت کە پێك بێت لە موەزەفێکی ئیداری، هەروەها ئەندازیارێك و موەزەفێکی یاسایی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جنان فەرموو.

بەڕێز جنان جبار بویا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بەشی دووەم، ڕێکارە یاساییەکان، ماددەی سێیەم، بڕگەی سێیەم: لیژنەی تایبەت ئەژماری جۆر و شێوەی سەرپێچی و زیادەڕۆییەکان دەکات بە ڕاپۆرتێك بە لایەنی بڕیاردەر ئاگادار دەکاتەوە و لایەنی بڕیاردەریش بڕیاری پێویست لە بارەی سەرپێچی یان زیادەڕۆیی دەردەکات، من پێشنیار دەکەم بۆ ئەو ڕاپۆرتەی تەحدید فەترەیەکی زەمەنی بکەن، تاوەکو کۆتایی ڕاپۆرتەکە بنووسرێت، مەسەلەن سێ ڕۆژ کەمتر نەبێت، لە حەفتەیەك کەمتر نەبێت، لەبەر ئەوەی لاوانەیە مانگێك یان دوو مانگ یان سێ مانگ، یان ساڵێك دەڕوات تاوەکو سەرپێچیەك سزای خۆی وەربگرێت، تەحدیدی فەترەیەکی زەمەنی بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

حسیبە خان فەرموو.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی سێیەم، بڕگەی یەکەم و دووەم، ئەگەر سەیری بکەین لە بڕگەی یەکەمدا بەڕێوەبەری گشتی دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی هەیە، لە بڕگەی دووەمیش لیژنەی تایبەت بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی یان بەڕێوەبەر یان لێپرسراو هاتۆتە خوارێ، بۆیە پێویست ناکات، من بەم شێوەیە بڕگەی یەکەم و دووەمم داڕشتۆتەوە، بەڕێوەبەرایەتی گشتی دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی بە لیژنە تایبەتەکان هەیە بۆ هەژمارکردنی جۆر و شێوەی زیادەڕۆیی و سەرپێچیەکان لە سنووری کارگێڕی خۆیدا بە هەماهەنگی و بەشداری لایەنی پەیوەندیدار، هەروەها سەبارەت بە بڕگەی سێیەم منیش لەگەڵ کاك مەم دام کە باس لە سەرپێچی و زیادەڕۆییەکان دەکرێت بەو شێوەیە پێویستە دابڕێژرێتەوە، لیژنەی تایبەت هەژماری جۆر و شێوەی سەرپێچی و زیادەڕۆییەکان دیاری دەکات و بە ڕاپۆرتێك لەلایەنی بڕیادەر ئاگادار دەکاتەوە و لایەنی بڕیاردەریش کە وەزارەتە بڕیاری پێویست لە بارەی سەرپێچی یان زیادەڕۆییەکە دەردەکات و بڕی سزاکە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەبێت، هەروەها بڕگەی چوارەمیش لابببرێت و بڕگەی پێنجەم ببێت بە چوارەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لایەنی بڕیاردەر وەزارەت نییە، چونکە ئێمە لە بڕگەی یەکەمدا گوتوومانە دەسەڵاتەکان شۆڕ دەکرێتەوە بۆ بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگەکان، کاك ڕێبوار فەرموو.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەست دەکەم ماددەی سێ بە هەر پێنج بڕگەکەیەوە جۆرێك لە تێکەڵی و پێکەڵی هەیە، زۆری و بۆریشی هەیە لە سیاغەکردنی بڕگەکانی، من دەتوانم هەر پێنج بڕگە لە دوو خاڵدا کۆی بکەمەوە، بە نموونە لە خاڵی چوارەم باس لە پێکهاتە و ئەرکەکانی لیژنەی تایبەتمەند دەکات تاوەکو کۆتایی سەتر کە دەڵێت بە ڕێنماییەك ڕێك دەخرێت لەلایەن وەزیرەوە، لە بڕگەی یەکەم باس لە پێکهاتەکەی دەکات و لە چ سنووریك بێت، سەبارەت بە ئەرکەکانی لە خاڵی یەکەم و سێیەمیش دیسان باسی ئەرکەکانی دەکات کە دیاریکردنی سەرپێچییەکەیە و جۆری سەرپێچیەکە، کەواتە ئەو زۆری و بۆریە پێویست بەوە ناکات، جارێکی تر پێویستیمان بە ئیعادەی سیاغە هەیە کە من جەخت دەکەمەوە هەر پێنجیان دەکرێت لە دوو خاڵ کۆی بکەیەوە و زیاتر نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو دوو خاڵە بنێرە بۆ لیژنەی تایبەتمەند، حسیبە خان ئەوەی بەڕێزیشتان بنێرن، پێویستی بە کورتکردنەوەیەك هەیە، دەتوانین کورتی بکەینەوە، سلمە خان فەرموو.

بەڕێز سلمە فاتح توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی یەکەمی بەڕێوەبەرایەتی گشتی دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی لیژنەکە واتە ئەم لیژنەیە، ئەم بەڕێوەبەری گشتییە فەرمان بکات بۆ پێکهێنانی لیژنەکان پێشنیار دەکەم دەسەڵاتەکە بدرێت بە بەڕێوەبەرەکان لە پارێزگاکان بۆ کەم کردنەوەی رۆتینات و چەسپاندنی لامەرکەزی، هەمان پرسیارم هەبوو لەسەر ئەوەی لایەنی بڕیادەر تەعریف نەکراوە، جەنابت ڕوونکردنەوەت دا لەسەر ئەوەی دەسەڵاتەکان شۆڕدەکرێتەوە، بەڵام لایەنی بڕیاردەرەکە خۆی تەعریف بۆ نەکراوە، نازانین مەبەستمان چیە بە لایەنی بڕیاردەر، هەروەها پشتیوانی خاڵەکان و داڕشتنەوەکانی بەڕێز کاك جمال دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سەرکۆ فەرموو.

بەڕێز سەرکۆ ازاد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کرا، من تەنها پشتیوانی قسەکانی مامۆستا ابوبکر و کاك جمال دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

شادی خان فەرموو.

بەڕێز شادی نوزاد وهاب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن دەمەوێـت پشـتگیری هەمـوو ئەو هاوکـارانەم بـکەم کە بـاس لەوە دەکەن کە مـادەکە بە تەواوەتـی زۆر دوور و درێـژە، زۆر تـێکەڵە، پێویستی بە دارشـتنەوەیەکی زۆر بـاش هەیە، لەگەڵ ئیزافەکردنـی ئەوەی کە ئـێمە بە درێژایـی دانـانی یاسـاکان و هەمـوارکردنی یاسـاکان یـاخود ئینفازکردنی یاسـاکان بە دەسـت یەك خـاڵەوە دەنـاڵێنین لەگەڵ حکومەتـدا ئەویـش دەرنەکردنـی رێنماییەکانە کە لە کاتی پێویستی خۆیـدا، چـونکە ئەو رێنماییـانەی کە لە یاسـاکان ئامـاژەی پـێ دەدرێت وەزیرە بەڕێزەکان زیاتر لە کـاتی خـۆی تـێ پەڕێنرێـت و رێنماییەکـان دەرنـاکەن و کـاری پێویست بە یاساکە جێ بەجێ ناکرێت و کاری پێ ناکرێت، بۆیە پێویستە لەم یاسایە ئەو بڕگەیە کە داڕێـژرایەوە ئیـزافەیەك هەبێـت بەوەی کە سـەقفی زەمەنـی بـۆ دیـاری بکرێـت لە دەرکردنـی رێنمـاییەکەدا تـا وەزیـر مـولزەم بێـت بەوەی کە لە کـاتێکی دیـاریکراودا رێنمـاییەکە دەربکـات و دەست بکرێت بە کارکردن بە یاساکە بە تەواوەتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

د.عوسمان فەرموو.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەلایەن مامۆستا مەم قسەکانی من کرا، بەڵام ئەگەر مۆڵەت هەبێت یەك فەرموودەی پێغەمبەری خوا (د.خ) دەخوێنمەوە بۆ ئەوەی هەم هاوواڵتیان زیاتر پێـوەی پابەنـد بـن و هەمـیش بـۆ ئەوەی ئـێمە خـوا نەخواسـتە کـورد گـوتەنی نە شـیش بسـوتێ نە کەبـاب، پێغەمـبەری خـۆا (د.خ) بەلای یەکێـك لە صـەحابەکان دەڕوویـی کە سـەعدی کـوڕی وەقـاس بـوو فەرمـووی دەسـت نـوێژی دەشوشت دیارە چوار کەڕەت ئاوی بە دەست داکردووە، فەرمووی (ما هذا الاسراف یا سعد، أفی الوضوء اسراف، قال نعم وان کنت علی نهر جار)، فەرمـووی ئەی سـەعدی کـوڕی وەقـاس ئەگەر لەسـەر رووبـارێکی وەکـو دوکـان وەکـو بادینـانیش بیـت ئیسـراف هەیە، مـادام بە نـاوی دەسـت نـوێژەوەیە ئەو هـاووڵاتیەی کە سـەیارەی لەبەردەم دەرگـا دەشـوات، یـاخود شـەقام دەڕشـێنێت، یاخود حەدیقەی کردووە هەمـوو پـێچەوانەن، بەڵام ئەوەنـدە بـۆ هاووڵاتیـان بڵێـین پێوەرەکـانی ئـاوی مـاڵان زۆر کەمیـان دروسـتن، ئەو کۆمپانیایـانە بە داخەوە پابەنـد نەبـوون بە رێنماییەکـان، ئەگەر لێژنەی تایبەت سوپاسیان دەکەین بۆ ماندووبوونیان ئەوەنـدەش بـکەن پێـداچوونەوەیەك بۆ پێوەرەکانی ئاو بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

کاك کاروان فەرموو.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن (کاروان گەزنەیی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا بەشێك لە بـرادەران ئامـاژەیـان بەوەکـرد کە وردەکـاری یەکجـار زۆر لەم چەنـد خـاڵەدا هەیە لە ماددەی سێیەمدا، وە یاسا مەبادئی عـامە پێویسـت ناکـات بچیـنە جزئیـاتەوە، بـۆیە مـن پێشـــنیاز دەکەم لە دوو خاڵـــدا ئەمە کـــورت بکەیـــنەوە، یەکەمیـــان بـــڕگەی یەکەم و دووەم و

سێیەمیان بکرێت بەمە، لێژنەی تایبەت بە فەرمانی بەڕێوەبەرایەتی گشتی یان لێپرسراوی فەرمانگە لە سنووری یەکەی ئیداری خۆی دادەمەزرێنرێت دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی بە لێژنە تایبەتەکان هەیە بۆ هەژمارکردنی جۆر و شێوازی زیادەڕۆیی و سەرپێچییەکان، بڕگەی چوار و پێنج بەو شێوەیەی لێبکرێت، پێکهاتە و ئەرکەکانی لێژنەی تایبەت و چۆنیەتی هۆشداریدان بە کەسی سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار بە رێنماییەك رێك دەخرێت و لەلایەن وەزیرەوە دەردەچوونێندرێت، پێموایە ئەم دوو بڕگەیە کیفایەت بێت بۆ هەر پێنج بڕگەکە، ئەوەی تر زیادەیە و دووبارە دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە نووسین بیدەرە لێژنەکان بۆ ئیستیفادەی لێبکەن کاك کاروان، کە مەلا وەیسی فەرموو.

بەڕێز وەیسی سعید وەیسی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە رێکارە یاساییەکان لە بڕگەی سێیەم پێمباشە بەڕاستی تۆزێك دەوڵەمەندتر بکرێت، یاخود درێژتر بکرێت، وە سەبارەت بەو بەڕێزانەی کە لایەنی کەمتەرخەمن لە جێ بەجێکردنی ئەو یاسایە لە بەڕێوەبەر و لە بەرپرسانی فەرمانگەکانی ئاو سزای تایبەتیان بۆ دیاری بکرێت، هەروەها لە بڕگەی پێنجەم کە باس لەوە دەکات بە رێنماییەك رێك دەخرێت لەلایەن وەزیرە پێمباشە بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزیری ناوخۆ بێت، چونکە بەشێك لەو ئیجرائاتانە ئیجرائاتی سزاینە، پێویستە داموددەزگاکانی پۆلیس لێوە ئاگادارین، بۆیە بە بڕوا و تێروانینی من پێویست بەوە دەکات بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزیری ناوخۆ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

خدیجە خان فەرموو.

بەڕێز خدیجە عمر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مادەی سێ، من پێموایە کە ئەو بڕگانە کە پێنج بڕگەیە ئەگەر بەم شێوەیە بمێنێتەوە رێزبەندی ئەو بڕگانە دروست نییە، دەبێت بڕگەی دووەم ببێتە یەکەم، چونکە باسی ئەوە دەکات کە ئەو لێژنەیە بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی پێکدێت، وە بڕگەی چوارەمیش دەبێت ببێتە بڕگەی دووەم، چونکە باس لە پێکهاتنی ئەو لێژنەیە و ئەرکەکانی دەکات، بڕگەی یەکەمیش دەبێت ببێتە سێیەم، ئینجا بڕگەکانی سێیەمیش ببێتە چوارەم، ئەوەی تریش پێنجەم دەبێتە کۆتایی، ئەگەر بەم شێوەیە ئەو بڕگانە هەمووی بمێنێتەوە، رێزبەندەکەی بەم شێوەیە بێت، بەڵام لە رووپەکی تردەوەش پێموایە کە ئەو هەموو بڕگەیەش پێویست ناکات، چونکە لە بڕگەی چوارەم کە باسی پێکهاتە و ئەرکەکانی لێژنەی تایبەت دەکات کە دەڵێت بە رێنماییەك رێك دەخرێت لەلایەن وەزیرەوە، بەس بۆچی دێت لە بڕگەی سێیەم و پێنجەمیش کاری لێژنەکە روون دەکاتەوە کە ئەو لێژنەیە دەبێت چی بکات، یەعنی ئەو هەموو روونکردنەوە بۆچیە مادام دەسەڵاتی بە وەزیر داوە کە بە رێنماییەك کاری ئەو لێژنەیە رێك بخرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاشنا خان فەرموو.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم لەم ماددەیە بڕگەی چوارەمی بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، وەزیر پێکهاتەی لیژنە و ئەرکەکانی دیاری دەکات و رێنمایی پێویست لەم بارەیەوە دەردەکات، چونکە داڕشتنەکەی کەمێك کێشەی تێدابوو بەو شێوەیە جوانترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە بۆچوون و قسەکانی مامۆستا ابوبکر هەڵەدنی دەکەم، ئەویش ئەوەیە ئەم ماددەیە پێویستی بە سیاغە هەیە، ئەگەر مامۆستا ابوبکر دایڕشتەوە ئەوە زۆر باشە، بە تایبەت خاڵی چوارەم و پێنجەم، وەزیر رێنماییەك دەردەکات بۆ دەست نیشانکردنی پێکهاتە و ئەرکەکانی لیژنەی تایبەت و چۆنیەتی مامەڵەکردن لەگەڵ سەرپێچکار، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنە تایبەتمەندەکان قسەتان هەیە، کاك لقمان فەرموو.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت ئەو سەرەنج و تێبینیانەی ئەندامانی پەرلەمان هەیانبوو ئێمە هەموومان لای خۆمان تۆمار دەکەین، لە کاتێکدا ئەگەر سەرەنج و تێبینیەکانمان لە رۆژی دەنگدان نەخستەڕوو مافی گلەییان هەیە، بەڵام بەر لەوەی ئێمە بڕینە قۆناغی دەنگدان لەسەر یاساکە حەق نیە لە ئێستاوە گلەیی بکەن، سەبارەت بیری ئاو، بیری ئاو پڕۆژە یاسایەك هەیە تایبەت بە پاراستنی سەرچاوەکانی ئاو، پێموایە لە لیژنەی کشتوکاڵە کاری لەسەر دەکەن لە رۆژانی داهاتوو، بۆیە ئاوی ژێر زەوی بیری ئاوە دەچێتە ئەم چوارچێوەیە ئومێدەوەرین بتوانین لە چوارەچیوەی ئەم پێشنیازە یاسایە چارەسەری بکرێت، سەبارەت کە ئەگەر فەرمانبەرێك سەرپێچی کرد ئەمە لە ماددەی دە زەرفی موشەدەدی بۆ دیاریکراوە، دێینە سەر ئەگەر هاتینە سەر ماددەی دە، ئەگەر فەرمانبەر سەرپێچی کرد یان هاوکاری کرد بە ئامانجی سەرپێچیکردن و دەست درێژیکردنە تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، سەبارەت بە لایەنی پەیوەندیدار یان ئەو لیژنەیە چیە، ئەو لیژنەیە بێگومان رەنگە لایەنی بڕیاردەر سەرۆکی فەرمانگەیەك بێت لە قەزایەك، ئێمە لە چوارچێوەی ئەم یاسایە دەسەڵات دەدرێتە بەڕێوەبەرایەتییەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە شار و شارۆچکەکان، لیژنە رەنگە دوو فەرمانبەری دائیرەکە بێت بچێتە شوێنێك ببینیت سەرپێچیکار سەرپێچیەك کراوە، دوای ئەوەی ڕاپۆرتەکەی بەرزدەکاتەوە سەرۆکی فەرمانگە لە چوارچێوەی ئەو سزایانەی لەم یاسادا دیاریکراوە دیاری دەکات کە جۆری سزاکە چیە، بۆیە لایەنی بڕیاردەر سەرۆکی فەرمانگە بێت و دەکرێت بەڕێوەبەری ئاو بێت لە پارێزگاکان و دەشکرێت لە پایتەختیش بەڕێوەبەری گشتی ئاو و ئاوەڕۆ بێت، بەڵام دەشکرێت سەرۆکی فەرمانگە بێت، بۆیە لێرە بە لایەنی بڕیاردەر هاتووە، وە کۆی ئەو سەرەنج و تێبینیانەی بەڕێزان ئاماژەیان پێکردووە لە

چوارچێوەی ئەم پێشنیازە یاسایەی ئێمە نووسیتمانەوە و هەموو خاڵ و بڕگەکانیش ئەگەر پێویستیکرد بێگومان بواری پێداچوونەوە و ڕێکخستنەوەی هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە تایبەتی لەسەر ئەم ماددەیە قسەی زۆر باشکرا، بەڕێزان لێژنە تایبەتمەندەکان، هیوادارم بتوانن کۆی بکەنەوە لە کۆی هەموویان ئیعادەیەکی سیاغەی ئەو ماددەیە بکەنەوە شتێکی وا تەوافوقی دەربچێت، ئێمە پێویستیمان بەوە نەبێت هەموو ئیختیاراتی جیاواز بخیەنە دەنگدان، چونکە بە بڕوای خۆشم هەر وەکو قانونیەك قسە دەکەم نەك وەکو سەرۆکی پەرلەمان، لەسەر ئەم ماددەیە قسەی زۆر باشکرا، لەبەر ئەوە هیوادارم بە نەزەری ئیعتیبار وەری بگرن، فەرموو.

بەڕێز کاوە عبدالقادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیەکی پەیڕەویم هەیە، دیارە زۆربەی ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان کە قسە دەکەن بەشێکی زۆریان پشتگیری ڕاکەی ئەوەی تر ناکات، خۆی بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ لە ماددەی (٩١)، لە بڕگەی سێیەم هەر ڕایەك کە دواتر لە جەلسەی داهاتوو بخرێتە ناو پڕۆژەکە و دەنگی لەسەر بدرێت پێویستی بە پاڵپشتی هەیە، بەڵام زۆربەی ئەو ڕایانەی کەوا لێرە دەخرێنە ڕوو ڕاستە بەشێك لەو ڕایانە لە یەکتریشەوە نزیکن، بەڵام پاڵپشتی یاسایی نییە، بۆیە ڕەنگە یەك ماددە یاخود یەك بڕگە لە یەك ماددە دە ڕاو سەرەنجی جیاوازی لەسەر بێت، دواتر نووسینەوەی لێژنەی یاسایی ئیشکال دروست دەبێت ڕەنگە نەشخرێتە ناو ڕاپۆرتەکەوە بۆ ئەوەی دەنگی لەسەر بدرێت، ئەوە ئیشکالیەتێکە ئەگەر ئەوە چارەسەر بکرێت یان ڕایەکان کۆبکرێنەوە ئەوە باشتر دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە دروستە لە ڕووی پەیڕەوییەوە، بەڵام هەندێك ڕەئی هەیە یەك کەسیش دەیڵێت ڕەنگە ئێمە وەکو سەرۆکایەتی و لێژنە تایبەتمەندەکانیش نەچووبێتینە سەر ئەوە، زۆر باشە دەتوانن ئەو کاتە وەکو ڕەئیەك نەیخەنە دەنگدان، خۆتان تەوافوقی لەسەر بکەن بیکەن بە ڕەئی لێژنە، چونکە بە دیاریکراوی لەسەر ئەم ماددەیە قسەی زۆر باشکرا، ئەوەی پێتانکرا لە بەهەند وەرگرتنی ڕەئی ئەندامانی پەرلەمان داواکارم وەری بگرن، گلستان خان فەرموو.

بەڕێز گلستان سعید حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی سێ، بڕگەی یەکەمی، من پێموایە بڕگەی یەکەم هەر بۆ خۆی زیادە، چونکە دەتوانین لە بڕگەی دووەمدا کە باسی لێژنەی تایبەتمەند دەکات بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی یان بەڕێوەبەری فەرمانگە، لێپرسراوی فەرمانگە هەر یەکەیان لە سنووری کارگێڕی خۆیدا، بە بڕوای من وای لێبکرێت، هەر بڕگەی یەکەم و دووەم کە دەمجی دەکەیت، لێژنەی تایبەت بە فەرمانی بەڕێوەبەری گشتی یان بەڕێوەبەری لێپرسراوی فەرمانگ پێك دێت هەر یەکەیان لە سنووری کارگێڕی خۆیدا بە هاوکاری و هەماهەنگی دەزگا پەیوەندیدارەکانی دیکە بەرپرسە لە

گـرتنەبەری سـەرجەم رێ و شـوێنە پێویسـتەکان بـۆ پاراسـتنی تـۆڕی ئـاو و ئاوەڕۆکـان، مـن دەستخۆشـیتان لێـدەکەم، یەعنـی مـن درك بەوە دەکەم بە تـایبەت لەم یاسـایە مەسـەلەی نـا ناوەندیەتی پەیڕەو دەکرێت تێیـدا کە ئەم زۆر گـرنگە، لە پێنـاو ئەوەی بەڕاسـتی ئەوەنـدە شـار و شارۆچەکەکان نەگەڕێنەوە بۆ مەرکەز بتوانن هەندێك ئیجرائاتی پێویسـت هەیە لە کـاتی خۆیـدا ئەنجام بدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لیژنە تایبەتمەندەکان ماددەی چوار بخوێننەوە، فەرموو ڕۆبینە خان.

بەڕێز ڕۆبینە اویملك عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٤):

یەکەم: بەڕێوەبەری گشتی یان هەر کەسێك کە ڕادەسـپێردرێت بە دەسـەڵاتی دادوەری کەتنـی لە سەپاندنی ئەو یاسایانە هەیە کە لەم یاسایەدا هاتوون.

دووەم: بڕیاری سزای پێ بژاردن شیاوی تانەلێـدان بەپێـی یاسـای ئەنجـومەنی شـوورا بەرکـار لە هەرێمی کوردستان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، هەر بەڕێزێك دەیەوێت لەسەر ماددەی چوار قسە بکات ناوی تۆمار بکات، ئەم ناوانە ناویان تۆمارکردووە (ئاشنا خان، کاك جمال، ڕۆژان خان، کاك بەڵێن، کاك کاروان، دکتۆرە شایان، کاك سروان، کاك شێخ زاهیر، د.محی الدین، د.اسماعیل، مامۆستا ابوبکر، مامۆستا عمر، کاك مەم)، کاك سەروان فەرموو.

بەڕێز سروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێمباشە وەکو سەرۆکایەتی پەرلەمان ئێوە لەسـەر ئەنـدامانی لیـژنەی تایبەتمەنـد ئەوانەی کە پڕۆژەکەیان ئامادەکردووە تێبینی لێـرە نەدەن بەڕاسـتی، چـونکە ئەوان چەنـدین کۆبوونەوەیـان کردووە تا ئەو پڕۆژەیە هاتووە، لێرە تێبینیەکانیان بڵێن ئەوە کوشتنی کـاتە و بەهەدەردانـی کـاتە ئەوە یەك، چونکە ئەوەی کە تێبینی هەبووە خۆ کۆبـوونەوەی کـردووە، لە کۆبـوونەوەکە دەبـوایە ئەو تێبینیانە بخرابانە ڕوو نەك لێرە ئەو شتانە بکرێت، دوو: پێشنیارم بۆ سـەرۆکایەتی پەرلەمـان و بۆ هەموو پەرلەمانتـارە بەڕێزەکـانە ئێسـتا ئـێمە چەنـد تێبینـی و چەنـدجار تێبینیمـان هەبـووە دەنگی هێناوە و پاڵپشتیشمان کراوە، بەڵام کۆتایی بڵێین پێش کاك زانـا کـاك ئومێـد لێـرە بـوو کە ئەو دەستی بەرز دەکردەوە ئێتر ئێمە هەر چل و چوارەکەی تر بەرزمان کردۆتەوە، بۆیە پێویسـتە ڕاستی ئەوە ئەو پەڕی بێویژدانیە ئێمە لەگەڵ خۆمانی دەکەیـن، لە کـاتژمێر (١١)ەوە دانیشـتووین تـاوەکو ئێسـتا سـێ ماددەمـان باسـکردووە، کۆتـایی سـەرۆکی فراکسـیۆنی یەکێتـی کە دەسـتی بەرزکردەوە هەر هەموویان بەرز دەکەنەوە، من پێنشنیار دەکەم بـۆ هەر هەمـوو پەرلەمانتارەکـان و سـەرۆکایەتی پەرلەمـان هەر پـڕۆژەیەك هێنـدرایە پەرلەمـان لە فراکسـیۆنەکان یەکلایـی بکرێتەوە، لێرە چەند کەسێك، چەنـد ئەنـدام پەرلەمانێـك ڕاو سـەرەنج و شـتەکانی خۆیـان بڵێن

نەك هەر هەموومـان هەر ئەوە بڵێـین كە تێبینیمـان هەبێـت، بەڕاسـتی ئەگەر وا بـڕوات هەر بـۆ ئەمڕۆ بۆ ئەم پڕۆژەیە تاوەكو كاتژمێر سێ و چواری بەیانیش ئەمە تەواو نابێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئیشـكالی ئـێمە ئەوەیە كە بەپێـی پەیـڕەو پەرلەمانتـار بـۆی هەیە قسـە بكـات لەسـەر مـادده یاساییەكان، یەعنـی ئەوەی تـر دەگەڕێـتەوە سـەر ئیتیفـاق كە ئیتیفـاق لەسـەر شـتێك مـوعەیەن دەكەین یان نا، رۆژان خان فەرموو.

بەڕێز رۆژان محمد كریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی چوار، بڕگەی یەكەم، من پێمباشە بكرێ بە بەڕێـوەبەر یـان هەر كەسـێك رای دەسپێڕێت دەسەڵاتی دادوەری كەتنـی لە سـەپاندنی ئەو سـزایانەی هەیە لەم یاسـایەدا هـاتوون، ئێمە ئەشكالەكمان لە ئاستی پارێزگاكان و بۆ خـوارەوە بـۆ قەزا و ناحیەكـانە، یەعنـی ناكرێـت بـۆ هەر قەزیەیەكـی بچـووك بچێـتەوە لای بەڕێـوەبەری گشـتی، ئەگەر ئەو دەسـەڵاتە لای بەڕێـوەبەر بێت باشتر دەبێت، بڕگەی دووەم بە بڕوای مـن تەحسـیل حاسـڵە، یەعنـی پێویسـت بە نووسـینی ناكـات ئەگەر لێـرە نەش نووسـرێت ئەوە كە سـزایەكی كـاگێڕی بێـت و بەپێـی یاسـا ئەنجـومەنی شووڕا تەعامولی لەگەڵ دەكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك بەڵێن فەرموو.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینیەكانی من هەر ئەوەی رۆژان خان بوو، پشتیوانی لە قسەكانی دەكەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال حویز مصطفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سـەبارەت بە مـاددەی چـوار، بـڕگەی یەكەم، بەڕێـوەبەری گشـتی یـان هەر كەسـێك كە رادەسـپێردرێت دەسـەڵاتی دادوەری كەتنـی لە سـەپاندنی ئەو سـزایانەی هەیە كە لەم یاسـایەدا هاتوون، مـن پێمباشـە وا دابڕێـژرێتەوە بەڕێـوبەری گشـتی یـان هەر كەسـێك كە رادەسـپێردرێت دەسـەڵاتی دادوەری كەتنـی هەیە لە سـەپاندنی ئەو سـزایانەی كە لەم یاسـایەدا هـاتوون، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان

د.محی الدین فەرموو.

بەڕێز محی الدین حسن شریف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی چوار، بڕگەی یەكەم، پرسیار دەكەم ئایا دەكرێت بەڕێوەبەرێكی گشتی یـان هەر كەسـێك ئەو رای دەسپێڕێت دەسەڵاتی دەدوەری پێ بدرێت؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، بە یاسا بەڵێ، چونکە هەمانە لە یاسای مرور و ئەوانە هەمانە، هەر نەسی ئەوەمان هەیە، د.اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل علی طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز دبینم هۆسا دێ باشتر بیتن ئەم نەبێژین سەلاحیاتێت حاکمی جناح دەنێ، بێژین بەڕێوەبەری گشتی یان هەر کەسێك کە رای دەسپێرێت دەسەڵاتی پێ بژاردن یا دادوەری دادگای کەتن هەیە لە سەپاندنی ئەو سزایانە کە لەم یاسایەدا هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا ابوبکر فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر (ابوبکر هەڵەدنی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم ماددەی چوار تاوەکو ماددەی دە بکرێتە بەشێك بە ناوی بەشی سێیەم سزاکان، چونکە هەمووی باس لە سزاکان دەکات، یەعنی بکرێتە بەشێکی سەربەخۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێخ زاهیر فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسێن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم/ بەڕێوەبەری گشتی یان هەر کەسێك کە رادەسپێردریت دەسەڵاتی دادوەری کەتنی هەیە لە سەپاندنی ئەو سزایانەی کە هەیە لەم یاسایەدا هاتوون، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، لێرە وشەی هەر کەسێك بە موتلەقی هاتووە، لەوانەیە ئەو کەسە مەسەلەن شەهادەی شەشی سەرەتایی هەبێت، لەوانەیە هەر بێ شەهادە بێت کە بەڕێوەبەری گشتی رای دەسپێرێت چون دەکرێت بکرێتە مەرتەبەی دادوەری کەتن لە کاتێکدا ئێمە دەزانین کەسێك ببێتە دادوەر چەندین مەرجی قورسی هەیە و کەسی دادوەریش خودی کەسی دادوەر چەندین سیفاتی تێدایە کە ناکرێت لە کەسێکی ئاساییدا هەبێت، بۆیە من پێشنیار دەکەم بەڕاستی بەم شێوەیەی لێبکرێت، بەڕێوەبەری گشتی یان کەسی تایبەتمەند دەسەڵاتی دادوەری کەتن یان کەسی تایبەتمەند دەسەڵاتی دادوەری کەتنی لە سەپاندنی ئەو سزایانە هەیە کە لەم یاسایەدا هاتوون، یاخود وشەی دادوەری کەتن لابربرێت یان وشەی هەر کەسێك، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێوەبەری گشتی بەس دەتوانێت بەڕێوەبەر و بەڕێوەبەری فەرمانگە رابسپێرێت، ئەگەر مولاحەزەتان کردبێت لە سەرەتای نەسەکەدا هەیە دەتوانێت کێ رابسپێرێت، یەعنی تەحدیدکراوە کە بەڕێوەبەری گشتی دەتوانێت کێ رابسپێرێت، ئەوانەی دەتوانێ رای بسپێرێت بەڕێوەبەرە لەسەر ئاستی پارێزگاکان و یەکە ئیداریەکان یان بەرپرسی فەرمانگەیە، ناتوانێت

خەڵکی تر رابسپێرێت و سەلاحیەتەکەشی بە تەنها لە فەرزی ئەو غەراماتە ئیداریانە هەیە کە لە ناو ئەم قانونە هەیە، سەلاحیەتەکانی دادوەری کەتن وەرناگرێت و موناقەشە و جەدەلێکی زۆری لەسەرکرا کاك بژار لێرە نییە لەم لەحەزەیە لەگەڵ راوێژکارانی لیژنەی یاساییش، قسە لەسەر ئەوەبوو چۆن بەڕێوەبەری گشتی بۆ نموونە ئاوی سلێمانی سەلاحیەتی فەرزی (٧٥٠٠٠٠) غەرامەی هەبێت لە کاتێکدا کە سیفەتێکی نەبێت بۆ فەرزی غەرامە، وەکو گوتم ئەم جۆرە عقوبە ئیدارییانە تازەیە لە سیستەمی قانوونی ئێمە و بە دیاریکراوی لە هەرێمی کوردستان، هەیە نالێم نیە، بەس زۆر کەمە، بۆیە حەزەرێك کراوە لەوەی بە تەحدیدکراوی یە تەنها لە فەرزی ئەو غەرامانەی لێرە هەیە، لە شتی تردا ئەو دەسەڵاتەی نییە بێگومان، وە خۆشتان دەزانن بەڕێوەبەرەکان و بەڕێوەبەری فەرمانگەکان عادەتەن بەکالوریۆسیان هەیە لە یەکێك لە ئیختیصاصەکاندا، وە قابلیشە بۆ ئەوەی موناقەشەی زیاتر بکرێت، کاك رێبوار فەرموو.

بەڕێز رێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینم هەبوو، بەڵام یەکیان هەر بەرێزتان باستانکرد، بۆیە من دووبارەی ناکەمەوە پاڵپشتی هەمان قسەی بەڕێزت دەکەم، دێمە سەر تێبینی دووەم، چونکە رێك ئەوەیە بەڕێوەبەرە یان بەڕێوەبەری فەرمانگەیە، لە خاڵی دووەم دەڵێت بڕیاری سزای پێ بژاردن شیاوی تانە لێدانە بەپێی یاسای ئەنجومەنی شورای بەرکار لە هەرێمی کوردستان، من ئەوەشی بۆ ئیزافە دەکەم یاسا بەرکارەکانیش، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆرە شایان فەرموو.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوار، بڕگەی یەکەم، بەڕێوەبەری گشتی یان هەر کەسێك کە رای دەسپێرێت دەسەڵاتی دادوەری کەتنی هەبێت یان هەر کەسێك کە رای دەسپێرێت لابببرێت، با دەسەڵاتەکە تەنها بەڕێوەبەری گشتی بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر چۆن دەبێت عەکسی ماددەکانی پێشترە کە ئێمە باوەڕمان بەوەی هێناوە کە بەڕێوەبەری گشتی دەتوانێت بەڕێوەبەر و بەڕێوەبەری فەرمانگەکان راسپێرێت، یەعنی بۆ ئەوەی هەموو جارێك نەگەڕێتەوە بۆ بەڕێوەبەری گشتی ئاو و ئاوەڕۆکان بۆ نموونە لە وەزارەت، بۆ نموونە دەیانەێت لە دوکان یەکێك سزا بدەن، ئایا دەبێت بەڕێوەبەری فەرمانگەی ئاوی دوکان ئەوراقەکە بێنێت بۆ هەولێر، ئەوە ئیشکالەکە ئەلەوێدایە، کاك کاروان و ئاشنا خان لێرە نین، کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی چوارەم، من ئەم پێشنیازەم هەیە، بەپێی ئەم ماددەیە بێت کە بەڕێوەبەری گشتی دەسەڵاتی هەیە یاخود بەڕێوەبەری فەرمانگەیەك مخەول دەکات بۆ ئەو دەسەڵاتانە کە

بیداتێ، ئەگەر دیقەت بدەین لە مادەی پێنج بڕگەی دوو لقی (ه) شەش ملیۆن بۆ دە ملیۆن غەرامەی تێدایە، واتە بەڕێوەبەری فەرمانگەیەك دەسەڵاتی غەرامەکردنی تا دە ملیۆنمان پێداوە، من بۆ ئەم مادەیە پێشنیاز دەکەم کە داڕشتنەوەکە چۆن بێت ئەو دەسەڵاتە لە دەستی وەزیر بێت، لە وەزارەت بێت و زائیدەن لەم چوارچیوەیەدا مادەی (٥، ٦،، ٧، ٨، ٩، ١٠)یەمی یاساکە بسڕدرێتەوە و بە یەك پەڕەگرافی دوو دێڕی، وەکو چۆن لە یاسای بازرگانی کە هەموو ئەو شتانە سڕایەوە کە هەر چەندە من لەگەڵیشی نەبووم، بەڵام ئەمە لێرەشدا ئەم سزایانە و غەرامە و دوو سەد و پەنجا بکرێت بە رێنماییەك کە وەزارەت دیاری دەکات لە نێوان ئەوەندە و غەرامەکان تەحدید دەکات، ئەو هەموو تەفاسیلّە یەکەمجارمە لە مێژووی یاسا بینیندا بەم شێوەیە دەیبینم کە دینار بە دینار وردکراوەتەوە کە بە زیادی دەبینم، بۆیە مادەی چوار من پێشنیاز دەکەم بەم شێوەیە بێت، بکرێتە یەك بڕگە بەم شێوەیە، یەکەم و دووەم لابببرێت، بەس مادەی چوار، وەزارەت دەسەڵاتی سزای پێ بژاردنی هەیە کە لەم یاسایەدا هاتوون و بڕیاری سزاکەش شیاوی تانە لێدان بێن بەپێی یاسای ئەنجومەنی شورای بەرکار لە هەرێمی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە خاڵی دووەم، سەبارەت بە تانە لێدان، تەبعەن ئەوە شتێکی باشە کە لە ئاستی خوارەوەی فەرمانگە و بەڕێوەبەرایەتییەکان دەسەڵاتی سزادانیان هەبێت و لێژنە دروست بکەن، بەڵام تانە لێدان پێمباشە لای ئەوان نەمێنیت، چونکە ئەوە بابەتێکە بۆ مامەڵە دەسەڵاتەکە بدرێتە قایمەقامییەکان، قایمەقامییەکان زۆرن و زۆر لە شار و شارۆچکەش هەن، نازانم ئایا بەپێی یاسای ئەنجومەنی شورای بەرکار ئاوایە کە من لێی تێگەیشتووم، ئەو جیهەیەی کە سزاکەی داوە کەسی سزادراو دەتوانێت تەزەلوم بنووسێت لای هەمان کەس، ئەگەر وا دەگرێتەوە من پێم باش نییە، سزادەر و ئەو کەسەش کە پێداچوونە بە سزاکە دەکات و تانە دەگرێت هەمان کەس بێت، چونکە ئەم بابەتێکە بۆ مامەڵە، قایمەقامییەکان زۆر جار بابڵێین وەکو ریش سپی شارەکان وان، مەسڵەحەتی شارەکانیان دەزانن، بۆیە پێمباشە دەسەڵاتی بینینی تانە بدرێتە قایمەقامییەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵام لە قاواعیدی عامەیە، هەر جیهەیەکی ئیداری کە قەرارێکی ئیداری دەردەکات هەر کەسێك کە پێوابێت ستەمی لێکراوە لەو قەرارە ئیداریە تەزەلوم بە تەنها لەبەردەمی ئەو جیهەتە تەقدیم دەکرێت کە قەرارەکەی دەرکردووە و رەنگە لە قەرارەکەی پەشیمان بێتەوە، ناکرێت مەسەلەن فەرمانگەی ئاو قەرارەکەی دەربکرێت تۆ بچیت لای قایمەقام تەزەلوم بنووسی، چونکە سەلاحیەتەکە لە ئەسڵدا هی فەرمانگەی ئاوە، ئەوە موخالیفە بۆ ئەو قواعیدە عامەی کە لە ناو قانونی ئەنجومەنی شورا هەیە، ئێمە ناتوانین لە ناو قانونێکی تردا موخالەفەی ئەو قاعیدە عامەیە بکەین لە راستیدا، کاك کاروان فەرموو.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن (کاروان گەزنەیی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مادەی چوار تەبعەن لە ئەساسدا من تێبینی ئەساسەکەم لەسەر ئەم مادەیە هەبوو، لەوەی تر دوو تێبنیم هەیە، تێبینی یەکەمیان بەڕێوەبەری گشتی لێرەدا دەسەڵاتی قەزائی پێدراوە کە ئەمە پێمایە ئەشکالێکی گەورەی قانوونییە یان لایەنی کەم ئەشکالێکی قانوونی دروست دەکات بۆ برادەران لیژنەی قانوونی ئەگەر وەڵاممان بدەنەوە، بڕگەی دووەم و کۆی مادەکەش بە گشتی دووبارە من پێمایە قانوون بۆ مەبدەئی عامە، بۆ ئەو ماددانەی کە بە دوای خۆیدا دێت، ناکرێت بیچنە زۆر جزئیات و وردەکاریەوە، بۆیە پێمایە بە قانوونی عقوباتی عێراقی هەموو ئەو سزایانەی کە هەن لە دوای ئەمەوە دەتوانرێت چارەسەر بکرێن، بۆیە لەو مادەیەدا پێشنیاز دەکەم بۆ ئەوەی لە مادەکانی تر زۆر دووبارەی نەکەینەوە، چونکە حەوت بۆ هەشت مادە تەرخانکراوە بۆ سزاکان، لە ئەساسیشدا عقوبەیە، مادام عقوبەیە پێمایە بە عقوبە دیاریکراوە خۆی موخالەفەیە دەکرێت بە رێنمایی چارەسەر بکرێن، لەوە تێدەگەم کە ئەمە رەنگە بۆ رێگەگرتن بێت لە ئیجتیهاداتی شەخصی لە کاتی دەرکردنی بە رێنمایی، بەڵام هەر لەبەر ئەوەی کە ئیجتیهادی شەخصی تێدەکەوێت ناکرێت بەڕاستی پڕۆژە یاسایەك حەوت بۆ هەشت مادە بۆ موخالەفەی قانونی تەرخان بکرێت، بۆیە من پێشنیاز دەکەم ئەم بە قانوونی عقوباتی عێراقی چارەسەر بکرێت لە بری ئەو هەموو سزایەی کە لە پڕۆژە یاساکەدا هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

یەکەمجار بەو وەڵامە دەست پێدەکەین بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان دەڵێن بۆچی سەڵاحیەتی دادوەری کەتن دراوە بە بەڕێوەبەری گشتی یان هەر کەسێك ئەو رایدەسپێرێت، ئەگەر بەڕێزتان رووونکردنەوەیەکتان هەبێت، فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ئەم بابەتە حەز دەکەم دوو سێ دەقە کات بە ئێمە بدەن، سەبارەت بەم بابەتە بە گرنگی دەزانم چەند سەرەنج و تێبینەیەك بخەمە روو، یەك: ئەم بابەتە خۆی تەبیعیە موناقەشە هەڵبگرێت و ئیجتیهاد و تەفسیری زۆرە، بە شێوەی خاڵ وەڵام دەدەمەوە، دوو: بە مەبەستی ئامادەکردنی راپۆرت بۆ خوێندنەوەی دووەم سەبارەت بەم پێشنیازە یاسایە، لیژنەکەمان زیاتر لە شەش کۆبوونەوەیان ئەنجامداوە، زۆرترین گفتوگۆ و موناقەشەی قانونی لەسەر ئەم مادەیە کراوە، سێ: سەرەڕای ئەوەی کە وەزارەتی تایبەتمەند پێمان باشبوو کە ئەم دەسەڵاتەی هەبێت دیراسەیەکی وردمانکرد لە ناو سیستەمی یاسای عێراقیدا ئینجا بۆمان دەرکەوت پێدانی ئەو دەسەڵاتە بە دەسەڵاتی جێ بەجێکردن بوونی هەیە هەتا نموونەکەشی لە یاسای خۆمان کە لە پەرلەمانی کوردستانەوە پەسەندبووە، چوار: راستە خۆی لە ئەسڵدا بەپێی پڕەنسیپی جیاکردنەوەی دەسەڵاتەکان گونجاوترە کە ئەم دەسەڵاتە بۆ فەرزی عقوبە یان غەرامەکە مەبەستمانە غەرامەیە بۆ دادگاکان بێت، بەڵام پێچەوانەکشی دروستە و بوونی هەیە زیاتر لە یاسایەکدا، لەبەر ئەوە بۆمان دەردەکەوێت چۆن بە یاسا دەسەڵاتی فەرزی عقوبە بە دادگاکان

دراوە تەبیعیشــە هەر بە یاســا بەشــێکی دیــاریکراوی ئەو دەســەڵاتە بــدرێتە دەســەڵاتی جــێ بەجێکردن، پێنج: ئامـاژە پێکردنـی چەنـد یاسـایەك بەم نمـوونە قـانوونی مـروری عێراقـی ژمـارە (٨)ی ساڵی (٢٠١٩) لە بڕگەی یەکەمدا خاڵی (أ، ب) لە مـاددەی (٢٨) دەسـەڵاتی فەرزکردنـی غەرامە بە زابت و مفەوزی مروری داوە لە جیـاتی دادوەری کەتـن، قـانوون دائـرە البلـدیات ژمـارە (١٦٥)ی ساڵی (١٩٦٤)، ماددەی (٩٤)، خاڵی (٢) کە تێدا هاتووە وەزیر تەخویلی دەسـەڵاتی حـاکمی جەزائـی دەداتە (امـین العاصـمة یـان رئـیس البلدیـة) تێروانینـی ئەو کەیسـانەی کە لە ئەنجـامی جـێ بەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دروسـت دەبـن و حـوکم هەتـا حـوکمیش بە بەنـدکردن کە لە (١٠) رۆژ زیاتر نەبێت و یان فەرزکردنی پـێ بـژاردن بـدات، یاسـایەکی ترمـان هەیە لە پەرلەمـانی کوردستان پەسەندبووە، لە هەرێمی کوردستان یاسای ژمارە (٨)ی ساڵی (٢٠٠٨) یاسای پاراستن و چاککردنەوەی ژینگە لە هەرێمـی کوردسـتان، لە مـاددەی (٤٢) لە بـڕگەی سێیەمدا هـاتووە وەزیـر یان رێپێدراوەکەی بۆی هەیە غەرامەیەك بسـەپێنێت کە لە سـەد هەزار دینـار کەمتـر نەبێـت و لە دە ملیـۆن دینـار زیـاتر نەبێـت بـۆ هەر کەسـێك سـەرپێچی لە حوکمەکـانی ئەم یاسـا و پەیـڕەو و رێنماییـانە بکـات، بـۆیە بە تێڕوانینـی ئـێمە هـیچ کێشـەیەکی یاسـایی تێـدا نیـیە، پشـتیوانی لە راپـۆرتەکەی خۆمـان دەکەیـن، وەکـو لیـژنەی یاسـاییش پێمانباشـە وەکـو خـۆی بمێنێـت، وە ئەو مەسئولیاتەش هەڵدەگرین، بەڵام ئەوەی جێگای تێبینـی ئـێمەیە بەڕاسـتی مەبلەغـی غەرامەکەیە ئەوەش لەبەر تایبەتمەندی لیژنەی تایبەتمەنـد وەکـو لیـژنەی یاسـایی دەسـتکاریمان نەکـرد، بەڵام ئەو تێبینیە لەلای ئێمە هەبوو کە مەبلەغەکە زۆرە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو خدیجە خان.

بەڕێز خدیجە عمر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی کە ئایا چۆن دەکرێت دەسەڵاتی دادوەری بە لایەنی ئیداری بدرێت، من پێمـوایە راستە کە ئێمە مەبـدەئی (فصـل بـین السـلطات)مـان هەیە، بەڵام ئەو فەسـلەی کە بـاس دەکرێـت فەسلێکی مەرنە یەعنی فەسلێکی جامد نیە کە بڵێین کەس بـۆی نیـیە تەداخـول لە دەسـەڵاتێکی تر بکات، وە دەبێت تەعاون و هەماهەنگی هەبێت لە نێوان ئەو سـێ دەسـەڵاتە، بـۆ نمـوونە چـۆن ئێمە مەسەلەن کە پەرلەمان دەسەڵاتی یاسادانانی هەیە، بەڵام لە هەمان کاتـدا حکـومەتیش بـۆی هەیە کە پرۆژە یاسا بنێرێـت و مـافی ئەوەی هەیە، ئەوە شـێوازێکە لە تەعـاون و هەمـاهەنگی لە نێوان پەرلەمان و حکومەت، بە هەمان شێوەش کە دەکرێـت هەنـدێکجار دەسـەڵاتی دادوەری بە جیهـاتی تـریش بـدرێت، بەڵام لە چوارچێـوەیەکی یاسـایی و بە دیـاریکراوی نەك بە شـێوەیەکی رەها، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ماددەی پێنج بخوێننەوە، فەرموون.

بەڕێز رۆبینە اویملك عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٥): یەکەم: سەرباری سزاکانی هاتوو لەم یاسایەدا تێچووی چاککردنەوەی تۆڕەکـانی ئـاو پرکـردنەوەی سـەر تـۆڕی ئـاوەکە و گەڕانـدنەوەی بـۆ بـاری ئاسـایی خـۆی بەپێـی خەسـڵەتی

ئەندازیاریيەوە بەرکارەکانی (المواصفات الهندسية) دەخرێتە ئەستۆی زیادەڕۆکار، سەرپێچیکار لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەی ئاو بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار جێ بەجێ دەکرێت.

دووەم: جگەلە لەم تێچووانە لە بڕگەی یەکەم ئەم ماددانە هاتووە:-

١- هەر کەسێك ئەم سەرپێچیانە کە لەم یاسایەدا هاتووە ئەنجام بدات بەپێبژاردەیەك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:-

أ-بڕێك کە لە دوو سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە چوار سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لەسەر بۆڕی ئاو تیرەی یەك لەسەر دوو و نیو ئینج تا سێ ئینج بوو.

ب- بڕێك کە لە چوار سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لەسەر بۆڕی ئاو گەورەتر لە سێ ئینج تا شەش ئینج بوو.

ج- بڕێك کە لە یەك ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە دوو ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لەسەر هێلی ئاو گەورەتر لە شەش ئینج تا دوازدە ئینج بوو.

د- بڕێك کە لە دوو ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە شەش ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لەسەر هێلی ئاو گەورەتر لە دوازدە ئینج تا بیست و چوار ئینج بوو.

ه- بڕێك کە لە شەش ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و دە ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لەسەر هێلی ئاو گەورەتر لە بیست و چوار ئینج بەرەو سەرەوە بوو.

٢- هەر کەسێك ئەو زیادەڕۆییانەی کە لەم یاسایەدا هاتووە ئەنجام بدات بەپێبژاردنێك سزا دەدەرێت بەم شێوەیەی خوارەوە:-

أ-بڕی چوار سەد و پەنجا هەزار دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی یەك لەسەر دوو ئینج بە تۆڕەکانی ئاو.

ب- بڕی حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی سێ لەسەر چوار ئینج بە تۆڕەکانی ئاو.

ج- بڕی یەك ملیۆن دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەکەی سێ لەسەر چوار ئینج بەرەو سەرەوە بە تۆڕەکانی ئاو.

ه- بڕی دوو سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت لە کاتی بەستنەوەی ترۆمپای ئاو راستەوخۆ لەسەر تۆڕی گواستنەوە دابەشکردنەوەی ئاوی شار و شارۆچکەکان و گوندەکان بە مەبەستی راکێشانی ئاو بەبێ ڕەزامەندی لیژنەی تایبەت سەرباری دەست بەسەرداگرتنی ترۆمپا و گشت کەرەستە بەکارهێنراوەکان لە زیادەڕۆییەکاندا.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، لەسەر ماددەی پێنج ناوتان دەنووسین و یەك جارەك ئیسراحەت وەردەگرین و دەگەڕێینەوە، ناوەکان دەخوێنمەوە (د.کاظم، مامۆستا ابوبکر، مامۆستا عمر، مژدە خان، کاك مسلیم، کاك مەم، د.عثمان، ئاشنا خان، کاك بەڵانبۆ، کاك شاخەوان، دکتۆرە شایان، کاك یاسین، کاك مەلا ناصر، کاك رزگار، کاك عثمان سێدەری، کاك کاروان، کاك حاجی هێرش، کاك زانا، کاك حکمت، کاك بەهجەت، گولستان خان، کاك سەروان، کاك حاجی سەفین، مامۆستا نجات، کاك ڕێبوار، حسیبە خان، کاك هەڵکەوت، شێخ زاهیر).

پاش پشوو

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئیمە لەبەر ئەوەی بریارە لە ٣/١٦ کۆبوونەوەیەك بکەین سەبارەت بە هەڵبجە کە تەنیا یەك بڕگە ئەبی و تایبەت ئەبی بە دۆخی هەڵبجە، ئەبی ئەوە تەواو بکەین، چونکە ناتوانین بچینە سەر بڕگەی تر، ماددەی (٥) ئەو بەڕێزانەی ناومان نووسیون، فەرموو دکتۆر کاظم.

بەڕێز کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٥) بڕگەی دوو فەقەرە (٢) خاڵی (د) باسی ئەوە ئەکات (٢٥٠) هەزار دینار کەمترین و (٥٠٠) هەزار زۆرترین کە کەسی ترۆمپا ببەستی لە تۆڕی ئاوی نیشتیمانی، هیچ ماڵی نییە بێ مزەخە ئاو بچێتە ناو تانکی، ئەم سزایە چۆن ئەکرێ، یان ئەبێ بڵێی بێ ئاو دانیشە، یان ئەو سزایە ئەبێ دڵنیایی بدرێ کە (٢٤) سعات ئاوی خواردنەوە بۆ ماڵەکان دابین ئەکرێ و ئەڕوا بۆ لای کەم (٣ بۆ ٤) قات، ئینجا ئەتوانی ئەو سزایە دابنێی، خۆ ئەگەر مەبەست موزەخە نییە با بە وازیحی بنووسرێ کە مەبەستی موزەخەی ماڵان نییە، ئەگەر نا ناکرێ و تانکی بەتاڵ ئەبێ، یان ئەو فەقەرەیە لادرێ یان ڕوون کردنەوە بدرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ڕەنگە ئەندامی تریش هەمان ڕای هەبێ، لیژنە ڕوون کردنەوەی تر بدات مەبەستان هاوبەشی ماڵانە؟

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە هیچ شێوەیەك مەبەستی موزەخەی ماڵان نییە، یانی ئەگەر کەسی بچێ موزەخە لەسەر بۆرییەکی ڕەئیسی لە دەرەوەی ماڵی خۆی ببەستی، هەر هاوواڵتییەك ئاوەکەی داخلی ماڵی ئەبێ ئازادە لەوەی بە موزەخە سەری ئەخات، مەبەست لە بۆڕی سەرەکی دەرەوەیە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بۆ ئەوەی زۆر دووبارە نەبێ قسەکان، فەرموو مامۆستا ئەبو بەکر.

بەڕێز ئەبو بەکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان تێبینیم هەبوو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر زانا.

بەڕێز زانا خالد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٥) سەرەتای دەست نیشان کردنی سزاکانە، خۆم لەگەل ئەوەم تونڈترین سزا هەبێ بۆ سەرپێچیکار، لە بەرژەوەندی هاوواڵتییە، بەڵام لەماددەی (٤) دەسەڵات دیاری کراوە هەتا

سەرۆکی فەرمانگە هات، فەرمانەکان سەرۆکی لیژنە باشتر ئەزانن لە بەرێوەبەرایەتی ئاو لە هەر پارێزگایەك لە ناحیە و کۆمەلگاکان، بۆ نموونە فەرمانگەی ئاوی فلّان ناحیە، کەوایە لەوی هەندی برگە هەیە رینجەکەی زۆرە، (٦ بۆ ١٠) ملیۆن، ئەوە زۆرە، کێ بڕیار ئەدات چەندە؟ (٥ یا ٦) ە ئەوە بەڕای من دیاری بکرێ چاکترە لەوەی بەو شێوەیە رەنگە مەعامەلەی بکەوێتە ناوی، بۆیە ئێستا بەری لێ بگرین باشترە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك حیکمەت.

بەڕێز حکمت محمد عبو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو سزایەی دانراوە پێم وابی بۆ مالّانە، لەبەر ئەوە ئەو پارەیە زۆرە، ئەگەر (١٠٠ تا ٢٠٠) هەزار بی باشترە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو گولستان خان.

بەڕێز گلستان باقی سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەما سەر پیچی هاتە کرن تەمامە کو بریگا یاسایی سەرەدیری بهیتە کرن، دا پتر پابەند بین، ئەڤ برە پارە هاتیە دانان و دیار کری لە برگا دووی زۆرە، ئەگەر بیتە کیم کرن باشترە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك یاسین.

بەڕێز یاسین خضر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٥) زۆر غەرامەی تێدایە، ئەوە پارەیەکی زۆرە، کەسی لە نەزانین ئەچی بۆرییەك هەلئەقەلینی یان تەجاوزی کردووە و خانووی دروست کردووە و حکومەت ئیشتیراکی ناداتی بیی (٢ تا ٣) ملیۆنی لێ بستێنێ ئەوە زۆر زۆرە، پشتگیری قسەکانی کاك زانا ئەکەم کەم بکریتەوە، نالّێم نەمینی بەس (٥٠ تا ١٠٠) هەزار بی، ئەزانن ولّاتی ئێمە ئەو هەموو قەیرانە، ئینجا ملیۆن و دە ملیۆن بدات زۆرە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

داوا لە لیژنە تایبەتمەندەکان ئەکەین بۆمان روون بکەنەوە ئەو مەبلەغانەی هاتووە بۆچییە؟

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو سزایانە ئەگەر دیقەت بدەن تەنیا برگەی (ا) پەیوەستە بە بۆڕی مالّان کە نیو ئینجە، ئەوەی تر پەیوەستە بە بۆری دەرەوەی مالّان و شار و شارۆچکەکان، ئەو سزایانە بۆ ئەوە دانراون هاووڵاتی ئاسایی ناتوانی زیان بە بۆڕی سەرەکی ئاو بگەیەنی، ئەو کۆمپانیایانە ئەگریتەوە بۆری ئەشکینن و چاکی ناکەنەوە، بۆ کۆمپانیاکانە، رەنگە فەرمانگەیەکی حکومی بی، تەنیا ئەو بۆڕیەی نیو ئینجە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك رزگار.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سزایەکان بۆ ئەوەیە سەرپێچی نەکرێ، نەك کە سەرپێچی بکرێ، ئینجا سعری بۆ دیاری بکرێ، بە نیسبەت ئەو فەراغە زۆرەی لە نێوان (١) بۆ (٣) ملیۆن هەیە، راستە تەئیدی قسەی کاك زانا ئەکەین و ئەتوانین پێداچوونەوەی پێ بکەین، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵام یەك حاڵەت هەیە، کێ تەقیمی، ئەگەر بە (٥٠٠) هەزار دیاری بکەین، کاتی بۆری گواستنەوەی ئاوی نێوان مەخموور هەولێر ئەشکینری، کێ تەحدیدی ئەوە ئەکات ڕێژەی زیانەکەی بەر بۆڕیە سەرەکیەکە کەوتووە چەنە، ئەگەر حەدی ئەدنا و حەدی ئەقسامان نەبی بۆ ئەوەی تەقیم بکرێ، ئەوە مەسەلەی گرنگە ئەبێ لیژنەکان ڕوونی بکەنەوە، فەرموو کاك ناصر.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی دووەم ئەڵی جگە لەو تێچووانەی لە بڕگەی یەك هاتووە کە سەرپێچیکار سەرباری چاك کردنەوەی تۆرەکانی ئاو غەرامەش ئەکرێ، بۆیە غەرامەکە زۆرە بە تایبەتی لەو بارودۆخەی هەرێم، سەرەڕای ئەوەی ئەکەویتە دەرەوەی شارەکان لەلایەن کۆمپانیاکان و فەرمانگەکان، بەڵام ئەوەی هاوولاتی زۆرە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شاخەوان.

بەڕێز شاخەوان ڕۆوف مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر کۆی غەرامەکان زۆرە و حەق وایە کەم بکرێتەوە، هەر کۆمپانیاکان نیە سەرپێچی ئەکەن، لە ناو پرۆژە، ئەبێ جیاکاری بکرێ و هاوولاتی جیا بکریتەوە لە کۆمپانیا، هەتا کۆمپانیا ڕێژەی غەرامە زیاتر بی ئاساییە، بەڵام بە نیسبەت هاوولاتی بۆ نموونە لە مەشروعیك یان لە دەستکاری کردنی کۆڵان، بۆریەك ئەشکی وا بکرێ لە ماددەی (٥) جیاکای بکرێ و کەم بکرێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەرۆکی لیژنەی یاسایی ڕوونی بکەنەوە، پێوەری جیاکاری هاوولاتی و کۆمپانیا چۆن جیا ئەکرێتەوە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاماژە بە دوو بڕگە ئەکەم، ماددەی (٣) بڕگەی یەکەم (بەڕێوەبەرایەتی گشتی دەسەڵاتی پێدانی فەرمانی بە لیژنە تایبەتەکان هەیە بۆ هەژمار کردنی جۆر و شێوەی سەرپێچیەکان لەسەر ئاستی سنووری دەسەڵاتی هەر بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگەیەك)، لە هەمان ماددە بڕگەی (٣) لیژنەی تایبەت هەژماری جۆر و سەرپێچی و زێدەڕەوی ئەکات بە ڕاپۆرتێك لایەنی بڕیاردەر ئاگادار

ئەکاتەوە و ئەویش بریاری پێویست لە بارەی سەرپێچی یان زێدەڕەویەکە دەرئەکات و بڕی سزا بەپێی حوکمەکانی ئەو یاسایە دیاری ئەکات، دواتر بڕگەی چوارەم هەیە، پێکهاتە و ئەرکی لیژنەی تایبەتمەند بە ڕێنماییەك ڕێك ئەخرێ کە لەلایەن وەزیرەوە دەرئەچێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەرۆکی لیژنەی شارەوانی ئەو پرسیارەی کاك شاخەوان هەیەتی بەچی جیا بکرێتەوە کە هاوواڵاتی خاوەن نفوس چییە، بە تەنیا کە بۆڕیەکە چەند ئینچە؟

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زیان گەیاندن بە بۆری و قەبارەی بۆڕییەکە نرخەکە دیاری ئەکات، جا هاوواڵاتی بێ یان کۆمپانیا، ئەشێ هاوواڵاتییەك بیشکینێ و هەمان غەرامە بدات، بەڵام کەسی لە حاڵەتێکی گشتی ئاو بۆ ماڵەوە رائەکیشی بە نیو ئینچ ئەبێ، ئەو بۆڕییانە ئەکەوێتە دەرەوەی شارەکان، بۆڕی سەرەکین، بۆیە جیاوازی نییە، هاوواڵاتی زیان بە بۆڕی گەورە بگەیەنی ئەکید ئەبێ عقوبە بدرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەرۆکی لیژنەی یاسایی.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە تێبینیەکانی وەزارەتی شارەوانیش کە ئاراستەی پەرلەمان و لیژنەی تایبەتمەند کرابوو، بڕگەیەك هەبوو لە ماددەی یەکەم بڕگەی (١٧) کە تەعریفی کەسیش کرابوو کە مەعنەوی یان یاسایی، خۆم لەگەڵ ئەوە بووم ئەو تەعریفە لە ڕاپۆرتی ئێمەش هەبووایە، دوای ئەوەی کەسی سەرپێچی ئەکات کە کەسی مەعنەویش و ئاساییش هەیە، بەڵام دەرمانهینا.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو موژدە خان.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٥) بڕگەی دوو خالی یەکەم هەر کەس ئەوە تەعریف بکرێ و جیا بکرێتەوە، بڕی غەرامە کەم بکرێتەوە جیایە لەگەڵ کۆمپانیا، خەڵك هەیە بەهۆی نەزانی بکەوێتە هەڵەوە بۆڕییەکی گەورە زیانی پێ بگات، بۆ هاوواڵاتی بڕی غەرامە کەم بکرێتەوە، پێشنیار ئەکەم لە دووەم بڕگەی (د) تەوزیحاتی پی بدرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر عوسمان.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان داواکاری هەبوو دکتۆر کازم وتی لە لیژنە، ئەو کەمکردنەوەش ڕێژەی غەرامە هەر کەس ئەو سەرپێچیە، ئەو کەسە زۆر پێم شتیکی مەتاتییە، هەر کۆمپانیایەك یان هاوواڵاتیەك.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کەسی باخیکی هەیە (١٠) دۆنمە، لەسەر زەوییەکی کشتوکاڵی کردوویەتی و ڤێلایەکیشی تێدا دروست کردووە، ڤێلاکەی ئەکەوێتە سەر جادەییەکی ڕەئیسی کە بۆڕی ئاوی ڕەئیسی نێوان دوو شاری پێدا ئەڕوا، کەسێکی خاوەن نفوزە، شوفل ئەهێنی و هەڵیئەداتەوە و بۆڕییەکی گەورەی لێ ڕائەکیشی، ڕاستە هاووڵاتییە، بەڵام ئاسایی نییە، لە مەسەلەی نیو ئینج هەر کەم کردنەوەییەك بکرێ ئاساییە، بەڵام ئەوەی دەست ئەبات بۆ بۆڕی ئاوی نێوان دوو شار خەڵکی ئاسایی ناتوانی ئەوە بکات، فەرموو کاك سەروان.

بەڕێز سەروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ئەوە سزاکە بۆ هاووڵاتی، جونکە سەرۆکی لیژنەی یاسایی وتی ئەو (٢٥٠) هەزارە تا (٤٠٠) هەزار بۆ هاووڵاتییە، منیش ئەڵێم هاووڵاتی کە نیو ئینج ڕائەکیشێ، حەتمەن لە بۆڕییەکی گەورەتر لە نیو ئینجی خۆی ڕایئەکیشی، ئەوکات بە هەڵە شکا ئەو غەرامە ئەکرێ، سەرۆکی لیژنەی یاسایی وتی لە ماددەی (٤) وتی سوودمان لە یاسای قانوونی عقوباتی عیراقی وەرگرتووە بۆ سزاکان، لە یاسای سزای عیراقی (١٠٠) هەزار کەمتر نییە و (١٠) ملیۆنیش زیاتر نییە، ماددەم بۆ وەك ئەوان نەبی؟ بۆ لە سزادان سێ ئەوەندەی عیراقی بین، بەڵام لە پاداشت کەمی بکەینەوە؟ لە عیراقی زۆر شت کراوە لە هەرێم چاو لەوان کراوە، بەڵام کەمترین، بەڵام لە عقوبات سێ ئەوەندەی عیراقی بین؟ دوو، داوا ئەکەم لە سەرۆکایەتی پەرلەمان و ئەندامان ئەکەم بۆ ئەوەی پشتگیری ئەو ڕایەی من بکەم، ئەمڕۆ ئەو جەلسەیە کۆتایی پێ بی و بۆ دوو ئەم هەلگیری، چونکە لە ماددەی (٥) جین وا بوو لە مەغریب.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئیمە سێ شەمەمان داناوە بۆ جەلسە، ناتوانین جگە لە هەلەبجە هیچ شتیکی تر دابنین لەبەر بایەخی هەلەبجە، انشالله تەواوی ئەکەین، فەرموو مامۆستا نەجات.

بەڕێز نجاه شعبان عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی (٥) پشتگیری کاك زانا دەکەم لە یەکەم، لە دووەمیش یەکەم دەربارەی سزاکان تێچووی چاکردنەوەی تۆرەکانی ئاو تا دوایی، ئەمەوی ئیشارەت بەوە بدەم ئەبێ ڕاست نەکرنا خسلەتا ئەندازەیی بۆ مواسەفاتی ئەندازەیی دەچیتن، دەبی بەرکارەکان بچێت دوای مواسەفاتیت هەندەسی، چونکی بۆ هەمیات نایەتە مەعنەوی ئەڤە مابەینی دوو کەوانە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بالانبۆ.

بەڕێز بالاّنبۆ محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە ماددەی یەکەمیش ئاماژەم پێدا، لێرە خالی (د) باسی ترۆمپای ئاو ئەکرێ بەڕێز سەرۆکی لیژنەی شارەوانی دووجار ڕوون کردنەوەی دا، بەس ئەتوانم بڵێم ڕوون کردنەوەیەکی دروست نییە کاتی باسی ڕاستەوخۆ ئەکری، ئەگەر بمانەوێ بەو شێوەیە بەدەر بکەین لەوەی هاووڵاتی

توانی له ناو بینای خۆی یان حەرەمی ماڵی خۆی ترۆمپای بەست ئەبی سیاغەی ئەو بڕگەیە بەو شێوەیە لێ بکەین (بڕی ٢٥٠ هەزار دینار کەمتر نەبی و لە (٥٠٠ هەزار زیاتر نەبێ) لە کاتی بەستنی ترۆمپای ئاو لە دەرەوەی حەرەمی ماڵ یان لە دەرەوەی بینایە لەسەر تۆڕی گواستنەوە، چونکە تۆڕی گواستنەوە چەند دوور بێ لە مال یان بینایە کە بۆریت لی بەست و ترۆمپات لە بۆریەکە بەست راستەوخۆ ئەکا، لە کوی ئەبی بە ناراستەوخۆ لەوەی کە قەتعێك لە بەینی هەبێ یانی لە بۆڕی رەئیسی لە حەوشی خۆت ئاوەکە برژێتە ناوی و موزەخەی لێ ببەستی، ئەو خاڵە زۆر گرنگە پێشتریش ئاماژەم پێدا کە تۆڕەکانی ئاوی ئێمە تا ئێستا ئەوەنە پێشکەوتوو نین کە خەڵك بتوانێ بە شێوەیەکی دادپەروەرانە موستەفید بی لێی، سەرجەم ئەم یاسایە لە یەك جێگا باسی گوندەکانی تێدا کراوە کە ئەزانین ئێستا فراوانبوونێکی زۆر هەمو و شارو شارۆچکە و گوندەکانی گرتۆتەوە و گوندیش ئێستا خاوەنی سەرچاوەی ئاو و تۆڕی ئاون، ئەگەر ئەو یاسایە بۆ ماوەیەکی کاتییە پێویست ناکات ئاماژەی پێ بکرێ، ئەگەر بۆ ماوەیەکی درێژ خایەنە و بۆ ئەوەی هەموار نەکرێتەوە پێویستە ئاماژە بدرێ بە شێوەیەك لە گوندەکانیش کەس نەتوانێ تۆڕی ئاو بشکێنێ و حەرەمی سەرچاوەی ئاوی گوند بپارێزرێ کە ئەزانین زۆری گەشتیاران روو ئەکەنە گوندەکان و لەسەر سەرچاوەی ئاو دائەنیشن و ئەبینین ژینگەی گوندەکانیان پیس کردووە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لە لیژنەی تایبەتمەند و لیژنەی یاسایی تۆڕی گواستنەوە و دابەش کردن لە ئەسلە پیشتر تەعریف کرابوو، ئەوەی ئاوی ماڵانە پێی ئەوترێ هاوبەشی، ئەگەر ئەو دوو تەعریفەمان هەبوایە تووشی ئەو ئیشکالە نەئەبووین، ئەندامانیش گەیشتنە ئەو باوەڕەی مەبەست لە دانانی تورمپا لەسەر تۆڕی گواستنەوە و دابەش کردن مەبەست لە هاوبەشی نییە، لەبەر ئەوە بە شێوەیەك لە شێوەکان چارەسەری بکەن و، بەڕێزانیش ئەندامان سەبارەت بەو بابەتە دووبارەی نەکەنەوە، چونکە بەگوێرەی پەیڕەو دووبارە کردنەوە ناچارین راتانگرین، فەرموو کاك رزگار.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٥) بڕگەی یەك مواسەفاتی هەندەسی بگۆڕی بە وشەیەکی کوردی شیاو، سەبارەت بە غەرامەکانیش لەسەر قەبارەی بۆڕیە، ئەو بۆڕییانەی باس ئەکری لە نیو ئینچ تا (٢٤) ئینچ، ئەو جۆرە لە گەڕەکەکان نییە، بەڵام نیو ئینچ تا ئەگاتە (١٢) ئینچ لە نێو گەڕەکەکان هەن، ئەوەش لە نێو گەڕەکەکان ئەگەر هاوواڵاتییەك تەجاوز بکاتە سەری یان بە نەزانی بۆڕییەکی لێ ببەستێ ئەو غەرامەیە زۆرە، ئەوەی کۆمپانیاکان زیاتر بکرێ، بەڵام لە (٣) ئینچ تا (٤) لە (٤٠٠) هەزارەوە بۆ ملیۆنیك ئەوە لە گەڕەکەکانە ئەوەش زۆرە بۆ هاووڵاتی، ئەو بۆڕییانەی قەبارەیان (٢٤) ئینچە ئەوە خەڵکی تر تەجاوز ئەکاتە سەری، من لەگەڵ ئەوەم ئەوەی گەرەکەکان کەم بکریتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك حاجی هێرش.

بەڕێز هێرش حسن حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

غەرامەکان زۆرن، پێشنیار ئەکەم ئەو سزایانە لە ٧٥٪ بکەوێتە سەر لایەنی ئەرکی چاودێری تۆڕەکانی لەسەر شانە و ٢٥٪ لەسەر سەرپێچیکار، لەبەر ئەوەی هەڵکەندن و بۆڕی شکاندن کارێکی ئاسان نییە بە سەعاتیك بکرێ، چەند رۆژێکی ئەوێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك موسلیم.

بەڕێز مسلم عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرسیارێکم هەبوو، لە یەکەم ئەڵێ سەرباری سزاکانی هاتوو لۆ یاسایە کەسێك سەرپێچی ئەکات تێچووی چاك کردنەوەی تۆڕی ئاو و پڕ کردنەوەی سەر تۆڕی ئاو و گەڕاندنەوەی بۆ باری پێشووی ئەندازەیی خۆی، بە پێی خەسڵەتە ئەندازەییە بەرکارەکان کە پیشتر هەیوو، کەسی ئەو (٣) ئەرکەی بکەوێتە سەر شان بۆ کەسیکی ئاسایی قورسە هەموو تێچووی پێشووتری زیانەکەی بگەڕێنێتەوە و سزاش بدرێ، پێم باشە ئەو وشەی هەر کەس جیا بکرێتەوە و ئەگەر ئەو سزایەش لە خاڵی یەکەم لە (ا تا ج) و جۆری دووەمیش جیا کراوەتەوە، بەڵام بۆ کەسی ئاسایی جۆرێك و بۆ مەعنەوەیی و کۆمپانیاش جۆریکی تر.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك لوقمان.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زەروورە ئەو روون کردنەوەیە بدەین، رەنگە زۆرمان ئەزانین شاری چەمچەمال یەکێکە لەو شارانەی ئێستا کێشەی ئاوی هەیە، بەپێی بەدواداچوونی لیژنەی شارەوانی ئێمە ئەو بۆڕییە سەرەکییەی ئاو لە دووکانەوە دی بەرەو چەمچەماڵ ئەچێ باخ و بەنزینخانە و کارگەی بچووك و مەعمەل و هەرچی هەیە راستەوخۆ بۆڕی سەرەکی ئاوی کون کردووە و ئاوی راکێشاوە، سەرەنجام ئاوی هاوولاتی نییە، لە چوارچێوەی حوکمی ئەو یاسایە ئەتوانی ڕێگری لەوە بکرێ، پرسیار ئەوەیە ئایا چاوپۆشی بکەین؟ دوو، ئەگەر کەسی زیانی بە بۆڕی گەیاندن و راستەوخۆ چاکی کردەوە هیچ گرفت نیە، زیانی پێ بگەیەنێ دوای ئەوەی کەشف ئەبێ ئەو لیژنەی چاودێری سەرپێچی ئەکات و ئەبینی ئەبێ هەلی بکەنی و چاکی بکات و دۆخەکە بگەڕێنێتەوە باری ئاسایی، بۆ بێگیریتەوە باری ئاسایی؟ جار وایە جادەیەك هەڵئەکەنی، خۆ ناکرێ ئاوا بمینێتەوە، ئەگەر باس لە بۆڕی تیرەی نیو ئینج ئەکرێ کاتێ ئەشکێ بێگومان بەرێوەبەرایەتی ئاو و ئاوەڕۆ یان شارەوانی بەرپرسە لە تۆڕەکانی ئاو تا داخلی حەرەمی ماڵ ئەبێ، ئەگەر بۆڕی ئاوی ماڵی خۆشت بێ و ئیشتراکی شەخسی خۆت بێ و ئەگەر شکاندت و وات بەجێ یەشت ئەبێ چاکی بکەیەوە، ئەگەر چاکت کردەوە کێشە نییە، چاکت نەکردەوە ئەوکات چاکی ئەکەیەوە و غەرامەش ئەکرێ. لە بڕگەی دوو فەقەرەی یەك بە خاڵەکانییەوە و فەقەرەی دوو بە خاڵەکانیەوە، ئەگەر هاتوو ئەو بڕە پارەی دانراوە بۆ سزا لە کاتێکدا ئەو بڕە پارە لە ئاستی

دابەزین و هەڵکشان بوو، ئایا ئەو سزا کەم ئەکرێتەوە یان زیاد ئەکرێ، بۆیە پێم باشە مامدەیەك زیاد بکرێ و هەموار بکرێتەوە، لە خاڵی دووش هەمان بۆچوونی کاك زانام هەبوو پشتگیری ئەکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بەهجەت.

بەڕێز بهجت علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو ووشە هەیە لەو ماددەیە، زیدەڕۆکار و سەرپێچیکار، تەعریفی ئەوان دیار نییە کێیە، لەبەر ئەوە دێینە سەر دووەم خاڵی یەك دەڵێ هەر کەس ئەم سەرپێچیانە لەو یاسایە هاتووە ئەنجام بدات سزا ئەدرێ بە غەرامە، لێرە دیار نییە، ئەگەر بەرێوەبەری دائیرەیەك بم و خاوەن کۆمپانیایەك ئیمکانیاتی زۆری هەیە و بۆڕییەکی گەورە بشکێنێ ناتوانم غەرامەی بکەم، لەبەر ئەوەی ناوی لێرە نەهاتووە، دەڵێ هەر کەس، ئەوە هاوواڵاتی ئاسایی ئەگرێتەوە، ئەبێ بڵێین هەر کەس یان خاوەن کۆمپانیا، دوو، بڕگەی دوو (د) زۆر جێگە هەیە بۆ نموونە دەۆك شوێنیکی چیاییە، دەڤەر ئاو بە یەکسانی ناگەینێ، بۆیە ترۆمپا بەکاردێ، ئەگەر نەبێ ئاو نابێ، ئەبێ ڕەچاوی ئەوە بکرێ، پشتگیری دکتۆر زاناش دەکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

تەعریفی سەرپێچیکار و زیدەڕۆکار هەبوو لە ڕاستی، بەڵام کە تەعریفی سەرپێچی و زیدەڕۆکار کرابوو فاعیلی سەرپێچی سەرپێچیکارە و زیدەرۆش زیدەرۆکارە، بۆیە لیژنەی یاسایی لایان برد، کەسیش موتلەقە لە قانوون مەعنەوی و ئاسایش ئەگرێتەوە، سەرۆکی لیژنەی یاسایش وتی ئەتوانن تەعریفی بکەن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ریبوار.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەم کرا، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو حەسیبە خان.

بەڕێز حسیبه سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆچوونی من جیاوازە، یەك، لە ڕووی داڕشتنی بڕگەی یەك (سەربار) وشەیەکی جوان نابێ لە نووسینی یاسا، بکرێتە سەرەڕای، بەم شێوەیە، سەرەڕای سزاکانی هاتوو لەو یاسایە بڕی تێچووی چاکردنەوەی تۆڕەکانی ئاو و پڕکردنەوەی تا دوایی، ئەوەی تر خۆی دیاری کراوە، بڕگەی دوو، خاڵی یەك باسی کەسی سەرپێچیکار ئەکات، ئەو کەسانەی سەرپێچی ئەکەن و خاڵی دووش زیدەڕۆکار، بەڕای من ئالوگۆڕی خاڵی یەك و دوو بکرێ، ئەگەر سەیر بکەین کەسی سەرپێچیکار ئەو کەسانەن کە سروشتی یان مەعنەوی بێ گەڕانەوە بۆ یاسا کارێك یان

کردەوەیەك ئەکات، بۆیە ئەو کەسانە لە رووی یاساییەوە پێویستە سزای قورستریان بەسەر بسەپێ لە کەسی زیدەڕۆکار، کەسی زیدەڕۆکار ئەو کەسە بێ لە ڕێگەی مۆلەتی یاساییەوە بە هاوڕێیەتی بێ یان هەر شتێکی تر خەلەلیکی یاسایی هەبی، پێم باشە ئەو سزایەی بۆ کەسی زیدەڕۆکار و سەرپێچیکار دانراوە شوێنی بگۆڕی و سزای سەرپێچی زیاتر بێ لە زیدەڕۆکار.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك کاروان.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عیدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناچارم بگەڕێمەوە سەر تێبینیەکانی پێشووم، ئەکرێ بە ڕێنمایی حەل بکرێن بە نموونەیەك، لە هەرێم کۆکردنەوەی پارەی کارەبا ئێستا پێوەری زیرەك هەیە، پارەیەکی زۆر کۆئەکاتەوە، بە هیچ یاسایەکیش دیاری نەکراوە، تەنیا بە ڕێنمایی وەزارەت خۆیەتی، دووبارەی ئەکەیەوە بۆ پاراستنی عمومیاتی یاساکە و نەچینە ناو تەفاسیل ئەو ماددانە هەمووی زیادە، بەڵام دووبارە پێم وایە نییەتی موشەریع ڕەنگە گۆڕانکاری بەسەر بی، لە ئەگەر مانەوەشی پشتگیری دکتۆر کازم ئەکەم لای کەم تەعریف بکرێ، بۆ ئەوەی جەنابی سەرۆکی لیژنەی یاسایی باسی کرد.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان گلەییمان هەیە کاتێ حکومەت باجێك و ڕەسمیك ئەکا بی قانوون، ئەڵێن ئەمە تەداخولە لە ئیشی موشەریع و ئەوان هاتوون لە جیاتی ئەوەی قانوونی پێ دەربکەین بە ڕێنمایی فەرزی باج ئەکەن دەستکاری ئەکەن و غەرامە ئەکەن، لەو ڕووە ئیحتیفاز بە حەقی خۆمان بکەین لەوەی کە دانانی دەسەڵات بە بەڕێوەبەرێکی گشتی و وەزیرێك، بۆ ئەوەی فەرزی غەرامە بکات، ئێمە وەکو دەسەڵاتی یاسا دانان لە هەرێمی کوردستان بکەین لەوەی سوڵتەی تەنفیزی بیکات، کردمان بە ڕێنمایی ئیتر ئەبیتە دەسەڵاتێکی سوڵتەی تەنفیزی، ڕەنگە لەو ڕووە بۆ ئیحتیفاز کردن بی بە حەقی خۆمان وەکو دەسەڵاتێکی تەشریعی، بەتایبەتی کە موعالەجاتی قانوونی بۆ ئەم بابەتە جگە لە قانوونی عقوبات و هەندێ پەیڕەو و ئەوانەی پێشتر هەبووە لە ئێستا وجودی نییە، فەرموو دکتۆرە شایان.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای دەست خۆشیم بۆ هەردوو لیژنەی تایبەتمەند، ئەگەر دەرفەت بدرێ مولاحەزەم هەیە لەسەر ماددەی (٥) لە دێڕی کۆتایی باس لەلایەنی پەیوەندیدار کرایە، لە ماددەی (١) لە بڕگەی یانزە پێناسەی لایەنی پەیوەندیدار کرایە" کە ئەڵێ بەڕێوەبەرایەتییە خزمەتگوزارییەکانی هەماهەنگ لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتییەکانی فەرمانگەی ئاو و ئاوەڕۆ، لە دێڕی کۆتایی بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەی ئاو بە هەماهەنگی لابرێ" تەنیا لایەنی پەیوەندیدار بمێنی، چونکە پێشتر لایەنی پەیوەندیدار پێناسە کرایە، هەمان شت ماددەی (٨) بڕگەی یەکەم و ماددەی (١٤) بڕگەی دووەم خاڵی یەك، ماددەی (١٦) بڕگەی (١)، ماددەی (٢١) بڕگەی (١ و ٤) دووبارە بۆتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەرۆکی لیژنەی یاسایی لایەنی پەیوەندیدار کێ ئەگرێتەوە؟ یانی بەڕێوەبەری فەرمانگە بۆ پێویستی بەوەیە لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار بۆ جێ بەجێ کردنی غەرامەکە؟

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

... دکتۆرە لە ماددەی یەکەم بڕگەی (١١) باسی عەینی بەڕێوەبەرایەتی ئاو و ئاوەڕۆ و فەرمانگەکان ئەکات، لێرە هەم دووبارە بۆتەوە، مەبەست ئەوەیە لایەنی پەیوەندیدار خۆی بەڕێوەبەرایەتییەکان و ئاو ئاوەڕۆ و فەرمانگەکان ئەگرێتەوە بۆ دیسان باس کراوەتەوە؟

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئامانج ئەوەیە هەر بەڕێوەبەرایەتییەك لە بەڕێوەبەرایەتییەکانی ئەو ناوچە، بەڕێوەبەرایەتی شارەوانی، کارەبا، گەشتوگۆزار، هەر بەڕێوەبەرایەتی پەیوەندیدار بێ ئامانج لەوەیە کە لەگەڵ بەڕیوەبەرایەتییەکانی ئاو و ئاوەڕۆیە کە لایەتی پەیوەندیدار ئەگرێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بۆ جێ بەجێ کردنی ئەو سزایانە و تەحدید کردنی نیسبەی زەرەر" پێویستیان بە شارەوانییە" چونکە رەنگە زەرەر بە جادە کەوتبێ، پێویستیان بە پۆلیسە، بۆ تەجاوزات، لەبەر ئەوە لایەنی پەیوەندیدار ئەو لایەن کە لە دەرەوەی فەرمانگەکانی ئاو و ئاوەڕۆ پێویستن بۆ جێ بەجێ کردنی سزا، فەرموو کاك حاجی سەفین.

بەڕێز سەفین اغا عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کرا، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شیخ زاهیر.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم سەرباری سزاکانی هاتوو لەو یاسایە تێچووی چاکردنەوەی تۆڕەکانی ئاو و پڕکردنەوەی سەر تۆڕی ئاو و گەڕاندنەوەی بۆ باری ئاسایی تا کۆتایی، پێم باشە بکرێتە تایبەتمەندییە ئەندازەییەکان، بڕگەی دوو، پیم باشە بری سەرپیچی وەرگیراو دیار بی نەك ٢٠٠ تا ملیۆنیك، بکریتە (٣٠٠) هەزار بۆ کاتی جێ بەجێ کردنی یاساکە یاری پێ نەکرێ، کەسێك دەست رۆیشتووە ئەتوانێ کەمی بکاتەوە، یەکی تر دەسەڵاتی نییە زۆری لێ وەرئەگیرێ، بڕگەی یەکەمیش تایبەتە بە ئاوی ماڵان لە (٢٠٠) هەزار زیاتر نەبێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عوسمان سیدەری.

بەڕێز عثمان كريم سواره:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەڵێ هەر كەس زێدەڕۆییەك بكا پێی چاك ئەكرێتەوە، بە بۆچوونی من ئەو سزایانە زۆرە، وابكرێ ٧٥٪ لابدرێ، ئەزانن لەسەر زێدەڕۆكار لەسەر ماڵ و مووڵكی دەوڵەت وەك پێویست خەڵك بۆی نەچووە، پێم وایە ٢٥٪ بمێنیتەوە، ئەوەی باس ئەكرێ كۆمپانیا ٢٪ بۆ ٣٪ كۆمپانیایە، ئەوەی تر خەڵكە، خەڵكی دەوڵەمەندیش كەمتر ئەو شتانە ئەگرێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو ئاشنا خان.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بڕگەی یەكەم پێم باشە دوای تۆڕەكانی سەرباری سزاكانی هاتوو، لەو یاسایە تا ئاو و تۆڕەكانی سەر ئاو لابرێ، چونكە پێشتر پێناسەی كراوە، تۆڕەكان و تەواو، وشەی خەسڵەت بكرێ بە ڕەوش، پرسیارم لە پسپۆرە ئەندازیارییەكان كرد، وتیان خۆمان ڕەوش بەكاردێنین، بڕگەی دوو، جگە لەو، بكرێ بە (الا) بە عەرەبی سەرباری ئەو تێچووانەی لە بڕگەی یەكەمی ئەو ماددەیە هاتووە، بۆ ئەوەی تێبینیش زۆر لەسەر هەر كەسەكە، پێناسەی بكەن، پێم باشە وای لێ بكرێ، هەر كەس دەزگایەك كۆمپانیایەك لایەنێك، ئیتر ڕوون ئەبێ، لەسەر بڕەكانیش پێم باشە ئەو بڕانە زیادەیە، یەكسەر لە لەكەوە دەست پێ بكات كێشە نییە، لە (٢٥٠) هەزار دینار كەمتر نەبێ، ئەگەر هەر دانراش گوژمە دابنرێ، بڕ كەمییە، گوژمە باشترە، بڕەكە لابرێ، لە بڕگەی دووشە هەر كەس و لایەنێك و دەزگا و كۆمپانیاییەك زیاد بكرێ، ماددەكانی دواتریش هەر ئەوەیە، مودا‌خەلە ناكەم لای خۆتان تەسجیل بكەن باشترە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە یاسای ڕۆژنامەگەری ژمارە (٣٥) ی ٢٠٠٧ ئەڵێ ئەگەر كەناڵێكی ڕاگەیاندن شتیكی بلاوكردەوە یەك ملیۆن بۆ (٥) ملیۆن، بڕگەیەكی تر، میدیاكە (٥) ملیۆن بۆ (٢٠) ملیۆن، نوقتە، سەری دێر، ئیتر ناڵێ ئەگەر هەواڵێكت بڵاو كردەوە ئەوەنە غەرامەیە، ئەگەر ئەوە بۆ ئەوەیە، ئەو تەفاسیلەی ناوی، ماددەی ٥، بیزەبیت مواسەفاتە، بەڵام خەسڵەتە ئەندازەییە بەركارەكان مواسەفاتی هەندەسەیی نییە، ئەبێ بڵێ مواسەفاتەكانی ئەندازەیی لە قەوسا مواسەفەی هەندەسەیی هی بەركارەكان، بۆ بڕگەی دوو، لە كۆی ئەو پێتانەی هاتوون لە ناویان لە خاڵی دوو و یەك، پێویستی بەو تەفاصیلە نەدەكرد، بڵێ لە دوو ملیۆن بۆ ئەوەنە دیسان لە ڕێنماییەك یان پەیڕەوی بۆ دەربكرێ بۆ ماددەكانی (٥-٦-٧-٨-٩-١٠) بەپێی پەیڕەو لە ئەنجوومەنی وەزیران یان دەسەڵات بدرێتە وەزارەت ئەو غەرامە دیاری بكرێ، ئەگەرنا بمێنیتەوە، ئەو تەفاصیلەی ناوی، بۆ نموونە ماددەی (٢) بڵێ، جاری پرسیارم لە لیژنەی بەرێز سەرپێچی و زیادەڕەوی، زیادە ڕەوی هەیە

سەرپیچی نەبی؟ هەموو زیادەڕەوییەك سەرپێچییە، بۆ خالی دوو، هەر کەس ئەو سەرپێچیانەی لە یاساکە هاتووە بە پێبژاردنێك لە نێوان ئەو ئینجانە کە دیسانەوە هاتووە، بۆ نموونە (٢٥٠) بۆ (٤٠٠) هەزار ئەگەر لە ئینج و نیویك بۆ (٣) بوو، (٥٠٠) هەزار بۆ ئەوەنە ئەگەر (٦) ئینج و ئەوەنە بوو، لەوەنە بۆ ئەوەنە ئەگەر ئەوەنە بوو، ئەتوانی بە (٥) دیر کورتی بکەیتەوە، ئەگەر ویستتان بە نووسراو ئەیخەمە بەردەستان، هەروا ئایا زێدەڕەوی هەیە سەرپێچی نەبی؟ ئەگەر هەیە جیای بکەینەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو مامۆستا عمر.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە زۆر هەڵئەگری، شاری سلیمانی باس ئەکەم وابزانم هەولێریش هاوینی رابردوو رووبدا کە ژمارەیەکی زۆر ماڵ بی ئاو بوون بە هۆی کارکردنی کۆمپانیایەك لەسەر تۆرەکانی ئاو، لە سلیمانی هێلی دووەمی دووکان هەیە تا تاسلوجە بە ئاسن هاتووە زۆر بەهێزە، حافارەش ناتوانی بیشکێنێ، بەڵام لە تاسلوجە بۆ چەمچەماڵ وەکو کاك لوقمان باسی کرد تا سەرچنار بۆڕییەکی پلاستیکی ناسکە، بە ئیش کردنی ماڵی دەوڵەمەندیش ئەشکێ، بە ماڵی فەقیریش، بۆیە من لە روانگەی ئەو گفتوگۆیانەی کران پێم باشە ئەو سەرپێچی و زێدەڕەوییانە جیا بکرێتەوە بۆ هاووڵاتی و کۆمپانیا کە لە کێشەی پێناسە و زوڵم کردن رزگارمان ئەکات، جێ نایەڵین بۆ لیژنەکان بە دڵی خۆیان دیاری بکەن، ئەگەر سەرپێچیکار هاووڵاتی بوو ئەم سزایانە، کۆمپانیا بوو ئەوەنە، لە سلیمانی هاوینی رابردوو دوو جار بۆڕی ئاو شکا، کۆمپانیا شکاندوویەتی، هەرجارێ لای کەم سەد هەزار خێزان دوو رۆژ و سێ رۆژ بێ ئاو بوون، ئەگەر هەر خێزانی بە (٢٥) هەزار ئاوی کریبی و کە خۆشم کریومە و سەدان خەڵکیش کروویەتی ئەوا بە یەکجاری شکاندنی ئاوی سەرچنار (٢) ملیار و (٥٠٠) ملیۆن دینار زیانی بە هاووڵاتی گەیاندووە، ئەکرێ کۆمپانیایەك خەریکی بەرژەوەندی خۆیەتی دوو ملیار زەرەر بدات لە هاووڵاتی تۆش بە (٦) ملیۆن غەرامەی بکەی؟ بۆ هاووڵاتی سزاکان زۆرن، بکرێ بە نیوە، بۆ کۆمپانیا زیاتر بکرێ، لە سلیمانی و هەولێریش ئەو کێشە هەیە، پێم باشە هەردوو جۆری سزاکە جیا بکریتەوە بۆ هاووڵاتی و کۆمپانیا، هی هاووڵاتی بۆ نیوە کەم بکریتەوە، ئەو ماوەیەش بمێنێتەوە، چونکە لیژنەکە تەخمینی ئەکات ئەو شکانە عەمدەنە یان بە هەڵەیە، چونکە جار هەیە هاووڵاتی و کۆمپانیاش بە هەڵە ئەشکێنن، بە ئەنقەستیش هەیە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هاووڵاتی ناتوانێ بۆڕی نێوان تاسلوجە و سلیمانی بشکێنێ، فەرموو لیژنەی تایبەتمەند.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە پرسیاری کاك سەروان لەسەر یاسایەکی موعەیەنی ئاماژە دەدەم، مەبەستم ئەوە نەبوو هەر دوو یاسامان هێنا کو عەینی یاسا بوو، وەکو نموونە ل ناو ئەو قانوونە ل یاسایی عیراقی هەبووە کو دەستەلاتا جێ بەجێ کرنی فەرزا غەرامەی هەبێ، بەس نموونە بوو، زۆر

باس لەسەر سەرپێچی و زیادەڕەوی کرا، موقەدیمەی ماددەی یەك دیارە ئەڵێ بۆ مەبەستی حوکمەکانی ئەو یاسایە ئەو دەستەواژانەی خوارەوە ماناکانیان بەرامبەریانن، زیادەڕەوی جیایە و سەرپێچیش جیایە، باس ئەکرێ هاوواڵاتی و شەریکە، کۆمپانیاش هاووڵاتییە بەڕێوەی ئەبات، تەنیا مەسەلەی ئەگەر سکاڵا بی شەخسیەتی مەعنەوی هەیە، گرنگ نییە هاووڵاتی و کۆمپانیا جیا بکریتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ڕێبوار.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەبەستم نییە وەڵامی کەس بدەمەوە تەنیا ڕوون کردنەوە، بەپێی مواسەفاتی هەندەسی بۆڕی ئاو نابێ ئاسن بێ، ژەنگ ئەگری، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بەڵێن.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

هەست ئەکەم غامیزیەك هەیە لە نێوانی ئێمە و ئەندامانی لیژنە، ئەگەر هاووڵاتی بۆڕییەکی لە ماڵی خۆی شکاند و چاکی کردەوە سەرپێچی نەکردووە، یانی بە ئەنقەست بوو جێی هێشت، پێویستە سزا بدرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەرنجتان بۆ ماددەی (٢٢) ڕائەکێشم بۆ ئەوەی ئەوە نەمێنێ، سزاکانی هاتوو لەو یاسایە ئەو کەسانە ناگرێتەوە کە زیادەڕەوی یان سەرپێچیان ئەنجام داوە و لە ماوەی (١٨٠) ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی ئەو یاسایە ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەکان ئەکەن لە شوێن و جۆری زیادەڕەوی و یان سەرپێچی و بە شێوەیەکی فەرمی بەڵێنامە پێشکەش ئەکەن کە لە ماوەی (٣٠) ڕۆژ دا و لە ژێر چاودێری لایەنی پەیوەندیدار سەرپێچیەکە لائەدەن و لایەنی پەیوەندیداریش سەرپێچیەکە و زیادەڕەویەکە بەفەرمی پشتراست ئەکەنەوە، بەپێچەوانەوە حوکمەکانی ئەو یاسایە ئەیانگرێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمەوێ ڕوون کردنەوە بدەن لەسەر بڕگەی (١٣) ماددەی یەك کاتی پێناسەی زیادەڕەوی ئەکرێ، زیادەڕەوی موبالەغەیە نەك تەجاوز، ئەوەی باسی زێدەڕەوی ئەکات حەز ئەکەم بەڕێز سەرۆکی لیژنەی کاروباری یاسایی یەك ووشەی ئەو پیناسەیەمان پێ بڵێ سەرپێچی نەبێ، قسە لەسەر زێدەڕەوی ئەکەین، ئەڵێ بەستنی بۆڕی بە تۆڕەکان و هێلەکانی گواستنەوەی ئاو ئاوەڕۆ بێ مۆڵەت، تا ئەخیر، ئەمانە پێناسەی زێدەڕەوی.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

تەجاوز و موخالەفە فەرقیان هەیە بۆمان ڕوون بکەنەوە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە کاتی خۆی لەگەڵ ئەوە بووین کە سەرپێچی هاتووە سەرپێچیکاریش پێناس بکەین، هەبوو و نەمانهێشت، زیادەڕەوی هەبوو و زێدەڕۆکاریش هەبوو، کەس هەبوو تەعریف کرا، ئەوەی بەو ئیشە هەڵئەستێ خۆی زێدەڕۆکارە، زۆر جیان، تەبیعیە بکرێتە یەك و سەرپێچی، ئەگەریش بڵێی هەردووکی ڕەبتی بە یەکە نەخێر زۆر فەرقن، سەرپێچی زیان گەیاندنە، شکاندنە، لە ناوبردنە، زێدەڕەوی بەستنی بۆڕی بە تۆڕەکان، بەستنی ترۆمپا، زۆر شتی تر، زۆر جیان، ئەگەریش پێتان باشە بکرێتە یەك بڕگە کێشە نییە، بەڵام جیان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان سەرپێچی موخالەفەیە، زێدەڕەوی تەجاوزە، تەجاوز یەکی بۆی هەیە بۆڕی هەیە بۆڕی نیو ئینج ببەستێ، بەڵام یەك ئینج ئەبەستێ، ئەمە زێدەڕەوییە، یەکێکی تر بۆڕییەکی یەك ئینجی ئەبەستێ بۆڕییەکەش ئەشکێ، تەجاوز نییە بە تەنیا موخالەفەش ئەکا، ماددەی (٦) فەرموو.

بەڕێز خەدیجە عمر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ٦:

١ هەر کەس سەرەڕای ئەنجامدانی سەرپێچی یان زیادەڕەویەك لەو یاسایە هاتووە کەرەستەیەکی پڕۆژە و تۆڕەکانی ئاو بات سەرەڕای هەر یاسایەك لە یاسا بەرکارەکان هاتووە بە پێبژاردنێك سزا ئەدرێ کە لە (٣٠٠) هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە (٧٥٠) هەزار دینار زیاتر نەبێ بۆ هەر دانەیەك.

٢-حوکمی بڕگەی یەکەمی ئەو ماددەیە بەسەر هەر کەسێك دا جێ بەجێ ئەکرێ کە کرین و فرۆشتنی بەو ماددانە کردبێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کی قسەی هەیە؟ ناوەکان ئەخوێنمەوە (دکتۆر اسماعیل، کاك سیروان، موژده خان، کاك مسلیم، روپاك خان، کاك شاخەوان، کاك رزگار، کاك یاساین، گولستان خان، کاك مەلا احسان، کاك حیکمت، کاك مەلا جیهاد، کاك ڕێبوار، لەنجە خان، لیژا خان، کاك شێ زاهیر)، فەرموو کاك سیروان.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٦) هەرکەسێ سەرەڕای ئەنجامدانی سەرپێچیەك تا کۆتایی، کەرەستەیەکی پڕۆژە و تۆڕەکانی ئاو بات، ئاو بباتە مەخسەد لە دزین یان دەست بەسەردا گرتنە، بەڵام لە شوێنێك نووسراوە هەر یاسایەکی تر سزای لەسەر ئەدرێ، لێرە هاتووە بە پێبژاردنی بڕێك (٣٠٠) هەزار تا (٧٥٠) هەزار، ئەی ئەگەر هاتوو ئەو شتەی دەستی بەسەر داگرت یان دزیوییەتی باوی دوو ملیۆن بوو، پێشنیارم هەیە، دووەم، حوکمی بڕگەی یەکەمی ئەو ماددەیە لەسەر یەکێ جێ بەجێ

ئەکرێ کە کرین و فرۆشتنی هەبێ، لە هەموو دونیا یاسا وایە ئەگەر شتێ بەهم لە ئیحتیاجی و بەکاری بێنم بۆ خۆم سزایەکی لەسەرە، ئەگەر کڕین و فرۆشتنی لەسەر بکەن سزای تۆندتری لەسەرە، پێشنیار ئەکەم لەسەر بڕی ئەو ماددە دەست بەسەر گیراو یان دزراوە سزاکە تەعین بکرێ، چونکە لەو سەریشەوە بە ماددەیەکی یاسایی سزا ئەدرێ ئیحتیماڵە بگیرێ، بۆ بڕگەی دووەمیش ئەوەی بۆ زیاد بکرێ دووەمیش مادام کرین و فرۆشتنی پێوە ئەکرێ دوو، سێ ماددە ئەیگرێتەوە، ئەبێ سزاکەی زۆر زیاتر بێ، نابێ مووڵکی دەوڵەت یان مووڵکی کۆمپانیاییەك دەست بەسەردا بگرێ و بکرێ و بیفرۆشی وەکو ئەوە بێ بۆ ئیحتیاجی خۆت بەکاری بێنی، ئەگەر حەزیشتان کرد پێشنیارەکەم ئەنووسمەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

گوڵستان خان فەرموو.

بەڕێز گلستان باقی سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیزافەیەکم هەیە، لێرە ئاماژە تەنیا بەوە دراوە سەرپێچی یان زیادەڕەوی ئەکەن، بەڵام بمانەوێ یا نا هۆشیاری یاسایی لای خەڵك کەمە، هەمیشە ئیستیغلالی کەرستە و پێداویستی نزیك ماڵەکەی ئەکات، لە ساڵانی رابردوو ئەو لافاوانەی لە سلێمانی رووید بۆخۆم ئەزموونێکم هەیە بەشێ لەوانە دەرەنجامی ئەوەی سەری مەنهۆلەکان گیرابوو، جۆرێك خاشاك و زبل و بەتایبەت ئەو شوێنانەی وڵاغداری تێدا ئەکرد ئەو هینەیان ئەکردە سەر مەنهۆلەکان کە گیرابوو، حەقە بەرپرسیاریەتی یاساییان بکەوێتە ئەستۆ لە کەوتنەوەی هەر روداو و زیان گەیاندنێك بە بەرژەوەندی گشتی خەڵك، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ڕۆپاك خان.

بەڕێز ڕۆپاك احمد رحمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

برگەی دووەمی ماددەی (٦) باس لە کڕین و فرۆشتنی ئەو کەرستە بردراوە ئەکات، ئەوەی کە ئەیفرۆشێ دیارە ئەوەیە کە بردوویەتی، ئەوەی ئەیکرێ لەوانەیە عیلمی نەبێ کە بردوویەتی، ئەبێ ئەو کەرستانەی لە پڕۆژە و تۆڕەکان بەکاردێن نابێ لە بازار کڕین و فرۆشتنی پێوە بکرێ، لە بازار ئەکردرێ کەرستەی پڕۆژە و تۆڕەکانی ئاو لەلایەن بەرێوەبەرایەتییەکانەوە، یان ئەبێ بە عام قەدەغە بکرێ، یان نابێ ئەو ماددەی هەبێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەلا احسان.

بەڕێز احسان محمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك سیروان ئەکەم، لە بڕگەی دووەم دەڵێ هەرکەسێك جێ بەجێ دەبێ ئەگەر کرین و فرۆتنێ پێ بکەت، ئەز بێژم خاڵەك زێدە کرن ئەگەر ئەڤ کەسێ کرین و فرۆتنێ

دکەت فەرمانبەرەك بیت یان ئەندازیار یان رێڤەبەرەك بی لە دائیرەك عقوباوی مەزن تر بی دابیتە رەدعەك ئەڤ گەندەلیە نێتە کرن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیزا خان.

بەڕێز لیزا فلك الدین صابر کاکەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ماددەی (٦) بڕگەی یەکەم ئەو مەبلەغە بۆ سزاکە پێم وایە واقیعی نییە، کاك سیروانیش باسی کرد کەرەستە هەیە سەر بەو پڕۆژەیە رەنگە نرخەکەی (٥٠) هەزار دینار بێ، رەنگە دوو ملیۆن بێ، بۆیا دیاری کردنی نرخ واقیعی نییە و پێویستە ئەو لێژنەی تایبەتە بەو کارە با خۆیان خەملاندن بکەن بە پێی ئەو زەمەنە، رەنگە نرخی کەرەستەش گۆرانکاری بەسەر بێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لێژنەی تایبەت مەند ئەو دوو نرخە دانراوە پێشنیاری وەزارەتە یان خۆتان؟

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیاری کردنی ئەو نرخە لەسەر پێشنیاری وەزارەتی شارەوانی بووە بە دیاری کراویش ئاو و ئاوەرۆی هەرێم، ئەکید ئەکەمەوە لەگەڵ بەرێوەبەری گشتی ئاو و ئاوەرۆی هەرێم و بەرێوەبەرەکانی ئاو و ئاوەرۆ لە پارێزگاکان و ئیدارە سەربەخۆکان گفتوگۆمان کرد و مۆڵەتی (١٥) رۆژمان پێدان کە رەئیمان بۆ بگێرنەوە، لەسەر پێنشیاری ئەوان ئەو نرخە بە گونجاو دانرا.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لەنجە خان.

بەڕێز لەنجە ابراهیم عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە خاڵی یەکەم کاك لوقمان روون کردنەوەی دا، بەڵام پشتگیری لە قسەکانی لیزا خان و کاك سیروان و کاك احسان ئەکەم کە سزاکە بەپێی نرخی بەهای کەرەستەکە بێ، لە دووەم تا کۆتایی زۆر دروستە، بەڵام ئەگەر بە مەبەستی کرین و فرۆشتن نەبوو؟ بۆ سوود وەرگرتنی تایبەت یان تێکدان بوو، پێشنیار ئەکەم لە کۆتایی یان بە هەر بە مەبەستێکی تر ئەو کەرەستانە ببردرێ، ئەوە زیاد بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك حیکمت.

بەڕێز حکمت محمد عبوزید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری کاك سیروان و کاك احسان دکەم، ل ماددێ (٦) کو هەر کەس تشتەکی وان کەرستا ببات و (٣٠٠) هەزار تا (٧٥٠) هەزار دێتە جەزا کرن، پێ باشە ئەڤ جەزا بمینێتن عەینی وەخت ئەو شتی بردی بێتە زڤراندن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر تێبینیتـان کردبـێ ئەلـێ لە (٣٠٠) بـۆ (٧٥٠) هەزار بـۆ هەر دانەیەك، دیـارە وەزارەت ئەزانـێ نرخی ئەو شتانەی ئەبڕدرێ سعری لە چەنە، فەرموو سەرۆکی لیژنەی یاسایی.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر تەماشای ماددا (٩) بکەی باشتر دارێژراوە، سەرباری گەڕاندنەوەی کەرستەی بـردراو یـان لە ئەسـتۆ گرتنـی کـرینەوەی بە نرخـی رۆژ سـەرپێچیکار بە پێبژاردنێـك سـزا ئەدرێ بەم شـێوەی خوارەوە، لەوێ یاسی بردنی موشەبەك ئەکات.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شاخەوان.

بەڕێز شاخەوان رۆوف مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان قسەی هاورێیانم هەیە، باشتر وایە تەخمینی کەرەستە و شتەکان بکرێ و لەسـەر ئەساسی تەخمینەکە بێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك یاسین.

بەڕێز یاسین خضر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێچەوانەی هەمووان ئەو بڕیارە ئەدەم، هەر کەرەستەیەك بدزرێ یان ببردرێ، جەنابت دکتـۆرات لە قـانوون هەیە، کـاك بـژار کەسـێکی قـانوونییە، هەر شـتێك ببـردرێ ئەدزرێ، سـزا چیـیە (٣٠٠) هەزار، سەرە مەنهۆل بێ یان قفلێك ئەچێتە قـالبی دزی، قفل هەیە بە (٦) ملیـۆن ئەچـم ئەیـدزم، بە (٣٠٠) هەزار نەجاتم بێ شتی وا هەیە، ئەچێتە قـانوونی عقوبـاتی عێراقـی، مـن قـانوونی نـیم، بەڵام کەسـێ کە ئەیکـرێ لە قـانوون ئەچێـتە مـاددەی حـایز کە شـتی دزی کڕیـوەتەوە، وەك ئەو تاوانبارە، (٣٠٠) هەزار چۆن ئەبـێ، خەڵك هەیە لەسـەر دوو کـۆتر پێـنج سـاڵ حـوکم درایە، چـۆن لەسـەر سـەرە مەنهـۆل و قفـل ئەچێـتە دزی، نـابێ پـارەی تێـدابێ، ئەبێـتە دزی بـێ، روون کردنەوەیەکیش، زۆر دەستم بەرز کرد، لەسەر مەسـەلەی کۆمپانیایەکـان ئەڵێن ئەبـێ سـزا بـدرێ، هەر کەس تەنـدەری پـڕ بکـاتەوە کە مەشـروعێك ئەکـات لە خـوار تەنـدەرەکە نووسـراوە ئەگەر تەلەفۆن و وایەری تەلەفۆن و زێراب و ئاو و کارەبا خراپ بکات ئەبێ چاکی بکاتەوە، سـزای چـی ئەدەی، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەرۆکی لیژنەی یاسایی.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کـاك یاسـین بـڕگەی یەکەم لەبەر دەسـتت هەیە، ئەگەر ئینجـازە بـێ، یەکەم، هەر کەس سـەرەرای ئەنجامـدانی سـەرپێچی یـان زێـدەڕەوییەك کەلەم یاسـایە هـاتووە، کەرەسـتەیەکی پـڕۆژە و

جۆرەکانی ئاو بیات، سەرەرای هەر سزایەك کە لە یاسا بەرکارەکان هاتووە، هەموو مەوزوعەکە ئەگۆڕێت، حەپس و سجنیش هەیە لە چوارچێوەی قانوونی عقوبات.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو موژدە خان.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەدەر لەو بڕگەیە شتێکی بچووکم هەبوو، ئەو کەسانەی یان ئەو ئەندامانەی مەوجود نین چەنجارێك حیسابم کرد (٥٠) بۆ (٥١) کەسین بە لیژنەی بەرێزیشەوە، ئەوانە بە مۆڵەت ئەڕۆن یان ئیستیغلالی ئەوە ئەکەن پلە بالآن، ئەوانەی ئەندامن و لێرەن لە جەلسەن ماونەتەوە هەیە منداڵی جێ هێشتووە، یەکی شەو ئەگەرێتەوە بۆ ماڵەوە، هەمووی ئیتلیزامات هەیە و برسیەتی، بەڵام مەعقول نییە نیوە زیاتری مەوجود نییە، زەروورە....

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەشێکیان مۆلەتیان وەرگرتووە، لەبەر ئەوەی جەلسە ئینعیقاد بووە موناقەشەی قانوونێك ئەکەین ئەوەی بەلایەوە گرنگ بووە ئەمێنێتەوە، جاری واش هەیە بەرێزت ئەڕۆیتە دەرەوە یان رەنگە کاك دکتۆر کاظم، جاری وایە من.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

زۆرجار شتی زەروور دێتە پێشەوە، ئەگەر ئەوانیش بمێنەوە دانیشتنەکە دەوڵەمەندتر ئەبێ، ئەگەر غیاباتی سێیەمیش هەبێ باشترە، ماددی شەش دوو برگەیە، تۆزێ درێژە، برگەی یەکەم، هەر کەس سەرەرای ئەنجامدانی سەرپێچی یاسا زێدە رەویەك لەو یاسایە هاتووە، کەرەستەیەکی پڕۆژەکانی ئاو بیات، ئەوەی برگەی دووەم ریزی ئەخیر، کرین و فرۆشتن بەو کەرەستانەوە بکرێ، ئەگەر ئەوە دەمج بکرێ هەم یاساکە کورت و پوخت ئەبێ، هەم مەفهومیش ئەگات، ئەگەر بکرێ ئەوەش ئیزافە بکرێ ئەوەی ئەیبات بیگەڕێنێتەوە، مولزەم بکرێ ئەوەی بردوومە بیگەڕێنمەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

تیایەتی وابزانم لە ماددەی نۆیە، فەرموو دکتۆر اسماعیل.

بەڕێز اسماعیل علی رشید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڤێ قاعیدەیێ حەز دکەم لیژانا یاسایی باش ئاگادار بیتن، دوو جار دێت سزا، سەرەرای هەر سزایەك لە یاسا بەرکارەکان هاتووە، ئەز دزانم ناقانوونییە، ئیشکالەك هەیە برایان ئیشارەت کری گوتی کەرەستە لە کەرەستە فەرقە، دوو ملیۆنە، هەیە هەزار دیناڕە، بۆ حەلە ڤێ ئیشکالە ئەز بێژم ئیزافە ببیتن، هەر سزایەك کە لە یاسا بەرکارەکان هاتووە سەرەرای گەراندنەوەی کەرەستە یان بەهای کەرەستە، لێژە نیە، پاشی ئەو عقوبەی تر، مولاحەزەی دی، دووەم، حوکمی برگەی یەکەم ئەم ماددەیە بەسەر هەر کەسێکدا جێ بەجێ ئەکرێ کە کرین و فرۆشتن، ئەوەی ئەکرێ نازانێ، یەکێ بۆمن هێنا، فرۆشتنی بەو کەرەستە بردراوانە نەکردبێ، بکات، کردبێ ئەسەر

ڕەجعیشی ئەکات، مەعنا ئەوەی پێش چەند مانگ بردبی موستەحەقی عقوبەیە، کردبێت ببێتە بکەر، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەلا جیهاد.

بەڕێز جهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش سەرنجم بدەم ئەز نوکە ئەندامم لێرە دەنیشتیمە، مەسئولم و جەنابیشت لێرەیە ئەبێ کێ غیابە و کێ دەردەچێ، هەیە (٧) سەعات لێرەین، هەیە فەقەراتی هەیە، نوێژ ئەکات، چ کارم بە براەری خۆم هەیە، پەرلەمانتار نابێ پەرلەمانتار بشکێنێ، ئەڤ قانوونێت و ئەڤ جەزایەت هاتیە (٣٠٠) هەزارە، لەگەلم چونکی دزی شتەکی کرێتە، ئانێت ئیسلامێ برین لێدا، راستە دچیتە قانوونێ عوقباتێ سالا (٦٩)، ئەز دگەلم ئەو شتێ دزی بزڤری نیتن، بەس نوقتا دوێ، حوکمی برگەی یەکەمی ماددەی بەسەر هەر کەس جێ بەجێ ئەکرێ کە کرین و فرۆشتن بەو کەرەستە، کرین و فرۆشتن مەخسەدا ئەوێت کری ژی؟ یان مەخسەدا بفرۆشیت، چونکی ئەوێت کری گەلەك جارا نازانی ئەڤە دزیە، یەکێ مانتۆرەکی هینای بێژنە من وەرە غەرامە بدە، پرسیارا دوماهێ ژی، مە تشتەك گوت مانابیت (٣) کەس پشتگیریا مە دکەت، ئەگەر (٣) کەس پشتگیری نەمەت دێتە خوندن؟ هەگەر نایەتە نووسین ما بۆچی وەختێ خۆ ببەین؟

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بێگومان ئەینووسنەوە، بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی تۆماری ڤیدیۆیی ئەو دانیشتنە ئەباتە مالەوە، بە ئەمانەتەوە باس بکەم جاری وایە (١٠) سەعات (١٢و ١٤) سەعات قسەی لەگەڵ ئەکەم، ئەو پیاوە گوێ لە هەموو ئەو قسانە ئەگرێ کە ئێوە کردووتانە، هەمووی ئەنووسێتەوە، بە هێدفۆن گوێی لێ ئەگرێ جگە لەوەی بە دەست ئێستا لەگەل سەرۆکی لیژنەی شارەوانی و ئەندامانی لیژنەی قانوونی بە دەست هەنێکی ئەنووسنەوە.

بەڕێز جیهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەزانم کاك بژار زۆر خەم خۆرە، بەڵام ئەگەر پشتگیری نەبێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە پەیڕەوە، هەندێ جار هەندێ قسە یەك کەس ئەیکات، بەڵام ناخرێتە دەنگدان، چونکە (٣) پشتگیری نییە، زۆرجار هەبووە لیژنەی تایبەتمەند و لیژنەی قانوونی قسەی ئەندامێکی پەرلەمانیان پێ باشە بووە، کردوویانە بە ئیختیاری لیژنەی هاوبەش و یەك پەرلەمانتاریش بووە، بەڵام ئەگەر پشتیوانی نەبێ ناتوانن وەکو بژاردە بیخەنە دەنگدانەوە، فەرموو کاك ڕێبوار.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەك، ئەو کەسەی دزی ئەکات دووجار غەدری لێ ئەکرێ، جارێ ئەڵێ سەرەرای هەر سزایەك لە یاسا بەرکارەکان هاتووە، لە قانوونی عقوباتی عێراقی کەسێ کەرەستەیەکی ئاو و ئاوەڕۆی دزی (٦) مانگ سزا درا، ئەبێ لەگەلی (٣٠٠ تا ٧٠٠) هەزار بژمێرێ، غەدرێکە لەو کەسە، دوو، ماددەی (٦)

بـۆ کەسـی تەبیعـیە، بـۆ کۆمپانیاکـان نیـیە، حکـومەت ئەگەر تەنـدەرێکی هەبـێ بە کۆمپانیاکـان ئەدات، ئەگەر کۆمپانیا کەرەستەیەك بێنێ دوایی خۆی دزی لە خۆی بکاتەوە، سەبارەت بە بڕگەی یەك و دوو، جەخـت لەوە ئەکەمەوە ئەو درێـژیە ئەکـرێ کـورتی بکەیـنەوە کە پێشـنیارێکم هەیە ئەویـش بەو شـێوەیە کە بـڕگەی یەك و دوو کـراوەتەوە یەك بـڕگە (هەر کەسـێك سـەرەڕای ئەنجامـدانی سـەرپێچی یـان زیـادەڕەویەك کە لەو یاسـایە هـاتووە کەرەسـتەیەکی پـرۆژە و تۆرەکانی ئاو بەات یان کرین و فرۆشتنی پـێ بکـرێ سـەرەڕای هەر سـزایەك لە یاسـا بەرکارەکـان هاتووە بە بژاردنێك...) ئەگەر وەرگرن سوپاستان ئەکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بیهێنن، فەرموو کاك شێخ ظاهر .

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی یەکەم، زۆر لە برادەران باسیان کرد، پرسیار لە لیژنەی تایبەتمەندو و لیـژنەی یاسـایی، ئایـا مەبەسـت چیـیە کەرەسـتەی پـرۆژەی تۆرەکـانی ئـاو، چـۆن و بە چ شـێوەیەك ئەیبـات، ئەگەر بە ڕێگەی قانوونی بیبات سزای لەسەر نییە، بە دزی بیبا دزیـیە، وشـەی بـا بەکـار نەیەت، دزیـش بە قـانوونی عقوبـاتی عێراقـی مـادده (٤٤٤) بـڕگەی (١١) هەر کەس کەلـوپەلی حکـومەت بیـات عقوبەکەی (٧) ساڵ زیندانییە، لێرەش غەرامەی تـری لەسـەر درایە، عقـوبەی ئەشـەد تەواو نـاکرێ عقوبەی تری بدەی، برگەی دوو، پشتگیری بەرێـز ڕوپـاك خـان ئەکەم، پێشـنیار ئەکەم بەو شـێوەی لێ َبکرێ (حوکمی بڕگەی یەکەمی ئەو مادەیە بەسەر هەر کەسێك جێ بەجێ ئەکـرێ کە کـڕین و فرۆشتن بەو کەرەستە بردراوانە بکـات بەو مەرجەی زانیـاری هەبـێ ئەو کەرەسـتە بـردراون واتە دزراون)، ئەگەر کەسێ نەزانی شەرت نییە سەرە مەنهۆل بێ لۆ عقوبە بدرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر تێبینیتان کردبێ لە مادەی (٦) لەبەردەمی (٢) شتین، موخالەفەیەك و تاوانێـك، کەسـێ یـا سەرپێچی و زێدەڕەوی ئەکات، چی تریش ئەکات، دزیش ئەکات، بۆ دزیەکە ئەچـین بـۆ قـانوونی عقوباتی عێراقی، بۆ موخالەفە و زێـدەرەویەکە غەرامەی ئەکەیـن، کەسـێ دوو شـت ئەکـات دوو عقوبە ئەدرێ، ئەگەر بەس کەرەستە بەات لە مادەی (٩) موعالەجە کراوە، باسـی ئەوە ئەکـا زێـدە ڕەوی ناکـات، دزی ئەکـات، قـانوونی عقوبـاتە، ئەوەی دووەمـی مـادەی (٦) زێـدەڕەوی ئەکـات سـەرباری ئەوەی کەرەسـتەش ئەبـات، لەبەردەمـی تـاوان و موخـالەفەین، هەم غەرامە و هەم عقوبەی قانوونی عقوباتیش ئەدرێ، فەرموو کاك موسلیم.

بەڕێز مسلم عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مادەی شەش پشتگیری لیزا خان ئەکەم، جگە لە سزاکان بۆ سەرپێچی لە بردن یـان شکاندنی تۆرەکانی ئاو ئەگەر بیبات بە دزی حیسابە، بەڵام ئەو نرخەی ئێرە لەگەڵ ئەو نـرخەی لە بەستن و شکاندنی لە مادەکانی پێشوو وەکو غەرامە دانرابوو زۆر جیاوازیی نییە کە دزی کـردن ئەبێ سزاکەی زۆر زیاتر بێ، پێم باشە هەمان ئەو لیژنە پسپۆریەی باسمان کرد هەڵسـێ بە دیـاری کردنـی نرخـی خەملێرنـراو بـۆ کەل و پەلـی دزراو، چـونکە نرخـی کەل و پەلـیش بـۆ یەکـی تـر

جیاوازە، سەرە مەنهۆل لەگەڵ قفل جیاوازن، ئەم لێژنەیە دیاری بکات، ئەی ئەگەر ئەو کەسە ئەو شتەی هینایەوە سزا ئەدرێ؟ سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك رزگار.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کرا لەلایەن کاك سیروان و کاك شاخەوان و لیزا خان، کەرەستەیەك ببردرێ ئەبێ خەملاندنی بۆ بکرێ، پێشنیاری ترم ئەوەیە ئەو دانیشتنە ماددەی (١٠) موناقەشەی لەسەر بکرێ، دواتر دانیشتنەکە هەلگیرێ، لەبەر ئەوەی ئەندامان بەو ماندوویەتییە ناتوانن ئەو پرۆژەیە ڕەبتی بە خەڵکەوە هەیە بە ماندوویەتی ناکرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بەڕێزان لیژنە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە پرسیاری دکتۆر اسماعیل برگەی دوو حوکمی ئەو ماددەیە بەسەر هەر کەس جێ بەجێ ئەکرێ کە کڕین و فرۆشتن بەو کەرەستە بردراوانە کردبێ، لە قانوونی بەرکار دوو نیەتمان هەیە کە لە قانوون بەکار هینای، ئەو کەسە بچیتە بەردەم دادگا بەرامبەر ئەو موخالەفە یان عقوبە ئەگەر دەرکەوت حسن نیەیە مەوزوعەکە، ئەگەر نیەتی خراپ بو جیاوازە و توشی سزا دەبی.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی شارەوانی.

بەڕێز لقمان حمد حاجی مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

پێم وایە ماددەی (٩) ئاشکرایە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (٧) فەرموو.

بەڕێز نزار مەلا غفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٧):

یەکەم: هاوبەش بە پێبژاردنێك سزا ئەدرێ لەو بارانەی خوارەوە:

١ بە برێ (٥٠) هەزار ئەگەر ئاوی گرەوەی تەوافە لەسەر عەباری ئاوەکە نەبەسترابێ.

٢- بە برێ (٥٠٠) هەزار دینار ئەگەر دەستکاری پێوەری ئاو و پاشکۆکانی بکات.

٣- بە برێك لە (٤٠٠) هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە (٧٥٠) هەزار دینار زیاتر نەبێ بە گوێرەی تیرەی بۆرییەکە ئەگەر بەبێ مۆلەتی بەرێوەبەرایەتی و فەرمانگەیەك لە یەك هاوبەشی زیاتر هەبوو.

دوو: نرخی ئەو ئاوەی هاوبەش لە تۆڕەکانی ئاو بەپێی حوکمی برگەی یەکەم ئەو ماددەیە بە فیرۆ دراوە بە پێی ماددە و نرخی کارپێکراو لە هاوبەشی وەر ئەگیرێ لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگەکانەوە هەژمار ئەکرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە؟ (کاك مەلا احسان، حەسیبە خان، کاك جیهاد، سەوسەن خان، کاك وەیسی، ئاشنا خان، شنۆ خان، کاك کاروان، مەلا ناصر، کاك دابان، کاك شەمۆل، کاك رزگار، کاك یاسین، شایان خان، کاك گۆران، کاك شاخەوان، دکتۆر کازم، دکتۆر محی الدین، دکتۆر اسماعیل، کاك سیروان، مامۆستا عمر، موژدە خان، مامۆستا ابو بەکر، دکتۆر عوسمان، کاك مەم، کاك مسلم) فەرموو کاك دابان.

بەڕێز دابان محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاست ئەکەم ئەگەر دەرفەت بدەی زیاتر لەسەر ئەو ماددەیە بوەستین، هەموومان هیلاکین ئەزانم، سەرباری ئەوەی ناساغم گفتۆگۆی ئەو ماددەیە راستەوخۆ پەیوەندی بە خەڵکی کوردستانەوە هەیە، دەستپێك، ئەو پرسەی ئاو زۆر گەورەیە، لای خەڵك و ئێمەش زۆر گرنگە، کاتێ هاوواڵاتی ئیستیعدادی تێدایە لەو دۆخە (٦٠) تا (٧٠و١٠٠) هەزاریش بەرەو ژوور بدات بە پێوەری ئاو بیبەستێ، کەوایە ئەو پرۆسەی لا گرنگە، بەڵام لە پشتی ئەوە کاتێ شتی تر ئەبێ و پرۆسەکە گەندەڵی تێدا ئەکرێ، حەقی خۆیەتی دیفاعی لێ بکەین و نەبین بە بەشێك لەو زولمەی لە خەڵك ئەکرێ، ئەو پرسە باگراوندی هەیە و کاك لوقمان وەرتێش ئاماژەی بەوە کرد ماددەی (٢١) و پێوەری ئاو لەسەر داوای وەزارەتی شارەوانی خزێندراوەتە ناو ئەوەوە، هەموو ئەو پرۆژە لەلایەك و پرسی پێوەری ئاو بەلایەك، مەسەلەی تەجاوەز و زیادەڕەوی رەنگە حاڵەت بێ و ماوەیەکی زۆر ببات، مەسەلەی پێوەری ئاو هەموو سەری مانگێك یان دوو مانگ جارێك (٣) کۆمپانیا دێنە بەردەمی ماڵەکە و لەسەر ئەساسی ئەو پێوەرە پارەت لەسەر ئەژمار ئەکرێ، لە کاتی خۆی مەسەلەی پێوەری ئاو لە وەزارەتی شارەوانی کراوە و (٢) یان (٣) کەس کردوویەتی، پرسیان بە پەرلەمانی کوردستان نەکردووە، ئەو پرسە نەچۆتە سەر و سەرکەوتوو نەبوون، جارێ لە ئەنجومەنی شورا بڕیاریان هێناوەتەوە بۆ سزادانی خەڵك و بۆیان نەچۆتە سەر، خۆیان وەکو بەڕێوەبەرایەتییەکانی ئاو و وەزارەتی شارەوانی سزایان داون بۆیان نەچۆتە سەر، ئێستا پەنایان بۆ پەرلەمانی کوردستان هێناوە لە کاتێکدا ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهە و لیژنەی شارەوانییەکان وەزارەتمان بانگ کرد نەگەیشتینە هیچ نەتیجەیەك، دوو کۆمپانیا لە هەرێم پێوەری ئاویان هێناوە و فرۆشتوویانە، لەسەر ئەساسی سەفقەیەك لە سەرەتای ٢٠١٤، ئەو دوو کۆمپانیا لە یەکەم گوژمەی هێنانی (١٠٠) هەزار پێوەر، (٥٥) هەزار پێوەری سینیان هێناوە، لە کاتێدا ئەبوو ئەو پێوەرانە ئیتالی بن و ئەلمانی بن، بۆیان چۆتە سەر و لە بەڕێوەبەرایەتی ئاوی سلێمانییەوە ئاسانکاری کراوە، ئیسَتا لە ٨٠% بۆ ٩٠% ی ئەم پێوەرانە لە سلێمانی شکستی هێناوە و خراپ بوون، بەبێ دیراسە کردن ئەو پێوەرانە هاتۆتە هەرێم، ئەو پێوەرە بۆ شوێنی گونجاوە کە تۆرەکانی پڕ ئاو بن، یانی بۆ سیتیەکان گونجاوە، بۆ ئەو گوندانەی کە بەردەوام ئاوی تێدایە گونجاوە، بەڵام شەبەکەی ئاوی ماڵان کە کاك باڵانبۆ وتی ماڵی ئەندام پەرلەمانە لە هەفتەیەك دوو

جار ئاو دێتەوە و لەو دوو جارەش دوو سەعات دێتەوە، پێویست ناکات پێوەری ئاوی هەبێ و هەوا بخوێنێتەوە و پارەی هەواش بدات، ئەم پێوەرە هەوا ئەخوێنێتەوە، کاك هێڤیدار لێرە نییە، پێوەرێکی ئیتالی دەرەجە یەك بە حزوری بەرێزان لە شارەوانی دام بە دەستی کاك هێڤیدار و فوی پێدا کرد هەوای ئەخوێندەوە، هەوا و هەر جولەیەکی تر ئەخوێنەوە، هیچی تێست نەکراوە و لەگەڵ عەقدەکە کە هاتووە، بە وەسلی گومرگی هاتۆتە هەرێم، قەرار بوو ئەو کۆمپانیای پێوەر ئەهێنێ بنکەی خزمەتگوزاری چاك کردنەوەی پێوەری هەبێ، هیچ یەکێ لەو کۆمپانیایانە بنکەی خزمەتگوزاری چاکردنەوەی پێوەر نییە، لە ساڵی ٢٠١٧ەوە کۆمپانیااکان خراونەتە بلاك لیستەوە و کۆتاییان بە کارەکانیان هێنراوە، کۆمپانیای جنون سەرباری ئەوەی لە ٢٠١٧ەوە لە لیستی رەشە، تا ئەو دەقەیەش پێوەری ئاو بە خەڵك ئەفرۆشێ و هەلئەکوتێتە سەر مااڵن، ئەو پێوەرانە وا لە عەقدەکە هاتووە پێویستە بەرگەی پلەی گەرمی و ساردی بگرێ، لە مەنتیقەی گەرمیان ئەو پێوەرانە زوو تێك ئەچن، چونکە گەرمە، لە شارباژێر و بناری گوێژە و ئەو شوێنە ساردانە بەرگەی ناقس پێنج ناگرێ لە زائید پێنج تێك ئەچن، قەرار بوو لە ٥٠٪ فەرمانبەرانی بەرێوەبەرایەتییەکانی ئاو و وەزارەتی شارەوانی بخرێتە سەر کۆمپانیاکان، بەاڵم هیچیان نەخراوەتە سەر ئەو کۆمپانیایانە، داتا سەنتەر پرۆسەیەکی زۆر خەتەرە، قەرار بووە لە دهۆك و هەولێر و سلێمانی ئەو داتا سەنتەرە هەبێ، چونکە هیچی کەمتر نییە لە بنکەیەکی ئاسایشن کۆد و ناوت لێ وەرئەگرێ، ژمارە تەلەفۆنت لێ وەرئەگرێ و بە جی پی ئێس ئەرواتە سەر ماڵەکە و هەموویان پێچاوەتەوە و تەنیا لە هەولێر نەبێ، کۆمپانیایەی سلێمانی نازانێ ئەوەی هەولێر چین، ئەوە پرۆسەیەکی بازرگانییە تەنیا مەبەست فرۆشتنی پێوەرە بە مااڵن، لە دەربەندیخان پێوەر بە گەرەك فرۆشراوە کە تۆری ئاوی بۆ نەچووە و پارەکەیان لێ وەرگرتووە، بەاڵم هیچ گەرەکێك کە ماڵی مەسئول و بەرپرسی تێدایە پێوەری ئاو نەچووە، ئەو پێوەرانە بوون بە گرفت، هەرێمی کوردستانە تۆرەکانی بەردەوام ئاوی تێدا نییە، دوو هەفتە جارێ هاوواڵتی ئاوی بۆ ئەڕوات، ئەو پێوەرانە بوون بە بەربەستن ناهێلی بە موزەخەش ئاوەکە بێت، خاڵێکی زۆر گرنگ، داهاتی حکومەتی هەرێم مانگانە لە پرۆسەی ئاو لە داهاتی ئاو لە داهاتی پێشتر حدودی (١٦) ملیۆن دۆلار بووە، ئێستا بەو پێوەرە مانگانە یەك ملیۆن دۆلاری بۆ کۆنابێتەوە، داتاکانی وەزارەتی شارەوانی هەمووی هەاڵەن، لە پێناو ئەوەی عەقدی کردووە لەگەل سێ کۆمپانیا بۆ خوێندنەوە پێوەری ئاو ئەبێ لە ٨٠٪ خەڵك پێوەری ئاوی بەستبێ، بەاڵم بە قسەی کۆمپانیاکان لە ٣٠٪ نەبەستراوە، رۆژانە ئەبینین لە دەقەری راپەرین و کۆیە و گەرمیان خەڵك پێوەری لێ ئەکاتەوە، چونکە زیاتر لە چوار گوزمە پێوەری خوێندۆتەوە زیاتر لە (٤٠٠) هەزار بۆ خەڵك هاتۆتەوە، لە ساڵی رابردوو کۆمپانیا و هاوواڵتیانمان بینیووە و زانیاریمان کۆکردۆتەوە، کۆمپانیاکانی خوێندنەوەی پێوەر بنکەکانیان داخست ساڵی پار بە فشاری وەزارەت خۆ کردوویەتییەوە، ئەوکاتی وەزارەت (١٠٠ بۆ ٢٠٠) هەزاری غەرامە بۆ هاوواڵتی بڕیووە، نووسراوی کۆمپانیا هەیە ئەڵێ غەدرە لەو قەیرانە تۆ سزای هاوواڵتی بدەی، یەعنی کۆمپانیا لە وەزارەت زیاتر دڵی بە هاوواڵتی ئەسوتێ، وەزارەت سووڕە چونکە لەو عەقدە ئەو پرۆسە شکست بێنێ حکومەتی هەرێم و وەزارەتی شارەوانی (٦٠) ملیۆن دۆلار بە هەرسێ کۆمپانیاکە ئەدۆڕێنێ، بۆیا وەزارەت سووڕە، ئەو پارەیە لە گیرفانی هاوواڵتی بە فشارە، مانگی (١١) ی ٢٠١٧ ئەو دوو کۆمپانیایە لە بلاك لیستن، کۆمپانیای جنون کە ئیشی فرۆشتنی پێوەری

کردووه، هەمان کۆمپانیا ناوەکەی گۆڕیوە کە چۆتە بلاك لیستەوە و کۆمپانیای گرنگی دروست کردووە و بە سەفقە هاتووە خوێندنەوەی پێوەریشی بۆ دەرچووە کە کۆمپانیایە لە بلاك لیست بووە، داوا لە هاوڕێیانم ئەکەم با نەبین بە بەشێك لە زوڵم کردن لە خەڵك، ئەو پرۆسە لە پەرلەمانی کوردستان لە بەینی لیژنەی ئێمە و لیژنەی شارەوانی گەورەترین کێشەیە، نەگەیشتینە نەتیجە و پێشم سەیرە هاتۆتە ناو ئەو پرۆژەیە، داواکارم ئەو برگەیە و ماددەی (٢١) و هەر وشەیەك ناوی پێوەری ئاوی ماڵانی تێدابێ لەو پرۆژەیە لابرێ، چونکە پڕ کێشەیە و با نەبێتە ئەوەی ئێمە و خەڵکیش دژی یاسایەك بوەستین لێرە دەری ئەکەین، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، چۆن چەپڵە ئاسایی نییە بۆ فراکسیۆنی پارتی و یەکێتی، بۆ بەڕێزیشتان ئاسایی نییە نابێ چەپڵە لێ بدەن.

بەڕێز لقمان حمد حاجی مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە لیژنەی شارەوانی دیراسەیەکی ورد و بەدواداچوونی وردمان بۆ پێوەری ئاوی ماڵان کردووە، لەگەڵ وەزارەتی شارەوانی و بەدیاری کراوی لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو و ئاوەڕۆ هەموو ئەو خەلەل و کەموکوڕیانەی لە بواری پێوەری ئاوی ماڵان هەیە رووبەروومان کردوونەوە، هەموو ئەو سکاڵایانەی لەلایەن هاوواڵتیان هاتوونە سەبارەت بە خراپی کوالێتی پێوەر و زیاد خوێندنەوەی پارە و هەوا خوێندنەوە و بەشێ لە شار و شارۆچکەکان ئاو تەسفیە ناکرێ و بێ تەسفیە کردنی ئاو پێوەر فەرز کراوە بەسەر هاوواڵتیان، هەموو ئەو کەموکوڕیانەمان گەیاندۆتە وەزارەتی شارەوانی، وەزیری شارەوانی بەڵێنی پێداین ئەو پرسە بە حوکمی ئەوەی بەر لەو کابینەیە گرێبەستەکە واژوو کراوە بباتە ئەنجومەنی وەزیران، بۆ ئەوەی بتوانین چارەسەر بدۆزنەوە، بە هیچ شێوەیەك لە لیژنەی شارەوانی نەچووینەتە ژێرباری پشتیوانی لە پێوەری ئاوی ماڵان بکەین، لە ئێستاش ناچین، لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی شارەوان بە وردی دیراسەی ئەو پرسە و خاڵەکانیش دوای ئەوەش، ئەکید لە ماددەی (٢١) یش سەرنج و تێبینی زۆر لەسەر پێوەری ئاوی ماڵان هەیە، چی لە بەرژەوەندی هاوواڵتیان بێ لە لیژنەی شارەوانی و بە هاوکاری لیژنەی یاسایی ئەکەین، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەبارەت بە خاڵی دوو، لە برگەی یەکەم ئاماژە بە برگەی یەکەمی ماددەی (٥٤) ی پەیڕەو دوای ئەو شەرحەی بەڕێز کاك دابان کردی و بەدواداچوونی پێشتریشان هەبووە، دوای قسەکانی بەڕێز سەرۆکی لیژنەی شارەوانی هیچ کەس سەبارەت بەو بابەتە دووبارەی نەکاتەوە، تا هەردوو لیژنەی پێکەوە ئەگەنە سیغەیەکی هاوبەش و پێمان ئەڵێنەوە، پێویست بە دووبارە ناکات، تێگەیشتین موشکیلەی پێوەری ئاو چین لێئەگەرین بۆ لیژنەی تایبەتمەندو لیژنەی قانوونی، دووبارە کردنەوەی ئەوە موخالەفەی پەیڕەوە، هەر کەس قسەی تری هەیە با بیکات، فەرموو شنۆ خان.

بەڕێز شنۆ اشقی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی قسەکانی کاك دابان ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەلا ناصر.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك دابان دەکەم، بەڵام لە ماددەی (٧) بڕگەی یەکەم بە تایبەتی خاڵی یەك بڕی پەنجا هەزار دینار ئەگەر ئاوگرەوە لەسەر عەمباری ئاوەکەی نەبوو، لەبەر ئەوە هاووڵاتی کە پێوەری داناوە و ئیمانمان بە پێوەرەکە هەیە، پێوەری نەبەستووە بۆچی غەرامە بکرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە نییە ئەڵێین لابرێ، بینیومانە تەنکی سەربانی پڕ ئەبێ ئەو ئاوە بەسەر ئەو جادەیە ئەڕوا، هاووڵاتیانی هەرێم چاوی ئێمەن بەس ئاویش سامانی نیشتیمانییە، بە تەنیا هی ئەو نەوەیە نییە، هی نەوەکانی داهاتووشە، قەیچی ئەکات.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

تەوافە دائەنێ، بەڵام پارەی لەسەر سەرف ئەکرێ ئەگەر ئاوەکەی بڕوا.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بەهجەت.

بەڕێز بەهجت علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی یەکەم خاڵی یەکەم، بەهایەت تەوافا ئاقێ ل سەر تانکێت بانا جەنابێتا بەحس کری پێنج هەزارە، ئەگەر ئەڤ ێ بژاردنا پەنجا هەزار دیناڕە، چەند ل سەدێ زێدە کریە، پێشنیار دکەم بکەنە (٢٥) هەزار دینار.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەی ئەگەر دوای (٢٥) هەزارەکەش هەر نەیبەست؟ فەرموو سەرۆکی لیژنەی یاسایی ئەگەر کردمان بە (١٥) هەزار ئەگەر تەوافەی نەبەستبوو، دوای هەر نەیبەستا، بۆمان باس بکە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەکانی دواتر ئەگەینە سەر.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەوسەن خان.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی یەکەم، هاوبەش بە بڕی (٥٠) هەزار سزا ئەدرێ، پێم وایە ئەو بەهەدەردانی ئاوە لە شوێنێ بۆ شوێنێکی تر جیاوازە، لە کۆمپانیایەك دە تانکەری ئاو دانراوە، لە ماڵێك یەك تانکەرە، هیچ تەوافەیەك نەبەستراوە، پێویستە جۆری سزا بەپێی بەهەدەر دانی ئاو بێ، لەو بڕگەیە بە گشتی تەحدید کراوە و سزاکەش (٥٠) هەزارە، دادپەروەری نییە، پێشنیار ئەکەم بکرێ بە پێی بەهەدەر دانی ئاو، من لە لیژنە تایبەتەکان ئەپرسم ئەی ئەو کۆمپانیایانەی کە ئەسلەن تەوافەی ئاویان

نەبەستووە و شوێنی تانکەری ئاویان لە پەناگەیە، چۆن تەعامولیان لەگەڵ ئەکرێ و سزا ئەدرێن، ئاو سامانێکی وڵاتە، چەند سزای لەسەر بێ کەمە، هەموو ئەزانین بەهۆی نەبەستانی تەوافە ئاوێکی زۆر بەهەدەر ئەڕوا، سزاکەی چەند بێ کەمە، هاووڵاتی پابەند ئەبێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سەروان.

بەڕێز سەروان محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری کاك دابان ئەکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەلا وەیسی، فەرموو ئاشنا خان.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری کاك دابان ئەکەم، لە ماددەی (٧) تێبینیم هەیە لەسەری، ئیزافەیەکم هەیە و بڕەکانیش ئاماژە پێ ئەدەم، بڕی (٢٥) هەزار ئەگەر تەوافە نەبەستراوو یان لە کار کەوتبوو، چونکە لە کاریش کەوتبێ وەك ئەوەیە نەیبەستبێ، دووەم بڕی (٢٥٠) هەزار دینار ئەگەر دەستکاری پێوەری ئاو و پاشکۆکانی بکات بێ ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگە، بۆی هەیە بە ئیزنی فەرمانگە دەستکاری بکرێ، سێیەم، بە بڕێك لە (٢٥٠) هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە (٥٠٠) هەزار دینار زیاتر نەبێ بە گوێرەی تیرەی بۆڕییەکە، ئەگەر بێ مۆڵەتی بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە لە ئاو هاوبەشی زیاتری هەبوو نا، مەرج نییە هاوبەشی زیاتری هەبێ، پێشنیار ئەکەم بەو شێوەیە بێ، بۆڕی بەستبوو لە تۆڕی ئاو یان بۆڕی زیاتری لە ڕێپێدراو بەستبوو، پێشنیاریش ئەکەم بڕگەیەکی تر زیاد بکەن، (٥٠٠) هەزار دینار سزا ئەدرێ ئەگەر بۆڕی لەسەر تۆڕ بەستبوو، بینا و خانوو مۆڵەتی نەبوو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مۆڵەتی نەبوو بە هاوبەش هەژمار ناکرێ و عقوبەش بەس بۆ هاوبەشە، هاوبەشیش موعەرەفە، مۆڵەت بۆ ئەو کەسەیە بیناکەی مۆڵەتی هەیە، فەرموو دکتۆر کاظم.

بەڕێز د. کاظم فاروق نامق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەندێ رای تر هەیە لەسەر بڕگەی دووەم، بەدەر لە پێوەری ئاو ئەو هەموو کێشەی هەیە، لە بەستنی پێوەرەکەش پارە لە هاووڵاتی وەرگیراوە، نزیکی هەشت هەزار وەرگیراوە، بەدواداچوونم کردووە خۆم چووم بۆ بازار کۆمپانیا هەبووە لە بازار وتوویەتی ئەو سەعاتی ئاوەم بە کوالیتی باشتر هێناوە تەنیا بە حەوت دۆلار، چەند دانەیەکم لێ فرۆشتووە و حکومەت هاتۆتە سەرم پێی ڕاگرتووم، وتوومە خۆتان بیفرۆشن بە هاووڵاتی بە حەوت دۆلار، بۆ ئەوەی هاووڵاتی و قازانج بکات، وتوویانە نابێ نە تۆ بە حەوت دۆلار بیفرۆشی و نە ئێمەش بە حەوت دۆلار ئەیفرۆشین، ئەبێ هاووڵاتی بە (٤٢) هەزار بیکڕێ و (٨) هەزار بۆ بەستنە و جگە لەوە دائەنیشی بە دیار سەعاتی ئاو فیکەت بۆ لێدەدا، هەوا یەت و پارەش حیسابە، لە هیچ وڵاتێ

نەبووە لە ٦٠٪ پێکهاتەی جسمی بەشەر ئاوە، لە بەریتانیا نیـیە ئـاو بە پێـوەر بـێ، ئـاو سـەرچاوەی ژیـانە، هـاووڵاتی پێـوەر نەبەسـتێ ئەبـێ وشـك بیێـتەوە، ئەبـێ ئەو پێـوەرە راگیـرێ، کـوالێتی زۆر خراپە، پێشنیار ئەکەم ماددەیەك زیاد بکرێ بەو شێوەیە (هیچ هاووڵاتی یان هاوبەش مولزەم نییە بە بەستنی پێوەری ئاو)، چۆن جاران هاووڵاتی بەپێـی مەتـری مەسـاحەی ئـاو ئـاوی پـێ ئەدرا بەو شێوازە، هەرچەند ئەوەش نا عەدالەتییە لەبەر ئەوەی ئاو (٢٤) سەعات نییە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر اسماعیل.

بەڕێز د. اسماعیل علی طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی یەکەم، بڕی (٥٠) هەزار دینار ئەگەر ئـاو گـروەی لەسـەر عەمبـاری ئـاو نەبەسـتبوو، ئیشـکاڵێك هەیە، بەسـتوویەتی بەس بە عـاتڵی بەسـتراوە، حەل نیـیە ئەبیـێ لیـژنە حەل بـدات، پشـتگیری مامۆستا دابان دەکەم، خالا دوو و سێ نەمینیتن، ئیشکال ل سەر پێوەری دکەتن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سیروان.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی دووەم هاوبەشی کۆمپانیا جیا نەکراوەتەوە لە هاوبەشی ماڵ، ئەوەش غەسلی سـەیارەی هەیە زۆر لەو پارەیە زیاتر سەرف ئەکات ئەگەر سەرپێچی کرد ئەبێ جیا بکـرێتەوە، لە هەمـوو ئەو یاسایە ئەگەر بڕگەیەك زیاد بکرێ، کۆمپانیا هەیە بە قەد هەزار ماڵ سـەرف ئەکـات، وەکـو ئەو دوو هاوڕێیە ئەزانم باستان کرد، ئەو پێوەرە لە وڵاتی ئێمە بیـرمە سـاڵی چـوار جـار کەسـی ئەهـات ئەو پێوەری ئاوەی ئەخوێندەوە و هیچ کەس بۆ نەبوو دەستکاری ئەو قورقوشمە بکات، پـارەیەکی زۆر کەم، باوکم (٤٥) دینار هەبوو (١٠٠) فلسمان بە سێ مانگ ئەدا، ئێستا چارەسـەر ئەوەیە ئەو پێـوەرە دائەنرێ دە ساڵی تر هاووڵاتی لای ئەبات و شـتی تـر دێـتە ئـاراوە، پێـوەر ئەبـێ گەورەیـی خـانوو و سەرنشینی خانوو، مالی پێنج کەسە بزانرێ چەند ئاو سەرف ئەکات بۆ خۆ شوشتن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شەمۆل.

بەڕێز شەمۆل اشین صابر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی قسەکانی کاك دابان ئەکەم بە لابردنی خاڵی دوو بڕگەی یەکەم لەو ماددەیە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك گۆران.

بەڕێز گۆران عمر علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك دابان ئەکەم بۆ خاڵی دوو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك رزگار.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك دابان ئەکەم، ئەو سعرەی لەسەر ئاو هەیە، لە لیژنەی شارەوانی موناقەشەمان کرد، جیاوازی لە ناوچەکانیش بکرێ، سەیری کفری بکەی ماڵێك دوو داری هەبێ ئەبێ لە چلەی هاوین جارێك ئاوی بدات، لە پێنجوین بە سێ رۆژ جارێ ئاوی نادات، ئەوە وا ئەکات ئاو لە سنووری گەرمەکان سەرف بکرێ، یەك سعریشە، بۆ نەوت پێنجوین بە جیا لەگەڵ گەرمیان حیساب ئەکرێ، بۆ ئاویش با وابێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو مامۆستا نەجات.

بەڕێز نجات شعبان عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پەخشان خانی وتی ئاخافتا کاك دابانی ئاخافتنا هەمیایە، قەبیل ناکەم ئەقە هەمیا نییە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو حەسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەلایەن زۆربەی هەڤالان تێنەگەیشتنێك لەسەر خوێندنەوەی ئەو یاسایە هەیە، هەموومان خەمی هاوواڵاتیمانە، لە هەمان کاتیش زۆرجار ئەتوانرێ لە رێگەی پێبژاردنەوە هاوواڵاتی پابەندی یاسا بکرێ، نموونە لە هۆڵەندا بۆ پاراستنی ژینگە هاوواڵاتیان لە رێگەی یاسا و پێبژاردنەوە پابەندی بنەماکانی ژینگە کراون، بۆ مادده (۷) یش پشتگیری رای هاوبەش ئەکەم، پێویستە ئەو بڕەی دانراوە کەمە، پێشنیار ئەکەم بکرێتە سەد هەزار.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەلا احسان.

بەڕێز احسان محمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ل دەست پێکێ دەست خۆشی ل هەردوو لیژنەی تایبەتمەند ئەکەین، پشتگیری گوتنا کاك بەهجەت ئەکەم، (۵۰) هەزار زۆر کەمە بۆ تەوافێ، زۆربەی خەلکی ئیحتیماله تەئسیری مالی خۆ دکەتەقە، لە خالا سێ یەکەم بیژیتن مەبلەغەکی (٤۰۰) هەزار کێمتر نەبیت و (۷۵۰) هەزار زیاتر نەبتین، ئەگەر بێ مۆلەتا بەرێوەبەرایەتیا فەرمانگەهێ ئێك هاوبەش زیاتر هەبوو، دیتنا من بێ مۆلەتی بەرێوەبەراتیا فەرمانگەهێ بێتە ژی برن، چنکی ئەگەر لە یەك هاوبەش زیاتر هەبوو بە بێ مۆلەت کو رێی دایە بەبێ مۆلەت دوو خەتا بۆ خۆ بینیتن ئەقە دەبیتە بابەتێ گەندەلی و گەلێت جارا نەکرن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لە هەولێر ژمارەکی زۆر زەوی (٢٠٠) مەتری مان هەیە کراوە بە دوو سەد مەتری، حکومەت ناچارە دوو هاوبەشی بداتێ، فەرموو کاك کاروان، فەرموو دکتۆرە شایان.

بەڕێز شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك دابان ئەکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر محی الدین.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە پەیوەندی بە تەوافە هەیە ئەپرسم فەرمانگەکانی حکومەت بە تایبەتی شارەوانییەکان توانای ئەوەیان هەیە چاودێری هەموو مالّەکان بکەن کە زیاتر لە ملیۆنێك و نزیکی دووسەد هاوبەشیان هەیە، بزانن تەوافەیان هەیە یا نا، پێش ئەوەی هاوولّاتی سزا بدرێ پێویستیان بە هەلمَەتێکی هۆشیار کردنەوە هەیە بۆ ئەوەی سزا نەدرێن، سەرباری پشتگیری کاك دابان، بە گوێرەی ئامارەکانی ئەنجومەنی پارێزگای هەولێر لە مانگی یەکی ٢٠٢٠ تا مانگی (٨) ی ٢٠٢٠ دە هەزار هاوبەش لە هەولێر موراجەعەی بەرێوەبەرایەتی ئاویان کردووە لەسەر کێشەیی پێوەری ئاو، کێشە ئەبێ چارەسەر بکرێ، نە هەدەردانی ئاو بەو شێوەیە و نە هاوولّاتی زەرەرمەندێ بێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم اسکندر مەم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کرا، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر.

بەڕێز د.زێدان رشید خان اودل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی ماددەی (٨٨) بڕگەی یەکەم لە پەیڕەوی ناوخۆ هەر ئەندامێکی بەرێز مافی قسە کردنی هەیە بۆ دوو خولەك، دەست خۆشی لە بەرێزتان ئەکەین، ئەزانین لەبەر ئەوەیە ئەتانەوێ هۆلی پەرلەمان ئارام بێ، ئەندامان بە ئازادی خۆیان قسە بکەن، بەلّام ئەوە مانای ئەوە نییە کەسێك لە کەسێکی تر دلّسۆزتر، هەموومان دلّسۆزین، ئەگەر بابەت پێوەری ئاوی مالّان بێ بە هیچ شێوەیەك لەگەڵ ئەوە نین غەدر لە هاوولّاتی بکرێ بۆ قازانجی کۆمپانیایەکی دیاری کراو، پێمان باشە بە رەچاوی کردنی ئەو جۆری ئارامیەی ناو پەرلەمان و ئەو مافە بۆ هەموومان وەکو یەك بێ، ئێمە خۆمان بە بەشێکی گرنگی هاوولّاتیان ئەزانین، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە هەندێ جار دەرفەت ئەدەین بە تایبەت لە موناقەشەی قانوونەکان، لەبەر ئەوەی بەڵکو شتێکمان لە بیر چووبێ و ئەوان دەوڵەمەندی بکەن، بەڵام ئەبێ قسە کردنەکە پەیوەست بێ بەو ماددەی قانوونییەی قسەی لەسەر ئەکرێ، نەك بابەتێکی تر، سوپاس، فەرموو دکتۆر عثمان.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بە ناوی پرسیار یان پێشنیار بێ ئایا پێتان باش نیە فەقەرەیەك ئیزافە بکرێ، بۆ ئەوەی ئەگەر کارێکی تێکدەرانە کرا سزایەکە جیا بێ لەوەی کارێکی لائیرادی بێ، لە یاسای سەماویش دوو قەتل هەیە، عەمدی و خەگء، عەمد ئەکوژرێتەوە و خەگء ناکوژرێتەوە، پیاوێك خانووی دروست ئەکرد گەڵابەیەکی هێنا شوێنەکە نەوی بوو تایەکەی نیشت و بۆڕی بن ئاوەکەی شکاند، ئەو سزایە جیا بێ، ئەگەر کۆمپانیایەك کارێکی تێکدەرانەی کرد لە تۆڕی ئاو بۆ ماوەی (١٠تا ١٥) رۆژ چاکی نەکردەوە، ئایا سزاکەی هەر وەکو ئەو رۆژە ئەبێ چاکی ئەکاتەوە، چەند تاخیری بکات زیاد ئەبێ یان نا، ئەو پێوەری ئاوەش لابرێ وەك کاك دابان وتی، سوپاس، ئەگەر ماش داوای لێبوردنی گشتی لە هەموو ئەو غەرامانەی هەیە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ڕێبوار.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حەقە ئەوانەی لێرە دانیشتوون لە (١١) بەیانی تا ئێستا بە ئێوەی بەڕێزیشەوە کاتێ گفتوگۆ ئەکەین بۆ دەوڵەمەند کردنی تێکستەکەیە، ئەتوانین بۆ مۆڵەت وەکو هەندێ هەڤاڵان بچینە ماڵەوە و ئیسراحەت بکەین و دۆڵمەیەکی گەرمیش بخۆین، حەقە گفتوگۆی ئێمە بە هەند وەرگیرێ، بە نیسبەت خاڵی یەکەم و بڕی سزا (٥٠) هەزار دینارە، من قسەیەکی جیاوازم هەیە لەگەڵ ئەو برادەرانەی پشتگیری ئەوە ئەکەن (٥٠) هەزارەکە دابەزێ، پێم باشە بکرێ بە سەد هەزار، ئەزانی مەعاناتی ئەو کەسەی کە ئەنالێنێ بە تایبەت شوقەکان، شوقەی سەرو ئەگەر تەوافەی نەبەستبێ ئەوەی ژێرەوە مەعاناتی هەیە، حەقە بۆ تەشجیعی ئەوەی ترسێك هەبێ حەقە سزا زۆرتر بێ، بە نیسبەت پێوەری ئاو، ئەگەر داوا بکەین پێوەری ئاو نەمێنێ لەو پێشنیارە یاسایە لەبەر ئەوەی کەموکورتی تێدایە لەگەڵ ئەوەین ئەو کەموکورتیانە نەمێنێ، بە شێوەی ئاسایی هاوولاتی سوودی لێ وەرگرێ، حکومەتیش لەسەر ئەوە کرێی ئاو وەرگرێ، ئەگەر داوا بکەین لاچێ شتێکە داواش بکەین پێوەری ئاوی باش هەبێ پێداچوونەوە بەوە بکرێ ئەوەی هەیە شتێکی تر، من لەگەڵ ئەوەم بمێنێ، بەڵام پێوەرێکی تر بە ستاندارد دابنرێ بۆ ئەوەی هەردوولا سوودمەند بن، لە ماوەی رابردوو هەندێ حاڵەت رووبدا لە هەندێ گەڕەك، نموونە لە یەك دوو گەڕەك وەکو گرێبەست، مەسەلەی جیابەیە حکومەت وەریئەگرێ، نەمبیستووە کۆمپانیا جیبایە وەرگرێ، لە یەك دوو گەڕەکی شاری هەولێر بیستوومە کۆمپانیا هەبووە کۆمپانیا کرێی ئاوی وەرگرتووە، پێشنیار ئەکەم حەسرەن ئەبێ حکومەت و لایەنی پەیوەندیدار ئەو پارە وەرگرن، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك حیکمەت.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەست خۆشی ل لیژنێت تایبەتمەند بەڕێزتان ئەکەم، (٥٠) هەزار سزا ئەگەر نەبەسترابێ، هاوڕام دگەل قسەکانی دکتۆر ڕێبوار، لازمە بێتە زێدە کرن، راستە پێنج هەزارە بەس زەرەرێ وی چەندە، ئاڤ ب جادە دچیتە خارێ، تەمام هاورای قسەکانی دکتۆر ڕێبوارم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك یاسین.

بەڕێز یاسین خضر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك دابان ئەکەم، پشتگیری ئەوەش ئەکەم پارەی سزاکە کەم بکرێتەوە بەڵام ببەسترێ، دکتۆر ڕێبوار وتی کۆمپانیا پارەی مااڵن وەرئەگرێ، بەڵێ لە رانیا کۆمپانیایەك پارە ماڵان خڕ ئەکاتەوە، مەسەلەی ئەو پێوەرە هەیە نەیبەستووە، (٢٠٠) هەزاری لێ سەندراوە، هانای بۆ من هێناوە و ئەڵێ من ئاگام لێ نەبووە خانووم فرۆشتووە لە دائیرەی تاپۆ و زەریبە وتوویانە تا وەرەقەی پێوەری ئاومان بۆ نەهێنێ تاپۆت بە ناو ناکەین، قانوونێك هەیە لە شارەوانییەکان ئەڵێ لە (٢٤) سەعات (٢٢) سەعاتت ئاوی هەبێ، ئینجا مانگی دە هەزاری بدەی، ئێستا بە (٤٨) سەعات یەك سەعات و نیو ئاو هەیە، (١٠) هەزاریش وەرئەگرێ، بۆ هاوواڵتییەك نییە (٤٨) سەعات، یەك سەعات ئاو هەبێ، مانگ نییە بای سەد هەزار ئاو نەکرم، ئەو پێوەرە حەقە حکومەت بۆخۆی بیکات، بچێ ئەو پێوەرەی زەمانی بەعس هەبوو باشترین پێوەر بوو با دایبنێ، نەك هەواش بخوێنێتەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عمر.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی یەکەم لەگەڵ قسەکانی کاك سیروانم کە وتی جیای بکەینەوە بۆ هاوواڵتی و کۆمپانیا، زۆر جیاوازە هاوواڵتی لەگەل کۆمپانیایەك ئەو سەرپێچیە بکات، دوو، (٥٠) هەزاری تەوافە، دوو جۆر هەیە، یەکیان بە ئەنقەست ئەبێتە هۆی بەفیرۆ چوون، جۆرێك بە هۆی خراپی ئاوە لەو شارۆچکە یان گەڕەکە، هەیە بە ناچاری تەوافە ئەبەستێ و هەست بە مەسئولیەت ئەکات لە زستانە ئاو زۆرە، لە هاوین ئاو نامێنێ خوا خوایەتی سەرکەوێ بۆ ناو تانکی، ئەچێ تەوافە لێ ئەکاتەوە، ئەبێ گەشەی یاساکان هاوتا بێ بە گەشەی خزمەتگوزاری، ناکرێ هەفتەی یەك ڕۆژ ئاو لە هاوین بێتەوە تۆ لەسەر نەبەستنی تەوافەکەی لە کاتێکدا پەیوەندی بە خزمەتگوزارییەوە هەیە (٥٠) هەزار غەرامەی بکەی، پێم باشە ئاوای لێ بکرێ، یەك، ئەگەر بە ئەنقەست بوو سزا بدرێ بۆ جاری یەکەم دە هەزار، بۆ جاری دووەم (٢٥) هەزار، بۆ جاری سێیەم (٥٠) هەزار، سەبارەت بە دووەم، پێوەری ئاو وەکو پێوەری کارەبا وایە، (٣٥) هەزارە وابزانم، یەك ئیشیش ئەکات، پێم سەیرە بێت بڵێ (٤٠)

هەزاریت ئەوێ بۆت ئەبەستین، (٥٠) ئەوێ بۆت ئەبەستین، (٨٠) ئەوێ، فەرقی چیە، ئەو کۆمپانیایانە ئیستغلالی دۆخەکەیان کردووە، پشتگیری قسەکانی کاك دابان ئەکەم لە خاڵی دوو، سەبارەت بە خاڵی سێ بۆ هاوولاتی....

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

یەك پرسیار، هاوولاتییەك بچێ دوو ئاو راکێشێ، بە ئەنقەست، ڕەنگە تەئسیری لەسەر دراوسێی هەبێ.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

..... وەکو عەرزم کردی یاساکان هاوتای ژیانی خەڵك گەشە بکات، لێرە بە (٧٥٠) هەزار غەرامەی بکەی با سەرپێچیش بێ، ئەو سەرۆك خێزانە مووچەکەی (٤٠٠) هەزار و پێنج منالّی هەیە، ئەو سزایە لەسەر حیسابی منالّەکانیشە، تەنیا هەڵەی باو نییە، بۆیە سزا ئەبێ حیکمەتی هەبێ، ئەوەندە تۆند نەبێ زولمَی هەبێ، بۆ هاوولاتی کەم بکرێتەوە بۆ نیوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەبارەت بە خاڵی یەك، ئەو قسەی دکتۆر محی الدین زۆر دەقیقە، لە ڕووی عەمەلییەوە شارەوانییەکان ناتوانن مالّ بە مالّ بگەڕێن بزانن کێ تەوافەی بەستووە، عادەتەن ئەوانەی ئاو لە مالّیان دێتە دەرەوە بۆ سەر جادەکە، یان شارەوانی خۆی ئەیبینێ، یان خەڵك شکایەت ئەکات، ڕەنگە ئەوانە عقوبە بدرێن، ئەگەرنا کەسێ خۆی ئاوی نییە بڕوا ناکەم شارەوانی بچێ و بزانێ ئەو مالّەی کە ئەسلەن خۆی ئاوی نییە عقوبەی بدات، بۆ ئەوانەیە ئاو لەبەر دەرگا ئەڕوا یان سەیارە ئەشۆن، فەرموو کاك موسلیم.

بەڕێز مسلم عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەی زۆر کرا، پشتگیری کاك دابان ئەکەم بۆ خاڵی دووەم، بۆ خاڵی یەکەمیش (٥٠) هەزارەکە خۆزگە بەدواداچوون ئەکرا بۆ بەستی تەوافەی مالّان، چونکە جیرانم هەبووە دوو تا سێ ڕۆژ سەفەری کردووە ئەو ئاوە بەردەوام ڕۆیشتووە و تەلەفۆنم بۆ کردووە و ئیزنم وەگرتووەو بەسەر دەرگا چوون گرتوویانەتەوە، سێیەم، ئەو نرخەی دیاری کراوە، قسەم لەسەر نرخەکە نییە، قسە لەسەر ئەوەیە لیژنەی موختەس جیاوازی بکات لە خەملاندنی نرخ، سێ بۆڕی سێ ئینجی کە سێجار ڕاکێشراوە جیاوازە لەگەڵ دوو بۆڕی و سێ بۆڕی (٢٤) ئینجی، ئەو نرخە ئەبێ لیژنەی موختەس دیاری بکات، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو موژدە خان.

بەڕێز مژدە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر خاڵی دووەم کە ئەڵێین ئەو کۆمپانیایانەی ئەو پێوەرەیان بە خەڵك فرۆشتووە ئەسەلمێنین کە ئەو پێوەرە لە شوێنی خۆی باوی (١٦) دۆلارە، بەڵام قسە لەگەڵ ئەوانە کردووە پێوەریان فرۆشتووە و چوونەتە بەردەرگای مالّان، هەیە وتوویەتی بە ئارەزووی خۆمان پارەمان وەرگرتووە، لە ڕانیە (٤١) هەزار و (٤٥) هەزاریش بۆ هەمان پێوەر وەرگیراوە، ئەو سێ کۆمپانیایانە

به قسەی وەزارەتی شارەوانیش چێك كردنەوەی وەزارەتیان كردووە بە ئەلیكترۆنی، بۆیە پێیان وتوون ئەتوانن ئەو پێوەرانە بێنن و ئەتوانن حەقی ئەوە بخەنە سەر پێوەرەكە، من كرێی ئاوم بۆ دێتەوە یەك یان دوو هەزار كەمتر دابشكێنێ، یانی خۆی (١٦) تا (١٧) دۆلارە، لە هەندێ گەڕەك پێوەر بەستراوە هەندێك نەبەستراوە، لە گەڕەكی ئاوبارەی سلێمانی هەموو مالێك پێوەرەی بەست و دە هەزاری بۆ دێتەوە، حیكمەتی بەستنی ئەو پێوەرە چییە، بە نموونە ماڵ هەیە تا (١٠٠) هەزاری سەرف كردووە تا پێوەری بەستووە، من كە نەمبەستووە وەك ئەو دە هەزارم بۆ بێتەوە، هەیە (٣٥٠) هەزاری بۆ هاتۆتەوە ژنێك و پیاوێكی بەتەمەن بوون كە چوون بۆ دوكانێك ویستوویانە چاكی بكەنەوە وتوویەتی (٣٥٠) هەزارم بۆ هاتۆتەوە یەك دەرخت لە حەوشەكە نییە، رۆژی یەك شەمە بەدواداچوونم كرد بۆ بابەتی ئەو پێوەرانە، هەموو مالێك (٤٠٠) هەزار دینار بە ناوی كرێی ئاو قەرزارە، ئەگەر ئەو بڕگەیە جێ بەجێ بكرێ، پێوەر ئاو هێواش ئەكات، رۆژ نا رۆژێ بێ مەجبووری لێبێی بكەیەوەو (٥٠٠) هەزار غەرامەیە، هیوادارم ئەو بڕگەیە لابرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك مەلا جیهاد، ببورە ئاماژە لە بڕگەی دوو لە مادەی (٤٨)، موناقەشە كردنی ئەو بابەتە ئەخەینە دوای دانیشتنی تایبەت بە هەڵەبجە، ئەبێ بەدەنگدان بێ، كێ لەگەل ئەوەیە تەواو كردنی مادەكانی تری ئەو پێشنیاز یاسایە بە مەبەستی رەخساندنی دەرفەتی باشتر بۆ هەردوو لێژنەی تایبەتمەند بۆ گفتوگۆ كردن لەگەل وەزارەتی تایبەتمەند، سەبارەت بە پێوەری ئاو بخرێتە دوای دانیشتنی ٣/١٦؟ دوای ئەو بڕگەیە قسە كردن لەسەر ئەو پێشنیازە یاسایە ئەخەینە رۆژی دوای ٣/١٦، فەرموو كاك شاخەوان، عەفوو كاك مەلا جیهاد.

بەڕێز جهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە ئێمە بە دەنگی خەلكی هاتینە ڤێرێ، كارەكی باش بوو دانیشتنەكە دواخرا، هندەك جارا بۆمە ناخۆشە بەحسێ عقوباتێت و سزا دێ ل سەر خەلكی، هندەك پەرلەمانتار دبێژن ئەم دگەل سزایێت نین، سزا هاتیە دانان كو كارەك بەرێقە بچیتن، هندەك دبێژن ئەم دگەلین، بۆ ئەڤەیە حوكم بێتە بكار ئینان، ئەڤە نە مەخسەد خەلكی سزا بدەت، بەس قانوونەكا بێتە جێهینان، گەلەك مال حتا ڤێگاڤێ ل كوردستانێت هەی تەوافا قیمەتەكا گەلەك كێمە بەس دوژمناتیا دگەل هەی، دبێت مە وەسا تێنەگەینین، ئەڤە بۆچوونات مەیە دائیرا ئاڤێ ئان دائیرێت موعەین ئەگەر ب ئیخلاس كار بكەت كێشا چارەسەر كەت، نوقتا دوێ، ئەڤ نرخێ بۆ ئاڤێ چ پێڤەر هەیە ئەو بزانیت چەند چووە حەتا عقوبەك نەكا ؟

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو مامۆستا ئەبو بەكر.

بەڕێز ابو بكر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

خاڵێكی پەیڕەویم هەیە دوایی قسە ئەكەم، یەك، بەپێی مادەی (٥٤و٥٥) زەبت كردنی كۆبوونەوەی پەرلەمان لە ئەستۆی دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمانە، دوو، بەرێزت پێشتر ئەندامی پەرلەمان بووی و ئەندامی لێژنەی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان بووی، خوا لێ خۆشبوو دكتۆر

فرست كه سەرۆكى ليژنەكە بوو، زۆر تەبيعيە هەڤاليكمان لێرە نەبێ، ئەوەى چووينە پەرلەمانى سوێد تەنيا ليژنەى مەعنى قسەى لە پرۆژە ياسا ئەكات، ئەوەى ئێمە لە كارەبا و سامانى سروشتى و پەروەردە و زەراعە قسەى لەسەر ئەكەين، زۆر ئاساييە فراكسيۆنەكان پرۆژە ياساكانيان پێ ئەدرێ لە رێى نوێنەرەكانيان هەموو سەرنجى خۆيان ئەگەينن، تەبيعيە مەعلومات نييە نامەوێ لەو ياسايە قسە بكەم، ئەوەى لێرە نييە تاوانى نەكردووە و ئێمەش ماوين ئازايەتيمان نەكردووە، دووەم، لەسەر سزا، حەزرەتى عوسمان قسەيەكى جوانى هەيە، لەگەل سزايام، (زجرون لى ساحبه و ردعون لى غيره)، لە پرۆتۆكۆل و ئەرشيفى ئەو پەرلەمانە سەير بكەين دۆستى دێرينى گەلەكەمان دكتۆر اسماعيل بێشكچى لە يەكەم كۆبوونەوەى ئەو پەرلەمانە كە بروسكەى پيرۆزبايى ئەنێرى و ئەڵێ نۆزدە جار لەسەر قەزيەى كورد گيراوم دوژمنى كورد لە داهاتوو لە رێگەى ئاو شەرى ئێوە ئەكەن، خۆشمان دوژمنى ئەو سامانە نيشتيمانيەين كە ئاويش و كارەباش بە هەدەر ئەدرێ، بۆيە ئەبێ سزا هەبێ، پشتگيرى كاك دكتۆر رێبوار و كاك حەسيبە خان ئەكەم ئەبێ تەوافە هەبێ، پێم وايە لە ٦٠٪ هاوولاتيان تەوافەيان نييە، ئەبێ بيكەين بە سەد هەزار نەك پەنجا، بەڵام برگەى دوو، پێوەرى ئاو پڕ پڕە لە ناعەدالەتى من لەگەڵ كاك دابانم و بگەرێينەوە بۆ شێوازى پێشوو، يان هەر ئاليەتێك لە داهاتوو ئەدۆزينەوە، لە ئێستا بەو پێوەرە ستەم لە خەڵك ئەكرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكى پەرلەمان:

فەرموو كاك شاخەوان.

بەڕێز شاخەوان رۆوف مصطفى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

پشتگيرى قسەكانى كاك دابان و كاك عوسمان و مامۆستا عمر ئەكەم، مەسەلەى ئاوى ماڵان ئەزانن ئێستا واى لێ هاتووە لە هەفتەيەك دوو رۆژ ئاو هەيە، قوەتى ئاوى ماڵان كەمە بەشى زۆرى خەڵكى ئەو ولاتە تەوافەى سەربان نابەستێ، مەسەلە كەمتەرخەمى نييە، مەوزع ئەوەيە ئێستا لە هەفتەيەك دوو رۆژ ئاو هەبێ قوەتى ئاو كەم ئەبێ، ئەبێ حكومەت موعالەجەى ئەو حالەتە بكات، ئەگەر لە هەفتەيەك پێنج رۆژ ئاوى ماڵان و گەرەكەكان هەڵكرا ئەوكاتە حكومەت ئەتوانێ ئيجرائاتى تووندتر بكات، لە برى ئەو پەنجا هەزارە ئەكرێ زياتر بێ، بەڵام ئێستا پەنجا هەزار ديارى كراوە لە كاتێكدا لە هەفتەيەك دووجار ئاو هەيە، پێش هەموو شتێ حكومەتى هەرێم بەتايبەتى بەرێوەبەرايەتى ئاوى شارەكان ئەو گرفتە موعالەجە بكات، لە هاوين جار هەيە يەك جار ئاو هەيە، ئەبێ پێش وەخت ئەوە چارەسەر بكرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكى پەرلەمان:

كاك مەم نوقتەى نيزامى.

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەمرۆ نزيكى (٧) كاتژمێر زياتر لە كۆبوونەوەين، بەپێى ماددەى (١٨) برگەى سێيەم، كردنەوەى خول و دانيشتەكانى پەرلەمان و سەرۆكايەتى كردنيان و كۆتايى پێهێنان و دواخستنيان و دەست

نیشان کردنی کاتی ئەنجامدانی دەسەڵاتی سەرۆکی پەرلەمانە، هیچ داعی نەبوو ئەو دانیشتە بخرێتە دەنگدان، سەلاحیەتی خۆت بوو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەلاحیەتی من نیە، سەیری مادەی (٤٨) بکەن، موناقەشەی کۆبوونەوەی ئەو یاسایە لە کۆبوونەوەی داهاتوو یەکەم بڕگە بێ، ئەڵێ تا گفتوگۆ لەسەر بڕگەیەکی بەرنامەی کار تەواو نەبێ بڕگەیەکی تر گفتوگۆی لەسەر ناکرێ، ئەگەر لەبەر هەر هۆیەك نەتوانرا گفتوگۆ لەبارەی بڕگەیەك تەواو بکرێ دەستەی سەرۆکایەتی ئەتوانێ ئەو بابەتە بە هەڵپەسێراوی بهێڵێتەوە و بە ڕەزامەندی زۆرینەی ئەندامانی ئامادە بوو ئەو بابەتە بۆ دانیشتنی داهاتوو دوا ئەخرێ و بڕگەی دوای ئەوە گفتوگۆی لەسەر ئەکرێ، ئەگەر ئێوە دەنگ نەدەن ناتوانی کۆبوونەوەی داهاتوو تایبەت بکەین بە تەنها هەڵبجە، ئەبێ بڕگەی یەکەك بکەینە تەواو کردنی گفتوگۆ لەسەر ئەو پڕۆژەیە، ئینجا ئەتوانین بچینە سەر بابەتی هەڵبجە کە هەموومان ئیتیفاقمان کردووە لەبەر گرنگی دۆخ و تایبەمەندی هەلەبجە، ئێستا لیژنەی تایبەتمەندەکان.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاك مەلا عوسمان پرسیاری کرد، لە مادەی (٢٢) بڕگەی یەکەم عیلاج کراوە، تێبینیەکی ترم هەیە، قاعیدەی قانوونی چۆن ئیلزام ئەکرێ، بە سەپاندنی سزا لە موخالەفە کردنی، سزاش دوو عونسری هەیە مالی و مەحسوس بێ، ئەگەر بڕەکەش کەم بێ و مادەی مەحسوس نەبێ کێ ئیلتیزام بەو قاعیدە قانوونیە ئەکرێ، ئەوە عونسرە ئەبێ هەبێ، پرسیاری تر، دوای پێبژاردن هەر پابەند نەبوو ئەوا بڕگەی دووەمی ئەو مادەیەی لەسەر جێ بەجێ ئەکرێ، بەڕێزت پرسیارت ئاراستە کرد، دوو یان سێ ئەندامی پەرلەمانیش، دوای پێ بژاردن هەر مولکەچ نەبوو ئەوکات بڕگەی دووەمی لەسەر جێ بەجێ ئەکرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی شارەوانی.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەس بۆ بەرچاو ڕوونی ئیشارەت بەو خاڵە ئەدەم کە پێوەری ئاو بە گشتی بەو فراونییەی لە هۆڵی پەرلەمان باس کراوە هیچ پەیوەندی بەو یاسایەوە نییە، لە کێشەی پێوەری ئاو ئاگادارین، لەگەڵ وەزارەتی مەعنی باس کراوە، بڕگەی دوو زۆر باسی دەستکاری ئەکات، نە باسی عقود و نە باسی بەستنەوەی ئەکات، لە ئێستاش ئەو ئیحتیکاریەی کۆمپانیاکان هەبوو بۆ سێ مارکەی فەرز کرابوو نەما، هەر هاوولاتیەك ئەتوانێ پێوەری ئاو خۆی بیکرێ و بیباتە بەرێوەبەرایەتییەکە و بارکۆدێکی

لەسەرە چێك ئەكرێ تەواو بێ ئەتوانێ ببەسترێ، بۆیە زۆر بە رووني داوا ئەكەین بابەتی كێشەی پێوەری ئاو زۆر جیاوازە لە خاڵی دووەم كە ئێستا باس كرا، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان بەو شێوەیە كۆتایی بە دانیشتنەكەمان دێنین، سوپاس.

منی نبی قهوچی	**هێمن هەورامی**	**د. ڕێواز فائق حسێن**
سكرتێری پەرلەمانی كوردستان – عێراق	جێگری سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان – عێراق	سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان - عێراق

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆڵەکان

١١٨

ساڵی/ ٢٠٢١ – بەرگی سەدو هەژدە

چاپی یەکەم/ ساڵی ٢٠٢٣

پێرست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٤) ی خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠٢١/٣/١٦ ل ٥
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٥) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٢١/٣/٣١ ل ١٠١
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٦)ی خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٢١/٤/٧` ل١٩٣
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٧) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٢١/٤/١٤ ل ٢٩٣

پاش پشوو

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، دەست بەجێ جێبکردنەوەی برگەیەکی تری بەرنامەی کاری کۆبوونەوەکەمان دەکەین کە بریتیە لە بەردەوامبوون لەسەر خوێندنەوەی دووەم بۆ پێشنیازە یاسای پاراستنی تۆڕ و بنچینەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان_عێراق، بەپێی حوکمی ماددەکانی (٨٧، ٨٨، ٨٩) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان، بۆ ئەم مەبەستە داوا لە سەرۆکایەتی هەردوو لیژنەی شارەوانی و کاروباری یاسایی دەکەین بێنە شوێنەکانی خۆیان، ماددەی هەشت فەرموون بیخوێننەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٨):

یەکەم: هەر کەسێك سەرپێچی و زیادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ ئەنجام بدات تێچووی چاککردنەوە و پڕکردنەوە بە شێوەی ئەندازەیی و داپۆشین و گەڕاندنەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی بەپێی ئاکارە ئەندازیارییە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆی، وە لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەی ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار جێ بەجێ دەکرێت.

دووەم: هەر کەسێك سەرپێچی و زیادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ ئەنجام بدات سەباری پێ چاککردنەوەی بەپێ بژاردنێك سزا دەدەرێت بەم شێوەیەی خوارەوە:-

١- بڕی سەد و پەنجا هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆیی تیرەی بیست تا چل سانتیمەتر.

٢- بڕی سێ سەد هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆیی تیرەی چل و پێنج تا حەوتا پێنج سەنتیمەتر.

٣- بڕی پێنج سەد هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆی تیرەی هەشتا تا سەد و بیست سەنتیمەتر.

٤- بڕی یەك ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆیی تیرەی سەد و بیست و پێنج تا سەد و هەشتا سەنتیمەتر.

٥- بڕی دوو ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆیی تیرەی سەد و هەشتا و پێنج تا دوو سەد شەست سانتیمەتر.

٦- بڕی پێنج ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆیی تیرەی سەندوقی بە هەموو ئەندازەییەکانیەوە.

٧- بە بڕێك کە لە سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە سێ سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت بە هۆی فڕێدانی هەر مادەیەك یان پاشەڕۆیەك کە کاریگەری هەبێت لەسەر توانای ئاوە شۆڕکردنی تۆڕی ئاو و ئاوەڕۆ.

٨- بە بڕێك کە لە شەش سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت بە هۆی بەستنەوەی ئاو و ئاوەڕۆکەی بەبێ مۆڵەتی بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەکە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، پێش ئەوەی بڕۆینە سەر موناقەشەکردنی ئەو بابەتە کە مادەی هەشتی پڕۆژە یاساکەیە، لەسەر داوای بەشێك لە ئەندامانی پەرلەمان، وە دوای ئەوەی ئەو بێڕیزیەی کە پەرلەمانتار د.کازم بەرانبەر بە پەرلەمان کردی بەوەی کە جوتێك پێلاوی پێشتر لە ماڵەوە ئامادەکراوە نەك پێڵاوەکانی خۆی، بە تەوجیهو ئاڕەستەکردنی سەرۆکی حیزبەکەی فڕیدایە بەردەمی خۆی، بەردەمی ستێجەکەی خۆی نەك سەرۆکایەتی پەرلەمان، بۆ ڕاستکردنەوەی ئەوەی کە ڕوویداوە، ئێمە لە دەستەی سەرۆکایەتی ئەم بڕیارە پەرلەمانیە دەخەینە بەردەمتان و داواتان لێدەکەین لە بارەیەوە دەنگ بدەن، لەبەر ئەوەی لە ناوی پەیڕەوی ناوخۆ هیچ چارەسەرێك بۆ ئەم جۆرە بابەتانە نیە، بڕیارە پێشنیارکراوەکەی دەستەی سەرۆکایەتیش بەم شێوەیە، لەبەر ئەو بێڕێزیەی کە ئەندام پەرلەمان (کاظم فاروق نامق) بەرامبەر بە دامەزراوەی پەرلەمان لە ناو حەرەمی پەرلەمان و لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (٥)ی ئاسایی، خولی بەهارەی ساڵی سێیەم لە خۆلی پێنجەمی هەڵبژاردنی پەرلەمان لە ڕێکەوتی (٢٠٢١/٣/٣١) ئەنجامیدا بڕیارماندا بەوەی کە ئەندام پەرلەمانی ناوبراو بێ بەش بکرێت لە دانیشتنەکانی پەرلەمان تا ئەو کاتەی داوای لێبووردنی فەرمی لە پەرلەمان دەکات، هەر بەڕێز لەگەڵ ئەو بڕیارە پەرلەمانیەیە با دەست بەرزکاتەوە؟ (٧٣) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، بە دەنگی (٧٣) ئەندامی پەرلەمان بڕیارماندا پەرلەمانتاری ناوبراو تا ئەو کاتەی بە فەرمی داوای لێبووردن لە پەرلەمانی کوردستان دەکات بەشداری دانیشتنەکانی پەرلەمانی کوردستان ناکات، وە دەمانەوێت هەموو لایەنێك و ڕای گشتی ئاگادار بێت کە پەرلەمانتاری ناوبراو پێلاوەکانی نەگرتۆتە دەستەی سەرۆکایەتی، بۆ ئەوەی نەبێتە پاڵەوان، بەڵکو فڕێیداوەتە بەردەمی خۆی، لە بەردەمی ستێجەکەی خۆی، دەچینە سەر قسەکردن لەسەر ماددەی هەشت، وەرتان دەگرم، وەرتان دەگرم ئەوانەی نوقتەی نیزامیتان هەیە، لە دوای ئەوە ئەو کەسانە وەردەگرم کە دەیانەوێت لەسەر ماددەی هەشت قسە بکەن، ناوەکان دەخوێنمەوە (کاك شێخ زاهر، حسیبە خان، د.اسماعیل، کاك یاسین، کاك مەم، کاك جەلال، نجات خان، کاك عوسمان سێدەری، مامۆستا عمر، مەم اسکندر)، فەرموو حەسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەشتەم دوو بڕگەیە، من پێشنیار دەکەم هەردوو بڕگەکە بکەن بە یەك بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە. هەر کەسێك سەرپێچی و زیادەڕۆیی لە تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆکان ئەنجام بدات سەرباری تێچووی چاککردنەوە و گەڕاندنەوە بۆ باری ئاسایی خۆی بەپێی ئاکارە ئەندازەییە بەرکارەکان و بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە، ئینجا بڕگەی دووەم بکرێت تەواوکار ئەو پێ بژاردنانەی کە لە بڕگەی دوو هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ظاهر شێخ فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد على حسين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر بڕگەی یەکەمی ماددەی هەشت هەیە، پێشنیاز دەکەم بەم شێوەیەی لێ بکرێت، هەر سەرپێچیەك و زیادەڕۆییەك بکرێتە سەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ ئەرکی لابردنی سەرپێچیەکە و زیادەڕۆییەکە و گێڕانەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی دەکەوێتە ئەستۆی سەرپێچیکار و یان زیادەڕۆکار بە چاودێری فەرمانگە و بەڕێوەبەرایەتیەکانی ئاو و ئاوەڕۆ، لایەنی پەیوەندیدار، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

كاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نوقتەی نیزامیت وەرنەگرتم، بەڵام هەر لەگەڵ ئەوە دەیڵێم ئەگەر قەبوولی بکەی، ئێمە قەراربوو ماددەی حەوت لابەرین هیچ قسەی لەسەر نەکرا، یەکسەر چوونە سەر ماددەی هەشت، ئەوە نوقتەی نیزامیەکەم، سەرۆکی پەرلەمان، سەبارەت بە ماددەی هەشت ئێستا سەرپێچیەکی زۆرکراوە لەسەر بۆڕی ئاوی نەقلی گەورە لە مەنتیقەی ئێمە دابووایە یاسایەکە وابێت کە ئەوانەی کردووشیانە، نەك ئەوانەی دوایێ دەیکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەبارەت بە ماددە ئەوە پەرلەمان بڕیار دەدات، یەعنی دەخرێتە دەنگدان و دواتر لیژنە خۆیان کۆدەبنەوە لەگەڵ لیژنەی یاسایی ئەوەی کە ئەوان تەرحی دەکەن وەکو با بڵێین پێشنیازی لیژنەی هاوبەش لەگەڵ وەك خۆی و لەگەڵ پێشنیازێکی تر کە تەرحکراوە هەمووی دەخەینە دەنگدان، کامە دەنگی هێنا ئەوە دەبێتە ماددەیەك، كاك عوسمان سێدەری فەرموو.

بەڕێز عثمان كريم سواره:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی هەشت مادام بڕگەی یەکەم لێرەدا پێ چاککردنەوەکەی بە رووونی دیاریکردووە، من لەگەڵ ئەوەم بڕگەی دووەم لە خاڵی یەکەمەوە تا خاڵی هەشتم ئەم غەرامەیە زۆر زۆرە، بە بۆچوونی من سەدا پەنجا باشە، سەدا پەنجا کەم بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

كاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی هەشت دا لە دێری سێیەمدا دەستەواژەیەك هاتووە ئاکار، پێموایە مەبەستیان لە (Standard)ە، جا بۆیە ئاکار بە مانای ئەخلاق یان رەفتار دێت، پێشنیازم ئەوەیە بڵێین ستاندارد ئەندازەییەکان وەکو خۆی بمێنێتەوە ئەوە یەك، بە نیسبەت بڕگەی دووەمەوە سەرپێچی و زیادەڕۆیی ئەو (و) چاك بکرێت، وە بە نیسبەت خاڵەکانی یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەم و پێنجەم و شەشەم من پێشنیاز دەکەم هەر یەکێکیان بەم شێوەیەی لێ بکرێت، بۆ نموونە

یەکەم/ سەد و پەنجا هەزار دینار بۆ تیرەی بیست تا چل سانتیم، هەر بڕەکە لابببرێت، لەبەر ئەوەی لەسەرەوە دەڵێین لەسەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆیە لە خوارەوە تیرەکە تەنها ئیشارەتی پێ بکرێت بۆ ئەوەی کوورتی بکەینەوە، تا خاڵی پێنجەم وابێت، بۆ شەشەمیشیان پێنج ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ لابببرێت بۆ سەندوقی و بە هەموو ئەندازەکانییەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل علی طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەن پرسیارەکا هەی و تێبینیەك، بەڵێ، ئەز پشتەڤانیا بۆچوونا بەری نوکە دکەم ئاکار یەعنی ئەخلاق خەسلەت، یان بکەن خەسلەت یان بکەنە ستاندەرد یەکێکیش وانا باشترە، پرسیارا من ئەوەیە بۆ لیژنەی تایبەتمەند معیار و فەلسەفەی ئەم گۆڕینە سەد و پەنجا یان سێ سەد هەزار دینار چ معیارێکە، یەعنی حەجمی گەورەی بۆڕی هەر ئەوەیە یان شتێکی تری لەگەڵە، ئەمە پرسیارە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا جەلال فەرموو.

بەڕێز جلال محمد عبدالله (جەلال پەریشان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا هاوڕای کاك (یاسین)م، پێشتریش زیادەڕۆییانکردووە، ئەوەی تریش بەڕاستی کورد لە کۆنەوە دەڵێت ئاو و ئاوەدانی، لە هەر شوێنێك ئاو نەبێت ئاوەدانیش نیە، بەڕاستی لە سزایەکان من هاوڕای کەس نیم هەر یەکێك زیادەڕۆیی لەسەر تیرەی بیستی بکات و بەخوای لەسەر سەد و هەشتاو پێنج و دوو سەد شەستیش دەکات، من پێمباشە بێ بژاردنەکە پێنج ملیۆن کەمتر نەبێت، چونکە ئێستا بە ئاشکرا بە چاوی خۆمان دەبینین رۆژانە هەر کەسێك بە کەیفی خۆی لە کۆڵان حەفرێك لێدەدات و جگەلە لە ئاوەکە ئاوی زیادیش دەبات، ئاوی دووەم و سێیەمیش دەبات بەبێ پێوەر، کەواتە سزایەکە چەندی زۆر بێت باشە، دەبێت ئەوانی تر هەموو هەڵبگیرێت دەنا پێنج ملیۆن دینار بۆ ئەوەی کەس تەجاوزات نەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەم اسکندر فەرموو.

بەڕێز مەم اسکندر مەم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە پێشنیارەکانی حسیبە خان و کاك یاسین دەکەم، ئەو خاڵانە و سزایانە ئارمانج لێی سزادانی خەڵك نییە، کاتێك کە موشەریع سزای بۆ دادەنێت مەبەستی نییە حەزی لێبێت خەڵك سزا بدات، بەڵام ڕەدعێکە، ئەو ئەرقامانە زیاد بکرێت بە بۆچوونی من باشترە بۆ ئەوەی ببێتە ڕەدعێکی باش بۆ خەڵك بۆ ئەوەی ئەو سرپێچیانە روو نەدات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن دوو پێشـنیارم هەیە، یەکەمیـان پشـتگیری لە بۆچـوونەکەی کـاك مەم دەکەم سـەبارەت بەو وشەی ئاکارە ئەندازەییەکان، هەروەها کاك (د.اسماعیل)یش ئاماژەی پێکرد، پێشنیاری دووەمیـان یـان تێبنـی دووەمـم لەسـەر خـاڵی هەشـتەمە ئەگەر هـاتوو کەسـێك کە ئـاوەڕۆکەی بەسـتەوە بە شەش سەد هەزار دینار غەرامە بکرێت، لە راستیدا ئیحتیمالی ئەوە دابنرێـت کە ئەگەر فەرمـانگە خـۆی نەیتـوانی بـێ بەدەم هـاوڵاتیەوە ئـاوەڕۆکەی بەسـتەوە، یەعنـی دوای ئەوەی هـاووڵاتیەکە ئەگەر داوا پێشکەشکرد بە فەرمانگە و فەرمانگە نەیتوانی ئەو حاڵە نەگرێتەوە، واتە بە مەرجێـك کەمتەرخەمیەکە بە هۆی کەمتەرخەمی و نەتـوانینی فەرمـانگەوە نەبێـت، خۆتـان دەزانـن ئێستا پێـنج سـاڵە دەیـان گەڕەکمـان هەیە لە کوردسـتاندا ئـاو و ئـاوەڕۆ کارەبایـان نـیە حکـومەت نەیتوانیووە بۆیان بکات، بۆیە هاوڵاتی خۆی هەوڵیداوە ئەوانە بکـات، بـۆیە مـن پێمباشـە ئەمەی بـۆ زیـاد بکرێـت ئەگەر بە هـۆی کەمتەرخەمـی فەرمانگەکـانەوە نەبـوو، واتە ئەگەر مـن وەکـو هـاوڵاتیەك چـوومە فەرمـانگە و بەیـانی هـات بـۆی بەسـتم ئەوە هـیچ کێشـە نیـیە، بەڵام ئەگەر مانگێك دوای خستم ناچاربم خۆم کارەکە بکەم، پێمباشە لیژنە بەڕێزەکان ئەمە جێگـای بـکەنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەرچنار خان فەرموو.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا تێبینیم لەسەر ئەم مـاددەیە وشـەی زیـادەڕۆیی و زیادەڕۆکـار و ئەوانە هـاتووە، پێمـوایە ئەمە لە یاسای تـرە ئەم وشەیە پێناسەکراوە، زیـادەڕۆیی و زیادەڕۆکـار، دەکرێـت هەر سـەرپێچی بێت باشترە ئەمە خاڵێك، خاڵێکی تر پشتگیری لە قسەکانی کاك عمر و دکتـۆر سـگیری و کـاك مەم دەکەم لەسەر وشەی ئاکار لابـرێت، ستاندارد بێت یـان هەر وشـەیەکی تـری بـۆ بەکـار بهێنـدرێت، خـاڵی سـێیەم ئەم پـێ بژاردنـانە کە هـاتووە دەڵـێ بـڕگەی دووەم هەر کەسـێك سـەرپێچی بکـات دەڵێت سزا دەدرێت، وشەی سزا جەنابـت پێشـتر لە جەلسـەی پێشـوودا گووتـت ئەمـانە جەریـمە نیە، کاتێك کە وشەی سزا بەکار دەهێنن سزا بۆ جەریمە بەکار دەهێنرێـت، بەس لە قانونـدا ئەگەر جەریـمە نەبێـت دەڵێـت پەیوەسـت دەکرێـت بە غەرامە نەك بەوەی سـزا دەدرێـت بە غەرامە، کە گووتت سزا دەدرێت دەچێتەو بابی جەریمەوە، یەعنی دەبێت ئەو وشـەی سـزایە لابـرێـت وەکـو ئەوەی کە گوتم پەیوەست بێت، خاڵێکی تر حیکمەت چییە لەوەی کە لە ماددەی پێـنج لەگەڵ ئەم ماددەیە ئاوە و ئاوەڕۆ جیـاکراوەتەوە، هەردووکیـان سـەرپێچیە، کۆمەڵێـك غەرامـات هـاتووە بـۆ ئـاو هـاتووە و بـۆ ئـاوەڕۆش هـاتووە، مـن پێشـنیاری ئەوە دەکەم لە بـری ئەم هەمـوو سـزایە کە هاتووە وەکو یاسای ژمارە (٨)ی ساڵی (٢٠٠٨)، یاسای پاراستن و چاککردنی ژینگە کە یەك ماددەی عیقـابی هێنـابوو دەڵێـت بە غەرامە، بـۆ نمـوونە لە سـەد و پەنجـا هەزار دینـار تـاوەکو دوو سـەد ملیۆن، ئەگەر ماددەمان هەبێت بڵێت سەرپێچی لە حوکمەکانی ئەم یاسایە دەکات، بـۆ نمـوونە لە سـەد هەزارەوە تـاوەکو سـەد ملیـۆن ئیتـر ئەو سـەڵاحیەتە بـدرێت بە مـودیر عـام خـۆی بەپێـی

سەرپێچیەکە تەحدیدی بکات، نەك ئەوەی کە زۆربەی ماددەکان بێنێتەوە بە دیاریکردنی ئەم سزایانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

خدیجە خان فەرموو.

بەڕێز خدیجە عمر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی هەشت بڕگەی یەکەم، من پێموایە دیری یەکەمی دەبێت بەم شێوەیە لێبێت بۆ ئەوەی کورتر بێت باشتر مەفهومەکە بگات، کەسی سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار لەسەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆ، تێچووی چاککردنەوە تاوەکو کۆتایی وەکو خۆی تاوەکو جێ بەجێ دەکرێت، سەبارەت بە بڕگەی دووەمیش ئەو سزایانەی کە لەو بڕگەیەدا هاتوون تەواوکەری یان بڵێین سەرەڕای پێچاککردنەوەیە کە لە بڕگەی یەکەمدا هاتووە واتە ئەو هەردوو بڕگەیە ئەگەر لەگەڵ یەك دەمجیش نەکرێن، پێموایە دەبێت بڕگەی دووەم بەم شێوەیە دووبارە دابڕێژرێتەوە، سەرپێچیکار و زیادەڕۆکار لەسەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆ سەرباری پێچککردنەوە هەر وەك لە بڕگەی یەکەمدا هاتووە بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەیەی خوارەوە، وە ئەو نۆ خاڵەش وەکو خۆی بمێنێتەوە، بەم شێوەیە مەفهومەکە باشتر دەگەیەنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

بەڕێزان ئەندامانی لیژنەکان بۆ ئەم قسانە لە کۆبوونەوەی لیژنەکانتاندا بکەن باشترە، ئەگەر شتێکی جەوهەریتان هەیە و لە کۆبوونەوەی لیژنە تەرحتانکردووە بە قسەتان نەکراوە ئەوە بیخەنە بەردەمی پەرلەمان، ڕەنگە لە پەرلەمان بۆتان بڕوات، بەڵام ئەم چاککاری و ئەوانە بڕوام وایە ئەگەر لە کۆبوونەوەی لیژنەکانی خۆتان قسە بکەن زۆر باشترە، زۆر سوپاس بۆ هەموتان، ئەو ماددەیە تەواو، دەچینە سەر ماددەی نۆ، فەرموون بیخوێننەوە.

بەڕێز نزار مەلا عبدالغفار

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٩):

سەبارەت بە گەڕاندنەوەی کەرەستەی بردراو یان لە ئەستۆگرتنی کڕینەوەی بە نرخی ڕۆژ، سەرپێچیکار بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەیەی خوارەوە:-

١- بڕی دوو سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی تۆڕی موشەبەکی چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ.

٢- بڕێ دوو سەد و پەنجا هەزار دینار بەرامبەر بردنی تۆڕی سەر چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ بە چوارچێوەکەیەوە.

٣- بڕی چوار سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی قەپاغی مەنهۆل.

٤- بڕی پێنج سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی قەپاغی مەنهۆل بە چوارچێوەکەیەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، هەر بەڕێزێك دەیەوێت قسە بکات لەسەر ماددەی نۆ بکات با ناوی تۆمار بکات، ناوەکان دەخوێنمەوە (کاك مەم برهان، ئاشنا خان، کاك مەلا ناصر، کاك یاسین، کاك بەهمەن، حسیبە خان، کاك شێخ زاهیر، کاك مەلا جیهاد، سەرچنار خان)، ئاشنا خان فەرموو.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیەکانی من زیاتر لەسەر بەکارهێنانی ئەو وشانەیە، لە خاڵی یەکەمدا بە بڕی دوو سەد هەزار دینار بەرامبەر بە بردنی تۆری موشەبەکی چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ، لە جیاتی وشەی چەپەری دەریچە بەکار بهێندرێت، پێشتریش لە ماددەکانی پێشوو کاتێك بەکار هاتبوو هەمان تێبینیم هەبوو، وەرگرتنی ئاوەڕۆ جارێکی تر ئاوەڕۆ وەرناگیرێت، بۆیە بکرێت بە ئاوی باران، دەریچەی وەرگرتنی ئاوی باران، وە بڕەکانیش لابببرێت، بابڵێین حاڵێکە بڕ نووسراوە بڕەکان لابببرێت پێویست ناکات، خاڵی دووەمیش هەر بە هەمان شێوە ئەو چەپەریە بکرێت بە دەریچەی ئاوی باران بە چوارچێوەکەیەوە، وە لە جیاتی بەکارهێنانی وشەی قەپاغی مەنهۆل سەری مەنهۆل بەکار بهێندرێت، چونکە ئەوەی لەبەر دەستماندایە سەری مەنهۆل بەکارهێنراوە، نازانم بۆ لێرە کراوە بە قەپاغ، لە چوارەمیشدا هەر بە هەمان شێوە قەپاغەکە بکرێت بە سەری مەنهۆل، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بەهمەن فەرموو.

بەڕێز بەهمەن کاك عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە زۆر دوور و درێژیکراوە لەم ماددەیە، هەر زۆر بە وازحی بنووسرێت ئەوانەی کە ئەو بابەتانە دەدزن چ قەپاغی ئاوەڕۆیە یان ئاوە یان موشەبەکی ئاوە دەتوانرێ بگووترێت کە سەڕەرای پێ بژاردنی ئەو ماددانە غەرامەیەك دەکری لە نێوان دوو سەد و پەنجا هەزار دینار بۆ پێنج سەد هەزار دینار، یان سەقفێکی ئەعلای بۆ دیاری بکەی ئەو وردەکارییانەی پێویست نیە، چونکە کە گوتت ئەو ماددانەی کە ئاوەڕۆکان دادەپۆشێت یان پێداویستی ئاو و ئاوەڕۆیە ئیتر وازحە، یەعنی پێی چاك دەکەیتەوە دواتریش بە غەرامەیەك کە لە نێوان دوو سەد هەزار دینار بۆ پێنج سەد هەزار دینار غەرامەش بکرێت سەڕەرای ئەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەلا جیهاد فەرموو.

بەڕێز جیهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکی یا دیارە ئەم ل ساڵەکا وشکە ساڵی دا هەندی زیتر ئەڤ یاسایە بچیتە جێ بەجێ کرنێدا دێ باشتر بیت بۆ ولاتی مە، چونکە ئیحتیماڵە ئەڤ چەندە هەنێ بویە دیاردەك بۆ برنا تشتێت حکومەتێ یان هەتا برنا ئاڤێ خەڵکەك هزر ناکەت کو ئەڤە عقوبەك دا هەبیتن یان ئەڤە گونەهەکە، دێجا ب رەئیا من شارەزایی دڤێرێدا راستە هەندەك پارە هاتیە دانان بۆ ئەڤان سزاکەرێ یا سەرپێچیا دکەن، بەس یاش من زیرەکیە کو لێرە ئەڤەیە مرۆڤ نەهێلیت خەڵك سەرپێچیا بکەتن، ئەڤە ژی دێ چاوا دێتە چێ کرن، مەسەلەن دانانا هەندەك پۆلیسا کو تایبەت بن بۆ پاراستنا ڤان شەبەکادا، چونکە مانە یا چاڤێ کەسەکی لێ نەبیت ئیلا جیرانەك شکایەتەکی

لێ بکەتن، یان ژی ئەڤ پارەی هەنە ئەڤی تێتە کۆم کرن بچیتە جێهەکی دا سەد پێ بێنە چێ کرن، یەعنی ڤێ مادده و مادده‌ییەت بەری نها ژی کو ئاڤی ئەم جارەکا دی بشێین خەزن بکەینەڤە، یان ژی بدەن ب وان کەسا وەکی بەری ڤێ گاڤێ گووتی ئەو پۆلیس چاودێریا وانا دکەن، یا دوماهی ژی ئەز بێژم تەوعیە بێتە کرن یا خەڵکی هەتا ڤێ گاڤێ مە نەدیتیە راستی ئەز وەك مامۆستایەکی ئاینی کو گوتار بێژم ژی ئەڤە راگەهاندنێ دا ل قوتاخانە ل سەر مینبەرێت مزگەفتا تەوعیە بۆ خەڵکی بێتە کرن، ئەڤ تشتە کارەساتەکا مەزنە، جەریمەکا مەزنە، چاڤێ مە تشتێ حکومەتێ بیتن دا ئەم بشێین پێگڤە وەکی چاوا ل ماڵەکیدا سەرپێچی و دزین و خراپکاری نەهێتە کرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بەر لەوەی سەرەنجەکەم بخەمە روو، پرسیارێکم لە هەردوو لیژنەی بەڕێز هەیە، لێرە بەس تەنها باسی بردن دەکەن، ئەگەر شکێندرا بوو چی؟ چونکە ئەوەش هەر زیان گەیاندنێکە یەعنی کە شکا کەڵکی نامێنێت، یەعنی یەکسان دەبێت بە بردن، بۆیە من پێشنیازی من یاساکە ئەم ماددەیە بەم شێوەیە دابڕێژمە و کۆی ئەو خاڵەی کە لە چوارچێوەی ئەمەدا دارێژراوەتەوە، من دەیکەم بە پەڕەگرافێك بەم شێوەیە خوارەوە، سەرباری گەڕاندنەوەی کەرەستەی براو یان شکێندراو و لە ئەستۆگرتنی کڕینەوەی بە نرخی رۆژ، سەرپێچیکار بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێت لە نێوان دوو سەد تا پێنج سەد هەزار دنیار ئەگەر تۆڕی چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ، ئاوەڕۆ بە چوارچێوەکەیەوە، قەپاغی مەنهۆل، هەروەها بە قەپاغی مەنهۆل بە چوارچێوەکەیەوە بشکێنێ یان ببات، لە دوو سەد بۆ پێنج هەزار دینار ئەوە روون دەکرێتەوە، دواتر ئەو تەخمینە دەچێتەوە بۆ بەڕێوەبەری گشتی یان یان بۆ وەزارەتی مەعنی کە دیاری بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مەلا ناصر فەرموو.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی نۆ سەرباری گەڕاندنەوەی کەرەستەی بردراو یان لە ئەستۆگرتن کڕینەوەی بەپێی نرخی رۆژ سەرپێچیکار بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێت کە لە خوارەوە دیاریکراوە، لە هەموو خاڵەکان لە دوو سەد هەزارەوە بۆ پێنج هەزار دینار، بەڵام بردنی کەرەستە دەچێتە قاڵبی دزیەوە پێویستە لە رێگای دادگاوە مامەڵەی لەگەڵ بکرێت، نەك بەڕێوەبەرایەتیەکان، وە سزای داراییش بەپێی نرخی کەرەستەکە دیاری بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێخ زاهیر فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد على حسين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نۆ سەرباری گەڕاندنەوەی کەرەستەی بردراو یان لە ئەستۆگرتنی کڕینەوەی بە نرخی رۆژ سەرپێچیکار بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەیەی خوارەوە، من پێشنیاز دەکەم ئەم ماددەیە بەم شێوەیەی لێبکرێت، سەرباری گەڕاندنەوەی کەرەستەی بردارو یان لە ئەستۆگرتنی کڕینەوەی بە نرخی رۆژ یان پێ بژاردنی نرخی کەرەستەکە ئەگەر هاوشێوەی دەست نەکەوێت، سەرپێچیکار بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەیە، لە دوو سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە پێنج سەد هەزار دیناریش زیاتر نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەو لێژنە بەڕێزە دەمەوێت یەك قسە بکەم، کە شتێك بردرا دەدزرێت، یەعنی سزای دزی چییە؟ سزایە یەعنی دەبێت ببرێتە بەندینخانە ئەو کابرایەی شتی دەدزێت، یەعنی چ بە دوو سەد هەزار دینار یان سێ سەد هەزار دینار، یەعنی کابرا قەیناکە دەبوایە لەو ماددەیە ئەوە دابنرابا هەر کەسێك بە نەزانین سەر مەنهۆلێك یان شتێکی برد یان شکاندی سزا بدرێت، نەك ببردرێت، ئێ ئەوە دزیە، دزیش دەبێت سزا بدرێت، بۆیە دەبێت ئەو ماددەیە گۆڕانکاری یاسایی تێدا بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سەرچنار خان فەرموو.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نۆ ئەگەر بکەوێتە بواری جێ بەجێکردنەوە بەم شێوازە بڕوات وا دەزانم ئیشکالیاتێك دروست دەبێت لە جێ بەجێکردن و لە تەتبیق لە محاکەمەکاندا، چونکە وشەی بردن لێرە مەعنای دزیە، یەعنی بتەوێت و نەتەوێت هیچ تەفسیرێکی تر نادات، ماددەی (٤٤٤)ی یاسای سزاکان بە هەموو ئەرکانەکانی جەریمەوە بەسەریدا جێ بەجێ دەبێت، ئێمە لێرە بڵێین موخالەفەی ئیداریيە ئەگەر کەسێك سەری مەنهۆلی بردبێت بێتە دادگاوە چ عقوبەیەکی لەگەڵ، بڕۆ بۆ ئەم یاسایە ماددەی نۆ مامەڵەت لەگەڵدا بکرێت، یان دەڵێت وەرەوە بۆ یاسای سزاکان، یەعنی دەبێت لیژنەی یاسایی ئەمە یەکلایی بکاتەوە بەڕاستی، چونکە ناکرێت لە هەمان کاتدا تۆ بڵێی موخالەفەی ئیداریيە و جەریمە نیە، لە هەمان کاتدا ئەرکانی جەریمەشی بەسەردا جێ بەجێ بێت، چونکە وشەی بردن جگەلە دزی لێرە هیچ تەفسیرێکی تر هەڵناگرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

حسیبە خان فەرموو.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە مـاددەی نـۆیەم لە بەشـێکی قسـەکان پشـتیوانی قسـەکانی خـاتوو سـەرچنار دەکەم، وە بـۆ ماددەی نۆیەمیش پێمباشە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە سەرباری گەڕاندنەوەی کەرەستەی بـردراو یان شکێندراو لەلایەن کەسی سەرپێچیکار بە لە ئەستۆگرتن یـان کـڕینەوە بەپـێ بژاردنێـك سـزا دەدرێت لە نێوان دوو سەد بۆ پێنج سەد هەزار دینار، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەچینە سەر ماددەی (١٠)، تکایە بیخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٠):

یەکەم: هەر کەسێك بـۆ جـاری دووەم زیـادەڕۆیی لەسـەر رێـگەی پڕۆسـەی بەسـتنەوەی ئەنجـام بدات بەپێ بژاردنێك سزا دەدرێت کە لە پێـنج سـەد هەزار دینـار کەمتـر نەبێـت و لە یەك ملیـۆن دینار زیاتر نەبێت لەگەڵ دەست بەسەرداگرتنی کەرەستەکانیش.

دووەم: ئەم بارانەی خوارەوە بە دۆخی تووندکراو دادەندرێت:-

١- ئەگەر زیادەڕۆیی لەلایەن کەسێکی هونەری یان پیشەوەر ئەنجام بدرێت.

٢- ئەگەر زیادەڕۆی لەلایەن فەرمانبەرانی وەزارەت ئەنجام بدرێت.

٣- ئەگەر زیادەڕۆکار لەسەر ئەو تـۆڕەی کە زیـادەڕۆی لەسـەر کـردووە رێـگە بە زیـادە ڕۆیـی یـان سەرپێچی کەسانی تر بدات.

٤- سەرباری ئەو سزایەی کە خـاڵی دووی بـڕگەی(دووەم)ی ئەم مـاددەیەدا هـاتووە، فەرمـانبەر لە حوکمەکـانی یاسـای بەرجەسـتە کردنـی فەرمـانبەرانی بەرکـار لە هەرێـم بەدەر ناکرێـت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

چ بەڕێزێك ئەیەوێت لەسەر ماددەی(١٠) قسە بکات، کاك هەڵکەوت، حسیبە خان، کـاك مەلا جهـاد، ئاشنا خان، کاك بەڵێن، دکتۆر اسماعیل، سەرچنار خان، بدریە خان، کاك شێخ چاهر.

بەڕێز هەڵکەوت انور خلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـاددەی(١٠) بـڕگەی (یەکەم) هەرکەسـێك بـۆ جـاری دووەم زیـادەڕۆی لەڕێـگەی پڕۆسـەی بەسـتنەوەی ئەنجـام بـدات بە پێبژاردنێکـی سـزا دەدرێـت کە لە پێـنج سـەد هەزار دینـار کەمتـر نەبێت و لە ملیۆنێك دینـار زیـاتر نەبێـت، داوا لە بەڕێزتـان دەکەم داواکـارم لایەنـی پەیوەندیـدار دەعوایەکی یاسایی لەو لایەنە یـان ئەو کەسـەی ئەو زیـادەڕەوییە دەکـات بـدرێ بە دادگـاو یاسـا حوکمی بۆ دەرکات، ئایا بڕەکە چەند بێت یـاخود بە چەنـد ڕۆژێـك مانگێـك زینـدانی بکرێـت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك بەڵێن

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی(١٠) بڕگەی (سێیەم) ئەڵێ سەرباری ئەو سزایەی لە خاڵی دووی بڕگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە، لە ڕاستیدا ئەگەر سەیری خاڵی دوو بکەی لەبڕگەی (دووەم) هیچ سزایەکی تیا نییە، بەڵکو باسی ئەو شەخسە ئەکا کە سزاکە ئەیگرێتەوە، بۆیە پێشنیاز دەکەم بەو شێوازە دابڕێژرێتەوە بڕگەی (سێیەم) سەرباری ئەو سزایەی کە لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە تایبەتە بەخاڵی دووەمی بڕگەی (دووەم) فەرمانبەران لە حوکمەکانی یاسای بەرزەفتکردنی فەرمانبەرانی بەرکار لە هەرێم بەدەر ناکرێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو بەدریە خان.

بەڕێز بەدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان، پرسیارێك لە لیژنەی پەیوەندیدار دەکەم بۆ نموونە لە ماددەی (١٠) بڕگەی (سێیەم)، دوای بڕگەی سێ پرسیاری ئەوە ئەکەم لە لیژنەی پەیوەندیدار ئایا بۆ نموونە ئەگەر یەکێك زیادەڕۆییەکی ئەنجام دابێت یان تاوانێکی سەبارەت بە ئاو و ئاوەڕۆ ئەنجام دابێت، یەعنی بیدایەت بێت دەست بە کارەکەی بکات هێشتا بۆ نموونە تەواوی نەکردبێت لەسەرەتای ئەنجامدانی سەرپێچیەکەیا بێت عقوبە بۆ ئەو کەسە چی دەبێت؟ کە هەمان سەرپێچیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو سەرچنار خان.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر بڕگەی(یەکەم) ئەڵێ هەرکەسێك بۆ جاری دووەم زیادەڕۆی بکات ئەڵێ بۆجاری دووەم، ئەی ئەگەر بۆ جاری سێیەم و چوارەم بوو چی؟ ئەمە لە خاڵێك، خاڵێکی تر ئەتوانی ئا بەم شێوازە لێبکەی بە پێبژاردنێك پەیوەست دەکرێ کە دوو هێندە بێت لەباری گەڕانەوە بۆ سەر هەمان سەرپێچی، ئیتر ئەمە چەندجار بگەڕێتەوە لە باری گەڕانەوە ئەمە بڕگەی یەك، بڕگەی دووەم ئەم بارانەی خوارەوە بە دۆخی تووندکراو دائەنێن دۆخی تووندکراو ئەوە زەرفی موشەدەد باسێکی جەزائیە نەك ئیجرائیەکی شکلی بێت یان تەنزیمی بێت، لێرەیا شوێنی نابێتەوەو ئەبێ لاببرێت ئەگەر قەرارە جەریمە نەبێت ئەم بابەتانەو ئیداری بێت، بڕگەی سێیەم من ئەڵێم هەر لاببرێت، چونکە ئەوە تحسیل حاسلە وە لە یاسای ئینزیباتی مۆزەفی دەورەو لەگەڵ یاسای نەزاها شوێنی کراوەتەوەو زیادەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو ئاشنا خان.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی (١٠) بڕگەی (یەکەم)ی ئەڵێ هەر کەسێك بۆجاری دووەم زیادەڕۆی لە ڕێگەی پڕۆسەی بەستنەوە ئەنجام بدات لە ڕێگەی پڕۆسەی بەستنەوە، بەبڕوای من زیادەیە زیادەڕۆی ئەنجام بدات ئیتر هەر جۆرە زیادەڕۆییەکە بەبڕوای من پێشنیار دەکەم لابربێت، وە پشتگیری قسەکانی سەرچنار خان دەکەم بۆ دەربڕینی کە وتی بەو شێوەیەی لێبکرێت بەو شێوەی لێبکرێت کە خاتوو سەرچنار وتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك زاهر.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورە، مادەی (١٠) یەکەم: هەر کەسێك بۆ جاری دووەم زێدەڕۆی لە ڕێگەی پڕۆسەی بەستنەوە ئەنجام بدات، من پێشنیاز دەکەم ئەو دێرە لەگەڵ دووەم ئەم بارانەی خوارەوە بە دۆخی تووندکراو دادەنرێن، (دادەنرێن) بکرێتە هەژمار دەکرێن، ئەو بڕگەیە بکرێتە هەرکەسێك بۆ جاری دووەم زیادەڕۆی لە ڕێگەی پڕۆسەی بەستنەوە ئەنجام بدات ئەوە بکرێتە خاڵی یەکەم لە دووەم، دووەم و سێیەم و چوارەم بەم شێوەیە، بڕگەی (سێیەم) سەرباری ئەو سزایانەی کە لەخاڵی دووەمی بڕگەی (دووەم)ی ئەم مادەیە هاتووە فەرمانبەران لە حوکمەکانی یاسای بەرزەفت کردنی فەرمانبەرانی بەرکار لە هەرێم بەدەر ناکرێن، من پێشنیاز دەکەم بەو شێوەیەی لێبکرێت سەرباری ئەو سزایانەی کە لە خاڵی دووی بڕگەی (دووەم)ی ئەم مادەیەدا هاتووە حوکمەکانی یاسای بەرزەفت کردنی فەرمانبەران لەسەر کەسی زێدەڕۆکار یان سەرپێچی کار جێبەجێ دەکرێت ئەگەر فەرمانبەربن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ ئەوانە بۆیان بێنن بەنووسین باشە، سەرچنار خان بەڕێزیشت.

بەڕێز جهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناڤێ خودای مەزن و دلۆڤان، ل دەستپێکێ پشتگیریا ئاخافتنێت برای بەڕێز کاك هەڵکەوتی دکەین یا دیارە تەبعەن پارەکی مەزن دێتە سەرف کرن بۆ دابین کرنا ڤێ ئاڤا هەنێ وە ئەڤ گەلەك گەلەك موهیمە بەس ئەز بێژم ڤی شکلی هەنی بیتن ئەڤە بۆ ئەڤ دائیرێت مەعنی کو چاڤدێریا ڤێ پڕۆسا ئاڤ تەوزێح کرنێ دکەن و یان حەتا کەرستێت ئاڤێ دکەن، ئەز بێژم نەشن سەیتەرێ درستاوی سەر بکەن، بۆچی چۆنکە خەلکی بەرێ نەهێ یە کری وە ئەز نموونەکی بینم خەلك ڤێئاڤێ مە ئیحترامەت هەی نە هەمی یەعنی هندەك دزینا ئاڤێ گەلەك گەلەکا شارەزا بوون یەعنی کەس نموونەکی بینم بەری چەندەکێ مقاولەکی گۆتە من گۆ سەیدا مە وەك پرسیارەکا دینی کە درستە یا نە ئیکێ خانووەکی بۆخۆ چێ کری بەری یەعنی حەدادێ ئاڤێ بێژین بۆڕیەکا ئاڤێ خویا بلوکا دەرێ خستی یەعنی پشتە پێش نزانیتن یەعنی حالەتێ نزانیتن، جا ئەز بیژم هندەکێت هەی بەشێوازەکی ئاڤ دزیە بیستانە ل بەر دکەن بۆ وی ئیعتماڵە نورمال

بیتن پێنج سەد هەزارا پارا بدات یان هەتا ملیۆنەکی بداتن دشێت جارا سێ یەشی هەر بەردەوام بیتن ڤێ چەندێ، ئەز بێژم سزا بێتە زێدە کرن وە یان ژی بدەنە دادگەهێ سجن دگەل بیت، چونکە کەسەك هەی ملیونەك نەشهێ بداتن یەعنی ئیعتماله ژ فەقیریا خۆ ئەڤ ئاڤە وەلێ کری دا حەقێ ئاڤێ نەداتن، ڤی چەندە هاتە کرن پارە نەبوو دەنە ئاڤێ، یەعنی ئەمە بێژم حەدەکی یاسایی هەبێ کو ئەو ژی دادگا هەبی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو حسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٠) بڕگەی (یەکەم) بەم شێوەیە لێبکرێت هەرکەسێك بۆ جاری دووەم زیادەڕۆی لە ڕێگەی پڕۆسەی بەستنەوە ئەنجام بدات بە پێ بژاردنێك سزا بدرێت کە دوو هێندەی سزای پێشووی بێت، بڕی ئەو سزایە دیاری نەکرێتن کە بۆ جاری دووەم سەرپێچی دەکاتن ڕاستەوخۆ دوو هێندەی لێ ئەکرێت وەك ئەوەی کە خاتوو سەرچنار باسی کرد لەوانەیە کەسی زێدەڕۆکار جاری سێیەم و چوارەمیشی بێت، لە بڕگەی (دووەم) ئەم بارانەی خوارەوە بە دۆخی تووندکراو هەژمار دەکرێن، پشتیوانی کاك شێخ ظاهر دەکەم دادەنرێن نا، وە هەروەها بڕگەی (سێیەم) پێم باشە بڕگەی سێیەم بکرێت بە خاڵێك لەناو بڕگەی(دووەم)دا بەم شێوەیە، بکرێتە خاڵی چوارەم: کە لەبڕگەی سێیەم بەو شێوەیە هاتووە، سەرباری ئەو سزایەی کە لەخاڵی دوو بڕگەی (دووەم) ئەم ماددەیەدا هاتووە فەرمانبەران لە حوکمەکانی یاسای بەرزەفت کردنی فەرمانبەرانی بەرکار لە هەرێم بەدەر ناکرێن، کەواتە من پێم باشە بڕگەی سێیەم بکرێت بە خاڵێك بەو شێوەیە کورت بکرێتەوە، ڕاستەوخۆ ئاماژە بەوە بدرێت فەرمانبەران لە حوکمەکانی یاسای بەرزەفت کردنی فەرمانبەرانی بەرکار لە هەرێم بەدەر ناکرێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك اسماعیل.

بەڕێز اسماعیل علی طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاخافتنێ من لایەن خوشکا سەرچنار هاتنە کرن، ئەز پشتڤانیا ئاخافتنێ وێ دکەم، زور سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو ماددەی (١١) بیخوێنەوە.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١١) یەکەم/ یەك: بڕی ئەو پێبژاردنانەی بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕیاری لێدەدرێت بەڕێژەی ٣٠٪ کەم دەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار لەماوەی پانزە ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە.

دوو: بڕی پێبژاردنەکە کە بەڕێژەی پانزە لە سەد، کەم دەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچی کار یان زیادەڕۆکار لەماوەی سی ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە،

سێ: بڕی پێبژاردنەکە بە ڕێژەی دە لە سەد، کەم دەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچی کار یان زێدەڕۆکار لەماوەی شەست ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە.
دووەم/ یەك: ئەگەر زیادەڕۆکار یان سەرپێچی کار ئامادە نەبوو بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕی پێبژاردنەکە بدات ئەوە بەپێی یاسای وەرگرتنی قەرزەکانی حکومەت ژمارە (٥٦) ساڵی١٩٧٧ هەموارکراو مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت.
دوو: ئەگەر وەرگرتنی بڕی پێبژاردنی بڕیار لێدراو بەپێی خاڵی یەکی ئەم بڕگەیە مەحاڵ بوو ئەوە دۆسیەی سەرپێچی کار یان زیادەڕۆکار ڕەوانەی دادگای تایبەتمەندی ناوچەکە دەکرێت و بە بەندکردن بۆ ماوەیەك کە لە سێ مانگ کەمتر نەبێت و لە شەش مانگ زیاتر نەبێت و سزا دەدرێت.
سێ: حوکمدراو بەپێی خاڵی دووی ئەم بڕگەیە ئەگەر ماوەی بەند کردنەکەشی تەواو بێت تا بڕی پێبژاردنی بڕیار لێدراو ڕادەست نەکات ئازاد ناکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو بەڕێزانەی ئەیانەوێت لەسەر ئەم ماددەیە قسە بکەن فەرموون ناوەکانیان بنووسە، شیرین خان، کاك مەلا ناصر، کاك ڕزگار، کاك بەهمەن، سەوسەن خان، کاك شێخ ظاهر، حسیبە خان، دکتۆر محی الدین، بدریە خان، دکتۆر اسماعیل، مامۆستا ابوبکر، سەرچنار خان، کاك مەم برهان، مەلا جیهاد، فەرموو کاك ابوبکر.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە سێ خاڵی بڕگەی یەکەمدا با ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە، بەڵام لە سێ خاڵی بڕگەی دووەمدا لە هەرسێ وشەی پێبژاردنەکەدا هاتووە یەعنی، بۆیە یەعنی ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە بەڕای من وشەیەکی مەتاتیە، یەعنی چونکە لەوانەیە ئەگەر تەرجومەی حەرفی بەرازیمە بێت ئەوە شتی تریش ئەگرێتەوانێ کە بڵێم من ئەو سەرپێچیەم ئەنجام نەداوە، بەڕای من بکرێتە پێبژاردن وەکو سێ خاڵی بڕگەی دووەمی لێ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك محی الدین.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو تێبینیم هەیە، یەکێکیان ئێمە یاسایەکمان هەیە یاسای مەسەلەن ژمارە (٣) ٢٠١٩ تایبەت بە بەناوکردنی خانووە زێدەڕۆکان کە نزیکەی دووسەد سێ سەد هەزار خانووی زێدەڕۆکار هەیە ئاویان بە زیادەڕۆی ڕاکێشاوە، ئەو یاسایە ئەگەر بچێتە بواری جێبەجێ کردن ئەوانە هەموویان بە سەرپێچی هەژمار دەکرێن چۆن موعالەجەی ئەو بابەتە دەکرێت؟ پرسیارەکەم ئاڕاستەی برادەرانی لێژنەی یاساییە، ئەوی تریان پەیوەندی بە بڕگەی دووەمەوە هەیە کە کەسێك سەرپێچی دەکاو ئەگەر هاتوو پێبژاردنەکە مەحاڵ بوو سێ مانگ بۆ شەش مانگ حوکم دەدرێت لە دادگا، بەڵام دواتر ئازاد ناکرێت پێم وایە یەعنی ئیستا دەکاتە سەر چی ئەوە سزایەکی تەکنیکیە ئیجرائاتی ئیعترازیە، من پێم وایە ئەوە لابردرێت چونکە ئازاد کردن و ئازاد نەکردن لە

دەسەڵاتی دادوەرە پێویست ناکاتن وەزارەتێك مخەوەل کەین بۆ ئەوەی کە تەوجیهی دادگا بکاتن کەسەکە ئازاد دەکرێ تا پێبژاردنەکە نەداتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو شیرین خان.

بەڕێز شیرین امین عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١١) بۆ بڕگەی یەکەم لە خاڵی یەکەمدا، بڕی ئەو پێبژاردنانەی کە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕیاری لێ دەدرێت بەڕێژەی ٣٠٪ کەم دەکرێتەوە، ماوەکەی زیاد بکرێت لە پانزەوە بۆ سی ڕۆژ، وە بۆ خاڵی دووەم زیاد بکرێت بۆ شەست ڕۆژ، وە بۆ خاڵی سێیەم زیاد بکرێت بۆ نەوەد ڕۆژ، وە سەبارەت بە بڕگەی (دووەم) پشتگیری لە قسەکانی دکتۆر محی الدین دەکەم منیش هاوڕام، چونکە لە خاڵی دووەمدا جۆری سزاکە هاتووە کە بەند دەکرێت ناکرێت لە خاڵی سێیەمیشا ئازاد نەکرێت بۆیە هەڵگرتنی ئەو بڕگەیەم پێباشە، وە پشتگیری لە قسەکانی مامۆستا ابوبکر دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو سوسن خان.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (١١) بڕگەی یەکەم کە بە سێ خاڵ هاتووە من پشتیوانی لە برای بەڕێزمان کاك ابوبکر دەکەم، کە لە کۆتایدا دەڵێ ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە بەڕای منیش تەعبیرێکی گونجاو نییە، ئەوجا ئێمە دەتوانین لێرە ئەگەر بکرێتە کارەکە ڕاست دەکاتەوە، یاخود هەڵەکەی ڕاست بکاتەوە زۆر باشتر دەبێت، چونکە لە ڕاستیدا پێم وایە ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە تەعبیرێکی گونجاو نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو حسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەماددەی (١١) سێ بڕگە هاتییە لەو سێ خاڵانە من پێشنیاری ئەوە دەکەم لە بڕگەی یەکەم تەنها دوو بژاردە هەبێت، یەکەمیان: ئەو پێبژاردنانەی بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە کە بڕیاری لێدەدرێت بەڕێژەی سەدا سی لێ کەمدەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچی کار یان زیادەڕۆکار لەماوەی پانزە ڕۆژەکە، پانزە ڕۆژەکە بکرێتە سی ڕۆژ لەڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەستۆکەی پێویست نییە لەگەڵی دابێت، وە خاڵی سێیەمیش بکرێت بە دووەم بڕی پێبژاردنەکە بەڕێژەی سەدا پانزە لێ کەمدەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچی کار یان زیادەڕۆکار لە ماوەی شەست ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە سەردانی لایەنە پەیوەندیدارەکانی کردوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك بەهمەن.

بەڕێز بەهمەن كاك عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەبعەن هەمان ڕەئی مامۆستا ابوبكرم هەیە پشتیوانیشی دەكەم، تۆ لێرە پێی دەڵێی پێبژاردن لە ئەخیرەوە ئەستۆ پاكیە، ئەستۆ پاكی ئەگەر بكرێتە عەرەبی برازیمەیە، بەرازیمە بۆ كەسێكە كە تاوانەكەی نەكردووە یان بوختانی پێدا كراوە بۆیە بكرێتە پێبژاردن تا پێبژاردنەكە جێبەجێ دەكات لە جیاتی ئەستۆ پاكی، لە بڕگەی دووەمیش لەبەر ئەوەی تۆ بڕگەی یەكەم سێ مودەت بۆ دیاریی كردوە، پانزە ڕۆژ، سی ڕۆژ، شەست ڕۆژ، كەسێك لەماوەی شەست ڕۆژ ئامادە نەبێت ئەم پێبژاردە بدات كەواتە نایەوێت ئەم پێبژاردنە بدات، بۆیە پێم وایە خاڵی یەكەم لە بڕگەی دووەم زیادە لابببرێت هەر تەنها یەكسەر ئیحالەی دادگا بكرێت، بۆ ئەوەی كە سزای خۆی وەربگرێت، چونكە كەسێك لەماوەی شەست ڕۆژا ئامادە نەبێت ئەو پێبژاردنە بدات كە لەسەری ئیسپات بووە كەواتە ئامادەنیە ئەگەر بیخەیتە سەر یاسای پێبژاردنەوەی قەرزەكانیش هەر نایدات، بۆیە ئەوە عەمەلیەكەو موماتەڵەی تێ ئەخاو مودەتەكەشی درێژتر دەكاتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك رزگار.

بەڕێز ڕزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (١١) بڕگەی دوو خاڵی سێیەم، كە باسی حوكم دەكات كە كەسێك سەرپێچی بكات و حوكم بدرێت ئەگەر نەیتوانی یانی لەو كاتەشا ئەگەر نەیتوانی پێبژاردنەكەش بدات ئازاد نەكرێت، لە ڕاستیا ئەو كەسە ناكرێت دووجار هین كرێت ئەگەر جارێك حوكمی خواردبێت پێویست ناكات پێبژاردنی پێبژێردرێت، ئەگەر هەیبێت دیارە ئەوەی كە دیاری كراوە پێبژاردنەكەی ئەدات و ناچێتە بەندیخانە دیارە نیەتی كە سزای وەرگرت و سێ مانگ تا شەش مانگ لە بەندیخانە ماوە، ئیتر پێویست ناكات بابڵێین سزای مادیش بدرێت، وە پشتگیری دەكەم لە قسەكەی كاك بەهمەن و كاك دكتۆر محی الدین و شیرین خان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو بدریە خان.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە بەڕێز كاك دكتۆر محی الدین و مامۆستا ابوبكر دەكەم، سەبارەت بە بڕگەی دووەم لە ماددەی (١١) خاڵی دووەم ئەگەر وەرگرتنی بڕی پێبژاردنی بڕیار لێدراو لە خاڵی یەكی ئەم بڕگەیە مەحاڵ بوو، ئەوە دۆسیەی سەرپێچی كار یان زیادەڕۆكار ڕەوانەی دادگای تایبەتمەندی ناوچەكە دەكرێت بەبەند كردن بۆ ماوەی ئەوەندەی كە كۆتایی، بەڕای من بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان، ئەم بابەتە هەست دەكەم عقوبەكەی زۆر تونده یەكەم سەرقاڵی كردنی مەحاكیمە وە بابەتەكە جەریمە نیە بۆ نموونە جاری وا هەیە سەرپێچی مرورو قانوونی هاتوچۆش هەیە بۆ گرتنی بە دوادا نایەت، بەڕای من پێ ئەچێت ئەم سزایە زۆر قورسە و تۆندبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن بـۆ ئەنـدامانی بەڕێـزی هەردوو لیـژنەکە راسـپاردە پێشـنیازە دەخەمە ڕوو، بۆخـاڵی یەکەم دووەم سـێیەم بەمشـێوەیەی لێبکرێـت ئەمە تێکسـتەکە ئەخـوینمەوە، بـڕی ئەو پێبـژاردنەی کە بەپێـی حوکمەکـانی ئەو یاسـایە بڕیـاری لـێ دەدرێـت کەمـدەکرێتەوە بەم ڕێـژانە لەسـەدا سـی لەمـاوەی پـانزە ڕۆژ، لەسـەدا پـانزە بۆمـاوەی سـی ڕۆژ، لە سـەدا دە بـۆ مـاوەی شەسـت ڕۆژ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەلاجهاد.

بەڕێز جهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس ئاخافتنێ من هاتینە کرن و پشگیریا حسیبە خانێ و سەوسەن خانێ دکەم و وە کاك بهمەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

سوپاس، فەرموو کاك زاهر.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـاددەی(١١) بـڕگەی (دووەم) یەکەم زیادەڕۆکـار یـان سـەرپێچی کـار ئامـادە نەبـوو، لێـرە وشـەی ئامـادە نەبـوو بەشـێوەیەکی زۆر مەتـاتیە، واتـا ئەگەر ئەو کەسـە پـارەی پێبـی توانـای هەبـی سەرپێچیەکە بدات و لەوانەیە نەشی دات، لە خاڵی دووەمی هەمـان بـڕگە ئەگەر وەرگرتنـی بـرَی پێبژاردنی بڕیار لێدراو بەپێـی خاڵەکـانی ئەلفـی ئەم بـڕگەیە مەحـاڵ بـوو، لێـرە مەحـاڵ جەنابـت دەزانی تەنفیزکردنی ئیلتیـزام ناکرێـت بەڕاسـتی جیـاوازە لەگەڵ ئەو وشـەیە، بـۆیە مـن پێشـنیاز دەکەم بەمشێوەیەی لێبکرێت، خاڵی دووەم ئەگەر وەرگرتنـی ئەو پێبـژاردنەی کە بڕیـاری لێـدراوە بە پێی خـاڵی یەکـی ئەم بـڕگەیە نەتـوانرا جێبەجـێ بکرێـت، ئەوە دۆسـیەی سـەرپێچی کـار یـان زێدەڕۆکار ڕەوانەی دادگای تایبەتمەندی ناوچەکەی دەکرێت و بە بەندکردن بۆ مـاوەی کە لە سـێ مانگ کەمتر نەبێت و لە شەش مانـگ زیـاتر نەبێـت سـزا دەدرێـت، لێـرە پێشـنیاز دەکەم دێرێکـی تریش بۆ زیادبکرێت ئەگەر بەندکراو لە کاتی بەندکردنیدا بڕی پێبـژاردنەکە بـدات ئەوا حـوکمەکە کۆتـایی دێـت واتـا ئەگەر مـانگەك گیرابـوو دوای پـارەکەی دا یەکسـەر حـوکمەکەی کۆتـایی بێـت، خـاڵی سـێیەم حوکمـدراو بەپێـی خـاڵی دووی ئەم بـڕگەیە ئەگەر مـاوەی بەندکردنەکەشـی تەواوبێت، تا پێبژاردنی بڕیارلێدراو ڕادەست نەکات ئازاد ناکرێـت، بەڕاسـتی مـن پێشـنیاز دەکەم ئەو بـڕگەیە لابـدرێت بەڕێـز سـەرۆکی پەرلەمـان، چـونکە بەنـدکردنەکە لە مقـابیلی ئەوەیە کە پێبژاردنەکە نادات کاتێك ئەگەر پێبژاردنەکەیـدا لـۆ بەنـد بکرێـت یـان ئەگەر بەنـدکرا حـوکمەکەی

تەواو بـوو لـۆ بەرنەدرێـت، واتـا لە مقـابیلی یەکـن وە پێشـنیاز دەکەم ئەو بـڕگەیە لابـدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

سوپاس، فەرموو کاك مەلا ناصر.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خودای گەورەو میهرەبان، ماددەی (١١) بڕگەی (یەکەم) خـاڵی یەکەم دووەم سـێیەم، بـڕی ئەو پێبژاردنانەی کە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕیـاری لێـدەدرێت لەسـەرپێچیکار بە ڕێـژەی لە ٣٠٪ کەمـدەکرێتەوە، ئەگەر سـەرپێچیکار لە مـاوەی پـانزە ڕۆژدا لەڕێکەوتـی دەرچـوونی بڕیارەکە لە ئەستۆی خۆی پاك بکاتەوە یان بڕی لە سەدا پانزە لەماوەی سی ڕۆژ وە بـڕی سـەدا دە لەماوەی شەست ڕۆژ، بۆیە پێویستە بەهیچ شێوەیەك ماوە درێژنەکـرێتەوە بـۆ شەسـت ڕۆژو بـۆ ئەو ماوەیە بۆ چاکردنەوەی زیادەڕەوی، چونکە هەندێ زیادەڕەوی لە تۆڕەکـانی ئـاو دەبێـتە هـۆی بێ ئاو بوونی هاووڵاتیان لە گەڕەکەکان و لە سنوورەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو سەرچنار خان.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سـەبارەت بە بـڕگەی (یەکەم) لە خـاڵی یەکەم و دووەم و سـێیەم، لەگەڵیـانیم لەبەر ئەوەی ناسـازیەك دروست ئەکات لە جێبەجێ کردنا لەگەڵ یاسای ژمارە (٥٦) ساڵی ١٩٧٧ وە قەرزەکانی حکومەت، چـونکە لەوێ بەهیچ شـێوەیەك بەخشـینی تێـدانییە، لێـرە لە سـەدا سـی و لە سـەدا پـانزەو ئەوانە یەعنـی ئەمە نـاعەدالەتیە کەسـێکیتر قەرزاری حکـومەتە هـیچ بەخشـینێکی بـۆ ناکرێـت، بەڵام لێـرە بەم دەرەجاتـانە بەخشینی بـۆ دەکرێـت کە ئەمە نابێـت، بـڕگەی(دووەم) لە خـاڵی یەکەمـا هێنـاویەتی ئەڵـێ، خـۆی ئەڵـێ ئەگەڕێینەوە بۆ یاسای ژمارە (٥٦) سـاڵی١٩٧٧ هەمـوارکراو کە یاسـای وەرگرتنـی قەرزەکـانی حکـومەتە، من ئەڵێم ئەمە باشە چونکە لە یاسـای وەرگرتنـی قەرزەکانـا تـۆ ئۆتۆمـاتیکیەن ئەگەڕێیـتەوە بـۆ یاسـای تەنفیـز لە جێبەجـێ کردنـا لەبەر ئەوە خـاڵی دووەم و سـێیەم هەر لابـبردرێـت و هـیچ ڕەوایەکـی نـیەو موخـالەفەی مەبـادیئی قـانوون و شـەریعەی ئیسلامیشـە بـۆچی، لەبەر ئەوەی خـاڵی دووەم ئەم بـابەتە ئەکا بە جەریمە ئیحالەی دادگای ئەکـات وە ناکرێـت پێبـژاردن قەرز تـۆ بـیکەی بە جەریـمە یەعنـی ئەمە نەبـووە تـۆ قەرزکـردن بکـرێ بە جەریـمەو سـزای لەسـەر هەبێـت وە ئەمە تەبـعەن حەپسـی بەدەنـی و ئیکراهی بەدەنیە، ئەمە ئەگەڕێـتەوە بـۆ قـانونی تەنفیـز بەپێـی ئیجرائاتەکـان مـامەڵەی لەگەڵا ئەکەیـن، لەبەر ئەوە خـاڵی سـێیەم ئەوە ڕەنـگە نەیبـوو موستەحیلە ئەوە هەر بەنـد دەکرێـت یەعنـی دەرناچێـت لەوێ تا قەرزەکەی نەداتەوە، یەعنـی نابێـت ئەمە پـێچەوانەی مافەکـانی مـرۆڤە پـێچەوانەی مەبـادیئی شـەرعی ئیسـلامە (وان کـان ذو عسـرة فنظـرة الـي میسـرة) یەعنـی ناکرێـت، خـاڵی دووەم و سـێیەمی بڕگەی (دووەم) لابدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڵام یەکەم ئەوە قەرزنیە وەکو ئەوەی کەسێك لە کەسێکی قەرز کردبێ و موحتاج بێت و موقارەنەی کەین لەگەڵ کەسێکا کە زیادەڕۆی کردووە یان سەرپێچی کردووە، قەرزێکی حکومیە نەتیجەی سەرپێچی و دەست درێژی کردنە سەر ژێرخانی کەرتێکی دیاریکراوە یەعنی وەجهی موقارەنە نیە لە نێوان ئەوەی کە کەسێك لەبەر هەژاری قەرز ئەکا وە کەسێکیتر یان کەسێك سولفەیەکی لایە ناتوانێ بیداتەوە سولفەکە ئی حکومەتە لەگەڵ کەسێك کە تاوانی کردووە بەوەی کە بۆ نموونە بۆڕی ئاوی نێوان دوو شاری گەورەی شکاندووەو وە ئەبێ بیبژێرێت زۆر جیاوازی هەیە لە ڕاستیا سەرچنار خان.

بەڕێز اسماعیل علی طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینی هەیە یەکەم پشتیوانیا پشگیریا مامۆستا ابوبکر دکەم بۆچونا وی، دوو بڕگەی دووەم خالّا دووەم بێژیتن دێ ڕەوانەی دادگای تایبەتمەندی ناوچەکە دەکرێ، مادام ڕەوانەی دادگا دەکرێن ئەبێت دادگا حوکمی بۆ دیاری بکەت لێرە هەر دووشت ئیعالەی دادگا دکەت دووەم بەند دەکرێت بە موودەی سێ مانگ زیادە، هەر لێرە بڵێت زیادەڕۆکار ڕەوانەی دادگای تایبەتمەندی ناوچەکە دەکرێت، ئەویتر زیادە ئەو دادگای تایبەت حوکمی دەدات بە چ حوکم بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەخر ئەگەر دادگا بۆ حوکمی ئەو حاڵەتە نەصێکی قانوونی لەبەر دەستا نەبێت بە چ حوکمدات، ئەبێت نەصێکی لەبەر دەست بێت (لا جریمة ولاعقوبة الا بنص) کە ئیحالەمان کرد بۆ مەحکەمە.

بەڕێز اسماعیل علی طه:

ئەگەر مەحکەمەی تایبەت بیت مەفرووزە هەر هەبیت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

نا مەحکەمەی ناوچەکە.

بەڕێز/ اسماعیل علی طه:

لێرە نوسراوە دادگای تایبەتمەندی ناوچەکە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێ بزەبت بەدائا، زۆر سوپاس.

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەشی سێیەم محەڕەماتی پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ ماددەی (١٢)یەکەم محەڕەماتی پڕۆژەکانی ئاو بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت.

یەك: محەڕەماتی بیری ئاوی خواردنەوە لە سەنتەری بیرەکە پانزە مەتر.

دوو: محەڕەماتی کانیەکان و بیرە ڕووکاریەکان بیست و پێنج مەتر کەمتر نابێت.

سێ: بۆ محەڕەماتی پڕۆژەکانی وێستگەکانی ئاو لە شورەکەی بیست و پێنج مەتر.

چوار: بۆ محەڕەماتی وێستگەی لاوەکی ئاو لە شورەکەی پانزە مەتر.
پێنج: بۆ محەڕەماتی خەزانی سەر زەوی و ژێر زەوی لە شورەکەی دە مەتر.
شەش: بۆ محەڕەماتی خەزانی بڵند بە پێوانەی بەرزیەکەی لێکدان یەك پۆینت پێنج دەبێت، دووەم کارگەکانی چەو و لم دەبێت لایەنی کەم سێ کیلۆمەتر دووربێت لەبەشی وەرگری پرۆژەکانی ئاو، ئەگەر کەوتبووە بەشی سەرەوەی وەرگری پرۆژەکە یەك کیلۆمەتر دووربێت، ئەگەر کەوتبووە بەشی خوارەوەی بەرگری پرۆژەکەو لە هەردوو دیوی ڕووبارەکە لەگەڵ جێبەجێ کردنی گشت ڕێکارەکانی پاك ڕاگرتنی ڕێڕەوی سەرەکی ڕووبارو سەرچاوەکان لەهەر جۆرێکی پیسبوون، سێیەم پرۆژەو کێڵگەکانی بەخێوکردنی ئاژەڵ و پەلەوەرو ماسی پێویستە دووریان لە کانیەکان و بیرە ڕووکاریەکان و پرۆژەکانی پاڵاوتنی ئاو ئاوەڕۆ لە پێنج سەد مەتر کەمتر نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ ئەیەوێت قسەبکات لەسەر ئەم ماددەیە فەرموو بیان نووسە، نجات خان، کاك ادریس، ئاشنا خان، کاك مەلا جیهاد، نجات خان، د. شێرکۆ، د. اسماعیل، د. محی الدین، بەدریە خان، د. عوسمان، سەرچنار خان، کاك مەم، کاك عثمان سێدەری، مامۆستا عمر، کاك یاسین، د. شێرکۆ فەرموو.

بەڕێز شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان، والله هەر لەسەر مەسەلەی مەحرەمات یەعنی ئەی ئەگەر تۆڕی ئاوەکە خۆی وێران بوو، ئێستا یەکێك لە کێشە سەرەکیەکانی تۆڕی ئاو لە هەموو پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان ئەوەیە کە ئەگەڕێتەوە برۆ سەردەمی سەد ساڵ لەمەو پێش، یەعنی ئێستا پارێزگا بە پارێزگا تەبعەن دوای تحقیق بۆڕیەکان وا ژەنگی هەڵهێناوە لەژێر خاکی پارێزگاکانا شارەکان بەتایبەتی، بەشێوەیەکی زۆر مەترسیدار گەورەترین هۆکاری پیسبوونی ئاوی خواردنەوەیە لە هەرێمی کوردستان، ئەمە ئەبێ لەم ماددەی محەڕەماتە یا ئەبێ باس بکرێت بەڕاستی، تەبعەن باسنەکراوە بۆیە پێشنیاری ئەوە دەکەم کە بڕگەیەك تایبەت بکرێت بە مەحەرەماتی سیانە نەکردنی ئەو پیس بوونە لە تۆڕی ئاو خۆیا هەیە، لەبەر هۆکار بێ چاك نەکراوە، هۆکاری سەرەکیشە بۆ پیس بوونی ئاوی خواردنەوە، یەکێ لە دیراساتەکانی زانکۆی سلێمانی لەبەر دەستمە ئەوەی سەلماندووە لە شارێکی وەکو سلێمانی لە ٧٠٪ ی ئاوی خواردنەوە بۆ خواردنەوە شیاو نیە، سەبەبەکەشی ئەگەڕێتەوە بۆ پیس بوونی تۆڕی ئاوەکە لە ئەسلا کە لە ژێر خاکدایە و ئەتوانی بلێی دەیان ساڵە دەستیان پێ نەگەیشتووە و وای لێ هاتووە لە هەندێ لە شارەکان شارەزا بوون لە تۆڕی ئاوەکان چەند کەسێ بوون ئەوانیش وەفاتیان کرد، ئێستا کارێزەکانی سلێمانی کە دوازدەن کەس نەماوە پێمان بلێ لە کوێن و چۆنن، لە دهۆك و هەولێر بە هەمان شێوە، لەو ماددەی مەحەرەماتە ئەبێ مەسەلەی تۆڕی ئاو خۆی کە کارەساتی تێدایە ئەبێ برگەیەکی بۆ دابین بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر اسماعیل.

بەڕێز اسماعیل علی طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرسیارەکا هەی، تێنبینیەك، ل گەل هندێ مە حەرامات ببیتە پاوان، پاوانەکان، وشا حەرامات دووبارە ناکەم چنکی گەلەك تیکرار بوویە، پرسیار من لیژنا تایبەت، برگا دووێ کارگاکانی چەو فەرقێ خستیە سەرەوە و خوارەوە، یەکێ سێ کیلۆمێترە، یەکێ یەك کیلۆمێترە، مەعیارە چیە (٣) کیلۆمێتر بۆ سەرەوە یەك بۆ تەوحید نابێ، ئەبێ لە سەرەوە دوو یان سێ کیلۆمێتر خوارەوەش هەر دوو یان سێ بێ، چنکی نەفسی مەترسی هەیە، ئەز ببینم تەحدی ببی، یان فەلسەفەکە و مەعیارەکە چییە تێمان گەینن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ئیدریس.

بەڕێز ادریس اسماعیل عبوش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە برگەی سێیەم دیاری کراوە کە پرۆژە و کێلگەکانی بەخێو کردنی ئاژەل ئەبێ (٥٠٠) مەتر لە کانی و بیر و رووبارەکان دوور بن، لەوانەیە لە رووی مادەی کیمیاوی ئەو کێلگانە ئەوەندە خەتەر نەبن، ئەوەی لەوە خراپترە بە گوێرەی زانستی ژینگە هەر دلۆپێك رۆنی ئۆتۆمبێل (٦٠٠) لیتری ئاو پیس ئەکات، لەوانەیە هاوولاتییەك بەهۆی نەبوونی تەوافەی تانکی ئاو ببێتە هۆی بەهەدار دانی چەند سەد لیتری ئاو، بەڵام مەعامیلی پترۆ کیمیاوی و سەناعی و رۆنگۆر و مۆلیدەی کارەبا و پالاوگەکانی نەوت ئەبنە هۆی تێکدانی ملیۆنان میتر موکەعەبی ئاو، پێشنیار ئەکەم سزایەك بۆ ئەوانیش دیار بکرێ، چونکە گەورەترین پیس کەری ئاون، پشتگیری دکتۆر اسماعیل ئەکەم، وشەی مەحەرەمات ببێ بە پاوان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو نەجات خان.

بەڕێز نەجات شعبان عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەری ڤێ ماددەك بێتە زێدە کرن گرێدای بی بەشێت چارێ دانانە یەکەی چارەسەری، ڤی شکلی بیت، ئەگەر پرۆژە نەچتە جێ بوونێ بازرگانی پیشەسازی تەندروستی و پرۆژێن پاشەرۆێ کیمیایی شلی هەبیتن پێگیر نەبن بکارئینانە یەکەی چارەسەری دڤێت بێنە سزادان کێمتر نەبیت پێنج ملیۆنا، ئەڤە گرێدایە بەشی یەکەی چارەسەری، ماددەك بێتە زێدە کرن پشتی ماددیێ (١١) کو سزا هەبیتن ئەو پرۆژێن پیشەسازی ب نیشتە جێ بوون بن، یەکەی چارەسەری هەیە، لەوانەیە بکار نەئینن، سزایەك پێنج ملیۆن دینار کێلۆمەتر نەبی، چونکو یەکەی چارەسەری موحتاجی گەلەك پارەیە، ژ بەر هندێ من پێنج ملیۆن دینارا دانای، پشتگیری ئاخافتنێ کاك اسماعیل و نەجات خانی دکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەلا جیهاد.

بەڕێز جهاد حسن ابراهيم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ل برگا سێ ئەڤ پرۆژە و کێلگەکانی بەخێو کردنی ئاژەل و ماسی یا هاتی دووریا وێ حەتا (٥٠٠) مەترا بیت، رەئیا من ئەڤە کێمە، چنکی عەلەف و کیمیا و پرۆتین تەئسیرەکا گەلەك مەزن ڤێ بیرا دێتە کرن، ئەز بینم حەدێ کێم دوو کیلۆمەترا بیت، حەتا رێگا ژی و حەتا گوندا، هەندەك گوندێ هەی ل مەنتەقا دهۆکێ بچاڤێت خۆ دیت پرۆژێ بەخێو کردنێ ئاژەلێت پەلەوەر برەخ گوندیڤە، خەلك ژ بەر بێنا وێ ناحەڤیتن، ئەڤە بێتە دیر کرن .

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عوسمان.

بەڕێز عثمان کریم سواره:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەسەلەی مەحەرەمات، لە رابردوو لە گەرەکە کۆنەکان پرۆژەی ئاو هەبووە و مەحەرەماتیش وەکو ئەوەی دیاری کراوە لەوانەیە دیاری نەکرابێ، بۆیە ئەوە کێشەی زۆر گەورە بۆ حکومەت دروست ئەکات، ئەگەر ئیشارەت بەوە بدرێ ئەو مەحەرەماتانە بۆ لە ئێستاوە بەدواوە بێت، پرۆژە هەیە لە ناو چەقی گەرەکێك دایە لەوانیە بینایەك بێ باوی (١٠٠) دەفتەر دۆلار بێ، ئایا حکومەت ئەو هەموو قەرەبووەی پێ ئەدرێتەوە، پێم باشە شتێکی بۆ زیاد بکرێ و جیا کاری بکرێ لە نێوان رابردوو و ئێستا، برگەی سێیەمیش، پرۆژەی کێلگەکانی بەخێو کردنی ئاژەل و پەلەوەر و ماسی پێویستە دووریان لە کانیەکان و بیرە روکاریەکان لە پرۆژەکانی پالاوتنی ئاو و ئاوەرۆ لە (٥٠٠) مەتر کەمتر نەبێ، لە هەمان کات وەزارەتی کشتوکال ئەگەر بیەوێ مۆلەتێك بدات بە پرۆژەیەکی پەلەوەری ئەبێ ئەو پرۆژەیە ئاوی سەربەخۆی خۆی هەبێ، لە هەمان کات ئاوێك (٥٠٠) مەتر دوور بێ، بەریەکەوتێنك هەیە ئەبێ حیسابی بۆ بکرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

فەرموو کاك یاسین.

بەڕێز یاسین خضر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو وشەی مەحەرەماتە پشتگیری دکتۆر ئەکەم بکرێتە پاوان، لێرە لە خاڵی (١، ٢، ٣، ٤، ٥، ٢٥) مەتر و (١٥) مەتر کەمە، ئەگەر سەرچاوەیەکی ئاو (١٥) مەتر دووربێ کەمە، حەب هەیە ژەهرە ئەگەر وابکات دەستی ئەگاتێ، ئەبێ زیاتر بێ، یا بۆری نەقل، (١٥) مەتر بێ بە بن عەرزی هەلئەکۆلی کەیفی لێ بێ شارێك ژەهراوی ئەکات، پێشنیار ئەکەم (١٥) مەتر بێ، پشتگیری کاك عوسمان ئەکەم، راستەکات، ئێمە لە لیژنەی کشتوکاڵ هەر کەس بیەوێ کێلگەیەك دابنێ پەلەوەری یان گاداری بێ ئەبێ سەرچاوەی ئاوی خۆی هەبێ، ناکرێ دوێنی کردوویەتی ئەمڕۆ لێی هەلوەشێنیەوە، پشتگیری کاك عوسمان ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو مامۆستا عمر.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی سێیەم ئەو مەسافەیە هەیە بۆ ئاو و ئاوەڕۆش وەکو یەکە، ئەگەر راوێژ کرابێ بە خەلکی ئەکادیمی و پسپۆر بۆ ئاوەکە زۆر باشە، جێگەی پرسیارە بۆ ئاوەڕۆش ئایا هەمان مەترسی هەیە یا نا، روون کردنەوە هەبێ سوپاسیان ئەکەم.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر عوسمان.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم، وشەی مەحەرەمات نیمچە کوردی و عەرەبیشە، مەحەرەماتە، شەدە لە عەرەبی هەیە و لە کوردی نییە، لێرە نەکراوە بە دوو را، بکرێ بە سنووورەکان یان پاوانەکان، ئەو هەموو باج و غەرامەی لەسەر ئەو هاوولاتیانە هەیە، نەبینە هۆکاری کۆکردنەوەی دارایی بۆ حکومەت کە مووچەی پی نادرێ، با بشتوانین کاتێ پرۆژەیەکی سیقایەگێریمان هەبێ، کاتێ بە پرۆژەیەکی زەبەلاحی توجاری بۆڕیەکی سەرەکی ئەشکێندرێ ئەو کاتە دوو تەنکەر ئاو ئەکرم پارەکە من نەیدەم، حکومەت بیدات، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم خۆشە ئەگەر لەو موداخەلە مەجالم بدەی خزمەتی کۆی یاساکە و ئەو ماددەیەش ئەکات، بەشی سێیەم، ئەو پرۆژە یاسایە پێشنیارێکم هەیە بۆ کۆی پرۆژە یاساکە، موحەراماتی ئاو ئاوەڕۆ هەر بیکەین بە ڕێگە پێنەدراوەکان، کۆی ئەمانە هەمووی ڕێگە پێنەدراوە، نابێ لە (٢٠) مەتر و (١٥) و چەند ئەوەندە ڕێگە پێنەدراوە، پێشنیارم هەیە لە ماددەی (٥) ەوە بکرێتە سزاکان، لێرە لە پێشدا سزای داناوە دوایی قەدەغە کراو، بۆیە لە ماددەی (٥) ەوە بکرێتە سزاکان، ئینجا (٥) تا (١١) بکرێتە بەشی چوارەم، ڕێگە پێ نەدراوەکانیش بکرێتە بەشی سێیەم، واتە لە پێشدا ڕێگە پێنەدراو ئینجا سزای ڕێگە پێنەدراو، بەشی یەکەم پێناسە و ئامانجەکان و ماددەکانی (١ و ٢) بەشی دووەم ڕێککارە یاساییەکان ماددەکانی (٣ و ٤)، بەشی سێ ڕێگا پێنەدراوەکان ماددەکانی (١٢و تا١٨)، بکرێنە ماددەکانی (٥، ٦،، ٩، ١٠، ١١)، بەشی چوارەم سزاکان، ماددەکانی (٥، ٦، ٧، ٨، ٩، ١٠، ١١)، بکرێنە ماددەکانی (١٢، ١٣، ١٤، ١٥، ١٦، ١٧، ١٨) ئەگەر پێویستی کرد لەگەڵ هەردوو لیژنەی مەعنی دائەنیشم بۆ ئەوەی سەرلەبەری دابڕێژرێتەوە، بە نیسبەت بەشی سێ ڕێگا پێنەدراوەکان، ئەبێتە (١٢تا١٨)، هەمووی بڕگەی یەك مەحەرەمات بکرێتە ڕێگە پێنەدراوەکان، ڕێگە پێ نەدراوەکانی پرۆژەکانی ئاو بەو شێوەیە هەژمار ئەکرێ، خاڵی یەك بیری ئاو خواردنەوە لە سەنتەری بیر یەکەم و چوارەم هەردوو (١٥) مەترە، ئەکرێ لێکی بدەین لەبەر ئەوەی (١٥) مەترەکە کۆیان ئەکاتەوە، خاڵی یەکەم بیری ئاو خواردنەوە لە سەنتەری بیرەکە و وێستگەی لاوەکی ئاو لە شورەکەی (١٥) مەتر کەمتر

نەبێ، دووەم و سێیەم و چوارەم و پێنجەم، شەشەم نامێنێ، کەمتر نەبێ چونکە کەمتر نەنووسراوە، بکرێتە کەمتر نەبێ، برگەی دووەم، کارگەی چەو لم ئەبێ لای کەم (٣٠) کیلۆمەتر دوور بن، کارەگەکان یەك دانە نین زۆرن، ئەبێ دوور بن، لە بەشی وەرگری پرۆژەکانی ئاو ئەگەر کەوتبوونە بەشی سەرەوەی وەرگری پرۆژەکە و یەك کیلۆمەتر دوور بن، ئەگەر کەوتبوونە بەشی خوارەوەی پرۆژەکە، پرسیار لە هەردوو لیژنەی بەرێز ئەلێ لە هەردوو دیوی رووبارەکە لەگەڵ جێ بەجێ کردنی گشت رێککارەکانی پاك و رێرەوی سەرەکی رووبار و سەرچاوەکان لە هەر جۆرێکی پیس بوون یەعنی چی؟ ئەوە دارشتنە ئامانجی نەپێکاوە، روون نیە، پێشنیاری ئەو دارشتنە ئەکەم، نابێ مەودای نێوان پرۆژە و کیلگەکانی بەخێو کردنی ئاژەل و پەلەوەر و ماسی (٥٠٠) مەتر کەمتر بێ لە کانیەکان و بیرە رووکارییەکان و پرۆژەکانی پاڵاوتنی ئاو و ئاوەرۆ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەرچنار خان.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی دوو، وشەی کانی هاتووە، ئێمە قانوونی (المنابع الطبیعیة) مان هەیە، وشەی کانی پەیوەندی بە سەرچاوەی ئاو هەیە، ئایا پێناسەی کانی لە پرۆژەی تۆر و ئاو و ئاوەڕۆکان جێی ئەبێتەوە؟ ئەگەر ئاوێك ئەوەنە زۆر بێ وەکو زەڵم پرۆژەی ئاوی لەسەر دروست بکرێ ئەو کاتە وشەی کانی ئەبێ بە پرۆژەی تۆرەکانی ئاو، بەس وشەی کانی پێم وایە هەلەیە ئەبێ لابرێ.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئاشنا خان.

بەڕێز ئاشنا عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینی من لەسەر بڕگەی یەکەم خاڵی (٥)، مەحەراماتەکە کە (١٠) مەترە زۆر کەمە، جاری وا هەیە خەزانی ئاو شەش مەتر ئاوی تێدایە، بۆی هەیە بتەقێ، درزی تێ بچێ، (١٠) مەتر نزیکە، مەجالی خۆپارێزی نییە، پێم باشە بکرێ بە (٥٠) مەتر، ئەوکاتە مەترسی نابێ، هەروا شتێ ئاماژەی پێ نەدراوە کێشەی لێدانی بیر لە سنووری مەحەرەماتی بیرەکانی سەر بە وەزارەتی شارەوانی ئەو بیرانەی لێ ئەدرێ بۆ دابین کردنی ئاوی خواردنەوە، لێرە هیچ ئاماژەی پێ نەکراوە، پێم باشە بڕگەیەك زیاد بکرێ بە ژمارە (٧)، مەحەرەماتی بیرەکانی شارەوانی نابێ لە (٣٠٠) مەتر نزیك تر بێ، لەسەر ئەساسی رێنماییەکانی بەرێوەبەرایەتی ئاوی ژێر زەویە، ئەو بیرانە کە لێ ئەدرێ بۆ ئەوەی پارێزگاری بکرێ لە پاراستنی ئاوی ژێر زەوی ئەبێ (٣٠٠) مەتر دوور بن لە یەکەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بەدریە خان.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێنجەم، مەحەرەماتی سەرزەوی و ژێر زەوی، باسی (١٠) مەتر ئەکات، لەگەڵ کەسی موختەس قسەمان کردووە، لای کەم ئەبێ (٢٠) مەتر کەمتر نەبێ خەزانی ئەواکە، برگەی دووەم، پێم باشە

خالێکی بۆ زیاد بکرێ، بکرێ بە دوو خاڵ، هیچ جۆرە ئاوەڕۆییەك نابێ لەسەر بەستنی وەرگرتنی پرۆژەکانی ئاوەوە نزیك بێ، نموونە ئاوی دووکان سلێمانی، وەلامی ماددەی (١٠) م وەرنەگرت لە لیژنەی پەیوەندیدار کردم، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

دواتر وەڵامی بدەنەوە، فەرموو دکتۆر محی الدین.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ بەشێکی قسەکانی کاکە مەمم، بەڵام سەبارەت بە بڕگەی سێیەم تەنیا باسی پرۆژە و کێلگەکانی بەخێو کردنی ئاژەلان و پەلەوەر و ماسی ئەکات، ئەی ئەوانەی کارگەی نەوت و وەبەرهێنەری نەوتن و کارگە پلاستیك و لەژێر خاکنانی پاشماوەکانی شار، ئەوانەش ئیزافە بکرێ و مەودایەکەش لە (٥٠٠) مەتر بکرێ بە دوو کیلۆمەتر و سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان

فەرموو.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە هەندێ تێبینی لەسەر ماددەی (١٢)، دکتۆر اسماعیل سەبارەت بە کارگەکانی چەو و لم لە بەشی سەرەوە سێ کیلۆمەترە، بەڵام لە بەشی خوارەوە ئەگەر شوێنەکە پیس بێ لە بەشی سەرەوە ئاو دێ، بەشی سەرەوە زیاتر دانراوە، دوو، ئەوەی لە هەردوو لایەکان ئەبیت مەحەرەمات و پارێزگاری کردن لە هەر چوار دەوری ڕووبارەکە بکرێ، ئەگەر سەرنجی بدەینە پرۆژەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان حیساب بۆ مەحەرەمات نەکراوە، لە زۆر شوێن بیناو شورای لەسەر کراوە و پارێزگاری نەکراوە، کانیش بەشێکە لە ئاو سرووشتی ئەبێ لە چوارچێوەی پاراستنی تۆر و بنچینەکانی ئاو و ئاوەرۆ، یەکێکە لە سەرچاوەکانی ئاو رەنگە لە گوندێك بێ، پێویستە مەحەرەمات بۆ کانیاوی سرووشتیش باس بکرێ، لەسەر ئەو بنەمایە لێرە دیاری کراوە، ئەم مەترانە بۆ دیاری کراون؟ ئێمە ڕاوێژمان لەگەل بەرێوەبەرە گشتیەکانی پارێزگا و ئیداڕە سەربەخۆکان کردووە، لەگەڵ بەرێوەبەرایەتی گشتی ئاو و ئاوەرۆی هەرێمی کوردستان، جارێ نا، چەند جاری، لە ئەسلی پرۆژە یاساکە موحەرەماتی تێدا نەبوو، بەڵام لەسەر داخوازی ئەوان و ئێمەش لە لیژنەی تایبەتمەند قەناعەتمان بوو ئەو بەشە زیاد بکرێ، لە قۆناغی ئێستا رەنگە ئەوە مومکین بێ، بەشێك لە بیرەکان لە گەرەکەکانن، مەحەرەمات لەسەر ئەو بنەمایە دیاری کراوە، ئەگەر لە داهاتوو بیرێکی تازە لێ بدرێ ئەکری مەدایەکەی زیاد بکرێ، ئەکرێ لەسەر ئەو بنەمایە ئەو ڕەقەمە دیاری کراوە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنە ماددەی (١٣)، فەرموو ماددەی (١٠) وەڵام.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر کەسێ بۆ نموونە دەست بە سەرپێچی بکات، لە عەمەلەکە عقوبەی بۆ دیاری نەکراوە.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر لە بیـدایەت بـێ هـیچ کێشـەیەك نیـیە و تووشـی سـزاش نـابێ، چـونکە نە بە سـەرپێچی هەژمار ئەکرێ نە زیادەڕەوی، ئەگەر بچیـنە مـاددەی یەك تەعریفەکـان ئەبینـین، سـەرپێچی چـوار نەوعی فعل هەیە بۆ سەرپێچی، بۆ زیادەەویش تەقسیم ئەبێ بۆ سەر پێنج فعـل، ئەگەر یەك لەو (٥ و ٤) کە ئەکـاتە (٩) یەکـێ لەو ئیشـانە نەکرابـێ نە بە سـەرپێچی و نە زیـادەڕەویش هەژمـار ئەکرێ و غەرامەش ناکرێ.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ماددەی (١٣).

بەڕێز ڕۆژان محمد کریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی١٣:

مەحەرەماتی تۆرەکانی ئاو لە سەنتەری بۆری بەو شێوەیە هەژمار ئەکرێ:

١ بۆ تۆرەکانی دابەش کردن مەحەرەماتی بۆری ئاو کە تیرەکەی تا (٨) ئینج بێ یەك مەتر.

٢- بۆ تۆرەکانی گواستنەوە لە ناو سنووری شارەوانییەکان بەو شێوەیە هەژمار ئەکرێ:

١ بۆ مەحەرەماتی هێلی ئاوی زیاتر لە تیرەی (٨) تا (١٦) ئینج یەك مەتر و نیو.

٢_ بۆ مەحەرەماتی هێلی ئاوی زیاتر لە (١٦) تا (٢٤) ئینج دوو مەتر.

٣- بـۆ مەحەرەمـاتی هێلـی ئـاوی تیـرە (٢٤) ئیـنج بەرەو سـەرەوە سـێ مەتـر و نیـو یـان زیـاتر بە گوێرەی پێویست و هەبوونی مەودای پێویست.

٣_ بۆ تۆرەکانی گواستنەوە لە دەرەوەی سنووری شارەوانیەکان بەو شێوەیە هەژمار ئەکرێ:

١ بۆ مەحەرەماتی هێلی ئاوی زیاتر لە تیرە (٨) تا (١٦) ئینج چوار مەتر.

٢- بۆ مەحەرەماتی ئاوی زیاتر لە (١٦) تا (٢٤) ئینج حەوت مەتر.

٣- بۆ مەحەرەماتی هێلی ئاوی تیرە (٢٤) ئینج بەرەو سەرەوە دە مەتر.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە؟ فەرموو کاك بەهجەت.

بەڕێز بهجت علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٣) بەحسی تۆرەکانی ئاو لە سەنتەری بۆری بەو شێوەیە هەژمار ئەکرێ، هەژمار یەعنـی وەحدەیەکا بۆری قیاس کەت کا چەندە، پـێم باشـە بـۆ برگـا ئیکـێ و دووێ و سـێ ژ بـری وەحـدا

ئینج ملیمیتر بێته ئیزافه کرن ژ بەر کو تیرا بۆری دێه حیساب کرن مەیا هەی ستیل یا پلاستیك یا ئەسلین هەی، ئەگەر ملیمیتر ئیزافه نەبیتن ده چاوا ڤان بۆریا حیساب کەن، پێم باشه وەحدا میلیمیتر ئیزافه بیتن دگەل ئینج بۆ هەرسێ برگا پێك ڤه.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

با لەسەر ئەوە یەکلا بینەوە وشەی مەحەرەمات لائەبرێ یا نا؟ ئەو هەموو مەحەرەماتە چیە، رێگە پێنەدراوەکان جێ خۆی بگرێ، ماددەی (١٣) مەحەرەمات بکرێتە رێگە پێنەدراو، بە نیسبەت یەکەم دیسان مەحەرەمات لابرێ و دابەش کردن، یەك مەتر کەمتر نەبێ نەك یەك مەتر بێ، بڕگەی دووەم، خاڵی (١ و ٢ و ٣) دیسان وشەکانی مەحەرەمات لابرێ، لەبەر ئەوەی لە بڕگەی دووەم ئەڵێ رێگا پێنەدراوەکان، هەموو هێلەکانی ئاو وەکو خۆی، خاڵی سێیەم، دیسانەوە هێلی ئاوی زیاتر لە تیرە (٢٠) ئینج بەرەو سەرەوە نا، زیاتر لە (٢٤) ئینج و (٣٠) مەتر و نیو کەمتر نەبێت، بۆ بڕگەی سێیەم دیسان (١و ٢و٣) هەموو مەحەرەمات لابرێ و مەتر کەمتر نەبێ دووبارە بێتەوە، لە خاڵی سێیەم کە ئەڵێ بۆ مەحەرەماتی وای لێ بکرێ، هێلی ئاوی زیاتر لە تیرە (٢٤) ئینج لە (١٠) مەتر کەمتر نەبێ.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بەدریە خان.

بەڕێز بدریە اسماعیل ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٣)، برگەی یەکەم لە دابەش کردن پێم باشە یەك مەتر بکرێ بە مەتر و نیو، بڕگەی دووەم بۆ گواستنەوە لە خالی یەکەم یەك مەتر و نیو بکرێ بە دوو مەتر، لە خالی دووەم، دوو مەتر بکرێ بە سێ مەتر.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی تایبەتمەند.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە وشەی موحەرەمات، ئەو وشەیە کە زۆر بەکارهاتووە لە یاسا بەرکارەکان، بۆیە مەجبورین لە چوارچێوەی تەوحیدی وشەکان دەرنەچین، بەکاری دێنین، بۆ ئەوەی لە هەر یاسایەك وشەیەك بە عەکسی وشەیەکی تر بەکار نەیت، ئەگەر بەدیلی هەبووایە لە پێشتر لە یاسا بەرکارەکان باشتر ئەبوو، ئەوە بەکار هاتووە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ماددەی (١٤) فەرموو.

بەڕێز ڕۆژان محمد کریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی ١٤:

لە سنووری مەحەرەماتی پرۆژە و تۆرەکان نابێ بەبێ وەرگرتنی ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار هیچ جۆرە کارێك ئەنجام بدرێ، وەك بیناسازی و ڕاکێشانی تۆڕی ئینتەرنێت و دانانی سستوونی کارەبا و پیس کردنی سەرچاوەی پرۆژە ئاویەکان یان هەر کارێکی تر.

١- تێچووی لادانی زیادە ڕەوی لەسەر مەحەرەمانی پرۆژەکانی ئاو و گەرانەوەی بۆ باری ئاسایی پێش زیادە ڕەویەکە بەپێی ئاکارە ئەندازەییە بەرکارەکان ئەخرێتە ئەستۆی زێدەرۆکار و لەلایەن بەرێوەبەرایەتی ئاو و ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام ئەدرێ.

٢- سەباری لە ئەستۆ گرتنی تێچووی لادانی زێدەرەوییەکە بەپێی خالی یەکی ئەو برگەیە زێدەرۆکار بەپێ بژاردنێك سزا ئەدرێ لە (٧٥٠) هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە (١٥٠٠٠٠٠) هەزار دینار زیاتر نەبێ.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە؟ فەرموو دکتۆرە گەلاوێژ.

بەڕێز گەلاوێژ عبید عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سنووری موحەرەماتی پرۆژە و تۆرەکان نابێ بەبێ وەرگرتنی لایەنی پەیوەندیدار هیچ جۆرە کارێك ئەنجام بدرێ، لێرە بەبێ ئەو وەرگرتنی ڕەزامەندییە، پێم باش نییە ئەوە هەبێ، ئەسلەن ڕەزامەندی نەدرێ بە هیچ سەرپێچیەك لە موحەرەماتی سنووری ئاو، چونکە ئاوی خواردنەوە پیس بوو چۆن ئەگرێتەوە باری خۆی، سزاش بدرێ چارەسەر ناکرێ، پێم باشە لە سنووری موحەرەماتی پرۆژە و تۆرەکان نابێ کارێك ئەنجام بدرێ وەکو بیناسازی و ڕاکێشانی تۆری ئینتەرنێت و کارەبا پێش پیس کردنی سەرچاوەی پرۆژەی تۆری ئاو، وەرگرتنی بێ ڕەزامەندی لابرێ، لە خالی دووەم، تێچووی لادانی زێدەرەوی لەسەر مەحەرەماتی پرۆژەکانی ئاو، ئەگەر بێت و ئاوی خواردنەوە بیێ ئەڵێ بەپێی ئاکارە ئەندازیاریەکانە بەرکارەکان، یەعنی ئەندازەیی بەکار، بەڵام پێویستە پشکنینی ئاویش بکرێ لە ڕووی کیمیاییەوە، چونکە ئاوی خواردنەوە پیس بێ چۆن ئەزانی وەکو خۆی گەراوەتەوە، لێرە ڕوون کردنەوەی زیاتری ئەوێ، بە نیسبەت غەرامەش ئەکرێ پێداچوونەوەی پێ بکرێ لەگەل غەرامەکانی تر یەك بگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك حیکمەت.

بەڕێز حکمت محمد عبو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە بڕگەی دووەم خالی دوو نەمێنێ، چونکە لە ماددەکانی تر ئاماژە بە سزاکان کراوە، پشتگیری قسەکانی دکتۆرە گەلاوێژ ئەکەم لە ماددەی (١٤) بڕگەی یەکەم، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو حەسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە، برگەی یەکەم، ئەو یاسایە بۆ ئەوەی رێگری بکەین لە پیس بوونی ئاو ئاوەرۆ لە هەرێمی کوردستان، بەڵام لێرە چۆن بۆ وەرگرتنی پیس کردنی پرۆژەکانی ئاو مۆلەت وەرئەگری؟ ئەو ماددەیە، بۆیە منیش پشتیوانی دکتۆرە گەلاوێژ دەکەم و ماددەکە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە،لە چوارچێوەی سنووری رێگە پێنەدراو پڕۆژەو تۆڕەکانی ئاودا نابێت رێگە بە دروستکردنی هیچ پرۆژەیەکی وەك بیناسازی راکێشانی تۆری ئەنتەرنێت و دانانی ستوونی کارەبا بدرێت کە دەبنە هۆکاری پیسکردنی سەرچاوەی پڕۆژە ئاویەکان.

و لە برگەی دووەمدا خاڵی یەکەم و دووەم پێم باشە هەردووك خاڵەکان هەڵبگیرێن، لەبەر ئەوەی خاڵی یەکەم لە ماددەی پێنجەم و ماددەی هەشتەم لە بڕگەی یەکەم ئەو بڵێین جاکردنەوەی تۆرەکانی ئاو خراوەتە سەر لایەنی سەرپێچیکار کەواتە دووبارە بوونەوەیە و خاڵی دووەمیش بە هەمان شێوە لە ماددەی دەیەم بڕگەی یەکەم دیاریکراوە تەنها لێرەدا سزایەکان تۆزێك زیادکراون، بۆیە سزایەکان رێکبخرێنەوەو بۆ تەواوی سەرپێچیکاران وەکو یەك بێت لە ناو یاساکەدا سوپاستان دەکەم.

بەڕێز هێمن احمد حەمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٤) بڕگەی یەکەم من پرسیارێك سەبارەت بە هەردوو لیژنەی بەڕێز دەپرسم ئەمە تووشی ئیشکالییەتێکی قانوونی بووین، لێرە ئەڵێ بە بێ وەرگرتنی ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار، واتا کە ڕەزامەندیت وەرگرت ئەوانە ئەتوانی بکەیت لە شوێنێکا هاتووە لە دوای ئەوەی دێری سێیەم پیسکردنی سەرچاوە پڕۆژە ئاوییەکان، واتا کە ڕەزامەندی وەرگرت بۆیان هەیە سەرچاوە ئاوییە سرووشتییەکان پیس بکەن؟ ئەمە ئیشکالییەتێکی تیایە، جا بۆیە ئێستا من دارشتنەوەیەك پێشکەش دەکەم، بۆ ئەوەی سەر لەبەری ئەمە بگۆڕین کە برگەی یەکەم بەم شێوەیەی لێ بکرێت، نابێت لە سنووری رێگا پێ نەدراوەکانی پڕۆژەو تۆڕەکاندا بە دەر لە حوکمەکانی ئەم یاسایەدا هیچ جۆرە کارێکی وەکو بیناسازی راکێشانی تۆڕی ئینتەرنێت کارەبا دانانی ستوونی کارەبا ئەنجام بدرێت.

ئەوە بە نسبەت برگەی یەکەمیان بوو بۆ برگەی دووەمیشیان پێشنیازی من بەو شێوەیەیە دیسان ئەوە ئاکار، واتا ڕەفتار یا ئەخلاقە لێرە ئاکار هاتۆتەوە ستاندار جێگەی بگرێتەوە برگەی دووەم خاڵی یەکەم بەو شێوەیەی لێبکرێ.

تێچووی لادانی زیادەڕۆیی لەسەر رێگە پێ نەدراوەکانی پڕۆژەکانی ئاو گەڕاندنەوەی بە پێی ستاندارد ئەندازەییەکانی بۆ باری ئاسایی پێش زیادەڕۆییەکە دەخرێتە ئەستۆی زیادەڕۆکار و دەبێت لەلایەن بەرێوەبەرایەتی ئاوئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام بدرێت.

بەنسبەت خاڵی دووەمی برگەی دووەمەوە پێم سەیرە لێرەدا هاتووە لە هەردوو لێژنەی بەڕێز دەپرسم چۆن لێرەدا هاتووە ئەوە سزایە، ئێمە قسە لەسەر رێگە پێ نەدراو دەکەین حوکمی سزایە، بۆیە من پێشنیاز دەکەم خاڵی دووەمیان بکرێتە برگەی چوارەم لە ماددەی (١٠)ی سزاکان، سزاییەکان ماددەی (١٠) یە لە برگەی چوارەمدا ئەمە سزایە بخرێتە ئەوێ وەکو چۆن پێشنیازم کرد پێشتر، ئەگەر ئەو ئاڵوگۆڕانە بکرێ ئەو کاتە گرنگ ئەوەیە لە ئێستادا ئەخرێتە ئەو شوێنە بەو شێوەیەی لێ بکرێ، بۆیە لێرەدا رێگە پێنەدراوو سزا تێکەڵیەك هەیە و مەفهومیش نیەو زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك زاهر.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٤) من تێبینیم لەسەر ماددەی (١٤) برگەی دووەم هەیە لەگەڵ ماددەی (١٦) خاڵی یەك و دوو هەمان ناوەڕۆکیان هەیە، بەراستی ئەوەی من تێبینیم کردووە ناوەڕۆکەکەیان هیچ جیاوازییەکی وای نیە تەنها لە چەند وشەیەك لە یەکتری جیاوازن، لەوێ سەرپێچی هاتووە لەوێ زێدەروکار هاتووە لەوێ زیادەڕۆیی هاتووە لەوێ سەرپێچیکار هاتووە، بۆیە من پێشنیاز دەکەم ماددەی (١٦) لەگەڵ برگەی دووەمی ماددەی (١٤) هەردوو خاڵەکە بکرێتە یەك بەم شێوەیە.

دووەم: تێچوی لادانی زیادەرۆی و سەرپێچی لێرە سەرپێچی بۆ زیاد بکرێت لەسەر موحەرەماتی پڕۆژەکانی ئاو، لێرە ئاو هاتیە ئاوەڕۆی بۆ زیاد بکرێ گەڕاندنەوە بۆ باری ئاسایی پێش سەرپێچی و زیادەڕۆیەکە هاتیە سەرپێچییەکەی بۆ زیادبکرێ بە پێی ئاکارە ئەندازە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆی سەرپێچیکار لەگەڵ زیادەرۆیی لەلایەن بەرێوەبەرایەتی ئاو ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام دەدرێت.

خاڵی دووەم: سەرباری لە ئەستۆگرتنی تێچوی لادانی زیادەڕۆیی کە لێرە زیادەڕۆیی هاتووە سەرپێچیەکەی بۆ زیاد بکرێ زیادەڕۆییەکەو سەرپێچیەکە بە پێی خاڵی یەکەمی ئەم برگەیە زیادەڕۆکار هاتیە، لێرە دیسان سەرپێچیکاری بۆ زیاد بکرێ بە پێی بژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٧٥٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٥٠٠٠٠٠) هەزار دینار زیاتر نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تایبەتمەند رەئیتان هەیە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٤) لە سنوری موحەرەماتی پڕۆژە تۆڕەکان نابێت بە بێ وەرگرتنی رەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار ئەمە بە دەقیقی نوسراوە، چونکە لە سنووری موحەرەمات موحەرەمات بریتییە: لەو پارچە زەویە بۆشاییەی کە دەبێ لە نێوانی با بڵێین شورای مالّی گەرەکێك لەگەڵ ئەو جادەیەی کە ئەو سنوورەی کە بۆڕیەکەی تێدا دەپارێزرێت لەو بەری بۆڕی بۆ ئەوبەری بۆڕی سنووریکە ئەبێ پارێزراو بێ، لەم سنوورەدا زۆر حاڵەت هەیە ستوونی

کارەباشی تێدا دەبێت و پڕۆژەی هێڵکانی ئەنتەرنێتیشی تێدا دەبێت، بۆیە بۆ هەڵکەندنی ئەو شوێنانە ئەبێ رەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار وەربگیرێ، مەبەستەکە ئەوەیە ئەوەی کاك مەم باسیکرد بە دەقیقی ئەوەی پیسکردنی سەرچاوەکان ئەوە ئەکید لای دەبەین، سەرنجەکەی دەقیقە سەبارەت بە تێچووی لادانی زیادەڕۆیی، ئەوە ئەگەر کرا بۆ سەری ئێستا لە زۆر شوێن هەیە ئەو موحەرەماتەی کە دانراوە بۆ بۆڕی ئاو یا ئاوەڕۆ زێدەڕۆیی کراوەتە سەرێ، بۆیە ئەگەر بگەڕێینەوە سەر ماددەی (٢٢)ی ئەم پێشنیازە یاسایە مووەی (١٨٠) رۆژی داناوە، بۆ ئەوەی ئەو کەسانەی کە زێدەڕۆیان کردووە مولزەم بکرێن کە دۆخەکە بگێڕنەوە باری ئاسایی خۆی، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی دوای ئەوە ماددەی (١٥) فەرموون.

بەڕێز نزار ملا عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پانزە:

موحەرەماتی ئاوەڕۆ بەو شێوەیە ئەژمار دەکرێ:

یەکەم: موحەرەماتی بۆڕی ئاوەڕۆ لە لێواری دەرەوە لە هەر لایەکی دوو مەتر دوور دەبێ بەڕەچاوکردنی خزمەتگوزارییە گشتییەکان.

دووەم: موحەرەماتی ئاوەڕۆی سندوقی بە هەموو ئەندازەییەکانیەوە لە لێواری دەرەوە لە هەر لایەکی سێ مەتر دەبێ بەڕەچاوکردنی خزمەتگوزارییە گشتییەکان.

سێیەم: موحەرەماتی کەندی ئاوی سرووشتی بە پانی کەندەکە کەندەکە پارێزراو بێت لەگەڵ دە تا بیست مەتر وەك موحەرەمات هەر لایەك و لەلایەن لیژنەیەکی تایبەت بڕیاری لەسەر بدرێت.

چوارەم: موحەرەماتی تایبەت بە پڕۆژەو وێستگەکانی چارەسەرکردنی ئاوەرۆ دەبێت (٢٥) مەتر لە شورەکە دوربێت.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ بکات لەسەر ئەو ماددەیە با ئێستا دەست بەرز بکاتەوە؟ ئێ ماددەی دوای ئەوە بخوێنەوە.

بەڕێز نزار ملا عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی شانزە:

یەکەم: تێچووی لادانی سەرپێچی لەسەر موحەرەماتی ئاوەڕۆ گەڕاندنەوەی بۆ باری ئاسایی پێش سەرپێچیەکە بە پێی ئاکارە ئەندازەیە کار پێکراوەکان دەخرێتە ئەستۆی سەر پێچیکارو لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاو ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام دەدرێ.

دووەم: سەرباری لە ئەستۆگرتنی تێچووی لادانی سەرپێچییەکە بە پێی بڕگەی یەکەم ئەم ماددەیە سەرپێچیکار بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٧٥٠) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٥٠٠٠٠٠) هەزار دینار زیاتر نەبێت.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتووگۆ لەسەر ماددەی (١٦) بکات با بفەرموویت، کاك سیروان فەرموو.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (١٦) بەشی دووەم بە گەڕانەوە بە هەموو بوارەکان، ئێمە باسی ئەو سەرپێچیانە دەکەین، لێرە باسی ئەوە دەکات سەرباری لە ئەستۆگرتنی تێچوون سزا بدرێت و پارەی لێ وەربگیرێت لە ئەنجامی ئەو سەرپێچییە رەنگە خەڵکانێك زەرەرمەند بن، بۆ نمونە رەنگە سەیارە بەسەر ئەو شوێنە بەسەر ئەو مەنهۆڵەدا بڕوات زەرەرمەندبێت، ئایا قەرەبووی ئەو زیانانە دەکرێتەوە؟ یان لە شوێنێکا جێی کراوەتەوە. چونکە مەعلومی هەموو لایەکە ئەگەر سەرپێچی، بۆیە سەر پێچییە بۆ ئەوەی زیان بە خەڵکی دەگەیەنێت، ئایا لە شوێنێکدا لە لێژنەی بەڕێز دەپرسم لە شوێنێکدا موعالەجەی ئەوە کراوە، ئەگەر هاوولاتییەك بە شۆفێرەکەی یا بە پێ رۆیی قاچی بریندارببوو ئەم شتە بۆ هەر حاڵەتێك قەرەبووی ئەو هاوولاتییە جیێ دەکرێتەوە و جێی کراوەتەوە؟ سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٦) بڕگەی یەکەمیان دیسانەوە ئاکارەکە بکرێتە ستاندارت، موحەرەمات بکرێتەوە رێگە پێ نەدراو، بۆ بڕگەی دووەمیان ئەمە دیسان سزایە رێگە پێ نەدراو نییە، سزاکەی حوکمی تێدایە (١٥٠٠٠٠) ملیۆنێك و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت و پارەی تەحدیدکردووە بۆ عقوبە دان، بۆیە من پێشنیاز دەکەم وا باشترە لەگەڵ خاڵی دوو لە بڕگەی دووەم لەگەڵ ماددەی (١٤) بکرێن بە یەك و بکرێن بە چوارەم، لە ماددەی (١٠)ی سزاکان وازحە ئەندامانی بەڕێزی لیژنەی پەیوەندیدار لەگەڵ خاڵی دوو لە بڕگەی دووەم ماددەی (١٤) بکرێ بە یەك و بکرێن بڕگەی چوارەم لە ماددەی (١٠)ی سزاییەکان، واتا ماددەی (١٦) بڕگە نەهێڵدرێت یەکسەر بۆڕینەچی تێچووی لادانی سەرپێچی، یەعنی بڕگەکان هەمووی لابرێ بە یەك دەق ماددەکە بمێنێتەوە، بنووسرێتەوە بەو سێ دێرەی کە ئاماژەم پێکرد، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تایبەتمەند فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله (کۆجەر):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە پرسیاری کاك سیروان، بەڵێ لە چوارچێوەی مەبادئی عام قانوونی مەدەنیدا هەیە هەرکەسێك ببێتە سەبەب بە زیان گەیاندن بە کەسانی تر بەر پرسیار دەبێت بە پێی قانوون و تەعویزەکەشی لەسەر ئەو کەسەیە.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمو کاك نزار.

بەڕێز نزار ملا عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە پێشنیارەکەی کاك مەم قانع لەسەر مادەی (١٦) سەبارەت بە موحەرەمات کە جەنابیان دەڵێ ڕێگە پێ نەدراوە، پێم وایە پارێزراوە مەبەست لە موحەرەمات کاك مەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مادەی (١٧) بخوێنەوە.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی (١٧): تێپەراندنی سنووری هەر موحەرەماتێك کە سەرچاوەی پیس بوون بێت و لە حوکمەکانی ئەم یاسایەدا دیاری نەکرابێت یان ئاماژەی پێ نەکرابێت یان واقع حاڵ بێت لە ڕێگای لێژنەیەکی تایبەت پشکنینی بۆ ئەنجام دەدرێت بۆ یەکلایی کردنەوەو چارەسەرکردنی.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتووگۆ بکات (کاك بەڵێن، بەدریە خان، کاك دکتۆر اسماعیل، کاك مەم) کاك بەڵێن فەرموو.

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی (١٧) باس لە دروستکردنی لێژنەیەکی تایبەتی پشکنین دەکات، بەڵام هیچ جیهەتێکی دیاری نەکردووە ئەو شوێنە کوێیە کە لێژنەکە تەشکیل دەکات، وەزارەتە، بەڕێوەبەرایەتی گشتییە، یان نا، لێرە دەڵێ تێپەراندنی سنووری هەر موحەرەماتێك کە سەرچاوەی پیس بوون بێت و لە حوکمەکانی ئەم یاسایەدا دیاری نەکرابێت یا ئاماژەی پێ نەکرابێ واقع حاڵ بێ لە ڕێگەی لێژنەیەکی تایبەت پشکنینی بۆ ئەنجام دەدرێ، بۆ ئەوەی یەکلایکردنەوەی چارەسەرکردنی ئەو لێژنە تایبەتە کێ تەشکیلی دەکات چۆن ئیش دەکات و زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەو مولاحەزاتانە بنووسن دوای کاك بژار فەرموو، دکتۆرە گلاوێژ.

بەڕێز گلاوێژ عبید عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی (١٧) من پێم وایە تێپەڕاندنی سنووری هەر موحەرەماتێك کە سەرچاوەی پیس بوون بێت لە حوکمەکانی ئەم یاسایە دیاری نەکرابێت یا ئاماژەی پێ نەکرابێت یان واقع حاڵ بێت لەگەڵ مادەی چواردەدا یەك بخرێ باشترە، چونکە لەوێدا باسی پیس بوونی سەرچاوەکانی ئاو دەکرێتن، ئەو بەشەیان ئەو بەشەیان لە ڕێگەی لێژنەیەکی تایبەت پشکنینی بۆ ئەنجام دەدرێت بۆ یەکلای کردنەوەو چارەسەرکردنی مادەی (١٤) کە باسی پیس بوون دەکات، نەك (١٦) مادەی (١٤) ڕێك بخرێتن و ئەو بەشەش لەگەڵ سەرپێچییەکاندا دابنرێتن کە لێژنەیەك پێك دەهێندرێت کە سەرپێچی لە مادەی (١٤) بەشی دووەم کە سەرپێچی دووەم سەرپێچی نووسراوە لەگەڵ وان دابنرێت، لێژنەکە بۆ ئەوەی بزانن ئاوەکە پیس بووە یان نا سەرچاوەی ئاوەکە، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر اسماعیل.

بەڕێز د.اسماعیل علی طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینییا من ئەڤەیە ڕێزا دوویێ دبێژیت لە ڕێگای لیژنەیەکی تایبەت پشکنینی هەر لە تایبەت کاتێك گەیشتە تایبەت بڵێت ڕێکاری یاسایی بەرامبەر بگرێتەوە، چونکە لە تەعریفاتدا هاتووە لە لیژنەی تایبەت ئیشی چییە مادام هاتییە ڕێکاری یاسایی بەرامبەر بگرێتەوە و سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو سوسن خان.

بەڕێز سوسن محمد میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (١٧)دا کە دەڵێ تێپەڕاندنی سنووری هەر هەر موحەرەماتێك کە سەرچاوەی پیس بوون بێت لێرەدا دوای پیس بوون بۆشاییەك هەیە و ڕوون نییە، یەعنی مەبەستی لەو پیس بوونە چییە؟ ئایا مەبەستی پیس بوونی ژینگەیە ئاو ئاوەڕۆیە، بۆیە پێشنیاردەکەم لێرەدا دەبێ ئاماژەی پێ بدرێت تا بزانرێت مەبەست لەو پیس بوونە چییە، بۆیە پێویستە وشەی ئاو ئاوەڕۆ، یاخود ژینگە لێرەدا زیاد بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو بدریە خان.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە قسەکانی دکتۆر اسماعیل دەکەم لە ماددەی (١٧)، بەڵام غەرامە دیار نییە دەبێت غەرامەکەی دیاریکراوبێت، لەبەر ئەوەی ئەمە مەترسیدارە پەیوەستە بە ژیانی خەڵکەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نسبەت ماددەی (١٧) من دیسان جەختی لەسەر دەکەم، مەسەلەی ئەگەر موحەرەمات بەم شێوەیەو دەستەواژەی پارێزراو بەکار بهێنین ئیشکالمان بۆ ماددەی (١٢و ١٣و ١٤ و ١٥و ١٦و ١٧و ١٨) دروست دەکات، سەر لەبەری مەفهومەکە دەگۆڕێ، ئەگەر دیقەت بدەن بگەڕینەوە بۆ ئەوانەی کە هەموو ئەمانە پارێزراوبێت ئەبێ ڕێگە پێ نەدراوبن ئەمانەی لە تەنیشت ئاوەڕۆکان و لە تەنیشت پڕۆژەکە ئەم (١٥) مەترە ئەو (٧) مەترە، ئەو چەند مەترە ڕێگە پێنەدراوە کە ئەبێ بەم شێوەیە بێ قەدەغەکراوە یاساکە بۆمان تەحدید دەکات کە پارێزراوبێ، پارێزراو مەفهوم نییە لێرە، بۆیە من ماددەی (١٧) جگە لەوە داڕشتنەوەیەك پێشنیاز دەکەم لە دێری دووەمدا هاتووە، یان واقع حاڵ بێت، لە لیژنەی بەڕێز دەپرسم واقع حاڵ بێت یانی چی؟ ئەوە ئیشکالە،

بـۆیه مـاددەی (١٧) بەو شـێوەیەی لـێ بکـرێ، تێپەرانـدنی سـنووری هەر رێـگە پێنەدراوێـك كە سەرچاوەی پیس بوون بێت، مەنتق نییە من بڵێم سنووری هەر پارێزراوێك كە سەرچاوەی پـیس بوون بێت و بۆیە رێگە پێ نەدراو سـەرچاوەی پـیس بـوون بێـت و لە حوكمەكـانی ئەم یاسـایەدا دیاری نەكرابێت یـان ئامـاژەی پـێ نەكرابێـت و بـوونی هەبێـت، واقیـع حـال بڵێـین ئامـاژەی پـێ نەدابـێ، واتـا بـوونی هەبێـت واقـع حـال مانـای ئەوەیە بـوونی هەیە، بـوونی هەبێـت لە رێگـای لیژنەیەكی تایبەت پشكنینی بـۆ ئەنجـام دەدرێـت بـۆ یەكلایـی كـردنەوەو چارەسـەركردنی و زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی تایبەتمەند رەئیتان هەیە فەرموون.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە مـاددەی (١٧) كە ئامـاژە بەوە دەكـات، ئەگەر تێپەرانـدنی سـنووری موحەرەماتێـك لە سـەرچاوەی پـیس بـوون بێـت و لە حوكمەكـانی ئەم یاسـایەدا دیـاری نەكرابێـت یـا ئامـاژەی پـێ نەكرابێت، یا واقیـع حـاڵ بێـت لە رێگـای لیژنەیەكـی تایبەتمەنـد پشـكنینی بـۆ ئەنجـام دەدرێـت، هەروەكـو پێشـتریش ئـێمە تەئكیـدمان كـردەوە كە لە زۆر شـوێندا موحەرەمـاتی سـنووری بۆڕییەكانی ئاو نەپـارێزراوە، رەنـگە خـانووی لەسـەر كرابێـت، رەنـگە پڕۆژەیەكـی لەسـەركرابێت، رەنگە جادەیەكی لەسەركرابێت ئەمە كە لەم یاسـایە ئامـاژەی پـێ دەكـات، لیـژنە تایبەتمەنـدەكان هەڵسـەنگاندنی بـۆ دەكـات، بـۆ ئەوەی چارەسـەری ئەمە بكـات، ئەمە مەفهـومەكە ئەوەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله (كۆجەر):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە پرسیاری كاك بەڵێن بەڵـێ لە رێكـارە یاسـایەكان لە مـاددەی سـێ تـایبەت بە بـڕگەی دووەم و چـوارەم و پێـنجەم هـاتووە، باسـكراوە لیـژنەی پێـك دەهێنرێـت، ئەویـش بە پێكهـاتەی لیژنەكە بە رێنمایەك لەلایەن وەزیر دەردەچێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ماددەی دوای ئەوە بخوێنەوە، فەرموون ماددەی (١٨).

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مـاددەی (١٨): قەرەبـووكردنەوەی گشـت ئەو مولـك و زەوییـانەی وەك شـوێنی پرۆژەكـانی ئـاو ئاوەڕۆ بەكاردێت، یان وەك موحەرەمات دیاری دەكرێت لە رێگای خۆمـاڵەكردن یـان كوژانـدنەوە، یـان بە پێـی یاسـا بەركارەكـان و بە هەمـاهەنگی لەگەڵ لایەنـی پەیوەندیـدار دەبێـت و بەنـاوی بەرێوەبەرایەتییەكانی ئاو وئاوەڕۆ پەیوەندیدار لەو یەكە كارگێرییەكان تۆمار دەكرێت، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتووگۆ لەسەر ماددەی (١٨) بكات (كاك شێخ ظاهر، كاك عوسمان، كاك شاخەوان، كاك ابوبكر) كاك ابو بكر فەرموو.

بەڕێز ابوبكر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە دێری دووەم هاتووە لە رێگەی خۆماڵە كردن یان كوژاندنەوە لە یاساكانی پەیوەست بە كشتوكاڵ و زراعە سێ دەستەواژە بەكار دەهێندرێت (استلاء، اطفاء، افراز)، بۆیە بكرێت بە دەست بەسەرداگرتنی جیاكردنەوەو كوژاندنەوە ئەو سێ دەستەواژەیە یانەكەش زیادە یان بە پێ یاسا بەركارەكان، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك شاخەوان.

بەڕێز شاخەوان رؤوف مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتیوانی قسەكانی مامۆستا ابوبكر دەكەم، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك زاهر.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٨) قەرەبووكردنەوەی گشت ئەو مولّك و زەوییانەی وەك شوێنی ئاووئاوەڕۆ بەكار دێت، یان وەك موحەرەمات دیاری دەكرێت، لێرە پێشنیار دەكەم قەرەبووكردنەوەیەكی دادپەروەرانەو خێرا، یەعنی عادل و عاجل، زۆرجار دەبینین حكومەت قەرەبووی كەسێك دەكاتەوە بەس ماوەیەكی زۆری پێ دەچێت پێدا تێدەپەرێت تا قەرەبووەكەی وەردەگرێتەوە، یاخود عادلیش نییە، مەسەلەن لە شوێنێك زەویەكەی بایی پارەیەكی باشە لە شوێنێك قەرەبوو دەكرێتەوە كە زەوییەكی خراپتر، یاخود قیمەتێكی خراپتر دەكات، بۆیە پێشنیاز دەكەم قەرەبووكردنەوەیەكی دادپەروەرانەو خێرا عادل و عاجل بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك عثمان.

بەڕێز عثمان كریم سواره:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٨): قەرەبووكردنەوەی گشت ئەو مولّك و زەوییانەی بە پێی تایبەتمەندی و نرخی رۆژ وەك شوێنی پرۆژەكانی ئاو ئاوەڕۆ بەكار دێت یان وەك موحەرەمات دیاری دەكرێت، دیارە وەك ئەوەی كە شێخ ظاهر باسیكرد منیش پشتیوانی لێ دەكەم، بەعزێ زەوی هەیە قەرەبوو بكرێتەوە لەوانەیە بایی روبعێكی ئەو زەوییە نەبێت بەعزێ مولّك هەیە لەوانەیە توجاری بێت لەوانەیە مولّكەكەی تۆزێ باشبێت لە ناوجەقی شارەكان بێ بۆیە عەدالەت هەبێ لەوەیا كە ئیزافە بكرێ و شتێكی زۆر باشەو زۆر سوپاس .

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان :

زۆر سوپاس لیژنەی تایبەتمەند رەئیتان هەیە ؟تەواو فەرموون مادەی (١٩) بخوێنەوە، بەشی چوارەم دانانی یەکەی چارەسەر.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی چوارەم دانانی یەکەی جارەسەر (وحدات المعالجة):

ماددەی ١٩:

یەکەم:

١- پێویستە سەرجەم پرۆژەکانی نیشتەجێبوون بازرگانی پیشەسازی گەشتیاری تەندروستی یان هەر پرۆژەیەك پاشەڕۆی شلەی پیسی هەبێت یەکەی جارەسەری ئاوەڕۆکان دابندرێت و لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پرۆژەکە گشت نەخشەو هێڵکاریەکان یەکلای دەکرێنەوە دەکەونە لە ژێر سەرپەرشتی راستەوخۆ بەڕێوەبەرایەتیە پەیوەندیدارەکان جێبەجێ دەکرێت.

٢- پێویستە شوشتنگە بە هەموو جۆرەکانییەوە بەنزینخانە شوێنەکانی خزمەتگوزاری چاککردنەوەی ئۆتۆمبێل یەکەی چارەسەری ئاوی بەکارهاتوو دابنرێت و لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پرۆژەکە گشت نەخشەو هێڵکارییەکان یەکلایی دەکرێتەوەو لە ژێر سەرپەرشتی راستەوخۆی بەڕێوەبەرایەتی پەیوەندیدارەکان جێبەجێ دەکرێت.

٣- پێویستە گشت ئەو پرۆژانەی کە پاشەڕۆی کیمیایی شلیان هەیە یەکەی چارەسەری کیمیایی دابنێن و شێوەی چۆنیەتی چارەسەرکردنی پاشەڕۆکان لە هەردۆخێکدابێت دیاریبکات و لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پرۆژەکە مۆڵەتەکە گشت نەخشەو هێڵکارییەکان یەکلایی دەکرێنەوە لە ژێر سەرپەرشتی راستەوخۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکان جێبەجێ دەکرێن.

دووەم:

١- جێبەجێکردنی هەر یەکێك لە خاڵەکانی بڕگەی یەکەم ئەم ماددەیە لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی پەیوەندیدارەکان بە پێی ئاکارە ئەندازە بەرکارەکان دەبێت.

٢- سەرپەرشتی بەدواداچوونی چۆنییەتی کارکردنی یەکەکانی چارەسەرکردنی ئاماژە پێکراو لە بڕگەکانی ئەم ماددەیە لە ئەستۆی بەڕێوەبەرایەتی پەیوەندیدارەکان.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتووگۆ لەسەر ماددەی (١٩) بکات با ناوی تۆمار بکات، ماددەی (١٩) یەکەم دووەم هەردووکی خوێندرایەوە، فەرموون ئێستا ناوەکان تۆمار بکەن (د.اسماعیل، د.محیدین، کاك حیکمەت، کاك سیروان، کاك مم، کاك برهان، مامۆستا ابوبکر، بدریە خان، حسیبە خان، د.گلاویژ، مامۆستا جهاد) کەس مایە؟ فەرموو مامۆستا جهاد.

بەڕێز جهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ب ناڤێ خودێی مەزن و دلۆڤان، والله من روونکرنەك هەی ژ لایێ هەر دوو لیژنا د ڤان خالادا یێ هاتی کوو ماددێ (١٩) برگا ئێکێ یێ گۆتی پێویستە و یا دوویێ ژی پێویستە و یاسیێ ژی پا ئەگەر هاتوو جێبەجێ نەکر یەعنی هەوە چ سزا هەیە بۆ ڤانا بلا بۆ مە روون بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك حکمت.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینییەك من یا هەی سەر ماددێ (١٩) ئەو ژی نوکە ئەجهیزێت گەلەك پێشکەفتی ییت هەین بۆ شووشتنا سەیارا، پێویستە مەرجەکێ دانێن کوو هەر جهەکێ سەیارە لێ بهێن و شووشتن شینا کوو گەلەك ئاڤ لێ بێتە خەرج کرن ئەوان جیهازا دانێن دێ کێم ئاڤ لێ هێتە خەرج کرن هەم بۆ ژینگەهێ ژی باشترە و هەم ئاڤ ژی زێدە خەسارەت نابیت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر محی الدین.

بەڕێز د.محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینیم هەیە، یەکێکیان لەسەر بڕگەی یەکەمە، یەکەمیان ئەوەی تەنها ئاماژەی بە پاشەڕۆی شلەی پیس داوە، پێم وایە هەندێك لەو کارگەو ئەو پاشماوەی شارەکان کە فڕێ دەدرێن هەندێکیان پاشماوەکان جاروا هەیە رەقن، بۆیە پێویستە هەر ئەوانەی کە پاشماوەی رەقەکانیش نەك هەر ئەوانەی شلەمەنییە، ئەوانە ئیزافە بکرێن هەندێك جار دەبنە پیس بوونی.

لە بڕگەی دووەم بە پێی ئاکارە ئەندازەییەکان، پێم وایە بکرێتە مواسەفات یان ستاندارە ئەندازەییەکان زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو نەجات خان.

بەڕێز نجات شعبان عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٩) پاشەڕۆی کیمایی شلی هەیەی یەکەی چارەسەری کیمیاوی دابنێن، یەکەی چارەسەری کیمیاوی سێ قۆڵی هەبێت، چونکە لەوانەیە ئەو پڕۆژە موحتاجی فیزیایی بێت، کیماوی بێت، بایلۆجی بێت، وەکی کارگەها پیسی کارگەها پیسی موعالەجات سێ قۆڵی پێك دێتن، ڤێرە تنیا ببیتە یەکەی چارەسەری سێ قۆڵی و هەروەها لەلایەن کۆمپانیا ئاسیا جیهانیش مۆڵەتێ بێتە وەرگرتن باشتر بێت و زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو حسیبە خان.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٩) بڕگەی یەکەم من بەو شێوەیە دای دەڕێژمەوە، پێویستە سەرجەم پرۆژەکانی نیشتەجێ بوون بازرگانی، پیشەسازی، گەشتیاری، پەروەردەیی و تەندروستی، یان هەر پرۆژەیەك پاشەڕۆی شلەی پیسی هەبێت هەستن بە دانانی پرۆژەی چارەسەری ئاوی قورس بۆ ئاوەڕۆکانی مەرج بێت لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پرۆژەکە لە ژێر سەرپەرشتی راستەوخۆی

بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکاندا، لە بڕگەی دووەم من پێشنیاری ئەوە دەکەم خاڵی یەکەم هەڵبگیرێت و خاڵی دووەمیش بکرێت بە خاڵێك هەر لەگەڵ بڵێین خاڵەکانی بڕگەی یەکەم لە دوای خاڵی سێیەم بە خاڵی چوارەم ئیزافە بکرێت، بەم شێوەیە ئەرکی سەرپەرشتی و بەدوا داچوون دەکەوێتە ئەستۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکان، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك ابوبكر.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کران، پشتگیری كاك دکتۆر محی الدین و حسیبە خان دەکەم، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆرە گەلاوێژ.

بەڕێز د.گەلاوێژ عبید عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێرە بەس لە پڕۆژەکان زانکۆکانیش ئیزافە بکرێن، مەسەلەن پێویستە سەرجەم پڕۆژەکانی نیشتەجێبوون بازرگانی پیشەسازی، گەشتیاری، تەندروستی، لێرە مەبەستی چییە، چونکە نەخۆشخانەمان هەیە تاقیگەمان هەیە زۆر شتمان هەیە و زانکۆکانیش، چونکە ئەوانیش تاقیگەیان تێدایە پاشەڕۆی شلیان هەیە کە پاشەڕۆکانیشیان لەوانەیە زۆرجار کارسینۆجیك بێ، یەعنی تووشی شێرپەنجەی بکاتن بڕێتە ناو ئاوەڕۆکان، بۆیە پێم باشە پاڵپشتی قسەکانی كاك حیکمت و نجات خان و حسیبە خان دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر اسماعیل.

بەڕێز د.اسماعیل علی طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینی یێت هەی ئەو ژی زمانینە یێ، ئەولی گۆتی عینوان دانانی یەکەی چارەسەر ئەگەر چارەسەر بمینیت ئەبێت ئەلیف لام لە وەحدات بکەیەوە بێژی (الوحدات المعالجه) نە (وحدات معالجه)، چونکە لێرە دەبێتە مەسدەر وە دەبێت ببیتە دانانی یەکەی چارەسەرکردن، چونکە وەحدات ئەو رامانێ موعالەجە نادەت، تێبینیا دوویێ جارەکا دی هەر بۆ بیرئینانێ ئاکار گەلەکا هاتییە ب کار ئینان ئاکار ئەخلاقە خەسڵەتە دەبلێت موراجەعەی کەلیما ئاکار بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو بدریە خان.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٩) بڕگەی یەکەم، خاڵی یەکەم، دووەم و سێیەم بەڕای من پێویستە ئەسەر رەجعی هەبێت، بەڵام هاووڵاتی لە پڕۆژەکان جیا بکرێتەوە، تەنها بۆ پڕۆژەکان ئەسەر رەجعی هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك سیروان.

بەڕێز سیروان فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (١٩) مادام باسی دانانی یەکەی چارەسەر دەکات، من هەموو خاڵەکان دەڵێم بە تایبەتی خاڵی سێیەم کە دەڵێ پێویستە گشت ئەو پڕۆژانەی کە پاشەڕۆی کیمیایی شلی هەیە، چارەسەری کیمیایی دابنرێت، هەمان بۆچوونی بەدریە خانم هەیە، بەڵام من دەڵێم خاڵی چوارەمی بۆ زیاد بکرێت لەلایەك ئەسەری ڕەجعی هەبێت ئەو کۆمپانیاو یان ئەو پڕۆژانەی کە کراون، دیارە تا ئێستا ئەو شێوازە موعالەجەیان نەکردووە ئیلزامیان بکرێت بەم شێوەیە بێت، ئەم خاڵانەی سەرەوە تەبعەن ئەوە دەبێت بە چوارەم ئەو خاڵانەی سەرەوە گشت ئەو پڕۆژانە دەگرێتەوە کە لە رابردوودا پڕۆژەکانیان ئەنجام داوەو ئەبێ ئەو مەرجانە جێبەجێ بکرێ ئەسەری ڕەجی.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم برهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنیا لەسەر ناونیشانەکە تێبینیم هەیە (وحدات المعالجة) یەکەی چارەسەر نییە، یەکەمیان هەر لابەرێ عەرەبی ناوێ کە لە یاساکەیا کە بە کوردیت دانا پێویست بە عەرەبی ناکات لایبە، بۆیە بکرێتە دانانی یەکەکانی چارەسەر یا یەکەکانی چارەسەرکردن، لەبەر ئەوەی کۆمەڵێك یەکە هەیە لە خوارەوە کە دیاریمان کردووەو ڕێگەکەش لابەرێ و سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی دوای ئەوە بخوێنەوە ماددەی (٢٠).

بەڕێز خدیجه عمر طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی پێنجەم

حوکمە گشتییەکان:

ماددەی ٢٠:

یەکەم: ئەو گوژمانەی بە پێی ماددەکانی بەشی چوارەمی ئەو یاسایە وەردەگیرێت بە داهاتی کۆتایی بۆ بەڕێوەبەرایەتییەکان تۆمار دەکرێت و ڕاستەوخۆ بۆ مەبەستی چاکسازی و خزمەتگوزاری پڕۆژەکانی ئاو ئاوەڕۆ و هاندان خەرج دەکرێت لە وەزارەتی دارایی و ئابووری بە هۆی ئەو داهاتە هیچ گوژمەیەك لە بوودجەی بەڕێوەبەرایەتییەکان کەم ناکاتەوە.

دووەم: ڕێژەی (١٥٪) ئەو گوژمانەی بە پێی حوکمەکانی ئەو یاسایە وەردەگیرێت دەدرێتە ئەو فەرمانبەرانەی کە لە بەشی یان هۆبەی سەرپێچییەکان زیادەڕۆکان کار دەکەن ئەو لایەنانەی سەرپێچییەکان لا دەدەن ئەمەش بە پێی ڕێنمایی ڕێك دەخرێت و لەلایەن وەزیر دەردەکرێت، سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆی ئەو ماددەیە بکات (كاك حیكمت، مامۆستا حسیبه، كاك عوسمان، كاك ملا ناصر، د.محی الدین، د.اسماعیل) كاك ملا ناصر فەرموو.

بەڕێز عبدالناصر احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (٢٠) بڕگەی دوو ڕێژەی لە (١٥٪) ی ئەو گونجانەی بە پێی حوكمەكانی ئەم یاسایە وەردەگیرێت دەدرێتە ئەو فەرمانبەرانەی كە لە بەشی سەرپێچییەكان و زیادەڕۆكان كار دەكەن ئەو لایەنانەی كە زیادەڕۆیی لادەدەن بە پێی ڕێنمایی ڕێك دەخرێت و لەلایەن وەزیرەوە دەردەكرێت، بۆیە لە (١٥٪) كە كەمە بكرێتە لە (٢٠٪) بۆ ئەوەی تەرخان بكرێ بۆ سەرجەم كارمەندانی بەڕێوەبەرایەتییەكان یان فەرمانگەكەكان وەكو هاندانێك بێت بۆ چاودێریكردنی زیاتر، زۆر سوپاس.

بەڕێز هیمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دكتۆر محی الدین.

بەڕێز د.محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٠) بڕگەی دووەم من لەگەڵ تەرخانكردنی هیچ بڕێك پاداشت نیم بۆ فەرمانبەران، چونكە فەرمانبەران لەسەر میلاكی عام دادەمەزرێن و لە بەرامبەردا مانگانە مووچەی خۆیان وەردەگرن، باسی ئەوە ناكەین ئێستا مووچە بەو حاڵەدا دەڕواتن ئەوە هاندانی هەموو ئەو كەرتانەیە كە دەكرێ لە هەموو فەرمانگەكان ئەوە پەیڕەو بكرێ، پێم وایە ئەوە زەرەر بە خزمەتگوزاری گشتی دەگەیەنێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

كاك حكمت فەرموو قسەكانت بكە.

بەڕێز حكمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری كاك محی الدین دەكەم، بە منیش وایە ئەگەر ئەو (١٥٪) بدرێت بە فەرمانبەران لەوانەیە لە دوای سوچیش بگەڕێن، لەوانەیە ئەوەی سوچیش نەكردبێت لێ بگەڕێت، بۆ ئەوەی كە پارە پەیدا بكەن وە لەبەر ئەوەش كە مۆزەفن راتبی خۆیان هەیە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مامۆستا عثمان فەرموو.

بەڕێز عثمان كریم سواره حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٠) بڕگەی دووەم، ڕێژەی (١٥٪) ئەو گوژمانەی بە پێی حوكمەكانی ئەم یاسایە وەردەگیرێت دەدرێتە ئەو فەرمانبەرانەی كە لە بەش یان هۆبەی سەرپێچییەكان و زیادڕۆییەكان كار دەكەن و ئەو لایەنانەی سەرپێچییەكان لادەدەن ئەمەش بە پێی ڕێنمایی ڕێك

دەخرێت لەلایەن وەزیردەردەکرێت، بۆیە من پێموایە وایە بکرێت بە (٥٪) باشە ئەمە دەبێتە سەبەبێکی گەندەڵی ئەو کارمەندانە موچەی خۆیان هەیە و ئەرکی خۆیان جێبەجێ دەکەن، ئەگەر (٥٪) بێت وەکو شتێکی تەبیعی بێت، بەڵام لەوە زیاتر بێت من پشتیوانی لە قسەکەی کاك محی الدین و کاك حکمت دەکەم ئەوە بە تەواوی دەبێتە رێگایەکی گەندەڵی، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك دکتۆر اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل علی طه:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاخفتنا من هاتە کرن ژ لایێ هێژا مەلا ناصر و ئەز پشتەڤانیا وی دکەم (١٥٪)کێمە (٢٠٪) بیت، چونکی تڤێت موحەفیزات هەبیت دا وان سەرپێچیا بگرن، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صالح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مامۆستا حسیبە فەرموو.

بەڕێز حسیبه سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بێتو تەماشای مادەی (١١) بکەین و بگەڕێنەوە بۆی، لێرە هاوکارییەکی باشی ئەو کەسانەی کردووە کە پێ بژاردن لە کاتی خۆیی (٣٪) حکومەت لێی خۆش دەبێت، جارێکی تر ئەگەر لەو مادەیە ئێمە هاوکار بین بۆ فەرمانبەرەکان (١٥٪) بۆ فەرمانبەر بێت، یەعنی ئێمە هیچمان بە هیچ نەکرد، لەبەر ئەوەی فەرمانبەر میلاکی رەسمیە و خاوەن راژەی تایبەتی خۆیەتی، پێم باشە ئەو برگەیە هەڵبگیرێت و پشتەوانی تەواوی ئەو رایانە دەکەم کە پێشنیاری ئەوەیان کرد ئەو رایە هەڵبگیرێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مادەی (٢١).

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مادەی (٢١)، ئێمە لە لیژنەی شارەوانی وە بە راوێژمان لەگەڵ لیژنەی یاسایی پێمان باشە و پێشنیاز دەکەین مادەی (٢١) لە چوارچێوەی ئەم پرۆژە یاسایا لابربێت، واتا مادەی (٢١) لابببەین راستەوخۆ بچینە سەر مادەی (٢٢).

بەڕێز هێمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، کاك دابان نوقتە نیزامە؟ فەرموو.

بەڕێز دابان محمد حسێن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنیا مادەی (٢١) نییە لە مادەی (٧)یش ئەوەی کە پەیوەستە بە پێوەری ئاو هەیە لەوێ، من لێرەوە پێشنیار دەکەم لێرە کە لە پرۆژەکە لادەبرێت نابێت بە قانون با بڵێین لە رێی بڕیارێکەوە لە پەرلەمانی کوردستان موعالەجەی ئەمە بکرێت، ئێمە موعالەجەکەمان لەبەر دەستە دواتر ئەکەر بەڕێزان لە لیژنەی شارەوانی و یاسایی ویستیان ئێمە دەیاندەینێ، چونکە بە درێژایی

ساڵی (٢٠١٤) تا ئێستا ئەم پرۆسەیە پرۆسەیەکی فەوزایە وەزارەتی شارەوانی نەیتوانیوە چارەسەری بکات با پەرلەمان رۆڵی هەبێت لەوەی کە ئەم پرۆسەیە موعالەجە بکات، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك نزار فەرموو.

بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢١) ئێمە وەکو لیژنە پێشتریش مشاورەمان کردووە لەگەڵ زۆرێك لە برادەرەکان لە بەڕێوەبەرایەتی ئاو و ئاوەڕۆکان، ئێمە پێشنیار دەکەین بەو شێوازە لێ بکرێت، بە مەبەستی رێکخستن و کۆنترۆل کردنی دابەشی ئاو و رێگەگرتن لە بەهەدەردانی چوونی ئەو سەچاوە سروشتییە و کۆکردنەوەی داهاتەکان وەزارەتی شارەوانی و گەشت و گوزار بە پێی نیاز و رێنماییە تایبەتییەکانی خۆی ئەم بابەتە رێك دەخات، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان دەچینە سەر ماددەی (٢٢)، نوقتە نیزامە؟ فەرموو کاك جهاد.

بەڕێز جهاد حسن ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت ماددا (١٩) بوو من پرسیار کر کەسێ جوابا من نەدا.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جوابەکانتان دەدەنەوە، حسیبەخان فەرموو.

بەڕێز حسیبە سعید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارەکەی من بۆ هەڤاڵانی لیژنەی یاساییە، پێشتر ئەو حاڵەتەمان هەبوو بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان وەڵامی دایەوە کە هیچ ماددەیەك بە بێ ئەوەی لە کۆتا خوێندنەوە لە دەنگدان ناتوانرێت لاببرێت، ئایا ئێستا لییژنە تایبەتمەندەکان مافی ئەوەیان هەیە بەبێ خوێندنەوەی ئەو ماددەیە و بەبێ دەنگدان ئەو بابەتە بچوێننە سەر ماددەیەکی تر؟ سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، مامۆستا هەورامان فەرموو.

بەڕێز هەورامان حمە شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ناوی خودای بەخشندەی میهرەبان، منیش پشتیوانی لەو را و بۆچوونەی برای بەڕێز کاك دابان دەکەم سەبارەت بە پێوەری ئاو، چونکە لە راستیدا ئەو بابەتە لە یاساکەدا حەقی خۆی پێ نادرێت، وە پێویستی بە کۆمەڵێك زەوابت هەیە وەکو ئەوەی رێکخستنەوەی هەیە موعالەجە و چارەسەرکردن هەیە، ئەگەر دوایی لە رێی پڕۆژە بڕیارێکەوە بتوانین کە مەودای زیاتر بۆ قسەکردن ئەو موعالە بکرێت و ئیشی لەسەر بکرێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بژار فەرموو.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داخازا لێ بووریێ دکەم پرسیارا مەلا جهاد مە ژبیر کربوو جواب بدەین، بەلێ ئەگەر هەر مودیێ دائیرەکێ بیت هەر فەرمانبەرەك بیت ئەحکامێت ڤێ یاسایێ جێبەجێ نەکەت ل دیڤ قانونا ئینزبات مۆزەفین دێ توشی سزا بیت یەعنی سزایێ بۆ هەی، سەبارەت بەو روونکردنەوەی کاك لقمان ئاماژەی پێدا مەبەستی هەر دوو لیژنە ئەوە نییە کە ئەو مادەیە لێرە حەزف بوو بەو شێوەیە کە برادەران تێگەیشتن، زۆرترین قسە لە دانیشتنی رابردوو لەسەر مەوزوعی پێوەر بوو، کەواتا مەبەستی ئەوە بوو ئیتفاقێکمان هەیە تەرحێکمان هەیە نەسێکی بەدیلمان هەیە بۆ ئەوەی قسە لەسەر نەکرێت کە ئێمەش رازین بەوەی کە لە جەلسەی رابردوو ئەو فشارە لەسەر ئێمەش دروست بوو ئەوی تر هەر دەمێنێت، لە راپۆرتی دەنگدان هۆڵی پەرلەمان دەنگ دەدات کە ئەمە هەڵدەوەشێتەوە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەس دەبێت لێرە مناقشەیەك بکەن کاك بژار.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر مەجال هەبیت تەوزیحێك بدەم، زۆر ئیحتیادییە لێرە گەیشتووینە مادەی (٢١) هەر دوو لیژنە مادەیەك سیاغەکەی بگۆڕن سیاغە نوێکە بخەینە بەر گفتوگۆ، یەعنی خیلافی پەیڕەوی تێدا نییە، زۆر تەبیعییە ئەوە گەیشتینە (٢١) تەرحی نوێ هەیە هی هەر دوو لیژنە ئەمە لە جیاتی مادەی (٢١) ئەمە تەرحی نوێی ئێمەیە، بۆ ئەوەی گفتوگۆ لەسەر ئەوە بکەین ئەوەی کاك لقمان ئامادەیە وابزانم.

بەڕێز هێمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

باش، کاك لقمان فەرموو یەك دەقە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە دانیشتنی لە بڕگەی سێیەم لە مادەی (٧) وە مادەی (٢١)یش لەسەر داواکاری زۆرێك لە خوشك و براکانمان لە پەرلەمانتاران کە سەبارەت بە پێوەری ئاوی مااڵن بوو کە سەرنج و تێبینی هەبوو وا بە باش نەزانرا لە چوارچێوەی ئەم یاسایە شوێنی بکرێتەوە، ئێمە بە گفتوگۆ کردن و راوێژ لەگەڵ وەزارەتی پەیوەندیدار بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاو و ئاوەڕۆ وە هەر دوو لیژنەی تایبەتمەند گەیشتینە ئەو دەرئەنجامەی کە پێشنیاز بکەین مادەی (٢١) لابرێت وە بڕگەی سێیەم لە مادەی (٧) لابەین، ئەمە پێشنیازە بێگومان دواتر لە کاتی دەنگدان دەکرێت بە دەنگدان ئەم مەسەلەیە یەکلابکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بدریە خان فەرموو.

بەڕێز بدریە اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە قسەکانی بڕای بەڕێزم کاك دابان دەکەم، سەبارەت بە ماددەی (٧) لەسەر پێوەر پێویستە حکومەت ئەم سیستەمە بگۆڕێت وە هەڵی بوەشێنێتەوە و لە بەرامبەر پێوەر و سیستەمێکی نوێ دابنرێت سیستەمێکی هاوچەرخ، چونکە بە راستی ئەو سیستەمەی ئێستا تەنانەت هەواش دەخوێنێتەوە بەم جۆرە هاوواڵتیان زۆر زەرەرمەند دەبن، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مامۆستا ابوبکر فەرموو.

بەڕێز ابوبوکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە حەسیبە خان دەکەم، پێشنیاری لێژنەی هاوبەش ئەوەیە کە ئەم ماددەیە لابببرێت پێشنیازێکە لە جەلسەی داهاتوو دەخرێتە دەنگدان، بەڵام دەبێت ئەمڕۆ ئەم ماددەیە گفتوگۆ بکرێت ئەوەی کە هەیە هەر کەسێك قسەی هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عەلی فەرموو.

بەڕێز عەلی حمە صاڵح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لێژنەی هاوبەش لە راپۆرتی سێیەم پێشنیاری خۆیان دەنووسن ئێستا ماددە ماددەی گفتوگۆیە چ ئەوانەی مۆئەیدی مانەوەیەکن چ ئەوانەی موئەیدی هەڵوەشانەوەیەکن، بە پێی ئەو موبەڕاتانەی کە هەیە هەموو موبەڕاتی دارایین ئێستا حکومەت لە رووبی کۆکردنەوەی داهاتەوە جاران ئەگەر بە مانگێك هەشت ملیار دیناری دەست کەوتبا ئێستا ملیارێکی دەست دەکەوێت ملیارەکەش بە نادادی، بۆ نموونە یەکێك (٢٠٠٠٠٠) دووسەد هەزاری لێ وەردەگیرێت بەشی هەرە زۆری هیچ بڕە پارەیەك نادات، ئەمە جگە لەوەی کە ئەو کۆمپانیانەی لەم پرۆسەیە بەشدار بوون خۆیان دەڵێن فەشەلی هێناوە و سەرکەوتوو نەبووە ئەسلەن ناکرێت کۆمپانیا لە لیستی رەش بێت پێوەر بفرۆشێت بە ناوی پێوەری ئیتالی و ئەڵمانی پێوەری سینی بێنێت بڵێت وەڵا بەرگەی سەرما ناگرێت بەرگەی گەرماش ناگرێت ئێ ووڵاتی ئێمە یان گەرمە یان ساردە حلی تری نیە، بۆیە گرنگە وە پێویستە ئێمە تەئیدی ئەمە دەکەین کە ئەم ماددەیە لابببرێت، چونکە حکومەت قازانجی نەکردووە داهاتی حکومەت کەمی کردووە و هاوواڵتیانیش هەموویان نیگەرانن، چ ئەوانەی پارەی ئاو دەدەن پارەیەکی زۆر زۆر دەدەن، ئەوانەشی پارەی ئاو نادەن ئەمەش جاران ئەگەر ئیلتیزامێکی دە هەزاری هەبوو یا پازدە هەزاری هەبوو ئێستا ئەوە نەماوە.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان تکا دەکەم با هەر دوو سەرۆکی لێژنەی تایبەتمەند رەئیێکیان لایە ئێستا تەرحی دەکەن.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە پێی پەیڕەو ئەو دەسەڵاتەمان هەیە پێش بگەینە مادەیەك ئەو مادده بیگۆڕین پەیڕەو ئەو دەسەڵاتەی بە هەر دوو لیژنە داوە کەی ناتوانین، مادده گفتوگۆی لەسەر کراوە بۆ مادەی چوار بۆ مادەی پێنج بۆ ئەو مادەی گفتوگۆی لەسەر کراوە راستە لە جەلسەی داهاتوو لە راپۆرتی دەنگدان ئەوەش مەوزوعێکە لێرە خاوەنی ئەو راپۆرتەین تازە گەیشتینە ئەو مادەیە، ئەو مادەیە تا ئێستاش وەکو وەسف بڵێین مولکی ئێمەیە ئێمە دەتوانین دەستکاری بکەین پاشگەز بین لە ڕێڕەوی خۆیی پێش ئەوەی گفتوگۆی لەسەر بکەین، بەڵام ئێستا مەسەلەن لە مادده (٢١) ئێمە دەسەڵاتمان نییە مادده (١٨) بگۆڕین دەبێت لە راپۆرتی جەلسەی دەنگدان دا بێت ئەمە دروستە، ئێستا نەگەیشتوینە مادده (٢١) گفتوگۆی لەسەر نەکراوە، بۆ ئەوەی زۆرترین موراعاتی کاتیش بکەین و زۆر قسە لەسەر نەکەین ئەمە تەرحێکە بۆ ئەوەی ئەم کێشەیە چارەسەر بێت.

بەڕێز هێمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

تەواو، کاك لقمان فەرموو.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بەر مەبنای ڕەئی ئەندامانی پەرلەمان و بەر مەبنای ئەو بەدواداچوونەی لیژنەی شارەوانی و گواستنەوە و گەیاندن و گەشت و گوزار خۆیی کردوویەتی، وە دوێنێ ئێمە لەگەڵ بەڕێوەبەری گشتی ئاو و ئاوەڕۆ زیاتر لە دوو کاتژمێر وە بە ئامادەبوونی بەڕێوەبەری گشتییەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە پارێزگاکان گفتوگۆمان کردووە سەبارەت بەم پێشنیازە یاسایە، گەیشتینە ئەو قەناعەتەی ئەمان پێشووتر وەزارەتی شارەوانی و گواستنەوە و گەیاندن پێشووتر گرێبەستیان کردووە لەگەڵ سێ کۆمپانیا بۆ مەسەلەی پێوەری ئاوی مالّان، ئێمە باس لە پاراستنی تۆڕ و بنچینەکانی ئاو و ئاوەڕۆ دەکەین، پێمان باش بووە لیژنەی تایبەتمەند بە راوێژ دواتر لەگەڵ لیژنەی یاسایی ئەم برگەیە مناقەشە نەکرێت وە دڵنیاتان دەکەینەوە هیچ ڕێگرییەك نییە ئێمە بخۆینینەوە و مناقەشەی بکەین، بەڵام دڵنیام هەموتان وا ڕەئی دەدەن کە ئەم مادەیە لە چوارچێوەی ئەم یاسایە لاببرێت، بۆ ئەوەی هەموتان ڕەئیتان وایە بەر مەبنای ئەو ڕەئیە ئەو قەرارەمان داوە کە دواجار ڕەئی ئێوەشە، بۆیە هەم برگەی سێیەم لە مادەی حەوتەم کە تایبەتە بە سزادانی پێوەری ئاوی مالّان وە هەم مادەی (٢١) لادەبرێت، وە دڵنیام ڕەئی ئێوەش وایە، بۆیە بە ڕەئی من کات نەکوژین و ئەگەر پێشتان باشە مانعمان نییە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك کاروان فەرموو نوقتە نیزامە لەسەر ئەومادەیە.

بەڕێز کاروان عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاستی دا پێم وایە ڕوونکردنەوەی هەر دوو بەڕێز سەرۆك لیژنە تەواو لە جێی خۆیەتی وە هیچ کێشەیەکی پەیڕەوی دروست ناکات، بەڵام پێشتر حاڵەتمان هەبووە لە ناو پەرلەمان وەکو ئەرکێك دووبارەی کەینەوە دەکرێت ئێستا بیخەینە دەنگدان، چونکە پێموا نییە دووبارە کەس

لەگەڵ ئەو ماددەیە بمێنێتەوە فەرموو جەنابتان ئەگەر تەشریف فەرموون بیخەنە دەنگدان بۆ ئەوەی کە ماددەکە کێشەی قانونی دروست نەکات.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالّح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

پێویست ناکات رەئی هەر دوو لیژنەیە ئێمە دەچینە سەر ماددەی (٢٢) پێویست بەوە ناکات، رەئی ئێمە ئیعتیماد لەسەر لیژنەی تایبەتمەند دەکەین بەڕێزان ئەوان دانیشتنی تایبەتیان کردووە بابەتێکی تەکنیکییە پسپۆڕێتی هەر دوو لیژنەکەیە ئێمە ئیعتیماد لەسەر رەئی هەر دوو لیژنەی تایبەتمەند دەکەین پێویست بە گفتوگۆی زیاتر ناکات بچینە سەر ماددەی (٢٢) بەڕێزان، توزیح چییە كاك مەم بە چ ماددەیەك؟

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە دانیشتنی رابردوو ئەم راپۆرتە هاوبەشەی هەر دوو لیژنەی بەڕێز بە دەنگدان پەسند کراوە ....

بەڕێز هێمن احمد حمە صالّح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بۆ گفتوگۆ نەك بۆ ئیعتیبار دان، بەڕێزان راپۆرتی خوێندنەوەی دووەم ئیعتیمادی لیژنەکان کە بە دەنگدان دەکرێت بۆ گفتوگۆیە نەك بۆ یەکلاکردنەوەیەتی ئەو پێشنیازە تازانە دەخرێتە روو ئەوەی لە ناو راپۆرتەکەیە بۆ گفتوگۆیە لە خوێندنەوەی سێیەم بڕیار و دەنگدانی لەسەر دەکرێت، بۆیە هەتا ئێستا هەموو خالّەکان قابیلی مناقەشە کردنن بە لادان یا بە ئیزافە کردن، جگە لەو ماددانەی کە پێشتر گفتوگۆی لەسەر کراوە، بچنە سەر ماددەی (٢٢) تکایە با وەخت نەکوژین، كاك نزار تکایە برۆ سەر ماددەیە (٢٢) وەختی رووونکردنەوە نییە.

بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٢)

یەکەم: سزاکانی هاتوو لەم یاسایە ئەو کەسانە ناگرێتەوە کە زیادەڕۆیی یان سەرپێچیان ئەنجامداوە لە ماوەی (١٨٠) رۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی ئەم یاسایە ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەکان دەکەن لە شوێن و جۆری زیادەڕۆیی یان سەرپێچی و بە شێوەیەکی فەرمی بەڵێنامە پێشکەش دەکەن لە ماوەی (٣٠) رۆژ دا لە ژێر چاودێری لایەنی پەیوەندیدار زیادەڕۆیی یان سەرپێچیکار لابدەن، وە لایەنی پەیوەندیدار لابردنەکە و ئاسایی کردنەوەکە بە فەرمی پشتڕاست بکەنەوە بە پێچەوانەشەوە حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە.

دووەم: ئەو کەسانەی مۆڵەتی فەرمی و لایەنی پەیوەندیدارەکانیان هەیە دوایی هەڵسەنگاندن لە لایەن لیژنەیەکی تایبەتمەندەوە لە سزاکانی هاتوو لەم یاسایە بەدەردەکرێت.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالّح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (٢٢) هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ بکات با دەست بەرز کاتەوە (كاك حکمت، كاك یاسین، دکتۆرە شایان، كاك دکتۆر محی الدین، كاك ابوبکر، سەرچنار خان) دکتۆرە شایان فەرموو.

بەڕێز د. شایان کاکە صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بـــڕگەی دووەم بەو شـــێوەیە بـــاس دەکـــات ئەو کەســـانەی مـــۆڵەتی فەرمـــی و لایەنـــی پەیوەندیـدارەکانیان هەیە دوایـی هەڵسـەنگاندن لەلایەن لیژنەیەکـی تایبەتمەنـدەوە لە سـزاکانی هاتوو لەم یاسایە بەدەردەکرێن، پێم باشە هەر دوو لیژنەی تایبەتمەند بێگومان دەست خۆشـیان لێ دەکەم و ماندوو نەبوونیان لێ دەکەم، بەڵام ئەگەر رووبکردنەوەیەکمـان بـدەنێ بـێ زەحـمەت مەبەستیان چییە کە مۆڵەتی فەرمیـان هەیە؟ وە لە سـزاکانی هـاتوو لەم یاسـایەدا بەدەردەکـرێن ئەگەر سزا بدرێن، کەواتا تاوانکیـان کـردووە یـاخود سـەرپێچییەك یـان زیادڕۆییەکیـان کـردووە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك حکمت فەرموو.

بەڕێز حکمت محمد عبو زێد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵا نزانم هندی من بەرێ خۆ دایێ بەحسێ فەرمانبەرا نەهاتیە کرن، یەعنـی ئەوێـت کـو مەعنـی ب قی شۆلێ قە، ئەگەر هاتوو ئەقانە سەرپێچی کر باشە جزایێ وانا دێ وەکـی هەمـان هاووڵاتیـا بیت یان دێ گرانتر بیت؟ من پێ باشە ئەگەر ئەو فەرمانبەرێـت کو مەعنی ب ئـاقێ قە بێتـو کەل و پەلێت میری ببەن یان ژی سەرپێچییەکێ بکەن جەزایێ وان دوو بەرابەر بیت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ناوی خـودا، لە مـاددەی (٢٢) لە خـاڵی یەکەم دەڵێـت سـزاکانی هـاتوو لەم یاسـایە ئەو کەسـانە ناگرێتەوە کە زیادەڕۆیی یان سەرپێچیان ئەنجامداوە، یەعنی ئەوەی پێشی ئەو یاسایە کردبێـت نـاگرێتەوە، کەواتـا ئەوە چـۆن دەبێـت؟ دەبێـت بیـانگرێتەوە، لە خـاڵێکی پێشـوو باسـمکرد کـاکە مەنتیقەی ئێمە هەموو خانوویـان کـردووە لەسـەر بـۆڕی نەقـل ئەگەر ئەوان نەگـرێتەوە یاسـا بـۆ دەردەکەن لە زۆر شوێنی دیکە وایە، یەعنی دەبێت رووبکردنەوەمان بـدەنێ چـۆن نـایگرێتەوە و بۆمان شی بکەنەوە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، کاك دکتۆر محی الدین فەرموو.

بەڕێز محی الدین حسن یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کرا زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك ابوبکر فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی دووەم لە ماددە مۆڵەتی فەرمی مانای چییە بە راستی، مۆڵەتی فەرمی (کلمە حق یراد بها باطل) بە ناوی مۆڵەتی فەرمییە لەم ووڵاتە قۆڕ بەسەر هەموو شتێك کراوە، یەعنی چی کابرا مۆڵەتی فەرمی هەبێت دەستکاری بۆڕی ئاو بکات و خانوو لەسەر بۆڕی ئاو بکات، هەموو ئەو سزایانەی کە لەو یاسایە دا هاتوون، لەبەر ئەوە من پێشنیار دەکەم بڕگەی دووەم هەڵبگیرێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، سەرچنار خان فەرموو.

بەڕێز سەرچنار احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە ماددەکانی تریش دووبارەم کردەوە وشەی سزان و وشەی زیادەڕۆیی و زیادەڕۆکار هەمووی پێچەوانەیە لەگەڵ یاسا بەرکارەکانی تر و دەبێت لابربرێت، دێڕی ئەخیریش ئەوەی بە پێچەوانەشەوە حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە ئەو بەپێچەوانەشەوە زیادە وە لەگەڵ جەوهەری ماددەکە یەك ناگرێتەوە و دەبێت لابربرێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالله فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن لەم یاسایە بە راستی من زۆر لەگەڵ ئەوەدا بووم جاری پێشوش پێشنیارم کرد کە ئەوە بۆ هاووڵاتی و بۆ کۆمپانیا جیا بکرێتەوە، چونکە بە راستی هەندێك سزا هەیە زۆر قورسە، تۆ بێنە پێش چاوی خۆت هاووڵاتییەك بێ کارە وە سێ چوار منداڵیشی هەیە ئینسانە هەڵیەك دەکات یەعنی موشەرعە دەبێت هەموو لێکدانەوەکانی بۆ هەموو بارودۆخەکان هەبێت سزای دەدەیت بە (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار پارەکەشی نییە بۆ هەتا هەتایە سجنیشی دەکەیت ئەی منداڵی داماو چی بکات؟ بۆیە لێرە یەك شتی تری تێدا نزیك لەوەیە ئەویش ئەوەیە ئەگەر هاووڵاتییەك خانووەکەی یا پرۆژەکەی یا کارەکەی نزیك لە یەکێك لەم بابەتانەی کە سزا دەیگرێتەوە کردبوو وە لە ماوەی (١٨٠) رۆژ وە دوایی (٣٠) رۆژیش مۆڵەتی پێ بدەی ئەگەر دەرفەتی چاککردنی هەبوو، چونکە تۆ ئەگەر مەسەلەن دیواری ژووری میوانەکەی تەجاوز بوو لەم بارەدا چۆن خانووەکەی بڕوخێنێت؟ ئەم ئیحتیماڵە دابنرێت ئەگەر دەرفەتی چاککردن هەبوو، سەبارەت بە هاووڵاتی من ئەم پێشنیارەم هەیە سەبارەت بە بڕگەی یەکەم، بڕگەی دووەمیش پشتگیری لە قسەکانی مامۆستا ابوبکر هەڵەدەنی دەکەم، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی تایبەتمەند رەئیتان لایە؟ فەرموو کاك لقمان.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە سەرنجەکەی کاك یاسین ئەو سەرپێچییانەی لە ئێستادا کراون کە هەیە وجودی هەیە مۆڵەتی (١٨٠) رۆژ، واتا چوار مانگ دەدرێتە ئەو هاووڵاتییانەی سەرپێچیان کردووە بێن ئاگاداری لایەنی پەیوەندیدار لە دائیرەی ئاو و ئاوەڕۆ بکەن بڵێن ئێمە سەرپێچیمان کردووە بە

پـێچەوانەی حوکمەکـانی ئەم یاسـایە وە لە مـاوەی (٣٠) رۆژدا سـەرپێچیەکان لابـبەن و دۆخەکە بگێـڕنەوە دۆخـی پێشـان ئەوا سـزا نـادرێن، سـەبارەت بە بـڕگەی دووەم ئەو کەسـانەی مـۆڵەتی فەرمـی لایەنە پەیوەندیـدارەکانیان هەیە دوایـی هەڵسـەنگاندن لە لایەن لیـژنەی تایبەتمەنـد لە سزاکانی داهاتووە لەم یاسایە بەدەر دەکرێن، تەبعەن بە پێی ئەم یاسـایە دوایـی دەرچـوونی ئەم یاسایە هیچ هاووڵاتییەك رێگەی پـێ نادرێـت لە زیـاتر لە یەك جـار هاوبەشـی ئـاو بکـات، بەڵام لە ئێستادا زۆرێك لە هاووڵاتیان بە مۆڵەتی فەرمی مۆڵەتیان وەرگرتووە دوو جار هاوبەشـی ئاویـان کردووە، بۆیە لەو حاڵەتە دا ئەگەر کەسەکە بە دوو جار هاوبەشی کردبوو کە پێشووتر پـارەی ئـاو لەسەر بنەمای رووبەر وەردەگیرا واتا دوو جار دە هەزار دینـاری دەدا بە دائیـرەی ئـاو وە مـۆڵەتی هەبـووە ئەمە ئـاوەکەی لـێ دەبرێـت، بەڵام لە سـزاکانی ئەم یاسـایە بەدەر دەکرێـت مەبەسـتەکە ئەوەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی (٢٣) فەرموون.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٣)

هەر کەڵو پەل و ئـامێر و ئامرازێـك بـۆ سـەرپێچی و دەسـت درێـژی کـردنە سـەر تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ بەکـار هێنـرا بێـت دەسـتی بە سـەر دادەگیرێـت و بە گـوێرەی رێسـاکانی دەسـت بەسـەر داگرتن موسادەرە و مامەڵەی لەگەڵ دا دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ لەسەر ئەو ماددەیە بکات، ماددەی (٢٤) فەرموون.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٤)

هەر کەسێك بەشـدار بێـت لە سـەرپێچی کـردن و زیـادەڕۆیی لەسـەر تۆڕەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ بە بەرامبەر بێت یا بێ بەرامبەر بە هەمان سزای سەرپێچی کار و زیادەڕۆکار سزا دەدرێت.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ لەسەر ئەو مـاددەیە بکـات، (کـاك شـێخ ظـاهر، کـاك ادریـس، کـاك یاسین، کاك مەم، ماموستا هلز)، ماموستا هلز فەرموو.

بەڕێز هلز احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددا (٢٤) دێرا دووێ یا وازح نینە بەر هندێ تەلەبا تەوزیحەکێ دکەم ژ لیژنێت پەیوەندیـدار بە بەرامبەر بێت یا بێ بەرامبەر یەعنی رامانا وانا چییە؟ ئو لقێرێ یا وازح نینە، زۆر مەمنون.

بەڕێز هێمن احمد حمە صالح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ادریس فەرموو.

بەڕێز ادریس اسماعیل عبوش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی (٢٤) هەرەوها بۆ منیش وازح نیە، بەڵام مەبەستیان ئەگەر لێرە بۆ نمونە کەسێك بچێتە مەیدانی کارکەران و دوو کارکەر بۆ خۆیی بێنێت و بڵێت ئەم بۆڕییە بۆ من بکێشن ئەوان مەمنونن کەسێك پێیان بڵێت وەرە بۆم کار بکە خۆ ناچێت مناقەشە لەگەڵ خاوەنی ئیش بکات بڵێت تۆ روخسەتی فەرمیت هەیە یا نا، من پێم وایە ئەوە ناعەداڵەتییە ئەگەر سزاش بدرێت سزایەکی کەم بێت نەك بە هەمان سزای سەرپێچی کار، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك یاسین فەرموو.

بەڕێز یاسین خضر طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٤) پشتگیری لە قسەکانی کاك ادریس دەکەم، بە راستی راست دەکات کەسێك کە کرێکارە دەچێت ئیش دەکات قۆڕ بەسەرەی خۆ ئەوە نازانێت ئایائەوە بە قانونیە یا قانونی نییە، سزا بۆ بدرێت؟ یەعنی ئەگەر ئەوە بۆ مەسئولێکی کرد، یەعنی دەبێت چ بکات کابرا؟ دەبێت خاوەن ئیشەکە سزا بدرێت نەك ئەوەی دەیکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك شێخ ظاهر فەرموو.

بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددە (٢٤) هەر کەسێك بەشدار بێت لە سەرپێچی کردن و زیادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ بە بەرامبەر بێت یا بێ بەرامبەر بە هەمان سزای سەرپێچی کار و زیادەڕۆکار سزا دەدرێت، من پێشنیار دەکەم سیاغەی ئەم ماددەیە بەو شێوازە بێت، هەر کەسێکی سروشتی و مەعنەوی کە بەشدار و هاوکار بێت لە سەرپێچی کردن و زیادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ بە بەرامبەر بێت یا بێ بەرامبەرحوکمەکانی ئەم یاسایەی لەسەر جێبەجێ دەکرێت، وە دەتوانم رووونکردنەوە بدەم لەسەر ئەو کەسەی کە ئەگەر کرێکار لە رووی قانونی دەگەڕێتەوە سەر علمی ئەو کەسەی کە کار دەکات، ئەگەر زانی ئەوە تەجاوزە عقوبە دەدرێت بە هەمان عقوبە ئەگەر نەشیزانی ئەوە بۆ کەسابەت و شتی وا بوو هیچ سزایەکی لەسەر نییە.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك مەم فەرموو.

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من مامۆستا هلز کردی و فیعلەن منیش موتەفیق بووم و ئەو پرسیارەم هەیە بۆ لیژنەی پەیوەندیدار.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی تایبەتمەند فەرموون

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت پرسیارا هلز خانێ، یا هاتی بە بەرامبەر یا بێ بەرامبەر، بە بەرامبەر وەکی ئەو نمونا کاك ادریس ژی ئینای کەسەك دێچیت داخازا کرێکارەکی کەت بەرامبەر یەوماییەکا وی یا بڕە پارەیەکی دێ هاری ئەوێ تەجاوزێ یان سەرپێچیێ کەت، بێ بەرامبەر هەڤاڵەکە داخازا هاریکاریێ کەت دێ رۆناکیێ شەڤێ بۆ گریت بۆ هندێ بشێت سەرپێچیێ یان زیادرۆیێ بکەت، سەبارەت پرسیارا کاك یاسینی قاعیدێ قانونی ئەوە دەخوازێت ئیمتیناع لە فیعلێك دەڵێت ئەم ئیشە نابێت بیکەی ئەگەر کردی، ڤێجا هەژار بیت کرێکار بیت بەرپرس بێت هەر کەسێك بێت مستەهلی عقوبە و سزای خۆیە، ئەم ماددەیە موحتەمەلە لە چوارچێوەی مەبادئی عامیش دا هەیە قانونی عقوبات ماددە (٤٧ و ٤٨) لە قانونی عقوبات فەسڵی پێنجەم باسی مستەوا مفاعل و شەریك و ئەوانە دەکات، بەڵام بۆ لێرە بەو شێوەیە هاتووە یەعنی ئەوەش تیکرار نیە لەم یاسایە تەنیا لە خاڵی دوو لە بڕگەی دووەم لە ماددەی (١١) ئەم موحتەمەلە کەیسێك ئاراستەی دادگا بکرێت، لەبەر ئەمە پێویستە لێرە بەم شێوەیە هەبێت ئەگەر نا ئەوەی شەریك بێت لەگەڵ توشی سزا نابێت ئەو کاتەش خەلەلێکی قانونی هەیە، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك لقمان هیچتان هەیە ئێوە؟ ماددەی (٢٥).

بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (٢٥):

بە مەبەستی جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە وەزیر ڕێنمایی پێویست دەردەکات.

بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کەس گفتوگۆیی هەیە؟ (کاك مەم، کاك عثمان سێدەری، سەرچنار خان، مامۆستا عثمانیش) فەرموو کاك مەم.

بەڕێز مەم بورهان محمد قانع:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٥) لابربڕێت، بەڵام ماددەی (٢٦) بکرێتە ماددەی (٢٥) و بەم شێوەیە لێ بکرێت، ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ دەکەن و وەزیر ڕێنمایی پێویستی بۆ دەردەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عثمان سێدەری فەرموو.

بەڕێز عثمان کریم سواره:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە مەبەستی جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە وەزیر ڕێنمایی پێویست دەردەکات لە چوارچێوەی ئەم یاسایە دا، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مامۆستا عثمان فەرموو.

بەڕێز عثمان علی سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کرا لە لایەن بەڕێز کاك مەم، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
سوپاس، سەرچنار خان فەرموو
بەڕێز سەرچنار احمد محمود:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ئاوای لێ بکرێت، پێویستە لەسەر وەزیری تایبەتمەند رێنمایی پێویست بۆ جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەردەکات، یەعنی داڕشتنەکە بگۆڕێت، سوپاس.
بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڵێ سوپاس، ماددەی (٢٦).
بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ماددەی (٢٦):
ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ دەکەن.
بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ بکات، ماددەی (٢٧).
بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ماددەی (٢٧):
کار بە دەقی هیچ یاسا و بڕیارێك ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك بێت.
بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ بکات، ماددەی (٢٨).
بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ماددەی (٢٨):
ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوکردنەوەی.....
بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
کاك شێخ ظاهر فەرموو.
بەڕێز ظاهر محمد علی حسین:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
کار بە دەقی هیچ یاسا و بڕیارێك ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك بێت، لێرە وشەی بڕیار هاتووە لە کاتێك تۆ یاسات هەبێت بڕیار هەر بە خۆیی ئیشی پێ ناکرێت، بۆیە بڕیار لابببرێت باشە، کار بە دەقی هیچ یاسایەك ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە پێچەوانە بێت.
بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
ماددەی (٢٨) فەرموو.
بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ماددەی (٢٨):
ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمی وەقایعی کوردستان جێبەجێ دەکرێت.
بەڕێز هێمن احمد حمه صاڵح / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ بكات، (كاك هەڵكەوت، گەلاوێژ خان) فەرموو كاك هەڵكەوت.

بەڕێز هەڵكەوت انور خلیفە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە تێكڕای ماددەكانی ئەم راپۆرتە تێبینی دوو خاڵم كرد، یەكەم (٢٥٪)ی تێكڕای ماددەكان دووبارەن بگرە سێ بارەشی تێدایە، خاڵی دوو هیچ ئاماژەیەك نەدراوە بە دانیشتوانی گوندنشینەكان كە دووەم دەستن لە لایەنە پەیوەندیدارەكانی حكومی ئەگەر پڕۆژەی ئاو و ئاوەڕۆیان تێدا بوو موخالەفەیان هەبوو چۆن سزا بدرێن؟ یا خود سزاكانیان هەمان سزای شار و شارۆچكەكان دەبێت یا خود نا، زۆر سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، دكتۆرە گلاوێژ فەرموو.

بەڕێز گلاوێژ عبێد عثمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (٢٨) پێموایە ئەو ماددەیە وای لێ بكرێت، ئەم یاسایە لە رۆژی دوایی بڵاوكردنەوەی نەك لە رۆژی بڵاوكردنەوەی، چونكە لە رۆژی بڵاوكردنەوەی ناكاتە هیچ دام و دەزگایەك، رۆژی دوایی بڵاوكردنەوە باشتر دەبێت، سوپاس.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان فەرموون لیژنەی تایبەتمەند هۆیەكانی دەرچووان‌دن.

بەڕێز نزار عبدالغفار عزیز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هۆیەكانی دەرچووان‌دن

بە مەبەستی پاراستنی پڕۆژە و تۆڕەكانی ئاو و ئاوەڕۆ لە هەرێمی كوردستان و دڵنیا بوون لە تواناكانی ئەم تۆڕانە لە رووی هونەریەوە پارێزگاری كردن لە ژینگە و پێدانی ئاوی خاوێن بە هاووڵاتیان بە شێوەیەكی دادپەروەرانە و پاراستنی تەندروستی گشتی و پاراستنی ژێرخانی ئابووری و بە فیرۆنەدانی سامانی گشتی ئەم یاسایە دەردەچوێنرێت.

بەڕێز هێمن احمد حمە صاڵح / جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك دەیەوێت گفتوگۆ بكات لەسەر هۆیەكانی دەرچووان‌دن، زۆر سوپاس دەستان خۆش بێت لیژنەی تایبەتمەند فەرموون بچنە شوێنی خۆتان، بەڕێزان ئێمە بڕگەی چوارەم ماوە بڕیتییە لە خوێندنەوەی دووەم بۆ پێشنیازە یاسایی هاوردە كردن و فرۆشتنی بەرهەمە نەوتییەكان لە هەرێمی كوردستان ئەم بابەتە گفتوگۆی زیاتری دەوێت و وەختی زیاتریشی دەوێت، بۆیە ئێمە لە دەستەی سەرۆكایەتی بڕیارمان داوە ئەم خاڵە دوا دەخەین بۆ دانیشتنی ئایندەی پەرلەمانی كوردستان ئەمڕۆ كۆتایی بە دانیشتنەكە دەهێنین.

منی نبی قهوچی	هێمن هەورامی	د. ڕێواز فائق حسێن
سكرتێری پەرلەمانی	جێگری سەرۆكی پەرلەمانی	سەرۆكی پەرلەمانی
كوردستان – عێراق	كوردستان – عێراق	كوردستان - عێراق

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆڵەکان

١١٩

ساڵی/ ٢٠٢١ – بەرگی سەدو نۆزدە

چاپی یەکەم/ ساڵی ٢٠٢٣

پێڕیست

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (٨) ی خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠٢١/٤/٢٠ ل ٥
پرۆتۆکـۆڵی دانیشـتنی ژمـارە (٩) خـولی پێنجەمـی هەڵبـژاردن – چـوار شـەممە ٢٠٢١/٤/٢١ ل ١١٧
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (١٠)ی خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠٢١/٤/٢٧ `ل١٨٥
پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (١١) خولی پێنجەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٢١/٤/٢٨ ل ٢٥٩

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی (٤) بخوێننەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٤) هیچ پێشنیازێك نییە وەك خۆی.

ماددەی (٤):

یەکەم: بەڕێوەبەری گشتی یا هەر کەسێك کە رایدەسپێردرێت دەسەڵاتی دادوەری و کەتنی لە سەپاندنی ئەو سزایانە هەیە کە لەم یاسایە هاتوون.

دووەم: بڕیاری سزای پێبژاردن شیاوی تانە لێدانە بە پێی یاسایی ئەنجومەنی شووڕای بەرکار لە هەرێمی کوردستان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەڕێزان هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ دەقی ماددەی (٤) وەك خۆی کە بەڕێز سەرۆکی لیژنەی شارەوانی خوێندیەوە تەنها یەك پێشنیاز هەیە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٦) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (٥) فەرموون.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٥) سێ پێشنیاز هەیە.

پێشنیاری یەکەم ماددەکە وەك خۆی تەنیا لەگەڵ ئەم گۆڕانکاریانەی خوارەوە.

١ - لە بڕگەی یەکەم دەستەواژەی (خەسڵەت) بکرێتە (ڕەوش)، وە بڕگەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

یەکەم: سەرباری سزاکانی هاتوو لەم یاسایە تێچووی چاککردنەوەی ئاو و گەڕانەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی بە پێی ڕەوشی ئەندازەیی بەرکارەکاندا دەخرێتە ئەستۆیی زێدەڕۆکار و سەرپێچیکار وە لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی یا فەرمانگەی ئاو بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار جێبەجێ دەکرێت.

لە بڕگەی دووەمدا دەستەواژەی (جگە لە) بکرێتە (سەرباری)، وە دەستەواژەی (بڕ) بکرێتە (گوژمە)، خاڵی یەك بەم شێوەیە لێ بکرێت:

یەك: هەر کەس و لایەن و دامەزراوە و کۆمپانیا ئەم سەرپێچییانەی لەم یاسایە دا هاتووە ئەنجام بدات بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە.

پێشنیازی دووەم وەك خۆی.

ماددەی (٥)

یەکەم: سەرباری سزاکانی هاتوو لەم یاسایە دا تێچووی چاککردنەوەی تۆڕەکانی ئاو و پڕکردنەوەی سەر تۆڕی ئاو و گەڕانەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی بە پێی خەسڵەتە ئەندازەییە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆیی زێدەڕۆکار و سەرپێچیکار و لە لایەن بەڕێوەبەر یا فەرمانگەی ئاو بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار جێبەجێ دەکرێت.

دووەم: جگە لەو تێچوونانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دا هاتوون:

١ - هەر کەسێك ئەم سەرپێچییانەی لەم یاسایە دا هاتوون ئەنجام بدات بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:
أ- بڕێك کە لە (٢٥٠٠٠٠) دوو سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٤٠٠٠٠٠) چوار سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت، ئەگەر سەرپێچی لە سەر بۆڕی ئاوی تیرەی (١,٥ تا ٣) ئینج بکات.
ب- بڕێك کە لە (٤٠٠٠٠٠) چوار سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٠٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لە سەر بۆڕی ئاوی گەورەتر لە (٣ تا ٦) ئینج بوو.
ج-بڕێك کە لە (١٠٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (٢٠٠٠٠٠٠) دوو ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لە سەر هێڵی ئاوی گەورەتر لە (٦ تا ١٢) ئینج بوو.
د- بڕێك کە لە (٢٠٠٠٠٠٠) دوو ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (٦٠٠٠٠٠٠) شەش ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لە سەر هێڵی ئاوی گەورەتر لە (١٢ تا ٢٤) ئینج بوو.
ه-بڕێك کە لە (٦٠٠٠٠٠٠) شەش ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (١٠٠٠٠٠٠٠) دە ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لە سەر هێڵی ئاوی گەورەتر لە (٢٤) ئینج بەرەو سەروو بوو.
٢ - هەرکەسێك ئەو زێدەڕۆییانەی کە لەم یاسایە دا هاتووە ئەنجام بدات بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:
أ- بڕی (٤٥٠٠٠٠) چوار سەد و پەنجا هەزار دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی (٠,٥) ئینج بە تۆڕەکانی ئاو.
ب- بڕی (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی (٣/٤) ئینج تۆڕەکانی ئاو.
ج- بڕی (١٠٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن دینار لە کاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی (٣/٤) ئینج بەرەو سەروو بۆ تۆڕەکانی ئاو.
د- بڕی (٢٥٠٠٠٠)دوو سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت لە کاتی بەستنی تورومپای ئاوی راستەوخۆ لە سەر تۆڕی گواستنەوە و دابەشکردنی ئاوی شار و شارۆچکە و گوندەکان بە مەبەستی راکێشانی ئاو بە بێ ڕەزامەندی لیژنەی تایبەت سەرباری دەست بەسەر دا گرتنی تورومپا و گشت کەرەستە بەکارهێنراوەکان لە زێدەڕۆییەکەدا.
٣ - پێشنیازی لیژنەی تایبەتمەند، ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:
یەکەم: سەرەڕای سزاکانی هاتوو لەم یاسایەدا تێچووی چاککردنەوەی تۆڕەکانی ئاو و پڕکردنەوەی سەر تۆڕی ئاو و گەڕانەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی بە پێی خەسڵەتە ئەندازەییە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆی زێدەڕۆکار و سەرپێچیکار، وە لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەی ئاو بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار جێبەجێ دەکرێت.
دووەم: جگە لەو تێچوونانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە هاتوون
١/ هەر کەسێك ئەم سەرپێچییانە لەم یاسایەدا هاتووە ئەنجام بدات بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:
أ- بڕێك کە لە (٢٥٠٠٠٠) دوو سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٤٠٠٠٠٠) چوار سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی لە سەر بۆڕی ئاوی تیرەی (٠,٥ تا ٣) ئینج بوو.

ب- برێك كه له (٣٠٠٠٠٠) سێ سەد و پەنجا هەزار دینار كەمتر نەبێت و له (٦٠٠٠٠٠) شەش سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی له سەر بۆڕی ئاوی گەورەتر له (٣ تا ٦) ئینج بوو.

ج- برێك كه له (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار كەمتر نەبێت و له (١٥٠٠٠٠٠) یەكملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی له سەر هێڵی ئاوی گەورەتر له (٦ تا ١٢) ئینج بوو.

د- برێك كه له (٢٠٠٠٠٠٠) دوو ملیۆن دینار كەمتر نەبێت و له (٤٠٠٠٠٠٠) چوار ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی له سەر هێڵی ئاوی گەورەتر له (١٢ تا ٢٤) ئینج بوو.

ه- برێك كه له (٦٠٠٠٠٠٠) شەش ملیۆن دینار كەمتر نەبێت و له (٨٠٠٠٠٠٠) هەشت ملیۆن دینار زیاتر نەبێت ئەگەر سەرپێچی له سەر هێڵی ئاوی گەورەتر له (٢٤) ئینج بەرەو سەروو بوو.

٢/ هەر كەسێك ئەو زێدەڕۆییانەی لەم یاسایەدا هاتووە ئەنجام بدات بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:

أ -برێ (٤٥٠٠٠٠) چوار سەد و پەنجا هەزار دینار له كاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی (٠,٥) ئینج به تۆڕەكانی ئاو.

ب -برێ (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار له كاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی (٣/٤) ئینج به تۆڕەكانی ئاو.

ج- برێ (١٠٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن دینار له كاتی بەستنەوەی بۆڕی تیرەی (٣/٤) ئینج بەرەو سەروو به تۆڕەكانی ئاو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت به مادەی (٥) سێ پێشنیاز هەیە، هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەكەمە با بفەرموونێ دەست بەرز بكاتەوە، كێ لەگەڵدایە؟ كەسی لەگەڵ نییە،، هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە وەك خۆی با بفەرموونێ دەست بەرز بكاتەوە، كێ لەگەڵدایە؟ كەسی لەگەڵ نییە،، هەر ئەندامێكی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی لیژنەی هاوبەشە كەپێشنیازی سێیەمە با بفەرموونێ دەست بەرز بكاتەوە، كێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ سوپاس بە دەنگی (٨٣) ئەندامی پەرلەمان پەسندكرا، مادەی (٦).

بەڕێز جلال محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت به مادەی (٦) دوو پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەكەم: مادەكە وەك خۆی تەنیا ئەو گۆڕانكاریانەی خوارەوە:

١/ برگەی یەكەم بەو شێوەیە لێ بكرێت:

یەكەم: هەر كەسێك سەرەڕای ئەنجامدانی سەرپێچی یان زیادەڕۆییەك كە لەم یاسایەدا هاتووە كەرەستەیەكی پڕۆژە و تۆڕەكانی ئاو ببات سەرەڕای هەر سزایەك كە له یاسا بەركارەكان هاتووە به پێبژاردنێك سزا دەدرێت كە برەكەی یا گوژمەكەی له سەر بەهای كەرەستەكە دادەنرێت و دەبێت (٣٠٠%) ئەو بەهایە زیاتر بێت و پێبژاردنی له سەر جیێبەجێ بكرێت.

٢/ برگەی دووەم بەم شێوەیە لێ بكرێت:

دووەم: هەر کەسێك بە مەبەستی کڕین و فرۆشتنی ئەم کارەی بڕگەی یەکەم ئەنجام بدات و ئەوە جگە لە یاسا بەرکارەکان بە گوژمەی (٣٠٠% هەتا ٥٠٠%) بەهای کەرەستەکە پێبژاردنی پێ بکرێت.
پێشنیاری دووەم وەك خۆی.
یەکەم: هەر کەسێك سەرەڕای ئەنجامدانی سەرپێچی یان زیادەڕۆییەك کە لەم یاسایە دا هاتووە کەرەستەیەك یا پڕۆژەیەك بۆ تۆڕەکانی ئاو بەات سەرەڕای هەر سزایەك کە لە یاسا بەرکارەکان هاتووە بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٣٠٠٠٠) سێ سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار زیاتر نەبێت بۆ هەر دانەیەك، حوکمی بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە بە سەر هەر کەسێك جێبەجێ دەکرێت کە کڕین و فرۆشتنی بەو کەرەستە بردراوانەوە بکات، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان ئەگەر رووخسەت هەیە پێش ئەوەی بیخەیتە دەنگدان روونکردنەوەیەك دیارە لێرە لە رێژەکان ئەندامێکی بەڕێز پێشنیاری کردووە دووجار (٣٠٠%) (٥٠٠%) ئەمە لە رووی رێژەییەوە ناگونجێت واتا واقعی نییە نەدەبوو داینێن، بەڵام ئێمە وەکو لێژنەی یاسایی و لێژنەی شارەوانی بە لەبەر چاو گرتنی ئەوەی ئەندامان زۆر جار گلەیی دەکەن دەڵێن پێشنیارەکەی ئێمە دانەنراوە، بەڵام ئەو پێشنیارە کە دادەنرێت دەبێت هەم لەگەڵ قانوون و هەم لەگەڵ واقع بگونجێت، بە رێژە ناگونجێت (٣٠٠%) هەبێت (٥٠٠%) هەبێت، بۆیە دامانەوە داوا دەکەین هەر ئەندامێکی بەڕێز لە ئێستا بەدواوە پێشنیارێکی کرد ئەگەر دامان نەنا دیارە هۆکارێکی هەیە کە گونجاندنێکی لەگەڵ واقع و یاسایەکی بەرکار نییە ناگونجێت، وە بەم شێوازەش کە دایدەنێین دواتر بە ئێمە دەوترێت باشە چۆن دەبێت ئێوە رێژەیەك دابنێن (٣٠٠%) یا (٥٠٠%)، سوپاس بۆ بەڕێزتان.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس کاك جلال، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ماددەی (٦) دوو پێشنیاز هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەرموونێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ (٢) ئەندامی بەڕێزی لەگەڵە، سەبارەت بە پێشنیازی دووەم هەرئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٢) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان ماددەکە پەسندکرا،ماددەی (٧) فەرموون.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٧) چوار پێشنیار هەیە.
پێشنیاری یەکەم: ماددەکە وەك خۆی تەنها خاڵی (٢) لە بڕگەی یەکەم لابببرێت.
پێشنیاری دووەم: ماددەکە وەك خۆی تەنها خاڵی (١) لە بڕگەی یەکەم پێبژاردنەکە لە (٥٠٠٠٠) پەنجا هەزار دینار بکرێتە (١٠٠٠٠٠) سەد هەزار دینار.
پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی.
ماددەی (٧)
یەکەم: هاوبەش بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت لەم بارانەی خوارەوە:
أ - بە بڕی (٥٠٠٠٠) پەنجا هەزار دینار ئاو گەڕاوەکەی (تەوافە) لە سەر عەمباری ئاوەکە نەبسترا بوو.

ب -بە بڕی (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینارئەگەر دەستکاری پێوەری ئاو و پاشکۆکانی بکات.
ج- بە بڕێك کە لە (٤٠٠٠٠٠) چوار سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار زیاتر نەبێت بە گوێرەی تیرەی بۆڕییەکە ئەگەر بە بێ مۆڵەتی بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە لە یەك هاوبەش زیاتری هەبوو.
دووەم: نرخی ئەو ئاوەی کە هاوبەشە لە تۆڕەکانی ئاو بە پێی حوکمی بڕگە یەکی ئەم مادەیە بە فیرۆ دراوە بە پێی ماوە و نرخی کارپێکراو لە هاوبەش وەردەگیرێت و لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگەکانەوە هەژمار دەکرێت.
پێشنیاری چوارەم: پێشنیازی هەر دوو لێژنەی تایبەتمەند ماددەکە وەکو خۆی تەنیا لەگەڵ ئەم گۆڕانکاریانەی بەم شێوەیە:
خاڵی دووەم لەم بڕگەیە لابببرێت.
خاڵی سێیەم بەم شێوەیە لێ بکرێت، بە بڕێك کە لە (٢٠٠٠٠٠) دوو سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٤٠٠٠٠٠) چوار سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت بە گوێرەی تیرەی بۆڕییەکە ئەگەر بە بێ مۆڵەتی بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانگە لە یەك هاوبەش زیاتری هەبوو.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، ماددەی حەوت چوار پێشنیار هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەرموو دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ کەس لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە با بفەرموو دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ (٢) ئەندامی بەڕێزی لەگەڵە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی چوارەمە پێشنیازی لێژنەی هاوبەش با بفەرموو دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟

بەڕێز بەڵێن اسماعیل حاجی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەڵێت خاڵی دووەم لە بڕگەی دووەم لابببرێت، بڕگەی دووەم خاڵی لەگەڵ نییە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

لەوانەیە لە ڕووی ڕەقەمییەوە غەڵەتیان کردبێت، من دەزانم چییان لابردووە کاك بەڵێن، وازحە چییان لابردووە خۆیان دەزانن چییان لابردووە، یەك لەحزە دەستتان دانێن تا ڕوونکردنەوەمان دەدەنێ.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لای ئێمە وایە خاڵی دووەم لە بڕگەی یەکەم لابببرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بەو شێوەی کە بەڕێز سەرۆکی لێژنەی شارەوانی ڕاستی کردەوە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیاری چوارەمە کە پێشنیاری لێژنەی هاوبەشە با بفەرموو دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٥) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (٨).

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٨) سێ پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: ماددەکە وەکو خۆی تەنیا لەگەڵ ئەم گۆڕانکارییانە.

یەکەم: لە بڕگەی یەکەم دەستەواژەی (ئاکارە ئەندازیارییەکان) بکرێتە (ستاندارە ئەندازیارییەکان).

لە بڕگەی دووەمدا دەستەواژەی (سزا دەدرێت) لابببرێت و پێشەکی بڕگەکە بەم شێوازە لێ بکرێت.

دووەم: هەر کەسێك سەرپێچی و زیادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆ ئەنجام بدات سەرباری پێ چاککردنەوە بە پێویست دەکرێت سزا دەدرێت بە پێبژاردنێك بەم شێوەیە.

پێشنیاری دووەم: وەکو خۆی.

ماددەی (٨):

یەکەم: هەر کەسێك سەرپێچی و زیادەڕۆیی لە سەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆ ئەنجام بدات تێچووی چاککردنەوە و پڕکردنەوە بە شێوەی ئەندازەیی داپۆشین و گەڕانەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی بە پێی ئاکارە ئەندازەییە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆیی و لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەی ئاو و ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار جێبەجێ دەکرێت.

دووەم: هەر کەسێك سەرپێچی و زیادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆ ئەنجام بدات سەرباری پێ چاککردنەوەیبە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:

١ - بڕی (١٥٠٠٠٠) سەد و پەنجا هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (٢٠-٤٠) سم.

٢ - بڕی (٣٠٠٠٠٠) سێ سەد هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (٤٥-٧٥) سم.

٣ - بڕی (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (٨٠-١٢٠) سم.

٤ - (١٠٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (١٢٥- ١٨٠)سم.

٥ - بڕی (٢٠٠٠٠٠٠) دوو ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (١٨٥-٢٦٠)سم.

٦ - بڕی (٥٠٠٠٠٠٠) پێنج ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆی سندوقی بە هەموو ئەندازەکانییەوە.

٧ - بەبڕێك لە (١٠٠٠٠٠) سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٣٠٠٠٠٠) سێ سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت بە هۆی فڕێ دانی هەر ماددەیەك یان پاشەڕۆییك کە کاریگەری هەبێت لەسەر توانای ناو شۆڕکردنی تۆڕی ئاوەڕۆ.

٨ - بڕێك کە لە (٦٠٠٠٠٠) شەش سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٥٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت بە هۆی بەستنەوەی ئاوەڕۆکە بە بێ مۆڵەتی بەڕێوەبەرایەتی یا فەرمانگەکە.

پشنیاری سێیەم پێشنیاری هەردوو لێژنەی تایبەتمەند: ماددەکە وەك خۆی تەنیا لەگەڵ ئەم گۆڕانکارییانەی خوارەوە بەم شێوەیە:

یەکەم: کەسی سەرپێچیکار و زیادەڕۆکار لەسەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆ تێچووی چاککردنەوە و پڕکردنەوەی بە شێوەی ئەندازەییو داپۆشین و گەڕاندنەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی بە پێی خەسڵەتە ئەندازەییە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆی.

دووەم: کەسی سەرپێچیکار و زیادەڕۆکار لەسەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆ سەرەڕای چاککردنەوەی بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:

١ - بڕی (١٥٠٠٠٠) سەد و پەنجا هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (٢٠-٤٠) سم.

٢ - بڕی (٣٠٠٠٠٠) سێ سەد هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (٤٥-٧٥) سم.

٣ - بڕی (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (٨٠-١٢٠) سم.

٤ - بڕی (١٠٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (١٢٥-١٨٠) سم.

٥ - بڕی (٢٠٠٠٠٠٠) دوو ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆ تیرەی (١٨٥-١٦٠) سم.

٦ - بڕی (٥٠٠٠٠٠٠) پێنج ملیۆن دینار بۆ تۆڕی ئاوەڕۆی سندوقی بە هەموو ئەندازەکانییەوە.

٧ - بڕێك کە لە (١٠٠٠٠٠) سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٣٠٠٠٠٠) سێ سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت، بە هۆی فڕێدانی هەر مادەیەك یان پاشەڕۆیەك کە کاریگەری هەبێت لەسەر توانای ئاو و شۆڕ کردنەوەی تۆڕی ئاوەڕۆ بە بڕێك کە لە (٦٠٠٠٠٠) شەش سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٥٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت بە هۆی بەستنەوەی ئاوەڕۆکە بە بێ مۆڵەتی بەڕێوەبەرایەتی یا فەرمانگە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بۆ مادەی (٨) ئێمە سێ پێشنیازمان هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەرموێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە با بفەرموێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی لیژنەی هاوبەشە با بفەرموێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٩) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، کاك دکتۆر ڕێبوار فەرموو.

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر چەندە خرایە دەنگدان دەبوا نوقتە نیزامەکە وەرگیرابا پێش ئەوەی بخرایە دەنگدان، لە پێشنیازی یەکەم پەیوەست بە مادەی (٨) لە خاڵی دووەم دەڵێت هەر کەسێك سەرپێچی و زیادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاوەڕۆ ئەنجام بدات سەرباری پێ چاککردنەوەی پەیوەست دەکرێت بە پێژاردنێك بەو شێوەیە، کوا پێبژاردنەکە؟ بڕەکە دیاری نەکراوە

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر وەك خۆی ماوەتەوە بەس دیباجەکەی گۆڕیوە، ئەو کەسەی پێشنیازەکەی کردووە مەبەستی گۆڕینی دیباجەی فەقەرەکە بووە نەك ڕەقەمەکە..

بەڕێز ڕێبوار عبدالرحیم عبدالله:

باس لە پێبژاردن دەکات..

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر وەك خۆی لە سەرەتای پێشنیازەکە دەڵێت مادەکە وەك خۆی جگە لەم گۆڕانکارییانە، واتا بەس داوای گۆڕینی دیباجەکەی کردووە، ئەوە گۆڕاوە کە خەتی بە ژێردا هاتووە و بۆڵد کراوە، بەڵێ مادە (٩).

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٩) سێ پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: ماددەکە بەم شێوەیە لی بکرێت:

سەرەڕای گەڕاندنەوەی کەرەستەی بردراو یان لە ئەستۆ گرتنی کڕینەوەی بە نرخی رۆژ سەرپێچیکار بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:

١ - بڕی (٢٠٠٠٠٠) دوو سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی تۆڕی (مشبك)ی سەر چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ.

٢ - بڕی (٢٥٠٠٠٠) دوو سەد و پەنجا هەزار دینار بەرامبەر بردنی تۆڕی سەر چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ بە چوارچێوەکەیەوە.

٣ - بڕی (٤٠٠٠٠٠)چوار سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی قەپاغی مەنهۆڵ.

٤ - بڕی (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی قەپاغی مەنهۆڵ بە چوارچێوەکەیەوە.

پێشنیاری دووەم:ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

هەر کەسێك سەرپێچی بکات بۆ سەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ پەیوەست دەکرێت بە پێبژاردنێك کە (٢٠٠٠٠٠) دوو سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت.

پێشنیاری سێیەم:وەك خۆی.

ماددەی (٩)

سەرەڕای گەڕاندنەوەی کەرەستەی بردراو یان لە ئەستۆ گرتنی کڕینەوەی بە نرخی رۆژ سەرپێچیکار بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت بەم شێوەی خوارەوە:

١ - بڕی (٢٠٠٠٠٠) دوو سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی تۆڕی (مشبك)ی سەر چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ.

٢ - بڕی (٢٥٠٠٠٠) دوو سەد و پەنجا هەزار دینار بەرامبەر بردنی تۆڕی سەر چەپەری وەرگرتنی ئاوەڕۆ بە چوارچێوەکەیەوە.

٣ - بڕی (٤٠٠٠٠٠)چوار سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی قەپاغی مەنهۆڵ.

٤ - بڕی (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار بەرامبەر بردنی قەپاغی مەنهۆڵ بە چوارچێوەکەیەوە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، سەبارەت بە مادەی (٩) سێ پێشنیار هەیە بەڕێزان، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەرموێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە با بفەرموێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ (٢) کەسی لەگەڵە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە وەك خۆی با بفەرموێ دەنگ بدات، کێ لەگەڵدایە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٢) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددە (١٠).

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٠) دوو پێشنیاز هەیە.

پێشنیاری یەکەم: بڕگەی یەکەم بەم شێوەیە لێ بکرێت:
یەکەم: سەرپێچیکار پەیوەست دەکرێت بە پێبژاردنێك کە دوو هێندە بێت لە بارەی گەڕانەوەی بۆ سەر هەمان سەرپێچی لەگەڵ دەست بەسەرداگرتنی کەرەستەکانیش.
دووەم: لە بڕگەی دووەم دەستەواژەی (بە دۆخی تۆندکراو دادەنرێت) لابببرێت.
سێیەم: بڕگەی سێیەم لابببرێت.
چوارەم: دەستەواژەی (سزا) لەم ماددەیە لابببرێت.
پێشنیاری دووەم: وەك خۆی.
ماددەی (١٠):
یەکەم: هەر کەسێك بۆ جاری دووەم زیادەڕۆیی لە ڕێگای پڕۆسەی بەستنەوە ئەنجام بدات، بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٠٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت لەگەڵ دەست بەسەر داگرتنی کەرەستەکان.
دووەم: ئەم بارانەی خوارەوە بە دۆخی تۆندکراو دادەنرێت:
١ - ئەگەر زیادەڕۆیی لە لایەن کەسێکی هونەریی یان پیشەوەریی ئەنجام بدرێت.
٢ - ئەگەر زیادەڕۆیی لە لایەن فەرمانبەرانی وەزارەت ئەنجام بدرێت.
٣ - ئەگەر زیادەڕۆکار لەسەر ئەو تۆڕەی ك زیادەڕۆیی لەسەر کردووە ڕێگە بە زیادەڕۆیی یان سەرپێچی کەسانی تر بدات.
سێیەم: سەرباری ئەو سزایەی کەلە خاڵی (٢)ی بڕگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە، فەرمانبەران لە حوکمەکانی یاسایی بەرزەفتکردنی فەرمانبەرانی دەوڵەتی بەرکار لە هەرێم بەدەر ناکرێن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت بە مادەی (١٠) دوو پێشنیار هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەرموونێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ (١) ئەندامی لەگەڵە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە وەك خۆی با بفەرموونێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ سوپاس بە دەنگی (٧٢) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (١١)، بەڕێزان تۆزێك پڕۆسەکە سەریع بکەن، فەرموون ماددەی (١١).

بەڕێز کلارە عودیشو یعقوب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١١) هەشت پێشنیار هەیە.
پێشنیاری یەکەم: ماددەکە وەك خۆی تەنیا لە خاڵەکانی (١ و ٢ و ٣) لە بڕگەی یەکەم دەستەواژەی (لە ئەستۆی لێ خۆی پاك دەکاتەوە) بکرێتە (ئەو پێبژاردنە بدات).
پێشنیاری دووەم: ماددەکە وەك خۆی تەنیا بڕگەی دووەم لابببرێت.
پێشنیاری سێیەم: ماددەکە وەك خۆی تەنیا خاڵی (٣) لە بڕگەی دووەم لابببرێت.
پێشنیاری چوارەم: ماددەکە وەك خۆی تەنیا خاڵی (١) لە بڕگەی دووەم لابببرێت.
پێشنیاری پێنجەم: بڕگەی یەکەم لابببرێت و خاڵەکانی (١ و ٢) لە بڕگەی دووەم لابببرێت.
پێشنیاری شەشەم: خاڵی (٢) لە بڕگەی دووەم بەم شێوەیە لێ بکرێت.

٢ - ئەگەر وەرگرتنی بڕیاری پێبژاردنی بڕیار لێ دراو بە پێی خاڵی (١) ئەم بڕگەیە مەحاڵ بوو ئەوە دۆسیەی سەرپێچیکار یا زێدەڕۆکار ڕەوانەی دادگایی تایبەتمەندی ناوچەکە دەکرێت.

پێشنیاری حەوتەم: وەك خۆی.

ماددە (١١):

یەکەم:

١ - بڕی ئەو پێبژاردانانەی کە بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕیاری لێ دەدرێت بە ڕێژەی (٣٠%) سی لە سەد کەم دەکرێتەوە، ئەگەر سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار لە ماوەی (١٥) پازدە ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە لە ئەستۆی خۆی لێ پاك بکاتەوە.

٢ - بڕی پێبژاردنەکە بە ڕێژەی (١٥%) پازدە لە سەد کەم دەکرێتەوە، ئەگەر سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار لە ماوەی (٣٠) سی ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە لە ئەستۆیی خۆی لێ پاك بکاتەوە.

٣ - بڕی پێبژاردنەکە بە ڕێژەی (١٠%) دە لە سەد کەم دەکرێتەوە، ئەگەر سەرپێچیکار یان زیادەڕۆکار لە ماوەی (٦٠) شەست ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە لە ئەستۆیی خۆی لێ پاك بکاتەوە.

دووەم:

١ - ئەگەر زیادەڕۆکار یان سەرپێچیکار ئامادە نەبوو بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕی پێبژاردنەکە بدات، ئەوا بە پێی یاسایی وەرگرتنەوەی قەرزەکانی حکومەت ژمارە (٥٦)ی ساڵی (١٩٧٧)ی هەموارکراو مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت.

٢ - ئەگەر وەرگرتنی بڕی پێبژاردن بڕیار لێ دراو بە پێی خاڵی (١) ئەم بڕگەیە مەحاڵ بوو دۆسیەی سەرپێچیکار یان زێدەڕۆکار ڕەوانەی دادگای تایبەتمەندی ناوچەکە دەکرێت، بە بەندکردنی بۆ ماوەی کە لە (٣) سێ مانگ کەمتر نەبێت و لە (٦) شەش مانگ زیاتر نەبێت، سزا دەدرێت.

٣ - حوکمدراو بە پێی خاڵی (٢) لەم بڕگەیە ئەگەر ماوەی بەندکردنەکە تەواو بێت تا بڕی پێبژاردن بڕیار لێدراو ڕادەست نەکات ئازاد ناکرێت.

پێشنیاری هەشتەم: پێشنیاری هەردوو لێژنەی تایبەتمەندی ماددەکە وەکوو خۆی لەگەڵ ئەم گۆڕانکارییانەی خوارەوە:

١ - بڕگەی یەکەم بەم شێوەیە لێ بکرێت:

بڕی ئەو پێبژاردنانە کە بێ حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕیاری لێ دەدرێت بە ڕێژەی (٣٠%) سی لە سەد کەم دەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچیکار یا زیادەڕۆکار لە ماوەی (١٥) پازدە ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەم پێبژاردنانە بدات.

٢ - بڕی پێبژاردنەکە بە ڕێژەی (١٥%) پازدە لە سەد کەم دەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچیکار یا زیادەڕۆکار لە ماوەی (٣٠) سی ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەم پێبژاردنانە بدات.

٣ - بڕی پێبژاردنەکە بە ڕێژەی (١٠%) دە لە سەد کەم دەکرێتەوە ئەگەر سەرپێچیکار یا زیادەڕۆکار لە ماوەی (٦٠) شەست ڕۆژ لە ڕێکەوتی دەرچوونی بڕیارەکە ئەم پێبژاردنانە بدات.

سێیەم: هەردوو خاڵی (٢ و ٣) لە بڕگەی دووەمی ئەم ماددەیە لاببرێت و بەم شێوەیە لێ بکرێت:

ئەگەر زیادەڕۆکار یا سەرپێچیکار ئامادە نەبوو بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕی پێبژاردنەکە بدات ئەوا بە پێی یاسایی وەرگرتنەوەی قەرزەکانی حکومەت ژمارە (٥٦)ی ساڵی (١٩٧٧)ی هەموارکراو مامەڵە لەگەڵ دەکرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ماددەی (١١) هەشت پێشنیاز هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەمووت دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی دووەمە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی چوارەمە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی پێنجەمە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی شەشەمە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی حەوتەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ (٢) کەسی لەگەڵە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی لێژنەی هاوبەشە،کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٦٨) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددە (١٢).

بەڕێز نزار ملا غفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٢) چوار پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: ماددەکە وەك خۆی تەنیا دەستەواژەی (محەرەمات) بکرێتە (پاوەن).

پێشنیاری دووەم: ماددەکە وەك خۆی تەنیا لەگەڵ ئەم گۆڕانکارییانەی خوارەوە:

١ - لە خاڵ (٥) لە بڕگەی یەکەمدا (١٠) دە مەتر بکرێتە (٢٠) بیست مەتر.

٢ - بڕگەی دووەم بکرێتە دوو خاڵ بەم شێوەیە:

دووەم: هیچ جۆرە ئاوەڕۆیەك نابێت لەسەر بەستنی وەرگرتنی پرۆژەکانی ئاو نزیك بێت.

پێشنیاری سێیەم: بڕگەیەك بۆ ئەم ماددەیە زیاد بکرێت بە زنجیرەی بڕگەی چوارەم و بەم شێوەیە:

چوارەم: کارگەکانی پاڵاوتنی نەوت و پلاستیکەکان و مەوادەکەی لە (٢٠) بیست کیلۆمەتر کەمتر نەبێت.

پێشنیاری چوارەم: وەك خۆی.

ماددەی (١٢):

یەکەم: محەرەماتی پرۆژەکانی ئاو بەم شێوەی خوارەوە ئەژمار دەکرێت:

١ - بۆ محەرەماتی بیری ئاوی خواردنەوە لە سەنتەری بیرەکە (١٥) پازدە مەتر بێت.

٢ - بۆ محەرەماتی کانییەکان و بیرە روکارییەکان (٢٥) بیست و پێنج مەتر کەمترنەبێت.

٣ - بۆ محەرەماتی پرۆژەی وێستگەکانی ئاو لە شۆرەکەی (٢٥) بیست و پێنج مەتر.

٤ - بۆ محەرەماتی وێستگەی لاوەکی ئاو لە شۆرەکەی (١٥) پازدە مەتر.

٥ - بۆ محەرەماتی خەزانی سەر زەوی و ژێر زەوی لە شۆرەکەی (١٠) دە مەتر بێت.

٦ - بۆ محەرەماتی خەزانی بڵند بە پێوانەی (بەرزییەکەی ٥،١) دەبێت.

دووەم: کارگەی چەو و لم دەبێت لایەنی کەم (٣) سێ کیلۆمەتر دوور بێت لە بەشی وەرگرتنی پرۆژەکانی ئاو ئەگەر کەوتبووە بەشی سەرەوەی وەرگری پرۆژەکە، و (١) کیلۆمەتر دوور بێت

ئەگەر کەوتبووە بەشی خوارەوەی وەرگری پڕۆژەکە و لە هەر دوو دیوی رووبارەکە، لەگەڵ جێبەجێ کردنی گشت ڕێکارەکانی پاك راگرتنی ڕێڕەوی سەرەکی رووبار و سەرچاوەکان لە هەر جۆرێکی پیس بوون.
سێیەم: پڕۆژە و کێڵگەکانی بەخێوکردنی ئاژەڵ و پەلەوەر و ماسی، پێویستە دووریان لە کانییەکان و بیرە رووکارییەکان و پڕۆژەکانی پاڵاوتنی ئاو و ئاوەڕۆ لە (٥٠٠) پێنج سەد مەتر کەمتر نەبێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت بە مادەی (١٢) چوار پێشنیار هەیە، پێشنیازی یەکەم وەردەگرین، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە، کێ لەگەڵدایە؟ (١) ئەندامی لەگەڵە، پێشنیازی دووەم هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، پێشنیازی سێیەم هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە، کێ لەگەڵدایە؟ (١) کەسی لەگەڵە، پێشنیازی چوارەم وەك خۆی هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ زۆر سوپاس بە دەنگی (٦٥) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا.

بەڕێز نزار ملا غفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مادەی (١٣)...

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ کاك حکمت قسەی هەیە.

بەڕێز حکمت محمد عبو زید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینییەکم هەیە، مادەی (١١) هەشت پێشنیاری هەبوو لە هەر هەشت پێشنیاریش تەنیا ئەوەی لیژنەکانی هاوبەش دەنگمان لەسەر دا یەك کەس نەبوو ئەو حەوت پێشنیاری تر نازانم کینە ئەوها کات دەگرن، دوایی ئەوەش خەڵکێکی لە پێش ئێمەیە ئەوەی پێشنیار دەکات حەز دەکەم لەسەر پێشنیاری خۆی بسەکنیت و دەنگی پێ بدات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ئێمە لە سەرۆکایەتی وە بەڕێزان لە لیژنە تایبەتمەندەکان مولزەمن بە ناوەڕۆکی پەیڕەوی ناوخۆ، ئەویش ئەوەیە هەر پێشنیازێك سێ کەس پشتیوانی کرد دەبێت داینێین، جا ئەوان خۆیان دەنگ نادەن بیریان چووە یان مەسەلەن رەنگە رەئیان گۆڕابێت، رەنگە بەشداری کۆبوونەوەی لیژنەکانیان کردبێت، ئێمە ناتوانین بڵێین بۆ دەنگ نادەن، ئێمە دەخەینە دەنگدان و هەر کەس دەنگ دەدات بەوەی کە خۆی قەناعەتی پێیەتی، بەڵێ مادەی (١٣).

بەڕێز نزار ملا غفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مادەی (١٣) سێ پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: مادەکە وەك خۆی تەنیا برگەکانی یەکەم و دووەم بەم شێوەیە لێ بکرێت:

١ - محەرەماتی تۆڕەکانی ئاو لە سەنتەری بۆڕی بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت:
یەکەم: بۆ تۆڕەکانی دابەشکردنی محەرەماتی بۆڕی ئاو کە تیرەکەی تا (٨) ئینچ بێت (١,٥) یەك مەتر و نیو بێت.
٢ - بۆ تۆڕەکانی گواستنەوە لە ناو سنووری شارەوانییەکان بەم شێوەیەی خوارەوە ئەژمار دەکرێت:
١ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاو زیاتر لە تیرەی (٨-١٦) ئینچ (٢) مەتر.
٢ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (١٦-٢٤) ئینچ (٣) مەتر.
٣ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاو تیرەی (٢٤) ئینچ بەرەو سەرەوە (٣,٥) سێ مەتر و نیو زیاتر بە گوێرەی پێویست و هەبوونی مەودای پێویست.
پێشنیاری دووەم: وەك خۆی.
ماددەی (١٣)
١ - محەرەماتی تۆڕەکانی ئاو لە سەنتەری بۆڕی بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت:
یەکەم: بۆ تۆڕەکانی دابەشکردنی محەرەماتی بۆڕی ئاو کە تیرەکەی تا (٨) ئینچ بێت (١) یەك مەتر بێت.
٢ - بۆ تۆڕەکانی گواستنەوە لە ناو سنووری شارەوانییەکان بەم شێوەیەی خوارەوە ئەژمار دەکرێت:
١ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاو زیاتر لە تیرەی (٨-١٦) ئینچ (١,٥) یەك مەتر و نیو.
٢ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (١٦-٢٤) ئینچ (٢) دوو مەتر.
٣ - بۆ محەڕەماتی هێڵی ئاو تیرەی (٢٤) ئینچ بەرەو سەرەوە (٣,٥) سێ مەتر و نیو یان زیاتر و بە گوێرەی پێویست و هەبوونی مەودای پێویست.
٣- بۆ تۆڕەکانی گواستنەوە بۆ تۆڕەکانی گواستنەوە لە دەرەوەی سنووری شارەوانییەکان بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت:
١ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاو زیاتر لە تیرەی (٨-١٦) ئینچ (٤) چوار مەتر.
٢ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (١٦-٢٤) ئینچ (٧) حەوت مەتر.
٣ - بۆ محەرەماتی هێڵی ئاو تیرەی (٢٤) ئینچ بەرەو سەرەوە (١٠) دە مەتر.
پێشنیاری سێیەم: پێشنیاری هەردوو لیژنەی تایبەتمەند ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:
محەرەماتی تۆڕەکانی ئاو لە سەنتەری بۆڕی بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت:
یەکەم: بۆ تۆڕەکانی دابەشکردنی محەرەماتی بۆڕی ئاو کە تیرەکەی تا (٨) هەشت ئینچ بێت لە (١) یەك مەتر کەمتر نەبێت.
دووەم: بۆ تۆڕەکانی گواستنەوە لە ناو سنووری شارەوانییەکان بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت:
١ - هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (٨-١٦) ئینچ (١,٥)یەك مەتر و نیو کەمتر نەبێت.
٢ - هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (١٦-٢٤) ئینچ (٢) دوو مەتر کەمتر نەبێت.
٣ - هێڵی ئاوی تیرەی (٢٤) ئینچ زیاتر (٣,٥) سێ مەتر و نیو یان زیاتر بە گوێرەی پێویست و هەبوونی مەودای پێویست.

سێیەم: بۆ تۆڕەکانی گواستنەوەی ئاو لە دەرەوەی سنووری شارەوانییەکان بەم شێوەیە ئەژمار دەکرێت:

١ - هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (٨-١٦) ئینچ (٤) چوار مەتر کەمتر نەبێت.

٢ - هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (١٦-٢٤) ئینچ (٧) حەوت مەتر کەمتر نەبێت.

٣ - هێڵی ئاوی زیاتر لە تیرەی (٢٤)ئینچ (١٠) دە مەتر کەمتر نەبێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، بەڕێزان بۆ ماددەی (١٣) سێ پێشنیار هەیە، هەر ئەندامێکی پەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (١) ئەندام، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنازی دووەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی لیژنەی هاوبەشە پێشنیازی سێیەمە، کێ لەگەڵدایە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٧) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (١٤).

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٤) چوار پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: لە بڕگەی یەکەم دەستەواژەی (بێ ڕەزامەندی) لابببرێت.

پێشنیاری دووەم: بڕگەی یەکەم بەم شێوەیە لێ بکرێت:

نابێت لە سنووری ڕێگا پێنەدراوەکانی پڕۆژە و تۆڕەکاندا بەدەر لە حوکمەکانی ئەم یاسایە هیچ جۆرە کارێکی وەکو بیناسازی، راکێشانی تۆڕی ئەنتەرنێت، کارەبا و دانانی ستوونی کارەبا ئەنجام بدرێت.

پێشنیاری دووەم: لە بڕگەی دووەم (ئاکار) بکرێتە (خەسڵەت)، خاڵی یەکەم بەم شێوەیە لێ بکرێت:

تێچووی لادانی زێدەڕۆیی لەسەر ڕێگا پێنەدراوەکانی پڕۆژەکانی ئاو و گەڕاندنەوەی بە پێی خەسڵەتە ئەندازەیی و بەرکارکان بۆ باری ئاسایی پێش زیادەڕۆکە دەخرێتە ئەستۆی زیادەڕۆکار و دەبێت لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاو و ئاوەڕۆ و بە هەماهەنگی لە لایەن لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام بدرێت.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی.

ماددەی (١٤)

یەکەم: لە سنووری محەرەماتی پڕۆژە و تۆڕەکان نابێت بە بێ وەرگرتن و ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار هیچ جۆرە کارێك ئەنجام بدرێت وەك بیناسازی، راکێشانی تۆڕی ئەنتەرنێت و کارەبا، دانانی ستوونی کارەبا و پیسکردنی سەرچاوە و پڕۆژە ئاوییەکان یان هەر کارێکی دیکە.

دووەم:

١ - تێچووی لادانانی زیادەڕۆیی لەسەر محەرەماتی پڕۆژەکانی ئاو و گەڕانەوەی بۆ باری ئاسایی، پێش زیادەڕۆییەکە بە پێی خەسڵەتە ئەندازەییە بەرکارەکان دەخرێتە ئەستۆی زیادەڕۆکار و لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاو و ئاوەڕۆ و بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدارەکار ئەنجام دەدرێت.

٢ - سەرباری لە ئەستۆگرتنی تێچووی لادانی زیادەڕۆییەکە بە پێی خاڵی (١)ی ئەم برگەیە زیادەڕۆکار بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت لە (١٥٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت.

پێشنیازی چوارەم:پێشنیاری هەردوو لێژنەی تایبەتمەند تەنیا برگەی یەکەمی ئەم ماددەیە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

یەکەم: لە سنووری محەرەماتی پڕۆژە و تۆڕەکان نابێت بە بێ وەرگرتنی ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار هیچ جۆرە کارێك ئەنجام بدرێت وەك بیناسازی، ڕاکێشانی تۆڕی ئەنتەرنێت و کارەبا، دانانی ستوونی کارەبا یان هەر کارێکی دیکە، سوپاس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، بەڕێزان ماددەی (١٤) چوار پێشنیاز هەیە نەك سێ، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (١) کەس، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (٣) کەس، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی چوارەمە پێشنیازی لێژنەی هاوبەش، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ زۆر سوپاس بە دەنگی (٦٧) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (١٥).

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٥) هیچ پێشنیارێك نییە وەك خۆی.

ماددەی (١٥):

محەرەماتی ئاوەڕۆ بەم شێوەی خوارەوە ئەژمار دەکرێت:

یەکەم: محەرەماتی بۆری ئاوەڕۆ لە لێواری دەرەوە لە هەر لایەکی (٢) دوو مەتر دەبێت، بە ڕەچاوکردنی خزمەتگوزارییە گشتییەکان.

دووەم: محەرەماتی ئاوەڕۆی سندوقی بە هەموو ئەندازەکانییەوە لە لێواری دەرەوە لە هەر لایەکی (٣) سێ مەتر دەبێت بە ڕەچاوکردنی خزمەتگوزارییە گشتییەکان.

سێیەم: محەڕەماتی کەندی ئاوی سروشتی بە پانتایی کەندەکە پارێزراو دەبێت لەگەڵ (١٠-٢٠) دە تا بیست مەتر وەك محەرەمات لە هەر لایەك، وە لە لایەن لێژنەیەکی تایبەت بڕیاری لەسەر دەدرێت.

چوارەم: محەرەماتی تایبەت بە پڕۆژە و وێستگەکانی چارەسەرکردنی ئاوەڕۆ دەبێت (٢٥) بیست و پێنج مەتر لە شورەکەی دوور بێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، سەبارەت بە ماددەی (١٥) هیچ پێشنیارێك نییە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵیەتی وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٦٨) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، سوپاس، ماددە (١٦).

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٦) دوو پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: لە بڕگەی یەکەم دەستەواژەی (ئاکار) بکرێتە (خەسڵەت)، (محەرەمات) بکرێتە (ڕێگا پێنەدراوەکان).
پێشنیاری دووەم وەك خۆی.
ماددەی (١٦):
یەکەم: تێچووی لادانی سەرپێچی لەسەر محەرەماتی ئاوەڕۆ و گەڕاندنەوەی بۆ باری ئاسایی پێش سەرپێچییەکە بە پێی خەسڵەتە ئەندازەییە کارپێکراوەکان دەخرێتە ئەستۆی سەرپێچیکار و لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی ئاو و ئاوەڕۆ بە هەماهەنگی لایەنی پەیوەندیدار ئەنجام دەدرێت.
دووەم: سەرباری لە ئەستۆگرتنی تێچووی لادانی سەرپێچییەکە بە پێی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە سەرپێچیکار بە پێبژاردنێك سزا دەدرێت کە لە (٧٥٠٠٠٠) حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (١٥٠٠٠٠٠) یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، سەبارەت بە ماددەی (١٦) دوو پێشنیار هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (٢) بەڕێزی لەگەڵە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٧٠) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (١٧).

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٧) دوو پێشنیار هەیە.
پێشنیاری یەکەم: ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:
تێپەڕاندنی سنووری هەر ڕێگاپێنەدراوێك کە سەرچاوەی پیس بوون بێت و لە حوکمەکانی ئەم یاسایەدا دیاری نەکرابێت یان ئاماژەی پێ نەکرابێت وە بوونی هەبێت لە ڕێگای لیژنەیەکی تایبەت پشکنینی بۆ ئەنجام دەدرێت بۆ یەکلایی کردنەوە و چارەسەرکردنی.
پێشنیاری دووەم: وەك خۆی.
تێپەڕاندنی سنووری هەر محەرەماتێك کە سەرچاوەی پیس بوون بێت و لە حوکمەکانی ئەم یاسایەدا دیاری نەکرابێت یان ئاماژەی پێ نەکرابێت یان (واقع حال) بێت لە ڕێگای لیژنەیەکی تایبەت پشکنینی بۆ ئەنجام دەدرێت بۆ یەکلایی کردنەوە و چارەسەرکردنی.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان بۆ ماددەی (١٧) دوو پێشنیار هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵدایە؟ بەڵێ زۆر سوپاس (٦) ئەندامی بەڕێزی پەرلەمانی لەگەڵە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی دووەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ زۆر سوپاس بە دەنگی (٦٠) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (١٨).

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٨) دوو پێشنیار هەیە.
پێشنیاری یەکەم: ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

قەرەبـووکردنەوەیەکی دادپەرەوەرانە و خێـرا بـۆ گشـت ئەو مولّـك و زەوییـانەی وەك شـوێنی پرۆژەکانی ئاو و ئاوەڕۆ بەکاردێت، یان وەك محەرەمات دیـاری دەکرێـت لە رێـگەی خۆمـاڵەکردن یـان کوژانـدنەوە یـان بە پێـی یاسـا بەرکارەکـان و بە هەمـاهەنگی لەگەڵ لایەنـی پەیوەندیـدار دەبێت، و بە ناوی بەڕێوەبەرایەتییەکانی ئاو و ئـاوەڕۆی پەیوەندیـدار لەو یەکە کـارگێڕییە تۆمـار دەکرێت.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی.

ماددەی (١٨)

قەرەبـووکردنەوەیەکی دادپەرەوەرانە و خێـرا بـۆ گشـت ئەو مولّـك و زەوییـانەی وەك شـوێنی پرۆژەکانی ئاو و ئاوەڕۆ بەکاردێت، یان وەك محەرەمات دیاری دەکرێت لە رێگەی بە مولّك کـردن یـان کوژانـدنەوە یـان بە پێـی یاسـا بەرکارەکـان و بە هەمـاهەنگی لەگەڵ لایەنـی پەیوەندیـدار دەبێت، و بە ناوی بەڕێوەبەرایەتییەکانی ئاو و ئـاوەڕۆی پەیوەندیـدار لەو یەکە کـارگێڕییە تۆمـار دەکرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان بۆ ماددەی (١٨) دوو پێشنیار هەیە، هەر ئەنـدامێکی بەڕێـزی پەرلەمـان لەگەڵ پێشـنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵـدایە؟ (٣) ئەنـدامی بەڕێـزی لەگەڵە، هەر ئەنـدامێکی بەڕێـزی پەرلەمـان لەگەڵ پێشـنیازی دووەمە وەك خـۆی، کـێ لەگەڵـدایە؟ زۆر سـوپاس بە دەنگـی (٦٢) ئەنـدامی پەرلەمـان پەسندکرا، ماددەی (١٩).

بەڕێز کلارە عودیشو یعقوب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (١٩) چوار پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: بڕگەی یەك خاڵی (١) بەم شێوەیە لێ بکرێت:

١ - پێویستە سـەرجەم پرۆژەکـانی نیشـتەجێ بـوون، بازرگـانی پیشەسـازی، گەشـتیاری، پەروەردە، تەندروستی یان هەر پرۆژەیەك شلەی پیسی هەبێـت و هەسـت بە دانـانی پـرۆژەی چارەسـەری ئاوی قورس بۆ ئاوەڕۆکان بە مەرج بێت لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پـرۆژەکە لە ژێـر سەرپەرشـتی راستەوخۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکاندا.

٢ - لە بڕگەی دووەم خـاڵی (١) لابـرێـت، خـاڵی (٢) بکـرێتە خـاڵی (١) لە بـڕگەی یەکەم بە زنجیـرەی چوار بەم شێوەیە لێ بکرێت:

چوار: ئەرکی سەرپەرشتی بەدواداچوون دەکەوێتە ئەستۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکان.

پێشنیاری دووەم: ماددەکە وەك خۆی تەنیا خاڵێك بۆ بڕگەی یەکەم زیـاد بکرێـت بە زنجیـرەی چـوار بەم شێوەیە:

چوار: بە پێی حوکمەکانی خاڵی (١، ٢، ٣) ئەم بـڕگەیە گشـت ئەو پـرۆژانە دەگـرێتەوە کە لە رابـردوو پرۆژەکانییان ئەنجامداوە بە پێی پێویست پابەندی گشت مەرجەکان بن.

پێشـنیاری سـێیەم: مـاددەکە وەك خـۆی تەنیـا (وحـدة المعالجـة) لە نـاو نیشـان لابـرێـت و بکـرێتە (یەکەکانی چارەسەری).

پێشنیاری چوارەم: ماددەکە وەکو خۆی.

ماددەی (١٩):

یەکەم:

١ - پێویستە سەرجەم پڕۆژەکانی نیشتەجێ بوون، بازرگانی پیشەسازی، گەشتیاری، تەندروستی یان هەر پڕۆژەیەك کە پاشەڕۆی شلەی پیسی هەبێت یەکەی چارەسەری ئاوەڕۆکان دابنێت و لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پڕۆژەکە گشت نەخشە و هێلکارییەکان یەکلایی دەکرێتەوە و لە ژێر سەرپەرشتی راستەوخۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکان جێبەجێ دەکرێت.

٢ - پێویستە شوشتنگە بەهەموو جۆرەکانی بەنزینخانەکان وشۆینەکانی خزمەتگوزاری چاککردنەوەی ئۆتۆمبێل یەکەی چارەسەری ئاوی بەکار هاتوو دابنێت، وە لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پڕۆژەکە گشت نەخشە و هێلکارییەکان یەکلایی دەکرێتەوە و لە ژێر سەرپەرشتی راستەوخۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکاندا جێبەجێ دەکرێت.

٣ - پێویستە گشت ئەو پڕۆژانەی کە پاشەڕۆی کیمیاوی شلی هەیە یەکەی چارەسەری کیمیایی دابنێت، و شێوە و چۆنیەتی چارەسەرکردنی پاشەڕۆکان لە هەر دۆخێکدا بێت دیاری بکات، و لە کاتی پێدانی مۆڵەتی پڕۆژەکە گشت نەخشە و هێلکارییەکان یەکلایی دەکرێتەوە و لە ژێر سەرپەرشتی راستەوخۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکاندا جێبەجێ دەکرێت.

دووەم:

١ - سەرپەرشتی جێبەجێ کردنی هەر یەك لە خاڵەکانی بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە لە لایەن بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکان بە پێی ئاکارە ئەندازەییە بەرکارەکان دەبێت.

٢ - سەرپەرشتی و بەدواداچوونی چۆنیەتی کارکردنی یەکەکانی چارەسەر کردنی ئاماژەپێکراو لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە لە ئەستۆی بەڕێوەبەرایەتییە پەیوەندیدارەکانە.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ زۆر سوپاس، ماددەی (١٩) چوار پێشنیاز هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (٢) ئەندامی بەڕێزی لەگەڵە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی دووەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (١) ئەندامی بەڕێزی لەگەڵە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە ماددەکە وەك خۆی تەنیا (وحدة معالجة) لابربێت بکرێتە (یەکەکانی چارەسەری)، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٦٠) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، پێشنیازی چوارەم کەس لەگەڵی نییە، ماددەی (٢٠)، کاك دکتۆر بژار فەرموون.

بەڕێز بژار خالد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٠) سێ پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: لە بڕگەی دووەمدا ڕێژەی (١٥%) بکرێتە (٢٠%).

پێشنیاری دووەم: بڕگەی دووەم لابربێت.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی.

ماددەی (٢٠):

یەکەم: ئەو گوژمانەی بە پێی ماددەکانی (بەشی چوارەم)ی ئەم یاسایە وەردەگیرێت، بە داهاتی کۆتایی بۆ بەڕێوەبەرایەتییەکان تۆمار دەکرێت و ڕاستەوخۆ بۆ مەبەستی چاکسازی و

خزمەتگـوزاریی و پڕۆژەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ و هانـدان خەرج دەکرێـت، و وەزارەتـی دارایـی و ئابووری بە هۆی ئەم داهاتە هیچ گوژمەیەك لە بودجەی بەڕێوەبەرایەتییەکان کەم ناکاتەوە.

دووەم: رێــژەی (١٥%) پــازدە لە ســەدی ئەو گوژمــانەی بە پێــی حوکمەکــانی ئەم یاســایە وەردەگیرێت دەدرێتە ئەو فەرمانبەرانەی کە لە بەش یان هـۆبەی (سـەرپێچی و زیادەڕۆییەکـان) کار دەکەن و ئەو لایەنانەی سەرپێچییەکان لادەدەن، ئەمەش بە پێی رێنمایی رێك دەخرێـت و لە لایەن وەزیر دەردەکرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت بە ماددەی (٢٠) سێ پێشنیاز هەیە، هەر بەڕێزێـك لەگەڵ پێشـنیازی یەکەمە بـا بفەرمـووێ دەنـگ بـدات، کـێ لەگەڵـدایە؟ (٢) کەسـی لەگەڵە، هەر بەڕێزێـك لەگەڵ پێشـنیازی دووەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (٣) ئەندامی لەگەڵە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە وەك خـۆی، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٦٤) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (٢١)، فەرموون.

بەڕێز رزگار عیسی سوار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢١) دوو پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: وەك خۆی.

ماددەی (٢١):

یەکەم: پێــوەر و گشــت ئاکــارە تەکنیکییەکــانی تــایبەت بە پــڕۆژە و تۆڕەکــان لە لایەن بەڕێـوەبەرایەتیی گشـتی و بەڕێوەبەرایەتییەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ بە هەمـاهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان ئامادە دەکرێت.

دووەم: مەرج و رێکـار و دەسـەڵاتی پێـدانی مـۆڵەتی هاوبەشـی لە خزمەتگـوزاری ئـاو و ئـاوەڕۆ ئەرکی جێبەجێ کردنی بە رێنمایی لە لایەن وەزیر رێك دەخرێت.

سێیەم: بەستن و خوێندنەوەی پێـوەری ئـاو و دیـارکردنی نرخـی خزمەتگـوزاری ئـاو و ئـاوەڕۆ بە رێنمایی لە لایەن وەزیر رێك دەخرێت.

چوارەم: ئەنجامدانی هەر پڕۆژەیەك لە پڕۆژە و تۆڕەکـانی ئـاو بە بـێ رێپێـدانی بەڕێـوەبەرایەتی گشـتی و بەڕێوەبەرایەتییەکـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ بە هەمـاهەنگی لە لایەن لایەنە پەیوەندیـدارەکان رێگایان پێنادرێت.

پێشنیاری دووەم: پێشنیاری هەر دوو لیژنەی تایبەتمەند ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

هەر پێکهـاتەیەکی ژێرخـانی ئـاو و ئـاوەڕۆ کە لەم یاسـایەدا ئامـاژەی پێـدراوە، رێکخسـتن و کۆنترۆڵکردن و رێگەگرتن لە تێکدان و زێدەڕۆیی کردنە سەری بە پێی رێنمـاییەك رێـك دەخرێـت کە وەزیر دەری دەکات.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت بە ماددەی (٢١) دوو پێشـنیاز هەیە، هەر ئەنـدامێکی بەڕێـزی پەرلەمـان لەگەڵ پێشـنیازی یەکەمە، کـێ لەگەڵـدایە؟ کەسـی لەگەڵ نیـیە، هەر بەڕێزێـك لەگەڵ پێشـنیازی لیـژنەی هاوبەشە، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٦٧) ئەندامی پەرلەمان ماددەی (٢١) پەسندکرا.

بەڕێز رزگار محمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٢) سێ پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: بڕگەی دووەمی ئەم ماددەیە لاببرێت.

پێشنیاری دووەم: بڕگەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

پێبژاردنەکانی هاتوو لەم یاسایەدا ئەو کەسانە ناگرێتەوە کە زیادڕۆیی یان سەرپێچییان ئەنجامداوە و لە ماوەی (١٨٠) سەد و هەشتا رۆژ لە رێکەوتی دەرچوونی ئەم یاسایە ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەکان دەکەن لە شوێن و جۆری زیادەڕۆیی یان سەرپێچی، و بە شێوەیەکی فەرمی بەڵێننامە پێشکەش دەکەن لە ماوەی (٣٠) سی رۆژدا وە لە ژێر چاودێری لایەنی پەیوەندیدار و زیادەڕۆیی یان سەرپێچییەکە لابدەن و لایەنی پەیوەندیدار لابردنەکە و ئاسایی کردنەوەکە بە فەرمی پشتڕاست بکەنەوە.

پێشنیاری سێیەم: وەك خۆی.

ماددەی (٢٢):

یەکەم: سزاکانی هاتوو لەم یاسایەدا ئەو کەسانە ناگرێتەوە کە زیادڕۆیی یان سەرپێچییان ئەنجامداوە و لە ماوەی (١٨٠) سەد و هەشتا رۆژ لە رێکەوتی دەرچوونی ئەم یاسایە ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی یان فەرمانگەکان دەکەن لە شوێن و جۆری زیادەڕۆیی یان سەرپێچی، و بە شێوەیەکی فەرمی بەڵێننامە پێشکەش دەکەن لە ماوەی (٣٠) سی رۆژدا وە لە ژێر چاودێری لایەنی پەیوەندیدار و زیادەڕۆیی یان سەرپێچییەکە لابدەن و لایەنی پەیوەندیدار لابردنەکە و ئاسایی کردنەوەکە بە فەرمی پشتڕاست بکەنەوە، بە پێچەوانەوە حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە.

دووەم: ئەو کەسانەی مۆڵەتی فەرمی لایەنە پەیوەندیدارەکانیان هەیە دوایی هەڵسەنگاندن لە لایەن لیژنەیەکی تایبەتمەند لە سزاکانی هاتوو لەم یاسایەدا بەدەردەکرێن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت بە ماددەی (٢٢) سێ پێشنیاز هەیە، هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە با بفەرموێ دەست بەرز بکاتەو، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی دووەمە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٦٥) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا.

بەڕێز نزار ملا غفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٣) هیچ پێشنیارێك نییە، وەك خۆی.

ماددەی (٢٣):

هەر کەل و پەل و ئامێر و ئامرازێك بۆ سەرپێچی و دەستدرێژی کردنە سەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ بەکارهێنرابێت، دەستی بەسەردا دەگیرێت و بە گوێرەی یاسا دەستبەسەرداگرتن (مصادرە) مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان مـاددەی (٢٣) هـیچ پێشـنیارێك نیـیە، هەر کەسـێك لەگەڵ ئەوەیە مـاددەکە وەك خـۆی پەسـند بکرێـت بـا بفەرمـووێ دەنـگ بـدات، کـێ لەگەڵـدایە؟ بەدەنگـی (٦٩) ئەنـدامی پەرلەمـان پەسندکرا، ماددەی (٢٤) بەڕێزان.

بەڕێز نزار ملا غفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٤) دوو پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

هەر کەسێك چ سروشـتی یـان مەعـنەوی بێـت بەشـدار بێـت لە سـەرپێچی کـردن و زیـادەڕۆیی لەسەر تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ بە بەرامبەر بێت یـا بـێ بەرامبـەر بە هەمـان سـزای سـەرپێچیکار و زیادەڕۆکار سزا دەدرێت.

پێشنیاری دووەم: هەر کەسێك بەشدار بێت لە سەرپێچی کردن و و زیادەڕۆیی لەسـەر تۆڕەکـانی ئاو و ئاوەڕۆ بە بەرامبەر بێت یا بـێ بەرامـبەر بە هەمـان سـزای سـەرپێچیکار و زیادەڕۆکـار سـزا دەدرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سـەبارەت بە مـاددەی (٢٤) دوو پێشـنیار هەیە، هەر بەڕێزێـك لەگەڵ پێشـنیاری یەکەمە، کـێ لەگەڵـدایە؟ (٤) کەس لەگەڵـدایە، هەر بەڕێزێـك لەگەڵ پێشـنیازی دووەمە، کـێ لەگەڵـدایە؟ بە دەنگی (٦٧) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، بفەرموون ماددەی (٢٥) بخوێننەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٥) دوو پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

پێویستە لەسـەر وەزیـری تایبەتمەنـد رێنمـایی پێویسـت بـۆ جێبەجـێ کردنـی حوکمەکـانی ئەم یاسایە دەربکات.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی.

ماددەی (٢٥)

بە مەبەسـتی ئاسـان جێبەجـێ کردنـی حوکمەکـانی ئەم یاسـایە، وەزیـر رێنمـایی پێویسـت دەردەکات.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

سـەبارەت بە مـاددەی (٢٥) دوو پێشـنیار هەیە، هەر بەڕێزێـك لەگەڵ پێشـنیاری یەکەمە، کـێ لەگەڵـدایە؟ (٤) بەڕێـزی لەگەڵە، هەر بەڕێزێـك لەگەڵ پێشـنیازی دووەمە وەك خـۆی، کـێ لەگەڵـدایە؟ بە دەنگی (٦٤) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، بفەرموون ماددەی (٢٦) بخوێننەوە.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٦) هیچ پێشنیارێك نییە، وەك خۆی.

ماددەی (٢٦):

ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ دەکەن.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بەڕێزێك لەگەڵ پەسندکردنی دەقی ماددەی (٢٦)ە وەك ئەوەی بەڕێز سەرۆکی شارەوانی خوێندییەوە با بفەرموو دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٧١) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا.

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٧) دوو پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: دەستەواژەی (بڕیار) لابربڕێت.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی.

ماددەی (٢٧):

کار بە دەقی هیچ یاسا و بڕیارێك ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆك بێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت بە ماددەی (٢٧) دوو پێشنیاز هەیە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵدایە؟ کەسی لەگەڵ نییە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی دووەمە، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٧٠) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ماددەی (٢٨).

بەڕێز لقمان حمد حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (٢٨) سێ پێشنیار هەیە.

پێشنیاری یەکەم: ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

ئەم یاسایە لە رۆژی دوایی بڵاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێت.

پێشنیاری دووەم: وەك خۆی.

ماددەی (٢٨):

ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێت.

پێشنیاری سێیەم: پێشنیاری هەر دوو لیژنەی تایبەتمەند، ماددەکە بەم شێوەیە لێ بکرێت:

ئەم یاسایە لە دوای (٣٠) سی رۆژ لە رێکەوتی بڵاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) دا جێبەجێ دەکرێت.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان سەبارەت بە ماددەی (٢٨) سێ پێشنیاز هەیە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی یەکەمە، کێ لەگەڵدایە؟ (١) کەسی لەگەڵە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی دووەمە وەك خۆی، کێ لەگەڵدایە؟ (٤) بەڕێزی لەگەڵە، هەر بەڕێزێك لەگەڵ پێشنیازی سێیەمە پێشنیازی لیژنەی هاوبەش، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٦٥) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، هۆیەکانی دەرچووواندن.

بەڕێز لقمان محمد حاجی:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
سەبارەت بە هۆیەکانی دەرچووانڕن هیچ پێشنیارێك نییە، وەك خۆی.

هۆیەکانی دەرچووانڕن
بە مەبەستی پاراستنی پرۆژە و تۆڕەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان و دڵنیا بوون لە تواناکانی ئەم تۆڕانە لە رووی هونەرییەوە، و پارێزگاریکردن لە ژینگە و پێدانی ئاوی خاوێن بە هاوواڵتیان بە شێوەیەکی دادپەروەرانە، و پاراستنی تەندروستی گشتی و پاراستنی ژێرخانی ئابووری و بە فیرۆنەدانی سامانی گشتی، ئەم یاسایە دەرچووێندرا.

بەڕێز د. ڕێواز فائق حسێن/ سەرۆکی پەرلەمان:
هەر بەڕێزێك لەگەڵ ناوەڕۆکی دەقی ناوەڕۆکی هۆیەکانی دەرچووانڕنە وەکو ئەوەی بەڕێز سەرۆکی لیژنەی شارەوانی خوێندییەوە با دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٧٢) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان هەر کەسێك لەگەڵ کۆی پرۆژەکەیە وەکو ئەوەی کە دەنگی لەسەر درا با بفەرموێ دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٧٨) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، پیرۆزبایی لە خۆمان و لە گەلی کوردستان دەکەین بە بۆنەی پەسندکردنی یاسایی پاراستنی تۆڕ و بنچینەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان عێراق، زۆر سوپاسی بەڕێزان لە لیژنە تایبەتمەندەکان دەکەین، فەرموون دەتوانن بچنەوە شوێنەکانی خۆتان، با دەنگدان لەسەر لیژنەکانیش بکەین ئینجا ئیتر ئێوە بڕۆن ببورن دەزانم زۆر تەئخیر بوون، بەڵام ناچارین، با دەنگدان لەسەر لیژنەکان بکرێت بەڕێزان، ئێستا بڕگەی دووەمی بەرنامەی کار جێبەجێ دەکەین بەڕێزان کە ئێستا بووە بە بڕگەی دووەم لە دوای دەنگدانەکە دانان و دەست لە کار کێشانەوەی ئەم ئەندامە بەڕێزانە لە لیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمانی کوردستان بە پێی حوکمی ماددەکانی (٢٨ و ٣٤) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان.
یەکەم: هەر ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان دەنگ دەدات بە دەست لە کار کێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (زانا خالد سمایل) لە لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و داکۆکی لە مافەکانی مرۆڤ با بفەرموێ دەست بەرز بکاتەوە کێ لەگەڵدایە، بە دەنگی (٧٦) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا.
دووەم: دەست لە کار کێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (گلستان باقی سلێمان) لە لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری و زیاد کردنی بۆ سەر لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و داکۆکی لە مافەکانی مرۆڤ هەر بەڕێزێکی لەگەڵە بفەرموێ دەست بەرز بکاتەوە، ئەو بەڕێزانەی لەگەڵ ئەوەن (گلستان) خان لە لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری دەست لە کار بکێشێتەوە با دەست بەرز بکەنەوە کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٧٧) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، ئەو بەڕێزانەی رەزامەندن کە (گلستان) خان بچێتەی لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و داکۆکی لە مافەکانی مرۆڤ با بفەرموون دەست بەرز بکەنەوە کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٧٢) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، دانانی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (هەڵکەوت انور خلیفە) لە لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری و لە لیژنەی دەسپاکی هەر بەڕێزێکی لەگەڵە دەست بەرز بکاتەوە کێ لەگەڵدایە؟ بە دەنگی (٧٦) ئەندامی پەرلەمان پەسندکرا، دانانی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (صباح محمود محمد) لە لیژنەی دەسپاکی